

ನಾನ್ಯಂ ತತಃ ಪಥ ಪಲಾಶಲೋಚನಾದ್
 ದುಃಖಚ್ಛಿದ್ರಂ ತೇ ಮೃಗಯಾಮಿ ಕಂಚನ |
 ಯೋ ಮೃಗ್ಯತೇ ಹಸ್ತಗೃಹೀತಪಥಯಾ
 ತ್ರಿಯೇತರೈರಂಗ ವಿಮೃಗ್ಯಮಾಣಯಾ || ೨೩ ||

ಮೃತ್ಯೇಯ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸಂಜಲ್ಪಿತಂ ಮಾತುರಾಕರ್ಣ್ಯಾರ್ಥಾಗಮಂ ವಚಃ |
 ಸಂನಿಯಮ್ಯಾತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ನಿಶ್ಚ್ರಾಮ ಪಿಶುಃ ಪುರಾತ್
 || ೨೪ ||

ನಾರದಸ್ತದುಪಾಕರ್ಣ್ಯ ಚ್ಛಾತ್ವಾ ತಸ್ಯ ಚರೀರ್ಷಿತಮ್ |
 ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೂರ್ಧನ್ಯಘ್ನಘ್ನೇನ ಪಾಣಿನಾ ಪ್ರಾಹ ವಿಸ್ಮಿತಃ
 || ೨೫ ||

ಅಹೋ ತೇಜಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಮಾನುಭಂಗಮಮೃತ್ಯತಾಮ್ |
 ಬಾಲೋಽಪ್ಯಯಂ ಹೃದಾ ಧತ್ತೇ ಯತ್ಸಮಾತುರಸದೃಚಃ
 || ೨೬ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ನಾಧುನಾಪ್ಯವಮಾನಂ ತೇ ಸಮ್ಯಗ್ನಂ ವಾಪಿ ಪುತ್ರಕ |
 ಲಕ್ಷಯಾಮಃ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಸಕ್ತಸ್ಯ ಕ್ರೀಡನಾದಿಪು
 || ೨೭ ||

ವಿಕಲ್ಪೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ನ ಹ್ಯಸಂತೋಷಹೇತವಃ |
 ಪುಂಸೋ ಮೋಹಮೃತೇ ಭಿನ್ನಾ ಯಲ್ಲೋಕೇ ನಿಜಕರ್ಮಭಿಃ
 || ೨೮ ||

ಪರಿತುಷ್ಕೇತ್ತತಸ್ತಾತ ತಾವನ್ಮಾತ್ರೇಣ ಪೂರುಷಃ |
 ದೈವೋಪಸಾದಿತಂ ಯಾವದ್ವೀಕ್ಷ್ಮೀತ್ಪರಗತಿಂ ಬುಧಃ
 || ೨೯ ||

ಅಥ ಮಾತ್ರೋಪದಿಷ್ಟೇನ ಯೋಗೇನಾವರುರುತ್ಸು |
 ಯತ್ಪ್ರಸಾದಂ ಸ ವೈ ಪುಂಸಾಂ ದುರಾರಾಧ್ಯೋ ಮತೋ ಮಮ
 || ೩೦ ||

ಮುನಯಃ ಪದವೀಂ ಯಸ್ಯ ನಿಘಂಗೆನೋರುಜನ್ಮಭಿಃ |
 ನ ವಿದುರ್ವ್ಯಗಯಂತೋಽಪಿ ತೀವ್ರಯೋಗಸಮಾಧಿನಾ
 || ೩೧ ||

ಅತೋ ನಿವರ್ತತಾಮೇಷ ನಿರ್ಬಂಧಸ್ತವ ನಿಷ್ಕಲಃ |
 ಯತಿಷ್ಠತಿ ಭವಾನ್ಮಾರ್ಗೇ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಸಮುಪ್ಸುತೇ
 || ೩೨ ||

ಕಂದ! ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ಆ ಕಮಲ ಸಂಯಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ವನಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುವರೋ ಅಂತಹ ತ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆ ತ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿರುವಳು." || ೨೩ ||

ತ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ತಾಯಿ ಸುನೀತಿಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯ ಮಾರ್ಗ ವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾಗಿದ್ದವು. ಅದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಧೃವನು ಬುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದು ಕೊಂಡನು. ಒಡನೆಯೇ ತಂದೆಯ ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದನು. || ೨೪ || ಇವೆಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿ, ಅವನು ಏನು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅವರು ಧೃವನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಕರಕಮಲವನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಂಡರು - || ೨೫ || ಆಹಾ! ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ತೇಜಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ! ಅವರು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಮಾನುಭಂಗವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರರು. ನೋಡಿ! ಇವನಾದರೋ ಇನ್ನೂ ಹಸುಳೆ. ಆದರೂ ಇವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಲತಾಯಿಯ ಕುರುವಚನಗಳು ಬೇರೂರಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. || ೨೬ ||

ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - ಮಗು! ನೀನು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಪ-ಪಾತಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗ. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅವಮಾನವಾಗಲಿ, ಸಮ್ಯಗ್ನವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ? || ೨೭ ||

ಆದರೂ ನೀನು ಮಾನಾವಮಾನದ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಯಾದರೆ, ಕಂದ! ನಿಜವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಅಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಮೋಹವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳನುಸಾರವೇ ಮಾನ-ಅಪಮಾನ, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. || ೨೮ || ಮಗು! ಭಗವಂತನ ಗತಿಯು ತುಂಬಾ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ವಿವೇಚಿಯಾದವರು ಅದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಧೃವನಹಿಂದೆ ತನಗೆ ಒದಗಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೨೯ || ಈಗ ನೀನು ತಾಯಿಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಯೋಗ-ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ತ್ರೀಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೊರಟಿರುವೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ತ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಒರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವೇ ಆಗಿದೆ. || ೩೦ || ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ತನಕ ನಿಷ್ಪಂಗರಾಗಿ ಯೋಗಸಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಆತಿಕಠಿಣವಾದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. || ೩೧ || ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಈ ವೃಥಾವಾದ ಹಠವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗು. ದೊಡ್ಡವನಾದಾಗ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವೆಯಂತೆ. || ೩೨ ||

ಯಸ್ಯ ಯದ್ವೈವವಿಹಿತಂ ಸ ತೇನ ಸುಖದುಃಖಯೋಃ |
ಆತ್ಮಾನಂ ತೋಷಯನ್ದೇಹೀ ತಮಸಃ ಪಾರಮೃಚ್ಯತಿ || ೩೩ ||

ಗುಣಾಧಿಕಾನ್ಮದಂ ಲಿಪ್ತೇದನುಕ್ರೋಶಂ ಗುಣಾಧಮಾತ್ |
ಮೈತ್ರೀಂ ಸಮಾನಾದನ್ವಿಚ್ಛೇನ್ನ ತಾಪೈರಭಿಭೂಯತೇ || ೩೪ ||

ಧ್ರುವ ಉವಾಚ

ಸೋಽಯಂ ಶಮೋ ಭಗವತಾ
ಸುಖದುಃಖಹತಾತ್ಮಾನಾಮ್ |
ದರ್ಶಿತಃ ಕೃಪಯಾ ಪುಂಸಾಂ
ದುರ್ದರ್ಶೋಽಸ್ಮದ್ವಿದ್ಯಸು ಯಃ || ೩೫ ||

ಆಥಾಪಿ ಮೇಽವಿನೀತಸ್ಯ ಕ್ಷಾತ್ರಂ ಘೋರಮುಪೇಯುಷಃ |
ಸುರುಚ್ಯಾ ದುರ್ವಚೋಬಾಣೈರ್ನ ಭನ್ನೇ ಶ್ರಯತೇ ಹೃದಿ || ೩೬ ||

ಪದಂ ತ್ರಿಭುವನೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಜಗೀಷೋಃ ಸಾಧು ಮರ್ತ್ಯ ಮೇ |
ಬ್ರೂಹ್ಮಸ್ತತ್ಪ್ರಭುರ್ಬ್ರಹ್ಮನ್ನನ್ನೈರಪ್ಯನಧಿಷ್ಠಿತಮ್ || ೩೭ ||

ನೂನಂ ಭವಾನ್ಯಗವತೋ ಯೋಽಂಗಜಃ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಃ |
ವಿಶುದ್ಧಸ್ತುತೇ ವೀಣಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಂ ಜಗತೋಽರ್ಕಮ್ || ೩೮ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುದಾಹೃತಮಾರ್ಕಣ್ಯ ಭಗವಾನ್ನಾರದಸ್ತದಾ |
ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರತ್ಯಾಹ ತಂ ಬಾಲಂ ಸದ್ಭಾಕ್ತಮನುಕಂಪಯಾ || ೩೯ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಜನನ್ಯಾಭಿಹಿತಃ ಪಂಥಾಃ ಸ ವೈ ನಿಶ್ಚೇಯಸ್ಯ ತೇ |
ಭಗವಾನ್ವಾಸುದೇವಸ್ತಂ ಭಜ ತತ್ಪ್ರವಣಾತ್ಮನಾ || ೪೦ ||

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಂ ಯ ಇಚ್ಛೇಚ್ಛೇಯ ಆತ್ಮನಃ |
ಏಕಮೇವ ಹರೇಶ್ವರ ಕಾರಣಂ ಪಾದಸೇವನಮ್ || ೪೧ ||

ತತ್ತಾತ ಗಚ್ಛ ಭದ್ರಂ ತೇ ಯಮುನಾಯಾಸ್ತುಟಂ ಕುಟ |
ಪುಣ್ಯಂ ಮಧುವನಂ ಯತ್ರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ನಿತ್ಯದಾ ಹರೇಃ || ೪೨ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾನುಸವನಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲಿಂದ್ಯಾಃ ಸಲಿರೇ ಶಿವೇ |
ಕೃತ್ಯೋಚಿತಾನಿ ನಿವಸನ್ನಾತ್ಮನಃ ಕಲ್ಪಿತಾಸನಃ || ೪೩ ||

ದೈವದ ವಿಧಾನದಂತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮೋಹ ಮಯ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗುವನು. || ೩೩ || ಮನುಷ್ಯನು ತನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. ತನಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಲ್ಲಿ ದಯೆ ತೋರಬೇಕು. ತನಗೆ ಸಮಾನ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೊಡನೆ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ದುಃಖಗಳು ಎಂದೂ ಸಹಾಯಸಲಾರವು. || ೩೪ ||

ಧ್ರುವನುಮಾರನು ಹೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಚಂಚಲವಾದ ಜನರಿಗೆ ನೀವು ಕೃಪೆಗೈದು ಹಾಂಕಿಯ ಈ ಉತ್ತಮ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅದರ ನನ್ನಂಥಹ ಆಹ್ಲಾಸಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಲುಪಲಾರದು. || ೩೫ || ಇದಲ್ಲದೆ ನನ್ನದು ಘೋರವಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವ ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿನಯದ ಆಭಾವವೇ ಇದೆ. ಸುರುಚಿಯ ಕುಸುವಚನಗಳೆಂಬ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸೀಳಿ ಹೋದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಈ ಉಪದೇಶವು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! || ೩೬ || ದೇವರ್ಷಿಗಳೇ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಂದೆ-ತಾತಂದಿರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾರೇ ಆಗಲೀ ಎರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನು. ನೀವು ನನಗೆ ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ. || ೩೭ || ನೀವು ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪುತ್ರರು. ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ. || ೩೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಧ್ರುವನುಮಾರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯರಾದ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆತ್ಮಂ ಪ್ರಸನ್ನರಾದರು. ಅವರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಗೈದು ಹೀಗೆ ಸದುಪದೇಶ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೩೯ ||

ಶ್ರೀನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - "ಮಗು! ಕಾಯಿಯಾದ ಸುನೀತಿಯು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ಮಾರ್ಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನೇ ಆ ಉಪಾಯವು. ಅದುದರಿಂದ ದತ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಭಜಿಸು. || ೪೦ || ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಸೇವೆಯೇ ಆಗಿದೆ. || ೪೧ || ಮಗು! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಈಗ ನೀನು ಯಮುನಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಮಧುವನಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಿತ್ಯಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆ. || ೪೨ || ಅಲ್ಲಿ ಯಮುನಾನದಿಯ ನಿರ್ಮಲ ಜಲದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೪೩ ||

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ತ್ರಿವೃತಾ ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಮನೋಮಲಮ್ |
ಶನೈರ್ವ್ಯದಸ್ಯಾಭಿಧ್ಯಾಯೇನೈವಾ ಗುರುಣಾ ಗುರುಮ್ || ೪೪ ||

ಪ್ರಸಾದಾಭಿಮುಖಂ ಶತ್ವತ್ಪ್ರಸನ್ನವದನೇಕ್ಷಣಮ್ |
ಸುನಾಸಂ ಸುಹ್ರವಂ ಚಾರುಕಪೋಲಂ ಸುರಸುಂದರಮ್ || ೪೫ ||

ತರುಣಂ ರಮಣೀಯಾಗಮರುಣೋಜ್ಜೇಕ್ಷಣಾಧರಮ್ |
ಪ್ರಣತಾಶ್ರಯಣಂ ಸೃಷ್ಟಂ ಶರಣಂ ಕರುಣಾರ್ಣವಮ್ || ೪೬ ||

ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಂ ಘನತ್ಯಾಮಂ ಪುರುಷಂ ವನಮಾಲಿನಮ್ |
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮೈರಭಿವೃತ್ತಚತುರ್ಭುಜಮ್ || ೪೭ ||

ಕಿರೀಟನಂ ಕುಂಡಲಿನಂ ಕೇಯೂರವಲಯಾನ್ವಿತಮ್ |
ಕೌಸ್ತುಭಾಭರಣಗ್ರೀವಂ ಪೀತಕೌಶೇಯವಾಸಸಮ್ || ೪೮ ||

ಕಾಂಟೀಕಲಾಪಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ಲಸತ್ಕಾಂಚನನೂಪುರಮ್ |
ದರ್ಶನೀಯತಮಂ ಶಾಂತಂ ಮನೋನಯನವರ್ಧನಮ್ || ೪೯ ||

ಪದ್ಮಾಂ ಸುಮಣಿಶ್ರೇಣ್ಯಾ ವಿಲಸದ್ಧ್ಯಾಂ ಸಮರ್ಚಿತಾಮ್ |
ಹೃತ್ಪದ್ಮಕರ್ಣಕಾಧಿಷ್ಟಮಾಶ್ರಮ್ಯಾತ್ಮನೈವಸ್ಥಿತಮ್ || ೫೦ ||

ಸ್ಮಯಮಾನಮಭಿಧ್ಯಾಯೇತ್ಯಾನುರಾಗಾವಲೋಕನಮ್ |
ನಿಯತೇನೈಕಭೂತೇನ ಮನಸಾ ವರದರ್ಶನಭಮ್ || ೫೧ ||

ವಿಮಂ ಭಗವತೋ ರೂಪಂ ಸುಭದ್ರಂ ಧ್ಯಾಯತೋ ಮನಃ |
ನಿರ್ವೃತ್ಯಾ ಪರಯಾ ತೂರ್ಣಂ ಸಂಪನ್ನಂ ನ ನಿವರ್ತತೇ || ೫೨ ||

ಜಪ್ಯಶ್ಚ ಪರಮೋ ಗುಹ್ಯಃ ಶ್ರೂಯತಾಂ ಮೇ ನೃಪಾತ್ಮಜ |
ಯಂ ಸಪ್ತರಾತ್ರಂ ಪ್ರಪತನ್ ಪುಮಾನೃಶ್ಚಕಿ ಪೇಚರಾನ್ || ೫೩ ||

ಮತ್ತೆ ರೇಷಕ, ಪೂರಕ, ಕುಂಭಕವೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಪ್ರಾಣ-ಮನಗಳ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಗುರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. || ೪೪ ||

ಭಗವಂತನ ನೇತ್ರಗಳೂ - ಮುಖವೂ ನಿರಂತರ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಭಿಮುಖವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮೂಗು, ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಕಿನ್ನಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಶೋಭಿತವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೪೫ ||

ಅವನು ತರುಣವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದು ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲ ರಮಣೀಯವಾಗಿವೆ. ತುಟಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ಕಣ್ಣುಗಳು ನಸುಗಂಪಾಗಿವೆ. ಅವನು ಶರಣಾಗತರಿಗೆ ಅಶ್ರಯನೂ, ಸುಖದಾಯಕನೂ, ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನೂ, ದಯಾಸಮುದ್ರನೂ ಆಗಿರುವನು. || ೪೬ ||

ಅವನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಚಿಹ್ನೆಯಿದೆ. ಶರೀರವು ನೀರುತುಂಬಿದ ಮೋಡದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿದೆ. ಆ ಪರಮ ಪುರುಷ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಮನೀಯವಾದ ವನಮಾಲೆಯನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು. || ೪೭ || ಅವನ ಅಂಗ- ಉಪಾಂಗಗಳು - ಕಿರೀಟ, ಕುಂಡಲ, ಕೇಯೂರ, ಕಂಕಣ ಮುಂತಾದ ಅಭರಣಗಳಿಂದ ವಿಭೂಷಿತವಾಗಿವೆ. ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯ ಕಾಂಟಿ ಮತ್ತು ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ರೇಷ್ಮೆಯ ಪೀತಾಂಬರ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದೆ. || ೪೮ ||

ಕಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ಓಡ್ಯಾಣವೂ, ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂತ್ಯ ಕಾಲಂದುಗಳೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವು ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿದ್ದು, ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದು ನಯನಾನಂದಕರವಾಗಿದೆ. || ೪೯ ||

ಮಾನಸ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಅಂತರಂಗಭಕ್ತರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೃದಯಕಮಲದ ಕರ್ಣಕೆಯ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳೆಂಬ ಮಣಿಗಳ ಸಾಯುಗಳಿಂದ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವ ಪಾರಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. || ೫೦ || ಹೀಗೆ ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಚಕ್ರವು ಸ್ಥಿರವೂ, ಏಕಾಗ್ರವೂ ಆದ ಬಲಕ 'ವರ ಪ್ರದನಾದ ಪ್ರಭುವು ಕಿರುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ ಅನುರಾಗ ತುಂಬಿದ ನೋಟವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. || ೫೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತಲ್ಲೀನವಾಗಿಬಿಡುವುದು. ಮತ್ತೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೫೨ ||

ರಾಜಕುಮಾರಾ ! ಈ ಧ್ಯಾನದ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಜಪ ಮಾಡುವಂತಹ ಪರಮ ಗುಹ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಕೇಳು - ಇದನ್ನು ಏಳು ರಾತ್ರಿ ಜಪ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ದರ್ಶಿಸಬಲ್ಲನು. || ೫೩ ||

“ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ |”

ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ದೇವ್ಯ ಕುರ್ಯಾದ್ವ್ಯಮಯೀಂ ಬುಧಃ |
ಸಪರ್ಯಾಂ ವಿವಿಧೈರ್ವೈದೇಶಕಾಲವಿಭಾಗವತ್ || ೫೪ ||

ಸರಿಶೈಃ ಕುಚಭಿರ್ಮೂರ್ತ್ಯೈರ್ವನ್ಮೂರ್ಲಭಲಾದಿಭಿಃ |
ಶ್ವಾಂಕುರಾಂಶುಕೈಶ್ಚಾರ್ಚೈಶ್ಚಲಸ್ಯಾ ಪ್ರಿಯಯಾ ಪ್ರಭುಮ್ || ೫೫ ||

ಲಬ್ಧ್ವಾದ್ರವ್ಯಮಯೀಮರ್ಚಾಂಕ್ಷಿತ್ಯಂಭಾದಿಷು ವಾರ್ಚಯೇತ್ |
ಅಭ್ಯತಾತ್ಮಾ ಮುನಿಃ ಕಾಂತೋ ಯತವಾಬ್ಜಾತವಸ್ತಭುಕ್ || ೫೬ ||

ಸ್ವೇಚ್ಛಾನತಾರಚರೈರಚಿಂತ್ಯನಿಜಮಾಯಯಾ |
ಕರಿಷ್ಯತುತ್ರಮಶ್ಲೋಕಸ್ತದ್ಭಾಷ್ಯೇದ್ವೈದಯಂಗಮಮ್ || ೫೭ ||

ಪರಿಚರ್ಯಾ ಭಗವತೋ ಯಾವತ್ಯಃ ಪೂರ್ವಸೇವಿತಾಃ |
ತಾ ಮಂತ್ರಹೃದಯೇನೈವ ಪ್ರಯುಂಚ್ಯಾಸ್ತತ್ರಮೂರ್ತಯೇ || ೫೮ ||

ಏವಂ ಕಾಯೇನ ಮನಸಾ ವಚಸಾ ಚ ಮನೋಗತಮ್ |
ಪರಿಚರ್ಯಮಾಣೋ ಭಗವಾನ್ಸಕ್ತಿಮಕ್ರಚರ್ಯಯಾ || ೫೯ ||

ಪುಂಸಾಮಮಾಯಿಸಾಂ ಸಮ್ಯಗ್ಭಜತಾಂ ಭಾವವರ್ಧನಃ |
ಶ್ರೇಯೋ ದಿಶತ್ಯಭಿಮತಂ ಯದ್ವರ್ಮಾದಿಷು ದೇಹಿನಾಮ್ || ೬೦ ||

ನಿರಕ್ತಶ್ಚೇಂದ್ರಿಯರತೌ ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ಧೂಯಸಾ |
ತಂ ನಿರಂತರಭಾವೇನ ಭಜೇತಾದ್ಧಾ ವಿಮುಕ್ತಯೇ || ೬೧ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ನೃಪಾರ್ಭಕಃ |
ಯಯೌ ಮಧುವನಂ ಪುಣ್ಯಂ ಹರೇಶ್ವರಗುಚಾರ್ಚಿತಮ್ || ೬೨ ||

ತಪೋವನಂ ಗತೇ ಹ್ಯನ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಂತಃಪುರಂ ಮುನಿಃ |
ಅಹಿತಾರ್ಹಗಾಣೋ ರಾಜ್ಞಾ ಸುಖಾಪೀನ ಉಪಾಚಿತಮ್ || ೬೩ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ರಾಜನ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಸೇ ದೀರ್ಘಂ ಮುಖೇನ ಪರಿಪುಷ್ಯತಾ |
ಕಂ ವಾ ನ ರಿಷ್ಯತೇ ಕಾಮೋ ಧರ್ಮೋ ವಾರ್ಥೇನ ಸಂಯುತಃ || ೬೪ ||

‘ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ’ ಎಂಬುದೇ ಆ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ. ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ - ಆಯಾ ದೇಶ-ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ದ್ರವ್ಯಮಯವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದವನು ಮಾಡಬೇಕು. || ೫೪ || ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜಲ, ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಗಂಗೆ - ಮುಂತಾದ ಅಂಕುರಗಳು, ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ತುಲಸಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. || ೫೫ || ಹಿರಾಮೂರ್ತಿ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಮುಂತಾದ ಮೂರ್ತಿ ದೊರೆತರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಧೂಮಿ, ನೀರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬಹುದು. ಉಪಾಸಕನ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಮನನಶೀಲ, ಕಾಂತ ಮತ್ತು ಮೌನವಾಗಿರಬೇಕು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಫಲ ಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನೇ ಮಿತವಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು. || ೫೬ || ಇದಲ್ಲದೆ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಆಚಾರ್ಯವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ತನ್ನದೇ ಇಚ್ಛೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನಾ ಅವತಾರಗಳನ್ನಿತ್ತಿ ಮಾಡಿದ ದಿವ್ಯಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು. || ೫೭ || ಮಂತ್ರಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಉಪಾಹಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ವಿಧಾನಗಳಿಗನುಸಾರ ದ್ವಾರದಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕವೇ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. || ೫೮ || ಹೀಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸು ಮಾತು ಶರೀರದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವನು ನಿಶ್ಚಲಭಾವದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಭಕ್ತರ ಭಾವವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕರುಣಿಸುವನು. || ೫೯-೬೦ || ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಿರಂತರಭಾವದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು.” || ೬೧ ||

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀನಾರದಮುನಿಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ರಾಜಕುಮಾರ ಧ್ರುವನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅವನು ಭಗವಂತನ ಚರಣಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತವಾದ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಧುವನಕ್ಕೆ ಶರೀರದನು. || ೬೨ || ಧ್ರುವನು ತಪೋವನದತ್ತ ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಉತ್ತಾನಪಾದನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಉಪಹಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವರು ಸುಖಾಪೀನರಾಗಿ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. || ೬೩ ||

ಶ್ರೀನಾರದಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಮಹಾರಾಜನೇ! ನಿನ್ನ ಮುಖವು ದಾಡಿದೆಯಲ್ಲ! ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ಏನನ್ನೋ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗಿದೆಯಲ್ಲ! ನಿನಗೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? || ೬೪ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಸುತೋ ಮೇ ಬಾಲಕೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸ್ವೇನೇನಾಕದುಕಾತ್ಮನಾ |
ನಿರ್ವಾಸಿತಃ ಪಂಚವರ್ಷಃ ಸಹ ಮಾತ್ರಾ ಮಹಾಸ್ಯವಿಃ

|| ೬೫ ||

ಅಪ್ಪನಾಥಂ ವನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಾಸ್ತಾದಂತ್ಯರ್ಭಕಂ ವೃಕಾಃ |
ಕ್ರಾಂತಂ ಶಯಾನಂ ಕ್ಷುದ್ಧಿತಂ ಪರಿಮ್ಲಾನಮುಖಾಂಬುಜಮ್

|| ೬೬ ||

ಅಹೋ ಮೇ ಬಹ ದೌರಾತ್ಮ್ಯಂ ಸ್ವೀಕಷ್ಯೋಪಧಾರಯ |
ಯೋಽಣಂ ಪ್ರೇಮ್ಲಾಽಽದುರುಕ್ಷಂತಂ ಸಾಭ್ಯನಂದಮಸತ್ತಮಾ

|| ೬೭ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಮಾ ಮಾ ಶುಚಿಃ ಸ್ವತನಯಿಂ ದೇವಗುಪ್ತಂ ವಿಶಾಂಪತೇ |
ತತ್ಪ್ರಭಾವಮವಿಜ್ಞಾಯ ಪ್ರಾವೃತ್ತೇ ಯದ್ವತೋ ಜಗತ್

|| ೬೮ ||

ಸುದುಷ್ಕರಂ ಕರ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ಲೋಕಪಾಲೈರಪಿ ಪ್ರಭುಃ |
ಏಷ್ಯತ್ಯಚಿರತೋ ರಾಜಸ್ಯತೋ ವಿಷ್ಣುಲಯಸ್ಸಪ್ತವ

|| ೬೯ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಇತಿ ದೇವರ್ಷಿಣಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಿಶ್ರುತ್ಯ ಜಗತಿಪತಿಃ |
ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮೀಮನಾದ್ಯತ್ಯ ಪುತ್ರಮೇವಾನ್ತಕಿಂತಯಿತ್

|| ೭೦ ||

ತತ್ರಾಭಿಷಿಕ್ತಃ ಪ್ರಯತ್ನಾ ಮುಪೋಷ್ಯ ವಿಭಾವರೀಮ್ |
ಸಮಾಹಿತಃ ಪರ್ಯಚರದೃಷ್ಟಾದೇಶೇನ ಪೂರುಷಮ್

|| ೭೧ ||

ತ್ರಿರಾತ್ರಾಂತೇ ತ್ರಿರಾತ್ರಾಂತೇ ಕಪಿತ್ಥಪದರಾಶನಃ |
ಅಶ್ವವೃತ್ತನುಸಾರೇಣ ಮಾಸಂ ನಿನ್ಯೇಽರ್ಚಯನ್ತರಿಮ್

|| ೭೨ ||

ದ್ವಿತೀಯಂ ಚ ತಥಾ ಮಾಸಂ ಪಪ್ಲೇ ಪಪ್ಲೇಽರ್ಚಕೋ ವಿನೇ |
ತೃಣಪರ್ಣಾದಿಭಿಃ ಶೀರ್ಷೈಃ ಕೃತಾನ್ನೋಽಭ್ಯರ್ಚಯದ್ವಿಭುಮ್

|| ೭೩ ||

ತೃತೀಯಂ ಚಾನಯನ್ಮಾಸಂ ಸವಮೇ ಸವಮೇಽಹನಿ |
ಅಬ್ಜತ್ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಮುಪಾಧಾವತ್ಸಮಾಧಿನಾ

|| ೭೪ ||

ಚತುರ್ಥಮಪಿ ವೈ ಮಾಸಂ ದ್ವಾದಶೇ ದ್ವಾದಶೇಽಹನಿ |
ವಾಯುಭಕ್ಷೋ ಜಿತತ್ಯಾಗೋ ಧ್ಯಾಯನ್ ದೇವಮುಧಾರಯತ್

|| ೭೫ ||

ಉತ್ಪಾನಮಾದ ರಾಜಸೇಂದನು - ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದಯನಾಗಿ ಅಕಾರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ. ಮಹಾಮೇಧಾವಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಐದು ವರ್ಷದ ಹಸುಳೆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಅವನ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕಿದೆನು. || ೬೫ || (ಆ ಐದು ವರ್ಷದ ಮುದ್ದು ಮಗುವು ಶಪಥಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು.) ಕಮಲದಂತಿರುವ ಅವನ ಮುಖವು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಾಡಿಹೋಗಿರ ಬಹುದು. ಅವನು ಬಳಲಿ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆ ಅಸಹಾಯಕ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತೋಳಗಳು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟಿರತಾನೇ! || ೬೬ || ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಎಂತಹ ಸ್ವಿವಾಸನಾದೆ. ನನ್ನ ಕುಟುಂಬತೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಲ್ಲ. ಆ ಬಾಲಕನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನನ್ನ ತೊಡೆಯನ್ನೇರಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರ ದುಷ್ಪ್ರಭಾವ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲ ವಲ್ಲ. || ೬೭ ||

ಶ್ರೀನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - ರಾಜನೇ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಗನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಅವನ ರಕ್ಷಕನು ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರು ವನು. ಅವನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೀನು ಅರಿಯೆ. ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಹರಡುತ್ತಿದೆ. || ೬೮ || ಆ ಬಾಲಕನು ಸರ್ವ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಮಾಡ ಲಾಗದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಅವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವನು. ಅವನಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. || ೬೯ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಉತ್ಪಾನಮಾದರಾಜನು ರಾಜ ಕಾರ್ಮ್ಯ-ರಾಜಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಆ ಪುತ್ರನ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೭೦ || ಇತ್ತ ಧ್ರುವಕುಮಾರನು ಮಧುವನವನ್ನು ತಲುಪಿ, ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಉಪಾಸನಮಾಡಿ, ನಾರದರ ಉಪದೇಶಾನುಸಾರ ವಿಶಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಪರಮಪುರುಷ ಶ್ರೀನಾರಾ ಯಣನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. || ೭೧ || ಅವನು ಮೂರು-ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿಯಂತೆ ಬೇಲದ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಬೋರಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶರೀರಧಾರಣೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟಲ್ಲೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ತ್ರಿಭಗವದಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳನ್ನು ಕಳೆದನು. || ೭೨ || ಎರಡನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಆರಾರು ದಿನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿಯಂತೆ ಒಂದಿಗಿನ ಎಲೆ ಮತ್ತು ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿದನು. || ೭೩ || ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳನ್ನು ಒಂಭತ್ತು-ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೇವಲ ನೀರು ಕುಡಿದು ಸಮಾಧಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಪೂಜ್ಯಶ್ಲೋಕಾದ ಪ್ರಭುವಿನ ಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. || ೭೪ || ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ತ್ವಾಸವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ವಾಯುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. || ೭೫ ||

ಪಂಚಮೇ ಮಾಸ್ಯನುಪ್ರಾಪ್ತೇ ಚಿತ್ತಾಸ್ತೋ ಸ್ವಪಾತ್ಮಜಃ |
ಧ್ಯಾಯನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಪದ್ಯೇಕೇನ ತಸ್ಮೈ ಸ್ಥಾಪುರಿವಾಚಲಃ || ೭೬ ||

ಸರ್ವತೋ ಮನ ಆಕೃಷ್ಯ ಹೃದಿ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಶಯಮ್ |
ಧ್ಯಾಯನ್ ಭಗವತೋ ರೂಪಂ ನಾದಾಕ್ಷುಷ್ಣಿಂಚನಾಪರಮ್ || ೭೭ ||

ಆಧಾರಂ ಮಹದಾದೀನಾಂ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶ್ವರಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮ ಧಾರಯಮಾಣಸ್ಯ ತ್ರಯೋ ಲೋಕಾಶ್ಚಕಂಪಿತೇ || ೭೮ ||

ಯದೈಕಪಾದೇನ ಸ ಪಾರ್ಥಿವಾರ್ಪಕಃ
ತಸ್ಮೈ ತದಂಗುಷ್ಠನಿಪೀಡಿತಾ ಮಹೀ |
ನನಾಮ ತತ್ರಾರ್ಥಮಿಭೇಂದ್ರಧಿಷ್ಠಿತಾ
ತರೇವ ಸರ್ವೇತರತಃ ಪದೇ ಪದೇ || ೭೯ ||

ಶ್ಶುನ್ಮುಖಧ್ಯಾಯತಿ ವಿಶ್ವಮಾತ್ಮನೋ
ದ್ವಾರ್ಧಂ ನಿರುಧ್ಯಾಸುಮನನ್ಯಯಾ ಧಿಯಾ |
ಲೋಕಾ ನಿರುಚ್ಚಾಸನಿಪೀಡಿತಾ ಭೃತಂ
ಸುಪೋಕಪಾಲಾಃ ಶರಣಂ ಯಯುರ್ಹರಿಮ್ || ೮೦ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ

ನೈವಂ ವಿದಾಮೋ ಭಗವನ್ ಪ್ರಾಣರೋಧಂ
ಚರಾಚರಸ್ಯಾಖಿಲಸತ್ತಧಾಮ್ನಃ |
ವಿಧೇಹಿ ತನ್ನೋ ಪೃಥನಾದ್ವಿಮೋಕ್ಷಂ
ಪ್ರಾಪ್ತಾ ವಯಂ ತ್ವಾಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಮ್ || ೮೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಮಾ ಭೈಶ್ಚ ಬಾಲಂ ತವೋ ದಯತ್ಸಯಾತ್
ನಿವರ್ತಯಿಷ್ಯೇ ಪ್ರತಿಯಾತ ಸ್ವಧಾಮ |
ಯತೋ ಹಿ ಮ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧ ಆಸೀತ್
ವಿಶ್ವಾನಪಾದಿರ್ಮಯಿ ಸಂಗತಾತ್ || ೮೨ ||

ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಯಿಸಿ
ವರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಒಂಟಿಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಮೋಟು
ಮರದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೭೬ ||
ಆಗ ಅವನು ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು
ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇತರ ಎಲ್ಲ
ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಸೆಳೆದು ಹೃದಯಸ್ಥಾನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಚಿತ್ತವನ್ನು ಬೇರೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಗೊಡ
ಲಿಲ್ಲ. || ೭೭ || ಹೀಗೆ ಅವನು ಮಹತ್ತ್ವ ಮುಂಡಾದ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವ
ಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗೂ ಅಧೀಶ್ವರ
ನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ
ದನು. ಅವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು
ನಡುಗಿಹೋದವು. || ೭೮ || ಅವನು ಒಂಟಿಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು
ಕೊಂಚಾಗೆ ಆಡಿನ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬರಳಿನಿಂದ ಸುಳಿಯ ಲ್ಲಿಟ್ಟ
ಭೂಮಿಯು ಗಜರಾಜನು ಎಂದ ಹಡಗಿನಂತೆ ಎಡ-ಬಲಕ್ಕೆ ತೂಗ
ತೊಡಗಿತು. || ೭೯ || ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರ ಗಳನ್ನು
ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅನನ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದ
ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದಾಗ ಸರ್ವಲೋಕ ಗಳಿಗೂ ಉಸಿರು
ಕಟ್ಟಿ ಹೋಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಮತ್ತು ಲೋಕಪಾಲಕರೂ
ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಪೀಡೆಗೆ ಒಳಗಾದರು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ
ಗಾಬರಗೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಶರಣು ಹೋದರು. || ೮೦ ||

ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಭಗವಂತನೇ! ಸಮಸ್ತ ಸ್ವಾವರ-
ಜಂಗಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಗಳು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿವೆ. ನಮಗೆ ಇಂತಹ
ಅನುಭವವು ಮೊದಲೂ ಎಂದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಶರಣಾಗತ
ರೇಕೆನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣು ಬಂದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ದುಃಖದಿಂದ
ಪಾರುಮಾಡು. || ೮೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವತೆಗಳೇ! ಹೆದರ
ಬೇಡಿರಿ. ಉತ್ತಾನಪಾದನ ವೃತ್ತನಾದ ಧ್ರುವಕುಮಾರನು ತನ್ನ ಚಿತ್ತ
ವನ್ನು ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿರುವನು. ಅದರಿಂದ
ಅವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆಭೇದಧ್ಯಾನ-ಧಾರಣೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಒಂದಾ
ಗಿಸಿರುವನು. ಆತನು ಪ್ರಾಣಸ್ತಂಭನ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ
ಲ್ಲರ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಸ್ತಬ್ಧಗೊಂಡಿದೆ. ನಾನು ಆ ಬಾಲಕನು ತಪಸ್ಸನ್ನು
ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ
ಶರಣಿ. || ೮೨ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾಣಿ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ಧ್ರುವಚರಿತೇಽಪ್ಸಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೮ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಧ್ರುವನು ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಹಿಂದಿರುಗಿದುದು

ಮೃತ್ಯೇಯ ಉವಾಚ

ತ ವಿವಮುತ್ಸನ್ನಭಯಾ ಉರುಕ್ರಮೇ
ಕೃತಾವನಾಮಾಃ ಪ್ರಯಯುಸ್ತ್ರಿವಿಷ್ಣುಸಮಾ |
ಸಹಸ್ರ ಶೀರ್ಷಾಪಿ ತತೋ ಗರುತ್ಮತಾ
ಮಧೋರ್ವನಂ ಭೃತ್ಯದಿಭೃತ್ಯಯಾ ಗತಃ || ೧ ||

ಸ ವೈ ಧಿಯಾ ಯೋಗವಿಪಾಕತೀಪ್ರಯಾ
ಹೃತ್ಪದ್ಮಕೋಶೇ ಸ್ಫುರಿತಂ ತಡಿತ್ಯಭ್ರಮಾ |
ತಿರೋಹಿತಂ ಸಹಸ್ರೈವೋಪಲಕ್ಷ್ಯ
ಒಹಿಸ್ಥಿತಂ ತದವಸ್ಥಂ ದದರ್ಶ || ೨ ||

ತದ್ವರ್ತನೇನಾಗತಸಾದ್ವಾಃ ಕ್ಷಿತಾ-
ವವಂದತಾಂಗಂ ವಿನಮಯ್ಯ ದಂಡವತ್ |
ದೃಗ್ತ್ಯಾಂ ಪ್ರಪತ್ಯನ್ಮಹಿಬನ್ನಿವಾರ್ಭಕ-
ಪ್ತುಂಬನ್ನಿವಾಸ್ಯೇಣ ಭುಜೈರಿವಾಶ್ಚಿ ಪನ || ೩ ||

ಸ ತಂ ವಿವಕ್ಷಂತಮತದ್ವಿಧಂ ಹರಿಃ
ಜ್ಞಾತ್ವಾಸ್ತ ಸರ್ವಸ್ಯ ಚ ಹೃದ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |
ಕೃತಾಂಜಲಿಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಯೇನ ಕಂಬುನಾ
ಪಸ್ವರ್ಶ ಬಾಲಂ ಕೃಪಯಾ ಕಪೋಲೇ || ೪ ||

ಸ ವೈ ತದೈವ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಂ ಗಿರಂ
ದೈವೀಂ ಪರಿಜ್ಞಾತಪರಾತ್ಮ ನಿರ್ಣಯಃ |
ತಂ ಭಕ್ತಿಭಾವೋಽಭ್ಯಗೃಣಾದಸತ್ಕರಂ
ಪರಿಪ್ರಾಪೋರುಶ್ರವಸಂ ಧ್ರುವಕ್ಷತಿ || ೫ ||

ಧ್ರುವ ಉವಾಚ

ಮೋಽಯಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಮಮ ವಾಚಮಿಮಾಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಾಂ
ಸಂಜೀವಯತ್ಕಪಿಲಶಕ್ತಿಧರಃ ಸ್ವಧಾಮ್ನಾ |
ಅನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಹಸ್ತಚರಣಾಶ್ರವಣಾತ್ಮಗಾದೀನ್
ಪ್ರಾಣಾನ್ಮಮೋ ಭಗವತೇ ಪುರುಷಾಯ ತುಭ್ಯಮ್ || ೬ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನ ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿಂದ, ಅಭಯಪ್ರದಾನದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಭಯವನ್ನು ತೊರೆದು ದೇವದೇವನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅನಂತರ ವಿರಾಟಾಸ್ವರೂಪಿ ಭಗವಂತನು ಗರುಡನನ್ನೇರಿ ತನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ನೋಡಲು ಮಧುವನಕ್ಕೆ ವಯಮಾಡಿದನು. || ೧ || ಆಗ ಯೋಗಾಧ್ಯಾಸದಿಂದ ವಿಶಾಗ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ಭಗವನ್ನೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ರುವನು ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆ ಮೂರ್ತಿಯು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. 'ಇದೇನು ಹೀಗಾಯಿತಲ್ಲ! ಎಂದು ಅವನು ಕಣ್ಣುತೆರೆದಾಗ ಅದೇ ಭಗವದ್ರೂಪವೇ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಆತನಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. || ೨ || ಪ್ರಭುವಿನ ದರ್ಶನವಡೆದು ಬಾಲಕ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಆತಿವಸಂಭ್ರಮವಾಯಿತು. ಅವನು ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ದೀರ್ಘದಂಡ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೆ ಅಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕುಡಿದುಬಿಡುವನೋ, ಪಾಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದಿರುವನೋ, ಭುಜಗಳಿಂದ ಆಲಿಂಗಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎದೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. || ೩ || ಅವನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೇಗೆ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯದಾದನು. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕೃಪೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವೇದಮಯ ಶಂಖವನ್ನು ಅವನ ಗಲ್ಲಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದನು. || ೪ || ಧ್ರುವನು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲ ಪರಮನ್ನು ಪಡೆಯುವವನಿದ್ದನು. ಈಗ ಭಗವಂತನ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಶಂಖದ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗುತ್ತಲೇ ಅವನಿಗೆ ವೇದಮಯ ದಿವ್ಯವಾಗೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮರ ಸ್ವರೂಪದ ನಿಷ್ಕಯ ಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ದೈರ್ಯದಿಂದ ವಿಶ್ವವಿಷ್ಣಾತ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೫ ||

ಧ್ರುವನು ಹೇಳಿದನು - ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನೀನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ನನ್ನೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನನ್ನ ಸುಪ್ತವಾದ ವಾಗೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೈ-ಕಾಲು-ಕಿವಿ-ಜರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೂ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ. ಇಂತಹ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಗವಂತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ || ೬ || ಭಗವಂತನೇ! ನೀನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅನಂತಗುಣಮಯ ನಿನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಮಹತ್ತರ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವೆ.

ಏಕಸ್ತಮೇವ ಭಗವನ್ನಿದಮಾತ್ಮಶಕ್ತ್ಯಾ
ಮಾಯಾಖ್ಯಯೋದುಗುಣಯಾ ಮಹಾದ್ಭುತೇಷು |
ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುವಿಶ್ವ ಪುರುಷಪದಸಮಗ್ಗೇಷು
ನಾನೇವ ದಾರುಷು ವಿಭಾವಸುವದ್ವಿಭಾಸಿ || ೭ ||

ತದ್ವತ್ಯಯಾ ವಯುನಯೇದಮಚಕ್ಷ್ಯ ವಿಶ್ವಂ
ಸುಪ್ತಪ್ರಬುದ್ಧ ಇವ ನಾಥ ಭವತ್ಪಶನ್ ||
ತಸ್ಯಾಪವರ್ಗ್ಯಶರಣಂ ತವ ಪಾದಮೂಲಂ
ವಿಸ್ಮಯತೇ ಕೃತವಿದಾ ಕಥಮಾರ್ತಬಂಧೋ || ೮ ||

ನೂನಂ ವಿಮುಷ್ಯತುತಯಸ್ತವ ಮಾಯಯಾ ತೇ
ಯೇ ತ್ವಾ ಭವಾಪ್ಯಯವಿಮೋಕ್ಷಣಮನ್ಯಜೇತೋಃ |
ಅರ್ಚಂತಿ ಕಲ್ಪಕರುಂ ಕುಣಪೋಪಭೋಗ್ಯ-
ಮಿಚ್ಛಂತಿ ಯತ್ಪರ್ವಜಂ ನಿರಯೇಽಪಿ ನೃಣಾಮ್ || ೯ ||

ಯಾ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಸುಭೃತಾಂ ತವ ಪಾದಪದ್ಮ-
ಧ್ಯಾನಾದ್ವನಜನಕಥಾತ್ಮವರ್ಣೇನ ವಾ ಸ್ನಾತ್ |
ಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ತಮಹಿಮನ್ಯಪಿ ನಾಥ ಮಾ ಭೂತ್
ಕಿಂ ತ್ವಂತಕಾಸಿಲುಲಿತಾತ್ಮತಾಂ ವಿಮಾನಾತ್ || ೧೦ ||

ಭಕ್ತಿಂ ಮುಹುಃ ಪ್ರವಹತಾಂ ತ್ವಮಿ ಮೇ ಪ್ರಸಂಗೋ
ಭೂಯಾದನಂತ ಪುಪತಾಮಮಲಾಕಯಾಸಾಮ್ |
ಯೇನಾಂಜಸೋಲ್ಲಾಸಮುದವ್ಯಸನಂ ಭವಾಬ್ಧಿಂ
ನೇಷ್ಠೇ ಭವದ್ಗುಣಕಥಾಮೃತಪಾನಾಮುತಃ || ೧೧ ||

ತೇ ನ ಸ್ಮರಂತ್ಯತಿತರಾಂ ಪ್ರಿಯಮೀಶ ಮರ್ತ್ಯಂ
ಯೇ ಚಾನೃದಃ ಸುತಸುಹೃದ್ವ್ಯಹವಿತ್ತದಾರಾಃ |
ಯೇ ತ್ವನ್ನಾಭ ಭವದೀಯಪದಾರವಿಂದ-
ಸೌಗಂಧ್ಯಲುಬ್ಧಹೃದಯೇಷು ಕೃತಪ್ರಸಂಗಾಃ || ೧೨ ||

ತೀರ್ಥಜಗದ್ವಿಸ್ತರೀಸೃಪದೇವದೈತ್ಯ-
ಮರ್ತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಪರಿಚಿತಂ ಸದಸದ್ವಿಶೇಷಮ್ |
ರೂಪಂ ಸ್ವವಿಷ್ಣುಮಜ ತೇ ಮಹದಾದ್ಯನೇಕಂ
ನಾತಃ ಪರಂ ಪರಮ ವೇದ್ವಿ ನ ಯತ್ ಪಾದಃ || ೧೩ ||

ಕಲ್ಪಾಂತ ಏತದಖಿಲಂ ಜಪರೇಣ ಗೃಹ್ಣನ್
ಶೇತೇ ಪುಮಾನ್ ಸದ್ಭಗನಂತಸುಖಸ್ತದಂತೇ |
ಯನ್ನಾಭಿಸಂಧುರುಹಕಾಂಚನಲೋಕಪದ್ಮ-
ಗರ್ಭೇ ದ್ಯುಮಾನ್ ಭಗವತೇ ಪ್ರಣತೋಽಸ್ಮಿ ತಸ್ಮೈ || ೧೪ ||

ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಉಪಾಧಿ
ಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ನೀನು
ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಅಸದ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ಯ ದೇವತೆಗಳ
ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನೇಕರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ. || ೭ ||
ಒತೆಯಾ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕೂಡ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ
ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ
ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ಪುರುಷನಂತೆ ಕಂಡರು.
ದೀನಬಂಧುವೇ! ಮುಕ್ತ ಪುರುಷರೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಚರಣ
ಕಮಲಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು
ಕೃತಜ್ಞನಾದವರೂ ಯಾರು ತಾನೇ ಮರೆಯಬಲ್ಲರು? || ೮ ||
ತನ್ನ ಸಮವಾದ ಈ ಶರೀರಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುವ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ
ಉಂಟಾಗುವ ಸುವಿವೃ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯ
ಬಲ್ಲರು. ಇಂತಹ ವಿಷಯಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾಕೊರೆಯುವವರು
ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವ ಕಲ್ಪತರು
ವಿನಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹವರ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಜವಾಗಿ
ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಸಹೋಗಿದೆ ಎಂದೇ ತಿಳಿಯ
ಬೇಕು. || ೯ || ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ
ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ
ದೊರೆಯುವ ಆನಂದವು ನಿಜಾನಂದವ್ವ ರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ
ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕಾಲದ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡುವ
ಸ್ವರ್ಗದ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಂತಹ ಜನರಿಗೆ ಆ
ಸುವಿವೃ ಹೇಗೆ ದೊರೆಯಬಲ್ಲರು? || ೧೦ || ಓ ಅನಂತನೇ!
ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವವುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಹೃದಯರಾದ
ಮಹಾತ್ಮಾಭಕ್ತರ ಸಂಗವನ್ನು ನನಗೆ ಕರುಣಿಸು. ಅವರ ಸಂಗದಲ್ಲಿದ್ದು
ನಾನು ನಿನ್ನ ಲೀಲಾ-ಗುಣಗಳ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿ-ಕುಡಿದು
ಮತ್ತನಾಗಿ ದುಃಖವರ್ಜಿತವಾದ ಭಯಂಕರ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು
ದಾಟಬಹುವನು. || ೧೧ || ಓ ಪದ್ಮನಾಭ ಪ್ರಭುವೇ! ನಿನ್ನ ಚರಣ
ಕಮಲಗಳ ಸುಗಂಧದಲ್ಲೇ ರಮಿಸುವ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳ ಮಹಾನುಭಾವರ
ಸಂಗಮಾಡುವವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಈ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ಶರೀರ ಮತ್ತು
ಇದರ ಸಂಬಂಧಿ ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಗೃಹ, ಪತ್ನಿ ಮುಂತಾದವರ
ನೆನಪೂ ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೨ || ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ಜಗ
ತ್ಪತಿಯೇ! ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ವೃಕ್ಷ, ಪರ್ವತ, ಸರೀಸೃಪ, ದೇವತೆಗಳು,
ದೈತ್ಯರು, ಮನುಷ್ಯರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ
ಸದಸದಾಕೃತವಾದ ಸ್ಥೂಲವಿಶ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.
ಇದರಿಂದ ಹೊರತಾದ ಮಾತು-ಮನಸ್ಸು ತಲುಪಲಾರದ ನಿನ್ನ
ಪರಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರೆನು. || ೧೩ ||

ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನೀನು ಯೋಗವಿದ್ಯೆ
ಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು
ಆದಿಲೋಪಮಡಲಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತೀಯೆ. ಆಗ ನಿನ್ನ ನಾಭಿಸಮುದ್ರ
ದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ, ಸರ್ವಲೋಕಮಯ ಸುರ್ವಾ ಕಮಲದಿಂದ

ತೃ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಪರಿಪುರೈವಿದು ದೃ ಆತ್ಮಾ
ಕೂಟಸ್ಯ ಆದಿಪುರುಷೋ ಭಗವಾನ್ಮಧೀಶಃ |
ಯದ್ವದ್ವ ವಸ್ತಿಮಖಂಡಿತಯಾ ಸ್ವದೃಷ್ಟಾ
ದೃಷ್ಟಾ ಸ್ತಿತಾವಧಿಮುಷೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಆದ್ಧಿ || ೧೫ ||

ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿರುದ್ಧಾತಯೋ ಹ್ಯನಿವಂ ಪತಂತಿ
ವಿದ್ಯಾದಯೋ ವಿವಿಧತಕ್ತಯ ಆನುಪೂರ್ವಾತ್ |
ತದ್ವತ್ಯ ವಿಶ್ವಭವಮೇಕಮನಂತಮಾದ್ಧ-
ಮಾನಂದಮಾತ್ರಮವಿಕಾರಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೧೬ ||

ಸತ್ಯಾಽಽಪಿಮೋ ಹಿ ಭಗವಂಸ್ತವ ಪಾದಪದ್ಮ-
ಮಾಹೀಶ್ವರಾನುಭವತಃ ಪುರುಷಾರ್ಥಮೂರ್ತೀಃ |
ಅಶ್ವೇದಮರ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಪರಿಪಾತಿ ದೀನಾನ್
ವಾಶ್ರೇವ ವತ್ಸಕಮನುಗ್ರಹಕಾತರೋಽಸ್ಮಾನ್ || ೧೭ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಅಥಾಭಿಪ್ಯುಕ್ತ ಏವಂ ವೈ ಸ್ವಾಂಕಲ್ಪೇನ ಧೀಮತಾ |
ಭೃತ್ಯಾನುರಕ್ತೋ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರತಿನಂದ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್
|| ೧೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ವೇದಾಹಂ ತೇ ವ್ಯವಸಿತಂ ಹೃದಿ ರಾಜನ್ಯಬಾಲಕ |
ತತ್ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ದುರಾಪಮುಃ ಸುವ್ರತ
|| ೧೯ ||

ನಾನ್ಯೈರಧಿಷ್ಠಿತಂ ಭದ್ರ ಯದ್ವಾಜಪ್ತು ಧ್ರುವಕ್ಷತಿ |
ಮಿತ್ರ ಗ್ರಹಕ್ಷತಾರಾಗಾಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಚಕ್ರಮಾಹಿತಮ್
|| ೨೦ ||

ಮೇಧ್ಯಾಂ ಗೋಚಕ್ರವತ್ಸ್ಥಾಸ್ತು ಪರಸ್ತಾತ್ಕಲ್ಪವಾಸಿನಾಮ್ |
ಭರ್ತೃಽಽಗ್ನಿಃ ಕಶ್ಯಪಃ ಶುಕ್ರೋ ಮುನಯೋ ಯೇ ವನೋಕಃ |
ಚರಂತಿ ದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ ಭ್ರಮಂತೋ ಯತ್ಸಾರಕಾಃ
|| ೨೧ ||

ಪರಮ ತೇಜೋಮಯ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಉತ್ಪನ್ನ ರಾದರು. ಇಂತಹ
ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೧೪ ||

ಪ್ರಭೋ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಖಂಡ ಚಿನ್ಮಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
ಬುದ್ಧಿಯ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿತ್ಯ
ಮುಕ್ತನೂ, ಶುದ್ಧಸ್ವತ್ವಮಯನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಪರಮಾತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪನೂ, ನಿರ್ವಿಕಾರನೂ, ಆದಿಪುರುಷನೂ, ಪದ್ಧತ್ಯರ್ಥ
ಸಂಪನ್ನನೂ, ಮೂರುಗುಣಗಳ ಅಧೀಶ್ವರನೂ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು
ಜೀವನಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ
ಯಜ್ಞಾದಿಷ್ಠಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತೀಯೆ. || ೧೫ ||
ನಿನಿಂದಲೇ ವಿದ್ಯೆ-ಅವಿದ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ವಿರುದ್ಧ ಗತಿಯುಳ್ಳ ಅನೇಕ
ಶಕ್ತಿಗಳು ಧಾರಾವಾಹಿಯಾಗಿ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ.
ನೀನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರಣನೂ, ಅಖಂಡನೂ, ಅನಾದಿಯೂ,
ಅನಂಕನೂ, ಆನಂದಮಯನೂ, ನಿರ್ವಿಕಾರನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ
ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಾನು ಶರಣಾಗಿದ್ದೇನೆ. || ೧೬ ||

ಹಿ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ
ಮೂರ್ತಿ, ಪರಮಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ತಿಳಿದು ನಿಜ್ಞಾಮ
ಭಾವದಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಭಜಿಸುವವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ
ಭೋಗಗಳಿಗಿಂತ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಹೋಂದುವುದೇ
ಭಜನೆಯ ನಿಜವಾದ ಫಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆಕಳು
ಆಗತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರುವಿಗೆ ಹಾಲುಕುಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ನೀನು
ಭಕ್ತರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾತರವಾಗಿದ್ದು ವೀಕ್ಷಿಸಿರುವ
ನಮ್ಮಂತಹ ಸಹಾಮರ್ಥರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿ ಅವರನ್ನು
ಸಂಸಾರಭಯದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ. || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎದುರನೇ! ಶುಭ ಸಂಕಲ್ಪ
ವುಳ್ಳ ಧೀಮಂತನಾದ ಧ್ರುವನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲ್ಯನಾದ
ಭಗವಂತನು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದನು - || ೧೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಸುವ್ರತನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನೇ!
ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿರುವೆನು. ಆ
ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು
ನಿನಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. || ೧೯ ||

ಎಲೈ ಮಂಗಳಮಹಿಯೇ! ಯಾವ ಅನಿವಾರಿಯಾದ
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಪಡೆದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವುದು
ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರ-ತಾರಾಗಣಗಳಿಗೆ ಮೇಚಿಕಂಭದಂತೆ ಮೇರುವಾಗಿ
ದೆಯೋ, ಆವಾಂಕರ ಪ್ರಳಯದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಇತರ
ಲೋಕಗಳು ನಾಶಹೊಂದಿದರೂ ಯಾವುದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೋ,
ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ತಾರಾಗಣಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಧರ್ಮ, ಅಗ್ನಿ
ಕಶ್ಯಪ, ಶುಕ್ರರೇ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡುತ್ತಿರು
ವರೋ ಅಂತಹ ಧ್ರುವಲೋಕವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿ
ದ್ದೇನೆ. || ೨೦-೨೧ ||

ಪ್ರಸ್ಥಿತೇ ತು ವನಂ ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಾ ಗಾಂ ಧರ್ಮಸಂಶ್ರಯಃ |
ಪಟ್ತ್ರಿಂಶದ್ಧರ್ವಸಾಹಸ್ರಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂವಾಹತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೨೨ ||

ತದ್ಭಾತಯುಕ್ತಮೇ ನಷ್ಟೇ ಮೃಗಯಾಯಾಂ ತು ತನ್ಮನಾಃ |
ಅನ್ವೇಷಂತೀ ವನಂ ಮಾತಾ ದಾವಾಗ್ನಿಂ ಸಾ ಪ್ರವೇಕ್ಷತಿ || ೨೩ ||

ಇಷ್ಟಾ ಮಾಂ ಯಜ್ಞ ಹೃದಯಂ ಯಜ್ಞಃ ಪುಷ್ಕಲದಕ್ಷಿಣೈಃ |
ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚೀಹಾಶಿಷಃ ಸತ್ಯಾ ಅಂತೇ ಮಾಂ ಸಂಸ್ಕರೀಷ್ಯ || ೨೪ ||

ತತೋ ಗಂತಾಸಿ ಮತ್ಪಾನ್ಯಂ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಯತಮ್ |
ಉಪರಿಷ್ಠಾದ್ಭೃಷಿಭೃಶ್ಚಂ ಯತೋ ನಾವರ್ತತೇ ಗತಃ || ೨೫ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯರ್ಚಿತಃ ಸ ಭಗವಾನತಿಥಿಶ್ಯಾತ್ಮನಃ ಪದಮ್ |
ಬಾಲಸ್ಯ ಪಶ್ಯತೋ ಧಾಮ ಸ್ವಮಗಾದ್ ಗರುಡಧ್ವಜಃ || ೨೬ ||

ಸೋಽಪಿ ಸಂಕಲ್ಪಜಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪಾದೇವೋಪಾದಿತಮ್ |
ಶ್ರಾಪ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪನಿರ್ವಾಣಂ ನಾತಿಪ್ರೀತೋಽಭ್ಯಗಾತ್ತುರಮ್ || ೨೭ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಸುದುರ್ಲಭಂ ಯತ್ಪರಮಂ ಪದಂ ಹರೇ-
ಮೋಯಾವಿಶ್ವಸೃಚ್ಚರಣಾರ್ಚನಾರ್ಚಿತಮ್ |
ಲಬ್ಧ್ವಾಪ್ಯಸಿದ್ಧಾರ್ಥಮಿವೈಕಜನ್ಮನಾ
ಕಥಂ ಸ್ವಮಾತ್ಮಾನಮನುಷ್ಯತಾರ್ಥವಿತ್ || ೨೮ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಮಾತುಃ ಸುಪ್ತಾ ವಾಗ್ಬಾಣೈರ್ವದಿ ವಿದ್ವಾಂತಾನ್ ಸ್ಮರನ್ |
ನೈಚ್ಛನ್ಮುಕ್ತಪತೇರ್ಮುಕ್ತಂ ತಸ್ಯಾತ್ಮಾಪಮುಪೇಯಿವಾನ್ || ೨೯ ||

ಧ್ರುವ ಉವಾಚ

ಸಮಾಧಿನಾ ನೈಕಭವೇನ ಯತ್ಪದಂ
ವಿದುಃ ಸನಂದಾದಯ ಊರ್ಧ್ವರೇತಸಃ |
ಮಾಸೈರಹಂ ಪದ್ಧಿರಮುಷ್ಯ ಪಾದಯೋ-
ಶ್ಯಾಯಾಮುಪೇತ್ಯಾಪಗತಃ ಪೃಥ್ವಿತಿಃ || ೩೦ ||

ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಾಣಿ
ಹೋದಬಳಿಕ ನೀನು ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ
ಧರ್ಮದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳುವೆ ಆಗಲೂ ನಿನ್ನ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಶಕ್ತಿಯು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಇರುವುದು || ೨೨ ||
ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಉತ್ತಮನು ಬೇಟೆಯಾಡು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿಗೆ ಈಡಾಗುವನು.
ಆಗ ಆತನ ತಾಯಿ ಸುರುಚಿಯು ಪುತ್ರಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹುಚ್ಚನಿ
ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಕಾಡ್ಗಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಡುವಳು.
|| ೨೩ || ಯಜ್ಞವು ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ನೀನು ಬಹುದಕ್ಷಿಣ
ಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಈ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇ
ಸ್ಥರಿಸುವೆ || ೨೪ || ಇದರಿಂದ ನೀನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ
ಲೋಕಗಳಿಗೂ ವಂದನೀಯವಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಿ
ರುವ ನನ್ನ ನಿಜಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ
ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬರಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹೀಗೆ ಬಾಲಕ ಧ್ರುವನಿಂದ
ಪೂಜಿತನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಆತನು
ಸೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಗರುಡಧ್ವಜನು ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು
ಹೋದನು || ೨೬ || ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಸೇವೆಯಿಂದ ಧ್ರುವ
ನಿಗೆ ಸುಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಇಷ್ಟವೇನೋ ಈಡೇರಿತು. ಆದರೆ ಅವನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ
ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಆತನು ತನ್ನ
ಸಾಗರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು || ೨೭ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಋಷಿಶ್ರೀಪುರಃ! ಮಾಯಾಪತಿ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಪದವಾದರೋ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ
ಮತ್ತು ಅದು ಅವನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದಲೇ
ದೊರೆಯುವುದು. ಅಂತಹ ದುರ್ಲಭವಾದ ಪದವನ್ನು ಒಂದೇ
ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ್ದರೂ ವಿವೇಚಿಯಾದ ಧ್ರುವನುಮಾರನು ತನ್ನನ್ನು
ವಿತ್ತಕ್ಕೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ ? || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಧ್ರುವನ
ಹೃದಯವು ಮಲತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡಿತ್ತು.
ಭಗವಂತನು ವರಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಆ ವಾಗ್ಬಾಣ
ಗಳು ನೆನಪಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಭಗವದ್ವರ್ತನಿಂದ ಆ ಮನೋ
ಮಾಲಿನ್ಯವು ದೂರವಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ವಶ್ಯಾತ್ಮಾವ
ವುಂಟಾಯಿತು. || ೨೯ ||

ಧ್ರುವನು ಮುನ್ನುಸುಗುತ್ತೇ ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಂಡನು - ಸನಕಾದಿ
ಊರ್ಧ್ವರೇತ (ವೈಷ್ಣಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ)ರಾದ ಸಿದ್ಧರೂ ಕೂಡ ಯಾವ
ದನ್ನು ಸಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಬಳಿಕ ಪಡೆಯು
ವರೋ, ಆ ಭಗವಚ್ಚರಣಗಳ ನೆರಳನ್ನು ನಾನು ಆರೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ
ಪಡೆದನು. ಆದರೆ ಆಗಲೂ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಾಸನೆಯು
ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ಆ ಪಾದಗಳಿಂದ ದೂರವಾದೆನಲ್ಲ
ಅಕುಟಾ ! || ೩೦ ||

ಅಹೋ ಒತ ಮಮಾನಾತ್ಮಂ ಮಂದಭಾಗ್ಯಸ್ತು ಪಶ್ಯತ |
ಭವಚ್ಛಿದ್ರಃ ಪಾದಮೂಲಂ ಗತ್ವಾಯಾಚೇ ಯದಂತಮತ್

|| ೩೦ ||

ಮರ್ತಿವಿದೂಷಿತಾ ದೇವೈಃ ಪತದ್ವಿರಸಹಿಷ್ಣುಭಿಃ |
ಯೋ ನಾರದವಚಸ್ತದ್ಧಂ ನಾಗ್ರಾಹಿಪಮಸ್ತಮಃ

|| ೩೧ ||

ದೈವೀಂ ಮಾಯಾಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಪ್ರಸುಪ್ತ ಇವ ಭಿನ್ನದೃಶ್ |
ತಪ್ಯೇ ದ್ವಿಧೀಯೇಽಪ್ಯಸತಿ ಭ್ರಾತೃಭ್ರಾತೃವೃಹದ್ರಜಾ

|| ೩೨ ||

ಮಯೈತತ್ಪಾರ್ಥಿತಂ ವೃಥಾಂ ಚಿಂತೇವ ಗತಾಯುಷಿ |
ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಜಗದಾತ್ಮಾನಂ ತಪಸಾ ದುಷ್ಪ್ರಸಾದನಮ್ |
ಭವಚ್ಛಿದ್ರಮಯಾಚೇಽಹಂ ಭವಂ ಭಾಗ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ

|| ೩೪ ||

ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ಯಚ್ಛತೋ ಮೌಢ್ಯಾನ್ಮಾನೋ ಮೇ ಭಿಕ್ಷತೋ ಒತ |
ಈಶ್ವರಾತ್ ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯೇನ ಫಲೀಕಾರಾನಿವಾಫನಃ

|| ೩೫ ||

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ

ನ ವೈ ಮುಕುಂದಸ್ಯ ಪದಾರವಿಂದಯೋಃ
ರಜೋಜುಷಸ್ತಾತ ಭವಾದೃಶಾ ಜನಾಃ |
ವಾಂಛಂತಿ ತದ್ವಾಸ್ಯದ್ಯುತೇಽರ್ಥಮಾತ್ಮನೋ
ಯದೃಚ್ಯಯಾ ಲಬ್ಧಮನುಪಮೃದ್ಧಯಃ || ೩೬ ||

ಅಕರ್ಣ್ಯಾತ್ಮಜಮಾಯಾಂತಂ ಸಂಪರೇತ್ಯ ಯಥಾಽಽಗತಮ್ |
ರಾಜಾ ನ ಶ್ರದ್ಧದೇ ಭದ್ರಮಭದ್ರಸ್ಯ ಕುತೋ ಮಮ
|| ೩೭ ||

ಶ್ರದ್ಧಾಯ ವಾಕ್ಯಂ ದೇವರ್ಷೀರ್ಹರ್ಷವೇಗೇನ ಧರ್ಷಿತಃ |
ವಾರ್ತಾಹರ್ತುರತಿಪ್ರೀತೋ ಹಾರಂ ಪ್ರಾದಾನ್ಮಹಾಧನಮ್
|| ೩೮ ||

ಸದಶ್ಚಂ ರಥಮಾರುಹ್ಯ ಕಾರ್ತಸ್ತುರಪರಿಷ್ಕೃತಮ್ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕುಲವೃದ್ಧೈಶ್ಚ ಪರ್ಯಸ್ತೋಽಮಾತ್ಯಬಂಧುಭಿಃ
|| ೩೯ ||

ಅಯೋ! ನಾನು ಎಂತಹ ಮೂರ್ಖನಾದ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ
ಈ! ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಅವಿವೇಕವನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಭವ
ಪಾಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ತಲುಪಿ
ವರದಿ ಆವರಿಸಿದ ನಾಶವುಳ್ಳ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಬೇಡಿದೆನಲ್ಲ! || ೩೦ ||
ಪ್ರಸುಪ್ತ ಕೃಷ್ಣವಿವ ಸಂತರ ತಾವು ಪತನವಾಗುವುದರಿಂದ ನಾನು
ತಪಸು ಶ್ರೇಯಸಿನ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ
ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆದರಿಂದಲೇ ದುಷ್ಟ
ನಾದ ನಾನು ನಾರದರ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದೇ
ಹೋದೆ || ೩೧ || ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವಿಸೂ
ಕಲ್ಪವಿಧವೂ ಮಹತ್ವವು ತಾನೇ ಕಲಿಸಿಕೊಂಡ ಹುಲಿ, ಹಾವು
ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಹವರುವಂತೆ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾರೂ ಕಲ್ಪವಿಧವೂ, ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಗೆ ಮರು
ಳಾಗಿ ನಾನು ವಿಷಮಾನ್ಯವನ್ನೇ ವೈರಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದ್ವೇಷ
ರೂಪವಾದ ಮರೇದೇಗದಿಂದ ಸಂತಪ್ತನಾದೆನಲ್ಲ! || ೩೨ ||
ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಎಂತಹ ಮೂರ್ಖನಾದೆನಲ್ಲ! ಯಾರನ್ನು
ಪ್ರಭಾಗೋಳವೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ಕರೀಷ್ಣೇ ಅಂತಹ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದ
ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತನ್ನೊಂದೆ ಮಿಟ್ಟಿದ ನಾನು ಅವರಿಂದ ಕೇಳಿ
ಕೊಂಡುದು 'ವೃಥಾಂ ಚಿಂತೇವ' ಅಯೋ! ನಾನು ಎಂತಹ
ಭಾಗ್ಯಹೀನನು! ಸಂಸಾರಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ
ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಕೇಳಿದೆನಲ್ಲ! || ೩೩ || ಸಾರ್ವ
ಭೌಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವಾಗ ಮದ್ಯಪಾನಾದವನು ಒಂದು
ಮುಖ್ಯ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ಮರವೃಕ್ಷದಾಕೆಯಾದ ನಾನು
ಮದ್ಯಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾದವು | ಮೇಲ್ಮರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸ್ವಾಮಿ
ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿದ ಹವೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ
ಕೊಂಡೆನಲ್ಲ! || ೩೪ ||

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಪಂಚತಾರ - ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ
ಒಮರಸೇ! ಶ್ರೀಮುಕುಂದ ಪದಾರವಿಂದಗಳ ಮಕರಂದವನ್ನು
ಪಾನಮಾಡುವ ದುಃಖಮುಖವು ಸಮ್ಯಂತಕವರು ಪ್ರಭುವಿನ
ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವರು ತಾನಾಗಿಯೇ ಒದಗಿಬಂದ
ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಅವರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅವನ
ಸೇವೆಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ಬೇಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೩೬ ||

ಇತ್ತ ಉತ್ಕಂಠಾ ಪರಾವಗು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಧೃವನು ಮನೆಗೆ
ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿ - 'ಸತ್ತುಹೋದವನು
ಯಮದೋಳದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದನು' ಎಂಬ ವಾರ್ತೆಯಂತೆ
ಅವನು ಸಂತುಷ್ಟ ಸ್ವಂತಹ ಭಾಗ್ಯಹೀನನಿಗೆ ಇಂತಹ ಭಾಗ್ಯವು
ಏಲ್ಲಿವೆ? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದನು. || ೩೭ || ಆದರೆ ದೇವರ್ಷಿ
ನಾರದರು ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತು ಸರಿಯಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ
ಉಂಟಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಪರಮಾನಂದದ ವೇಗದಿಂದ ಪರಮಶ
ನಾದನು ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆ ಶುಭಸಮಾಚಾರ
ತಂದವನಿಗೆ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.
|| ೩೮ || ಜ್ಞಾತನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಉತ್ಕಂಠನಾದ ರಾಜನು
ಬಹಳಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಕುಲವೃದ್ಧರನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ

ಕಂಠಿದುಂದುಭಿನಾದೇನ ಬ್ರಹ್ಮ-ಘೋಷೇಣ ವೇಣುಭಿಃ |
ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ಭುರಾಸ್ತೂರ್ಣಮಾತ್ಮಜಾಭೀಕ್ಷಣೋತ್ಸುಕಃ || ೪೦ ||

ಸುನೀತಿಃ ಸುರುಚಿಶ್ಚಾಸ್ತ್ಯ ಮಹಿಷೈಃ ರುಕ್ಮಭೂಷಿತೇ |
ಅರುಹ್ಯ ಶಿಬಿಕಾಂ ಸಾರ್ಥಮುಕ್ತಮೇನಾಭಿಜಗ್ಮತುಃ || ೪೧ ||

ತಂ ಧೃಷ್ಟ್ವೋಪವನಾಭ್ಯಾಶ ಆಯಾತಂ ತದಸಾ ರಥಾತ್ |
ಅವರುಹ್ಯ ನೃಪಸ್ತೂರ್ಣಮಾಸಾದ್ಯ ಪ್ರೇಮವಿಹ್ವಲಃ || ೪೨ ||

ಪರಿರೇಭೇಽಂಗಜಂ ದೋರ್ಭ್ಯಾಂ
ದೀರ್ಘೋತ್ಕಂಠಮನಾಃ ಶ್ವಸತ್ |
ವಿಪ್ಲವೇನಾಂಘ್ರಸಂಸ್ಪರ್ಶ-
ಮತಾಶೇಷಾಫಬಂಧನಮ್ || ೪೩ ||

ಅಥಾಜಿಘ್ರಿನ್ಮಹುರ್ಮೂರ್ಛಿ ಶೀಘ್ರೇರ್ನಯನವಾರಿಭಿಃ |
ಸ್ನಾನಯಾಮಾಸ ತನಯಂ ಜಾತೋದ್ಭಾವಮಸೋರಥಃ || ೪೪ ||

ಅಭಿವಂದ್ಯ ಓತುಃ ಪಾದಾವಾಶೀರ್ಭಿಶ್ಚಾಭಿಮಂತ್ರಿತಃ |
ನನಾಮ ಮಾತೌ ಶೀರ್ಷ್ಣಾ ಸತ್ಯತಃ ಸಜ್ಜನಾಗ್ರಣೀಃ || ೪೫ ||

ಸುರುಚಿಶ್ಚಂ ಸಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ಪಾದಾವನತಮರ್ಭಕಮ್ |
ಪರಿಷ್ವಜ್ಯಾಶ ಜೀವೇತಿ ಬಾಪ್ಸಗದ್ಗದಯಾ ಗಿರಾ || ೪೬ ||

ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ಸುನೈಮೈಶ್ಚಾ ದಿಭಿರ್ಹರಿಃ |
ತಸ್ಯ ನಮಯಿ ಭೂತಾನಿ ನಿಮ್ನಮಾಪ ಇವ ಸ್ವಯಮ್ || ೪೭ ||

ಉತ್ತಮಶ್ಚ ಧೃವಶ್ಚೋಭಾವಶ್ಚೋನ್ಮಂ ಪ್ರೇಮವಿಹ್ವಲೌ |
ಅಂಗಮಂಗಾದುಪುಲಕಾವಸ್ತ್ರೌಫಂ ಮುಹುರೂಹತುಃ || ೪೮ ||

ಸುನೀತಿದ್ಯ ಜನನೀ ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಪ್ರಿಯಂ ಸುತಮ್ |
ಉಪಗುಹ್ಯ ಜಹಾವಾಧಿಂ ತದಂಗಸ್ಪರ್ಶನಿವೃತ್ತಾ || ೪೯ ||

ಪಯಃ ಸ್ತನಾಭ್ಯಾಂ ಸುಸ್ರಾವ ಸೌತ್ರಜೈಃ ಸಲಿಲೈಃ ಶಿವೈಃ |
ತದಾಭಿಷಿಚ್ಛಮಾಸಾಭ್ಯಾಂ ವೀರ ವೀರರುಪೋ ಮುಹುಃ || ೫೦ ||

ಪರಿಜಪರನ್ನೂ ಪೂತಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ವಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಲಟ್ಟ ಸುವಣ, ವಿಚಿತವಾದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ನಗರದಿಂದ ಹೊರಟಂದನು. ಅವನ ಮುಂದೆ ಶುಭವಾದ ವೇದಪಾರಾಯಣದ ಘೋಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಶಂಖ, ದುಂದುಭಿ, ಕೊಳಲು ಮುಂತಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದವು. || ೪೦-೪೧ || ಅವನ ರಾಗಯಿರಾದ ಸುನೀತಿ ಮತ್ತು ಸುರುಚಿಯರು ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ರಾಜ ಕುಮಾರ ಉತ್ತಮನೊಡನೆ ಪಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. || ೪೨ || ಧೃವಕುಮಾರನು ಉಪವನದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಮಹಾರಾಜನು ರಥದಿಂದ ಧಿಗ್ಗನ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಮಗನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ರಥಸದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಪ್ರೇಮಾಶುರನಾಗಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಾ, ಪುತ್ರನನ್ನು ಬಾಚಿ ತಡ್ಗೊಂಡನು. ಈಗ ಬಂದಿದ್ದ ಧೃವನು ಹಿಂದಿನಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಬಂಧನವನ್ನು ಈಗೊಂಡ ಪುಣ್ಯಮೂರ್ತಿ ಯಾಗಿದ್ದನು. || ೪೩ || ಉತ್ಪಾಸಪಾದರೂಪನ ಒಹುಡೊಡ್ಡ ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಪದೇ-ಪದೇ ಮಗನ ತಲೆಯನ್ನು ನೆವರಿಸುತ್ತಾ, ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಕುತ್ತಾ, ತಂಪಾದ ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೋಯಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೪೪ ||

ಮತ್ತೆ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯೋಮನೆಯಾದ ಧೃವನು ತಂದೆಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆತನ ಅಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಕುಳಲ ಶ್ವಶ್ವಗಳಿಂದ ಸತ್ಯತನಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ತಾಯಂದಿರ ಚರಣಗಳಿಗೆ ತಲೆಮುಟ್ಟಿ ಸಮಸ್ಥಾರಮಾಡಿದನು. || ೪೫ || ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾದ ಸುರುಚಿಯು ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಧೃವನನ್ನು ಮೇರೆತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು 'ಜಿರಂಜೀವಿಯಾಗು' ಎಂದು ಕೇಂಬನಿತುಂಬಿದ ಗದ್ಗದವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದಳು. || ೪೬ || ನೀರು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹಳ್ಳದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುವಂತೆ - ಮೈತ್ರಿ, ಕರುಣೆ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು ತಲೆಬಾಗುತ್ತವೆ. || ೪೭ || ಇತ್ತ ಕಡೆ ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಧೃವನೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪರಸ್ಪರ ಅಂಗಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅನಂದಪುಳಕಿತರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಕೇಂಬನಿಯ ಧಾರೆ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. || ೪೮ || ತಾಯಿ ಸುನೀತಿಯು ವ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿತಲೂ ಪ್ರಿಯನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂತಾಪಗಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಳು. ಅವನ ಸುಕುಮಾರವಾದ ಅಂಗಗಳ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಆಕೆಯು ಮೇರೆಯಿರಿದ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಳು. || ೪೯ || ವೀರನಾದ ವಿದುರನೇ! ಆ ವೀರ ಮಾತೆಯಾದ ಸುನೀತಿಯ ಸ್ತನಗಳು ಈಗೊಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಗಳಮಯ ಅಶ್ರುಧಾರೆಗಳಿಂದ ನೆನದು ಅವುಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಹಾಲು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. || ೫೦ ||

ತಾಂ ಶತಮರ್ಜನಾ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ದಿಷ್ಟಾ ತೇಪ್ಯತ್ರ ಆರ್ತಿಹಾ |
ಪ್ರತಿಲಬ್ಧಶಿರಂ ನಷ್ಟೋ ರಕ್ತತಾ ಮಂಡಲಂ ಭೂಮಾ
|| ೫೦ ||

ಅಭ್ಯರ್ಚತಸ್ತಯಾ ನೂನಂ ಭಗವಾನ್ಪೂರ್ತಾರ್ತಿಹಾ |
ಯದಾಧ್ಯಾಯಿನೋ ಧೀವಾ ಮೃತ್ಯುಂ ಜಗ್ತುಃ ಸುಧಾರ್ಜಯಮ್
|| ೫೧ ||

ರಾಲ್ಯಮಾನಂ ಜನ್ಯೇರೇವಂ ಧ್ರುವಂ ಸುಭ್ರಾತರಂ ನೃಪಃ |
ಆರೋಷ್ಯ ಕರಿಗೇಂ ಹೃಷ್ಯ ಸ್ತುಯಮಾನೋಽವಿಶತ್ಪರಮ್
|| ೫೨ ||

ತತ್ರ ತಕ್ರೋಪಸಂಕ್ಷಪ್ತೈರ್ಲಗಸನ್ಮರತೋರಣೈಃ |
ಸವ್ಯಂವೈಃ ಕದಲೀಸ್ತಂಭೈಃ ಪೂಗಪೋತ್ಕೃಶ್ಚ ತದ್ವಿದೈಃ
|| ೫೩ ||

ಚೂತಪಲ್ಲವವಾಸಪ್ರಜ್ಞಮುಕ್ತಾದಾಮವಿಲಂಬಭಿಃ |
ಉಪಸ್ಯತಂ ಪ್ರತಿವ್ಧಾರಮಪಾಂ ಕುಂಘೈಃ ಸದೀಪಕೈಃ
|| ೫೪ ||

ಪ್ರಾಕಾರೈರ್ಗೋಪೈರಾಗಾರೈಃ ಪಾತಕುಂಭಪರಿಚ್ಛದೈಃ |
ಸರ್ಪತೋಽಲಂಕೃತಂ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಮಾನವಿವಿರದ್ಭುಃ
|| ೫೫ ||

ಮೃಷ್ಯಚಕ್ಷರಧಾಟ್ಯಮಾರ್ಗಂ ಚಂದಸಚರ್ಚಿತಮ್ |
ಲಾಜಾಕ್ಷತೈಃ ಪುಷ್ಪಫಲೈಶ್ಚಂಢುಲೈರ್ಬಲಿಭಯುತಮ್
|| ೫೬ ||

ಧ್ರುವಾಯ ಪಥಿ ದೃಷ್ಟಾಯ ತತ್ರ ತತ್ರ ಪುಷ್ಪಿಯಿಃ |
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾಕ್ಷತದಧ್ಯಂಬುದೂರ್ವಾಪುಷ್ಪಫಲಾನಿ ಚ
|| ೫೭ ||

ಉಪಜಹ್ರುಃ ಪ್ರಯುಂಜಾನಾ ವಾತ್ಸಲ್ಯಾಡಾಶಿಪಃ ಸಹಿಃ |
ಶೃಂಗ್ವೃದ್ವಲ್ಗುಗೀತಾನಿ ಪ್ರಾವಿಶದ್ಧನಸಂ ಪಿಪಃ
|| ೫೮ ||

ದುಹಾಮನವ್ರಾತಮಯೇ ಸ ತಸ್ಮಿನ್ ಭವನೋತ್ತಮೇ |
ಲಾಲಿತೋ ನಿತರಾಂ ಪಿತ್ರಾ ನೃವಸದ್ವಿವಿ ದೇವಮ್
|| ೫೯ ||

ಪಯಃಪೇನನಿಭಾಃ ಶಯ್ಯಾ ದಾಂತಾ ರುಕ್ಮಪರಿಚ್ಛದಾಃ |
ಆಸನಾನಿ ಮಹಾರ್ಥಾಣಿ ಯತ್ರ ಶೌಕ್ಯಾ ಉಪಸ್ಯತಾಃ
|| ೬೦ ||

ಆಗ ಪುರವಿಗಮ ಸುನೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹಾರಾಣಿ
ಮುಪರೇ | ಒಹುದಿನಗಳಿಂದ ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಸಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿನ
ಕೆಂಪಮ್ಮನು ಹಿಂಪಿರುಗಿ ಎಂದನು ಎಂತಹ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ !
ಅವನು ನಮ್ಮಲ್ಲರ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವನು. ಒಹಳ ಕಾಲ
ಭೂಮಂಜಲವನ್ನು ರಚಿಸುವನು. || ೫೦ || ಸೀವ್ಯ ನಿಜವಾಗಿಯೂ
ಶರಣಾಗತರ ಭಯವನ್ನು ಭಂಜಿಸುವ ಶಿಹರಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಆರಾಧಿಸಿದ್ದರಿಗೆ ಅವನನ್ನು ನಿರಂಕರವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಧೀರ
ಪುರುಷರು ಪರಮ ಮರ್ಹಾದುವಾದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಬಿಡು
ತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಧೀನರಿಸಿದರು. || ೫೧ ||

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಜನರು ಧ್ರುವಕುಮಾರನನ್ನು ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಿರಲು
ಉತ್ಸಾಹವಾದರಾಜನು ಆತನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆತನ ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮ
ನನ್ನೂ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಹೊಗಳಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪರಮ ಹರ್ಷದಿಂದ ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. || ೫೨ ||
ಧ್ರುವನನ್ನು ಕ್ಷಾಗ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಜನರು ನಗರದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೆಕರಾಕಾರದ
ಸುಂದರವಾದ ವ್ಯಾರತೋರಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಹೂವು-
ಹಣ್ಣುಗಳ ಗೊಂಬೆಗಳು-ಗೊಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಾಳಿಯ ಕೆಂಬ
ಗಂಟವಲ್ಲಾ ಎಳೆಯ ಅಡಿಕೆಯ ಸಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಿಂಗರಿಸಿ
ಪಡೆ || ೫೩ || ಪತಿಯೊಂದು ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಲಕಲಶ
ಗಳಿದ್ದು ದೀಪಗಳನ್ನು ದೆಳಗಿಸಿದ್ದರು. ಮಾವನ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನೂ
ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮುಕ್ಕಳ ಹಾರಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ
ಭೂಮಿ ಪಡೆ || ೫೪ || ನಗರದ ಪ್ರಾಕಾರಗಳೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ಗೋಪುರ ಭವನಗಳೆಲ್ಲ ಪದ್ಮ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ
ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದವು. ಅದ್ದಗಳ ಗೋಪುರಗಳು ಪ್ರಮಾನಗಳ
ಶಿಖರಗಳಂತೆ ಮೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. || ೫೫ || ನಗರದ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನೂ
ಪತ್ತೆಗಳನ್ನೂ ಎದುರಿಗಳನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ವಾಯು ಅಪ್ಪಗಳ ಮೇಲೆ
ಗಂಧೋದಕವನ್ನು ಚಿಮ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅರಳು-ಅಕ್ಷತಗಳು,
ಅಕ್ಕಿ ಹೂವು-ಹಣ್ಣುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮಂಗಳೋಪಹಾರಗಳು
ಅಳವಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. || ೫೬ || ಧ್ರುವನು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನಗರದ ಸುಂದರ
ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಅವಳ ಮರ್ಪನಪವೆಯಲು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಅವರು
ಪಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮುಘಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಆತನ ಮೇಲೆ
ಬಿಳಿವಾಸುವೆ, ಅಕ್ಷತೆ, ಮೊಸರು, ತಿರ್ಥೋದಕ, ಗಿರಿಕೆ, ಹೂವು-
ಹಣ್ಣುಗಳ ಮಳೆಗೆರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಅವನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಪಾದ
ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಅರಮನೆಯನ್ನು
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. || ೫೭-೫೮ ||

ಆ ಭವ್ಯ ಭವನವು ಒಹುಮೂಲ್ಯವಾದ ವಿವಿಧ ರತ್ನಗಳಿಂದ
ವಿಚಿತವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಪಾತ್ಸಲ್ಯವ
ಸುವಿವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಧ್ರುವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು
ಮಾಸಿಸುವಂತೆ ಪರಮಾಸಂದದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು || ೬೦ || ಅಲ್ಲಿ
ಪಾಲಿಸ ನೋರೆಯಂತೆ ಬೆಳಗಿದ್ದ ಮೃದುವಾದ ಶಲ್ಕಗಳೂ, ಅನೆಯ
ದಂತದ ಮಂಚಗಳೂ, ಚನ್ನದ ಕುಸುರಿಕೆಲಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ
ಪರದೆಗಳೂ ಒಹುಮೂಲ್ಯವಾದ ಪೀಠಗಳೂ, ತೇರಳವಾದ
ಚನ್ನದ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಇದ್ದವು || ೬೧ ||

ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತಿಕುಡ್ವೇಷು ಮಹಾಮಾರಕತೇಷು ಚ |
ಮನಃಪ್ರದೀಪಾ ಆಭಾಂಶಿ ಲಲನಾದತ್ಸಂಯುತಾಃ

|| ೬೨ ||

ಉತ್ಪಾನಾನಿ ಚ ರಮ್ಯಾಣಿ ವಿಚಿತ್ರ್ವನುರದ್ಭವೈಃ |
ಕೋದದ್ವಿಹಂಗೆಮಿಥುನೈರ್ಗಾಯಂತಮಧುವತ್ಯೈಃ

|| ೬೩ ||

ವಾಪ್ನೋ ವೈಮೂರ್ಯಸೋಪಾನಾಃ ಪದ್ಮೋತ್ತಲಕುಮುದ್ಭವೈಃ |
ಹಂಸಕಾರಂಜ ವಸುಲೈರ್ಜುಷ್ಪಾಶ್ವಶ್ಚಾಪ್ಯಸಾರಸೈಃ

|| ೬೪ ||

ಉತ್ಪಾನಪಾದೋ ರಾಜರ್ಷಿಃ ಪ್ರಭಾವಂ ತನುಯಶ್ಚ ತಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವುತತಮಂ ಪ್ರಪೇದೇ ವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಮ್

|| ೬೫ ||

ವೀಕ್ಷೋಢವಯಸಂ ತಂ ಚ ಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ಚ ಸಮೃತಮ್ |
ಅನುಕ್ರಮ್ಯಜಂ ರಾಜಾ ಧ್ರುವಂ ಚಕ್ರೇ ಭುವಾ ಪುನಿಮ್

|| ೬೬ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ಪ್ರವಯಸಮಾಕಲಯ್ಯ ವಿಶಾಂಕುತಿಃ |
ವನಂ ವಿರಕ್ತಃ ಪ್ರಾತಿಷ್ಠದ್ವಿಮೃತಸ್ಸಾತ್ಮನೋ ಗತಿಮ್

|| ೬೭ ||

ಸ್ಥಿತಿಕುಡ್ವೇಷು ಮರಕತಮಣಿಗಳಿಂದಲೂ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿದ ರತ್ನಖಚಿತ ಹೆಣ್ಣುದೊಂಬೆಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೂರಾರು ಮಣದೀಪಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು. || ೬೨ || ಆರಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನಾನಾಜಾತಿಯ ದಿವ್ಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಂದರ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿದ್ದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗಂಜು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲರವದಿಂದ ಹಾಗೂ ದುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕಿವಿಗಳು ತಣಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. || ೬೩ || ಆ ಹೂದೋಟಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷೂರ್ಯ ಮಣಿಗಳ ಸೋಪಾನಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ತಿಳಿಗಲಿನ ಕೊಳಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು, ನೀಲಿ, ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣಗಳ ಆರಳಿದ ಕಮಲಗಳಿಂದಲೂ, ಅಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೂ, ಕಾರಂಜವ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಸಾರಸಳೇ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. || ೬೪ ||

ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಉತ್ಪಾನಪಾದನು ಪುತ್ರನ ಅತ್ಯಂತ ಅದ್ಭುತವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದ್ದನು. ಈಗ ಅದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. || ೬೫ || ಆನಂತರ ಅವನು - ಧ್ರುವನು ವಿಷಾಹದ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನೂ, ಅಮಾತ್ಯವರ್ಗವು ಅವನನ್ನು ಆದರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಕೂಡ ಅಡನಲ್ಲಿ ಅನುಗತವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅವಿಲಿ ಭೂಮಂಜಲದ ಅಧಿಪತ್ಯದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. || ೬೬ || ಮತ್ತೆ ಕನಗೆ ಮುಖವು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಕ್ರೋಧಾರದ ಗತಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ವನಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೬೭ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾರ್ಣವ ಪಾದಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ಧ್ರುವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಪರ್ವಣಃ ನಾಮ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೯ ||

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಯಕ್ಷನಿಂದ ಉತ್ತಮನ ಸಾವು - ಧ್ರುವನು ಯಕ್ಷರೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧ

ವೈಶ್ವೇಯ ಉವಾಚ

ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ದುಹಿತಶಂ ಶಿಶುಮಾರಸ್ಯ ವೈ ಧ್ರುವಃ |
ಉಪಯೇಮೇ ಭ್ರಮಿಂ ನಾಮ ತತ್ಸುತೌ ಕಲ್ಪವತ್ಸರೌ

|| ೧ ||

ಇಲಾಯಾಮಪಿ ಭಾರ್ಯಾಯಾಂ

ವಾಯೋಃ ಪುತ್ರಾಂ ಮಹಾಬಲಃ |

ಪುತ್ರಮುತ್ಕಲನಾಮಾನಂ

ಯೋಷಿದ್ರತಮಜೇಜಮತ್

|| ೨ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಧ್ರುವನು ಶಿಶುಮಾರನೊ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಭ್ರಮಿ ಎಂಬಾಕೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ವತ್ಸರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೧ || ಆ ಮಹಾಬಲಿಯಾದ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದ ವಾಯು ಪುತ್ರಿಯಾದ ಇಕಾದೇವಿಯಿಂದ ಉತ್ಕಲನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನೂ ಒಂದು ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನೂ ಪಡೆದನು. || ೨ || ಉತ್ತಮ ಕುಮಾರನು ವಿವಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ

ಉತ್ತಮಸ್ತು ಕ್ಷೋದಾಕ್ಷೋ ಮೃಗಯಾಯಾಂ ಒಲೀಯಾ |
ಹತಃ ಪುಣ್ಯಜನೇನಾದ್ರಿ ತನ್ಮಾತಾಸ್ತು ಗತಿಂ ಗತಾ

|| ೩ ||

ಧೃವೋ ಭ್ರಾತೃವಧಂ ಪುತ್ರಾ ಕೋಶಾಮರ್ಷಮುಪಾಪಿತಃ |
ಜೈತ್ರಂ ಸ್ಯಂದನಮಾಸ್ತಾಯು ಗತಃ ಪುಣ್ಯಜನಾಲಯಮ್

|| ೪ ||

ಗರ್ವೋದೀಚೀಂ ದಿಶಂ ರಾಜಾ ರುದ್ರಾನುಚರಣೇವಿತಾಮ್ |
ದದರ್ಶ ಹಿಮವದ್ರೋಣಾಂ ಪುರಿಂ ಗುಹ್ಯಕಸಂಪಲಾಮ್

|| ೫ ||

ವಧೌ ಶಂಖಂ ಬೃಹದ್ವಾಹುಃ ಖಂ ದಿಶಶ್ಚಾನುನಾದಯನ್ |
ಯೇನೋದ್ಗದ್ಯತಃ ಕ್ಷತ್ರರುಪದೇವ್ಯೋಽತ್ರಸನ್ ಭೃಶಮ್

|| ೬ ||

ತತೋ ನಿಷ್ಕಮ್ಯ ಒಲಿನ ಉಪದೇವಮಹಾಭಟಾ |
ಅಸಹಂತಸ್ತನ್ನಿನಾದಮಭಿಪೇತುಮದಾಯುಧಾಃ

|| ೭ ||

ಸ ತಾನಾಪತತೋ ವೀರ ಉಗ್ರಧನ್ವಾ ಮಹಾರಥಃ |
ವಿಕ್ರೇಕಂ ಯುಗಪತ್ಪರ್ವಾಣಹನ್ ಬಾಣೈಸ್ತ್ರಿಭುಸ್ತ್ರಿಘಃ

|| ೮ ||

ತೇ ವೈ ಲಲಾಟಲಗ್ನೈಶ್ಚೈರಿಭುಭಿಃ ಸರ್ವ ಏವ ಹಿ |
ಮತ್ಪಾ ನಿರಸ್ತಮಾತ್ಮಾನಮಾಶಂಸನ್ ಕರ್ಮ ತಸ್ಯ ತತ್

|| ೯ ||

ತೇಽಪಿ ಚಾಮುಮನ್ಯುಷ್ಯಂತಃ ಪಾದಪರ್ವವಿಪ್ರೋದಾಃ |
ಶರೈರವಿಧ್ವನ್ ಯುಗಪತ್ ದ್ವಿಗುಣಂ ಪ್ರಚೀರಣವಃ

|| ೧೦ ||

ತತಃ ಪರಿಘನಿಸ್ತಿರೈಃ ಪ್ರಾಸೂಲಪರಶ್ವರೈಃ |
ಶಸ್ತ್ರೈಃಪ್ರಿಭುರ್ಭುಶುಂಡೀಭಿಶ್ಚಿತ್ರವಾಜೈಃ ಶರೈರಪಿ

|| ೧೧ ||

ಅಭ್ಯವರ್ಷನ್ಮಕುಪಿತಾಃ ಸರಥಂ ಸಹಸಾರಥಿಮ್ |
ಇಚ್ಛಂತಸ್ತತ್ಪ್ರೇತರ್ತುಮಯುತಾನಿ ತ್ರಯೋದಶ

|| ೧೨ ||

ವಿತ್ತಾನಪಾದಿಃ ಸ ತದಾ ಶಸ್ತ್ರವರ್ಷೇಣ ಭೂರಿಣಾ |
ಸ ಉಪಾದೃಶ್ಯ ತಚ್ಚಕ್ಷು ಆಸಾರೇಣ ಯಥಾ ಗಿರಿಃ

|| ೧೩ ||

ಹಾಹಾಕಾರಸ್ತದ್ಯವಾಸೀತ್ಪದ್ಮಾನ್ಯಾಂ ದಿವಿ ಪವ್ಯತಾಮ್ |
ಹತೋಽಯಂ ಮಾನವಃ ಸೂರ್ಯೋ ಮಗ್ನಃ ಪುಣ್ಯಜನಾರ್ಣವಃ

|| ೧೪ ||

ಯುಕ್ತನು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ
ಸುರುಚಿಯು ಆತನೊಂದಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ದಿವ್ಯಂ || ೩ ||

ತಮ್ಮ ಸಾವಿನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಧೃವನು ಕ್ರೋಧ
ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉದ್ವೇಗಗೊಂಡು ಒಂದು ವಿಜಯರಥವನ್ನು ಏರಿ
ಯಕ್ಷರ ನೆಲೆಯಾದ ಅಲಕಾಮತಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದನು. || ೪ ||
ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನು ಹಿಮಾಲಯದ ಶಪುರಿನಲ್ಲಿ
ಯಕ್ಷರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದ ಕುಬೇರನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕಂಡನು.
ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ಅನುಚರರಾದ ಅನೇಕ ಭೂತ-ಪ್ರೇತ-
ಪ್ರಾಚೀನ ವಾಸವಾಗಿದ್ದವು. || ೫ || ವಿದುರನೇ! ಅಲ್ಲಿಗೆ
ತಪ್ಪಿ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಧೃವನು ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ತುಂಬಿ ಮೊಳಗುವಂತೆ ಶೂನ್ಯವಾಯಿತು ಗೈದನು. ಆ ಧೃವನನ್ನು
ಕೇಳಿ ಯಕ್ಷಪಕ್ಷಿಯರು ತುಂಬಾ ಹೆದರಿ ಹೋದರು. ಅವರ
ಕಣ್ಣುಗಳು ಭಯದಿಂದ ಕಾತರಗೊಂಡವು. || ೬ ||

ವೀರನಾದ ವಿದುರನೇ! ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಯಕ್ಷ
ವೀರರು ಆ ಶಂಖನಾದವನ್ನು ಸುನಲಾರದೆ ಕ್ರೋಧೋದ್ದಿ
ಹಿತರಾಗಿ ಒಗೆ ಒಗೆಯ ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಗರ
ದಿಂದ ಹೊರಟು ಧೃವನನ್ನು ಮುಕ್ತಿದರು. || ೭ || ಮಹಾರಥಿ
ಯಾದ ಧೃವನು ಪ್ರಚಂಡ ಧನುರ್ವರಣಗಿದ್ದನು. ಅವನು
ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಆ ಯಕ್ಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ
ಮೂರು-ಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹೊದೆಸಿದನು. || ೮ || ತಮ್ಮಲ್ಲಿ
ಪತಿಯಾದ ತಲೆಗೆ ಮೂರು-ಮೂರು ಬಾಣಗಳು ಸಿಕ್ಕಿರು
ದ್ದವನ್ನು ಕೊಡಿದಾಗ ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಸೇತು
ಹೋದವು. || ೯ || ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೃದನ ಅದ್ಭುತ
ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅವರು ಸರಣಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾರದು. || ೧೦ ||
ಸರ್ವವು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಾಬ್ಬಳಿತವನ್ನು ಸುನಲ ಕೇಳುವಂತೆ -
ಅವರೂ ಧೃವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸುನಲಾರದೆ ಕೋಪದಿಂದ
ಕೆರಳಿ ಅವನ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ಅವನ
ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ
ದರು. || ೧೧ || ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಲಕ್ಷದ ಮೂವತ್ತುಸಾವಿರ
ಮಂದಿಯೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಧೃವನ
ಮೇಲೆ ಸೇಡುಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷುದ್ಧರಾಗಿ ರಥ
ಸಾರಥಿಕೂತ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪರಿಘ, ಖಡ್ಗ, ಪ್ರಾಸ, ತ್ರಿಕೂಲ,
ಪರಶು, ಶಕ್ತಿ, ಮುಕ್ತಿ ಭುಕುಂಡಿ ಮತ್ತು ಚಕ್ರ-ವಿಚಿತ್ರವಾದ
ಗರಿಕಟ್ಟಿದ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಸುಸಿದರು. || ೧೧-೧೨ ||
ಭಯಂಕರವಾದ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಧೃವನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ದೊಡ್ಡದಾದ ಮಳೆಯಿಂದ ಪರ್ವತವು ಕಾಣ
ದಂತೆ ಆ ಬಾಣವರ್ಷದಿಂದ ಧೃವನು ಕಾಣಿಸದಾದನು. || ೧೩ ||
ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಡಗವು
'ಹಾ | ಹಾ | ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಯಕ್ಷಸೇನೆಯೆಂಬ
ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅಸ್ತಂಗತನಾದನಲ್ಲ.' ಎಂದು
ಗೋಳಾಡಿದರು. || ೧೪ || ಯಕ್ಷರು ತಮ್ಮ ವಿಜಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ
ಸುತ್ತು ಯುದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದಂತೆ ಗರ್ಜಿಸತೊಡಗಿದರು.
ಆದರೆ ಈ ಸಮನೆ ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನು ಮಂಜನ್ನು ಭೇದಿಸಿ

ನದತು ಯಿತುಧಾನೇಷು ಜಯಕಾಶಿವ್ಯೋ ಮೃಧೇ |
ಉದತಿಷ್ಠದ್ಭಕ್ತಸ್ಯ ನೀಹಾರಾದಿವ ಭಾಸುರಃ || ೧೫ ||

ಧನುರ್ವಿಷ್ಣುರ್ಜಯನ್ ದಿವ್ಯಂ ದ್ವಿಪತಾಂ ಪೇದಮುದ್ಭವನ್ |
ಅಸೌಶ್ಠಂ ವ್ಯಧಮದ್ಭಾಗ್ಯೈರ್ಭಾನಾನೀಕಮಿವಾನಿಲಃ || ೧೬ ||

ತಸ್ಯ ತೇ ಚಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಭಿತ್ತಾ ವರ್ಮಾಗಂ ರಕ್ಷಣಾಮ್ |
ಕಾಯಾನಾವಿವಿಶುಸ್ತುಗ್ಧಾ ಗಿರೀನಶನಯೋ ಯಥಾ || ೧೭ ||

ಭಲ್ಲೈಃ ಸಂಭಿದ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಶಿರೋಭಿತ್ತಾರುಕುಂಡಲ್ಪೈಃ |
ಊರುಭಿರ್ಹೇಮತಾಲಾಭೈರ್ದೋರ್ಭಿರ್ವಲಯವಲ್ಲಭೈಃ || ೧೮ ||

ಹಾರಕೇಯೂರಮುಕುಟೈರುಚ್ಚೈಶ್ಚೈಶ್ಚ ಮಹಾಧನೈಃ |
ಅಸ್ತತ್ಪಾಶ್ವಾ ರಣಭುವೋ ರೇಷುರ್ವೀರಮನೋಹರಾಃ || ೧೯ ||

ಹತಾವಶಿಷ್ಟಾ ಇತರೇ ರಣಾಜಿರಾದ್ |
ರಕ್ಷೋಗಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಯಸಾಯಕೈಃ |
ಪ್ರಾಯೋ ವಿವ್ಯಕ್ಲಾವಯವಾ ವಿಧುದ್ರವೃ-
ಮ್ಭಾಗೇಂದ್ರವಿಕ್ರೇಡಿತಯೂಥಸಾ ಇವ || ೨೦ ||

ಅಪಶ್ಯಮಾನಃ ಸ ತದಾಽಽತತಾಯಿನಂ
ಮಹಾಮೃಧೇ ಕಂಚನ ಮಾನವೋತ್ತಮಃ |
ಪುರೀಂ ದಿದೃಕ್ಷನ್ನಪಿ ನಾವಿಶದ್ವಿಷ್ಣಾಂ
ನ ಮಾಯಿನಾಂ ವೇದ ಚೋರ್ಷಿತಂ ಜನಃ || ೨೧ ||

೧೨ ಬ್ರವನ್ ಶ್ಚಿತ್ತರಥಃ ಸ್ವಾರಥಿಂ
ಯತಃ ಪರೇಷಾಂ ಪ್ರತಿಯೋಗತಂಕತಃ |
ಶುಕ್ರಾವ ಶಬ್ದಂ ಜಲಧೇರಿವೇರಿತಂ
ನಭಸ್ತೋ ದಿಶ್ವ ರಚೋಽವ್ಯದೃಶ್ಯತ || ೨೨ ||

ಕ್ಷಣೇನಾಚ್ಛಾದಿತಂ ವೈರೇಷು ಭಾನಾನೀಕೇನ ಸರ್ವತಃ |
ವಿಧುರ್ದೃಷಿತಾ ದಿಶ್ವ ತ್ರಾಸಯತ್ ಸ್ವನಯಿತ್ತುನಾ || ೨೩ ||

ವವ್ಯಷೂ ರುಧಿರೌಘಾಸ್ಯಕ್ರೂಯವಿಙ್ಖಾತ್ರಮೇದಸಃ |
ನಿಪೇತುರ್ಗಗನಾದಸ್ಯ ಕಬಂಧಾನ್ಯಗ್ರತೋಽನಘ || ೨೪ ||

ಕೋಂಡು ಹೊರಬರುವಂತೆ ಧ್ರುವನು ರಥದೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದನು. || ೧೫ ||

ಧ್ರುವನು ಶಸ್ತ್ರ ದಿವ್ಯವಾದ ಘನುಸುನ್ನು ಒಂಕುರಮಾಡಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮಧ್ಯಮನ್ನು ನಡುಗಿಸಿಟ್ಟನು. ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಸುರಿಸಿ - ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಮೋಡಗಳನ್ನು ಜದುರಿಸಿ ಬಿಡುವಂತೆ ಅವನ ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಛಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿಸಿದನು. || ೧೬ || ಆತನ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಕಿಣ್ವವಾದ ಬಾಣಗಳು ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರ ಕವಚಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ - ಇಂದ್ರನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ವಜ್ರವಿ ಮರ್ವ ತಮೋಗೆ ಸುಗ್ಗುವಂತೆ ಅವರ ಶರೀರವೊಳಗೆ ಮಗ್ನವಾದವು. || ೧೭ || ವಿಮರೇ ' ಧ್ರುವನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಕ್ಷರ ಸುಂದರವಾದ ಕುಂಡಲಸಹಿತವಾದ ತಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಸುವರ್ಣವರ್ಣವಾದ ತಾಳೆಮರದಂತಿರುವ ಮೊಣಕಾಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಬಳಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವಾದ ಬಾಹುಗಳಿಂದಲೂ, ಹಾರಗಳು - ತೋಳಬಂದಿಗಳು - ಕಿರೀಟಗಳು ಮತ್ತು ಬಹುಮೂಲ್ಯವಾದ ರುಮಾಲಾಗಳಿಂದಲೂ ನಿಜವಾಗಿ, ವೀರರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ವರ್ಧಕವಾದ ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯು ಆತ್ಮಕ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. || ೧೮-೧೯ || ಅಳಿದುಳಿದ ಯಕ್ಷರು ಕ್ಷತ್ರಿಯಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಧ್ರುವನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಛಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಿಂಹದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸೋತ ಗಜರಾಜನಂತೆ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ರಣರಂಗದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. || ೨೦ || ಆ ವಿಷ್ಣುವಾದ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕಯು ಕಾಣದಿರಲು ನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಅಂಕುಪುರಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವನು ಪುರದೊಳಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ 'ಈ ಮಾಯಾವಿಗಳು ಏನು ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೋ ಎಂಬುದು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಾರಥಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆತನು ಆ ವಿಜೃಂಭವಾದ ರಥದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು, ಶತ್ರುಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಆಕ್ರಮಣಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ಸಮುದ್ರದ ಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಚಂಡಮಾರುತದ ಭಯಂಕರ ಶಬ್ದ ಕೇಳಬಂತು. ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿರುಗಾಳಿ ಜನತೊಡಗಿ ಧೂಳು ಕುಂಬಿಹೋಯಿತು. || ೨೧-೨೨ ||

ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲೇ ಇಡೀ ಆಕಾಶವು ಮೋಡಗಳ ಜಾಲಗಳಿಂದ ಕುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಬರಡುಲುಗಳೊಡನೆ ಮಿಂಚುಗಳು ಥಳ-ಥಳಿಸತೊಡಗಿತು. || ೨೩ || ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ವಿಮರನೇ | ಮೋಡಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಮಾಂಸ, ಕಿಣ್ವ, ಮಲ-ಮೂತ್ರ, ಹರ್ಷ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮಳೆ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಅನೇಕ ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ದೇಹಗಳು ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಧ್ರುವನ ಮುಂದೆಯೇ ಜೀಳತೊಡಗಿದವು. || ೨೪ || ಮತ್ತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷವು ಕಾಣುತ್ತೊಂದು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ

ತತಃ ಖೇಽದೃಶ್ಯತ ಗಿರಿಸಿಂಹೇತುಃ ಸರ್ವತೋದಿಶಮ್ |
ಗದಾಪರಿಘನಿಷ್ಕೃತಮುಸಲಾಃ ಸಾಶ್ವವರ್ಷಿಣಃ

|| ೨೫ ||

ಅಹಯೋಽತನಿನಿಶ್ವಾಸಾ ವಮಂತೋಽಗ್ನಿಂ ರುಷಾಕ್ಷಿಭಿಃ |
ಅಭ್ಯಧಾವಸ್ಥಜಾ ಮಿತ್ರಾಃ ಪಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಾಶ್ಚ ಯೂಥತಃ

|| ೨೬ ||

ಸಮುದ್ರ ಉರ್ಮಿಭಿರ್ಭೀಮಃ ಪ್ಲಾವಯನ್ವರ್ವತೋ ಭುವಮ್ |
ಅಸುಗಾದ ಮಹಾಶ್ರಾದಃ ಕಲ್ಪಾಂಶ ಇವ ಭೀಷಣಃ

|| ೨೭ ||

ದಿವಂ ವಿಭಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಶ್ರಾಸನಾನ್ಯಮನ್ವಿನಾಮ್ |
ಸಸ್ಯಜುಪ್ತಿಗ್ಗತಯ ಅಸುರ್ಯಾ ಮಾಯಯಾಸುರಾಃ

|| ೨೮ ||

ಧ್ರುವೇ ಪ್ರಯುಕ್ತಾಮುರೈಸ್ತಾಂ ಮಾಯಾಮತಿದ್ರವಾಮ್ |
ನಿತಾಮ್ನ ತಸ್ಯ ಮುನಯಃ ಕಮಾಶಂಸನ್ಮಮಾಗತಾಃ

|| ೨೯ ||

ಮುನಯಃ ಉವಾಚ |

ದಿಕ್ಪಾನಪಾದೇ ಭಗವಾನ್ಸ್ತವ ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವಾ
ದೇವಃ ಕ್ಷಣೋತ್ಪನ್ನಸಾರ್ಥಿಹರೋ ವಿಪಶ್ಚಾನ್ |

ಯನ್ನಾಮಧೇಯಮಭಿಧಾಯ ನಿಶಮ್ನ ಚಾಪ್ತಾ
ಲೋಕೋಽಮೃತಾ ತದತಿ ದುಸ್ತವಾಂಗವ್ಯಾತ್ಮಮ್ | ೩೦ ||

ಕಲ್ಪಗಳ ಮಳೆಯೇ ಸುರಿಮತೊಡಗಿತು, ಜೊತೆಗೆ ಗದೆಗಳು, ಪರಿಘಗಳು, ಕತ್ತಿಗಳು, ಎಸೆಗಳು ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. || ೨೫ ||

ವಾವಿರಾದು ಸರ್ಪಗಳು ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ರೋಷಪೂರ್ಣವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೆಂಡಗಳನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು, ಮಡಿದ ಆನೆಗಳು, ಪಿಂಹಗಳು, ಹುಲಿಗಳು, ಹಿಂದು-ಹಿಂಡಾಗಿ ಓಡೋಡಿ ಬರುತ್ತಿರುವವು ಗೋಚರಿಸಿತು. || ೨೬ ||

ಸಮುದ್ರಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಂತೆ ಭೀಕರವಾಗಿ ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಾ ಮುಗಿಲೆತ್ತರದ ಆಲೆಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. || ೨೭ || ಕ್ರೂರಿಗಳಾದ ಅಸುರರು ತಮ್ಮ ಅಸುರೀ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಹೇಡಿಗಳ ಹೃದಯ ನಡುಗಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ಉತ್ಕಟಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು. || ೨೮ ||

ಧ್ರುವನ ಮೇಲೆ ಅಸುರರು ದುಸ್ತರವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಪುತ್ರಿವ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆತನಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾರೈಸಿದರು. || ೨೯ ||

ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಉತ್ಕಟವಾದನ ಸುಷ್ರುತನೇ! ಧ್ರುವನೇ! ಕರುಣಾಕರ ಭಯವನ್ನು ಭಂಜಿಸುವ ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿ ಭಗವಾನ್ ವಾರಾಯಣನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿ. ಕ್ಷಿಣಭವಂತಃ ನಾಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಕೀರ್ತಿಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸುಪ್ತನು ಮೃತರಾದ ವ್ಯತ್ಕವನ್ನು ಅಮೃತವಾಗಿ ಮೇಗನೇ ಮಾಡುವುದಾದು. || ೩೦ ||

ಪ್ರತಿನಿವ ಅಧ್ಯಾಯಾಽ ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೦ ||

ಉತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೦ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಆದೇಶ ನೀಡಿದುದು

ವೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ |

ನಿಶಮ್ನ ಗದತಾಮೇವದ್ಭುಷೀಣಾಂ ಧನುಷಿ ಧ್ರುವಃ |
ಸಂದರ್ಭೇಽಸ್ತ್ರಮುಪಕ್ಷತ್ಯ ಯನ್ನಾರಾಯಣನಿರ್ಮಿತಮ್

|| ೧ ||

ಸಂಧೀಯಮಾನ ವಿತಸ್ಕಿನ್ಯಾಯಾ ಗುಹ್ಯಕನಿರ್ಮಿತಾಃ |
ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವಿನೇಶುವಿ ದುರ ಕ್ಷೇಪಾ ಜ್ಞಾನೋದಯೇ ಯಥಾ

|| ೨ ||

ತಸ್ಯಾಪಾರ್ಶ್ವಂ ಧನುಷಿ ಪ್ರಯುಂಜತಾ
ಸುವರ್ಣಭೃಷಾಃ ಕಲಹಂಸವಾಸಸಃ |

ವಿನಿಸೃತಾ ಅವಿನಿಶುದ್ವಿಪದ್ವಲಂ
ಯಥಾ ವನಂ ಭೀಮರಮಾಃ ಶಿಖಿಂದಿನಃ || ೩ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುಷನೇ! ಧನುಷಿಗಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಧ್ರುವನು ತುದ್ಧಾಚಮನಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ -ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧನುಷಿಗೆ ಹೂಡಿದನು. || ೧ || ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡುತ್ತಲೇ - ಜ್ಞಾನೋದಯ ಪಾಗು ತ್ರಲೇ ಅವಿದ್ಯೆಯೇ ಮುಂಡಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುವಂತೆ ಯಕ್ಷರು ರಚಿಸಿದ ನಾನಾ ಮಾಯೆಗಳೆಲ್ಲ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುವು. || ೨ || ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಯಿಂದ ಅವಿಷ್ಕೃತವಾದ ಆ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧನುಷಿಗೆ ಸಂಧಾನಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅದರಿಂದ ರಾಜದಾಸದ ಗರಿಗಳಂತೆ ಚಿನ್ನದ ಗುರಿಗಳಾದ ಕೂಡಿದ ತಿಳ್ಕೆವಾದ ಬಾಣಗಳು ಹೊರಬಂದು ನೆವಿಲುಗಳು ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತಾ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಗ್ಗುವಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆವು. || ೩ ||

ತೈತ್ತಿಗ್ಧಾರ್ಥಃ ಪ್ರಥಮೇ ತಿಲೇಮುಖೈ-
ರಿತಸ್ತು ಪುಣ್ಯಜನಾ ಉಪದ್ವಿತಾಃ |
ತಮಭ್ಯಧಾವನ್ಮುಪಿತಾ ಉದಾಯುಧಾಃ
ಸುಪರ್ಣಮುನ್ನದ್ವಪಣಾ ಇವಾಹಯಃ || ೪ ||

ಸ ತಾನ್ವಪತ್ಯೈರಭಿಧಾವತೋ ಮೃಧೇ
ನಿಕ್ತತಬಾಹೂರುತಿರೋಧರೋದರಾನ್ |
ನಿನಾಯ ರೋಕಂ ಪರಮರ್ಕಮಂಡಲಂ
ವ್ರಜಂತಿ ನಿಭಿರ್ದ ಯಮೂರ್ಧ್ವರೇತಸಃ || ೫ ||

ತಾನ್ ಹನ್ಯಮಾನಾನಭಿವೀಕ್ತ ಗುಹ್ಯಕಾ-
ಸನಾಗಪತ್ತಿತ್ತರಥೇನ ಭೂರಿಶಃ |
ಜಿತ್ವಾನಪಾದಿಂ ಕೃಪಯಾ ಪಿತಾಮಹೋ
ಮನುಜಗಾದೋಪಗತಃ ಸಹರ್ಷಭಿಃ || ೬ ||

ಮನುರನಾಚ

ಅಲಂ ಮಾತೀರೋಪೇಣ ತಮೋದ್ಧಾರೇಣ ಪಾಪ್ತನಾ |
ಯೇನ ಪುಣ್ಯಜನಾನೇತಾನವಧೀಶ್ವ ಮನಾಗಃ
|| ೭ ||

ನಾಸ್ತುರೋಚಿತಂ ತಾತ ಕರ್ಮೈತತ್ಸದ್ವಿಗೃಹಿತಮ್ |
ಪಥೋ ಯದುಪದೇವಾನಾಮಾರಬ್ಧಶ್ಚೈಕೈಕಸಾಮ್
|| ೮ ||

ನಸ್ತೇಕಸ್ಯಾಪರಾರ್ಥೇನ ಪ್ರಸಂಗಾದ್ವಪುಷೋ ಹತಾಃ |
ಭ್ರಾತುರ್ವಧಾಭಿತಪ್ತೇನ ತ್ವಯಾಂಗ ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲ
|| ೯ ||

ನಾಯಂ ಮಾರ್ಗೋ ಹಿ ಸಾಧೂನಾಂ
ಹೃಷೀಕೇತಾನುವರ್ತನಾಮ್ |
ಯದಾತ್ಮಾನಂ ಪರಾಗ್ನಿಹ
ಪಶುವದ್ರೂತವೈಕಸಮ್ || ೧೦ ||

ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಭಾವೇನ ಭೂತಾವಾಸಂ ಹರಿಂ ಭವಾನ್ |
ಆರಾಧ್ಯಾಪ ದುರಾರಾಧ್ಯಂ ವಿಶ್ವೋತ್ತಮಂ ಪದಮ್
|| ೧೧ ||

ಸ ತ್ವಂ ಹರೇರನುಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ತುಂಸಾಮಪಿ ಸಮೃತಃ |
ಕಥಂ ಕ್ವವದ್ಯಂ ಕೃತವಾನನುಶಿಕ್ಷನತಾಂ ವ್ರತಮ್
|| ೧೨ ||

ತಿಕ್ಷಯಾ ಕರುಣಯಾ ಮೈತ್ರಾ ಚಾಖಿಲಜಂತುಃ |
ಸಮತ್ಯೇನ ಚ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನ್ ಸಂಪ್ರಸೀದತಿ
|| ೧೩ ||

ಹರಿತವಾದ ಆ ಬಾಣಗಳು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ
ಉಪದ್ರವಗೊಳಿಸಿದವು. ಆಗ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯಕ್ಷರು
ಕುಪಿತರಾಗಿ ಆತ್ಮ-ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಗರುಡನು
ಕಣಕಿದಾಗ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪಗಳು ಹಡಗನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು
ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಓಡುವಂತೆ ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಂದ ಧ್ರುವನ ಮೇಲೆ
ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. || ೪ || ಹೀಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ
ಯಕ್ಷರನ್ನು ನೋಡಿ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವರ ಭುಜ
ಗಳನ್ನೂ ಮೊಣಕಲುಗಳನ್ನೂ ಹಗಲು-ಹೊತ್ತಿಮೇ ಮುಂತಾದ
ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅರ್ಧರೇತಸ್ಕರಾದ ಮುನಿಗಳು
ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ -
ಅವರಲ್ಲರನ್ನು ಸರ್ವದೇವತೋಕ್ತ (ಸತ್ಯಲೋಕಿ)ಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ.
|| ೫ || ವಿಚಿತ್ರವಾದ ರಥವನ್ನು ಏರಿದ್ದ ಧ್ರುವನು ನಿರಪರಾಧಿ
ಗಳಾದ ಯಕ್ಷರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆತನ ಪಿತಾಮಹ
ನಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುಷಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾ
ಯಿತು. ಅವನು ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ
ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಹೀಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಿದರು. || ೬ ||

ಮನುವು ಹೇಳಿದನು - ಮಗು, ಧ್ರುವನೇ! ಸಾಕು-ಸಾಕು!
ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ತೋರುವುದು ತರವಲ್ಲ. ಈ
ಕೋಪವು ನರಕದ ಬಾಗಿಲು ಆಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾಗಿ ನೀನು ಈ
ನಿರಪರಾಧಿ ಯಕ್ಷರನ್ನು ವಧಿಸಬಿಟ್ಟೆ || ೭ || ವತ್ಸ! ನೀನು ಯಾವ
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಯಕ್ಷರ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ
ತೊಡಗಿರುವುದು ನಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಾದ ಕರ್ಮವಲ್ಲ.
ಸಾಧುಗಳು ಇದನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ. || ೮ || ಮಗು! ನೀನಿಗೆ
ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದು ಸರಿಯೆ.
ಆದರೆ ಆತನ ವಧೆಯಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಒಬ್ಬ ಯಕ್ಷನು
ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಒಹುಮಂದಿ ಯಕ್ಷರ ಹಕ್ಕ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿ
ಯಲ್ಲ. || ೯ || ಈ ಜಡವಾದ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು
ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಳಂತೆ ಪ್ರಾಣಹೀನ ಮಾಡುವುದು ಭವದಕ್ಷ
ರಾದ ಸಾಧುಗಳು ಅನುಸರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ. || ೧೦ ||
ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು
ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸ. ಆದರೆ ನೀನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ
ಭೂತಗಳಿಗೆ ಅಶ್ರಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ
ಆರಾಧಿಸಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿ
ರುವೆ. || ೧೧ || ನಿನ್ನನ್ನಾದರೂ ಆ ಪ್ರಭುವು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ
ಭಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಭುವಿನ ಭಕ್ತರಾದ ಸಾಧು
ಗಳು ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೂ
ಆಗಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಇಂತಹ ನಿಂದನೀಯ ಕರ್ಮವನ್ನು
ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದೆ? || ೧೨ || ಸಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು -
ತನಗಿಂತ ಹಿರಿಯವರಲ್ಲಿ ಸಹನತೋರುವುದು, ಹಿರಿಯವರಲ್ಲಿ
ದಯೆತೋರುವುದು, ಸರಿಸಮಾನರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು
ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರೊಡನೆ ಸಮತೆಯ ವರ್ತನೆಯಿಂದಲೇ
ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. || ೧೩ ||

ಸಂಪ್ರಸನ್ನೇ ಭಗವತಿ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಾಕೃತ್ಯಗುಣೈಃ |
ವಿಮುಕ್ತೋ ಜೀವನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣಮುಚ್ಯತೆ
|| ೧೪ ||

ಭೂತೈಃ ಪಂಚಭಿರಾರವೈಃ-
ಯೋಃಪಿತೃರುಷ್ಠ ವಿವ ಹಿ |
ತಯೋರ್ವ್ಯಾಪಾಯಾತ್ ಸಂಭೂತಿ-
ಯೋಃಪಿತೃರುಪಯೋರಿಹ || ೧೫ ||

ವಿವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಶರ್ಗಃ ಸ್ಥಿತಿಃ ಸಂಯಮ ವಿವ ಚ |
ಗುಣವ್ಯತಿಕ್ರೇದಾದ್ರಾಜಸ್ಥಾಯಯಾ ಪರಮಾತ್ಮನಃ
|| ೧೬ ||

ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ತತ್ಪ್ರಾಸನ್ನಿಗುಣಃ ಪುರುಷಪರ್ವಭಃ |
ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಮಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ಯತ್ರ ಭ್ರಮತಿ ಲೋಹಮ್
|| ೧೭ ||

ಸಖಿಲ್ವಿದಂ ಭಗವಾನ್ ಕಾಲಶಕ್ತ್ಯಾ
ಗುಣಪ್ರವಾಹೇಣ ವಿಭಕ್ತವೀರ್ಯಃ |
ಕರೋತ್ಯುತ್ಕರ್ಷವ ನಿಹಂತ್ಯಹಂತಾ
ಚೇಷ್ಟಾ ವಿಭೂಮ್ನಃ ಖಿಲು ಮರ್ವಿಭಾವ್ಯಾ || ೧೮ ||

ಸೋಽನಂತೋಽಂತಕರಃ ಕಾಲೋಽನಾದಿರಾವಿಕ್ರದವ್ಯಯಃ |
ಜನಂ ಜನೇನ ಜನಯನ್ಮಾರಯನ್ಮತ್ಯುನಾಂತಕಮ್
|| ೧೯ ||

ನ ವೈ ಸ್ವಪ್ನೋಽಸ್ಯ ವಿಪಕ್ಷ ವಿವ ವಾ
ಪರಸ್ಯ ಮೃತ್ಯೋರ್ವಿಠತಃ ಸಮಂ ಪ್ರಜಾಃ |
ತಂ ಧಾವಮಾನಮನುಧಾವಂತ್ಯನೀಶಾ
ಯಥಾ ರಜಾಂಸ್ಸನಿಲಂ ಭೂತಸಂಘಾಃ || ೨೦ ||

ಆಯುಷೋಽಪಚಯಂ ಪಂತೋ-
ಸ್ತದೈವೋಪಚಯಂ ವಿಭುಃ |
ಉಭಾಭ್ಯಾಂ ರಹಿತಃ ಸ್ವಪ್ನೋ
ಮುಪಾಸ್ತ ವಿಧಧಾತ್ಮಸೌ || ೨೧ ||

ಕೇಚಿತ್ಕರ್ಮ ವದಂತೈಃಸಂ ಸ್ವಭಾವಮಪರೇ ನೃಪ |
ವಿಕೇ ಕಾಲಂ ಪರೇ ದೈವಂ ಪುಂಸಃ ಕಾಮಮುತಾಪರೇ
|| ೨೨ ||

ಅವ್ಯಕ್ತಾಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ನಾನಾಶಕ್ತುರಯಸ್ಯ ಚ |
ನ ವೈ ಚಿಕೀರ್ಷಿತಂ ತಾತ ಕೋ ವೇದಾಥ ಸ್ವಸಂಭವಮ್
|| ೨೩ ||

ಪುನಃ ಸ್ವಪ್ನನಾದ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳಿಂದ
ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ರೀತಿಗಳಿಂದ ಬಹು
ಗಡೆಹೋದಿ ಪರಮಾ ಸಂದಸ್ಸರೂಪ ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವನ್ನು
ಹೊಂದುವನು. || ೧೪ ||

ಮಗು ಮೃವನೇ! ದೇಹವೇ ಮುಂತಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿರುವ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿತಿ-ಪುರುಷರು
ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಪರಸ್ಪರ ಸೇರುವಿಕೆಯಿಂದ ಬೇರೆ
ಸ್ಥಿತಿ-ಪುರುಷರು ಉತ್ಪನ್ನಾಗುತ್ತಾರೆ. || ೧೫ || ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಭಗ
ವಂಶನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ
ವೈಷಮ್ಯದಿಂದಲೇ ಭೂತಗಳಿಂದ ಶರೀರಗಳ ರಚನೆಯಾಗು
ವಂತೆಯೇ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಲಯಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. || ೧೬ ||

ಎಲೈ ಪುರುಷಪರೀಕ್ಷಣೇ! ಗುಣಾತೀತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೂ
ಇವರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಆಶ್ರಯ
ದಿಂದಲೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ಸೂಜಿಗಲ್ಲಿನ
ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣವು ಚಲಿಸುವಂತೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು.
|| ೧೭ ||

|| ೧೮ || ಕಾಲಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವಲ್ಲಿ
ಕ್ಷೋಭೆಯುಂಟಾದ್ದರಿಂದ ಲೀಲಾಮಯ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯೂ
ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜನೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದ್ದ
ರಿಂದ ಭಗವಂತನು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಣಾಗಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ತನ್ನು
ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಂಹಾರಕೂಟದಿಂದ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
ನಿಷಿದ್ಧಾಗಿ ಅಂತಃಕರಣ ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಲೀಲೆಯು ಆತ್ಮನ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. || ೧೯ ||

ಮೃವನೇ! ಕಾಲಸ್ಮರೂಪನಾದ
ಆತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಶುಭ ಅಂತರವಿತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ತನ್ನು
ಅಂತಃಕರಣವನ್ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆನಂದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರ
ಆದಿಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನೇ ಒಂದು ಜೀವದಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾದ
ಜೀವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೃತ್ಯುವಿನ
ಮೂಲಕ ಸಾಮಾನ್ಯವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೨೦ ||

ಆ ಕಾಲ
ಸ್ಮರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನು ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನ
ರೂಪದಿಂದ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಪಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲ
ಶತ್ರುಪಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲ. ಗಾಳಿಗೆ ಎದ್ದಿರುವ ಧೂಳು ಗಾಳಿಗೆ ಅಧೀನ
ನಾಗಿ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಹಾರಿಹೋಗುವಂತೆ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳು
ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿ
ಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತವೆ. || ೨೧ ||

ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿತರಾದ ಜೀವಿಗಳ
ಆಯುಷ್ಯ ವೃದ್ಧಿ-ಕ್ಷಯದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಶುಭ
ಇವೆರಡರಿಂದಲೂ ರಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿ
ದ್ದಾನೆ. || ೨೨ ||

ರಾಜನೇ! ಈ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಮೀಮಾಂಸಕರು
ಕರ್ಮವೆಂದೂ, ಚಾರ್ವಾಕರು ಸ್ವಭಾವವೆಂದೂ, ವೈಶೇಷಿಕರು
ಕಾಲನೆಂದೂ, ಜೋಷಿತ್ಕರು ಅದೃಷ್ಟ (ದೈವ)ವೆಂದೂ, ಕಾಮ
ಶಾಸ್ತ್ರದವರು ಕಾಮವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. || ೨೩ || ಅವನು
ಯಾವುದೇ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೂ ವಿಷಯನಾಗಿರು
ವುದಿಲ್ಲ. ಮಹತ್ವೇ ಮುಂತಾದ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಕೂಡ ಅವನಿಂದಲೇ

ನ ಚೈತೇ ಪುತ್ರಕ ಭ್ರಾತುರ್ಹಂತಾರೋ ಧನದಾನುಗಾಃ |
ವಿಧರ್ಗಾದಾನಯೋಸ್ತುತ ಪುಂಸೋ ದೈವಂ ಹಿ ಕಾರಣಮ್ || ೨೪ ||

ಸ ವಿವ ವಿಶ್ವಂ ಸೃಜತಿ ಸ ವಿವಾವತಿ ಹಂತಿ ಚ |
ಅಥಾಪಿ ಹೃನಹಂಕಾರಾನ್ನಾತ್ಮತೇ ಗುಣಕರ್ಮಭಿಃ || ೨೫ ||

ಏಷ ಭೂತಾನಿ ಭೂತಾತ್ಮಾ ಭೂತೇಶೋ ಭೂತಭಾವನಃ |
ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಯಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಸೃಜತ್ಕೃತಿ ಚ ಪಾತಿ ಚ || ೨೬ ||

ತಮೇವ ಮೃತ್ಯುಮಮೃತಂ ತಾತ ದೈವಂ
ಸರ್ವಾತ್ಮನೋಪೇಹಿ ಜಗತ್ಪರಾಯಣಮ್ |
ಯಸ್ಯೈ ಬಲಿಂ ವಿಶ್ವಸೃಜೋ ಹರಂತಿ
ಗಾವೋ ಯಥಾ ವೈ ನಮಿ ದಾಮಯಂತಿ ತಾಃ || ೨೭ ||

ಯಃ ಪಂಚವರ್ಷೋ ಜನನೀಂ ಕ್ಲಂ ವಿಹಾಯ
ಮಾತುಃ ಸಪತ್ನ್ಯಾ ವಚಸಾ ಭಿನ್ನಮರ್ಮಾ |
ವನಂ ಗತಸ್ತಪಸಾ ಪ್ರತ್ಯಗಕ್ಷ-
ಮಾರಾಧ್ಯ ಲೇಭೇ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪದಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಃ || ೨೮ ||

ತಮೇನಮಂಗಾತ್ಮನಿ ಮುಕ್ತವಿಗ್ರಹೇ
ವೈಪಾತ್ರಿತಂ ನಿರ್ಗುಣಮೇಕಮಕ್ಷರಮ್ |
ಆತ್ಮಾನಮನ್ವಿಚ್ಛ ವಿಮುಕ್ತಮಾತ್ಮದೃಗ್
ಯಸ್ಮಿನ್ನಿದಂಭೇದಮಸತ್ಪ್ರತೀಯತೇ || ೨೯ ||

ತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಿ ತದಾ ಭಗವತ್ಕನಂತ
ಆನಂದಮಾತ್ರ ಉಪಪನ್ನ ಸಮಸ್ತಶಕ್ತಿಃ |
ಭಕ್ತಿಂ ವಿಧಾಯ ಪರಮಾಂ ಶನಕೈರವಿದ್ಯಾ-
ಗ್ರಂಥಿಂ ವಿಭೇತ್ಸ್ಯ ಮಮಾಹಮಿತಿ ಪ್ರರೂಢಮ್ || ೩೦ ||

ಸಂಯಚ್ಛರೋಷಂ ಭದ್ರಂ ತೇ ಪ್ರತೀಪಂ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಪರಮ್ |
ಪ್ರತೇನ ಭೂಯಸಾ ರಾಜಸ್ಸಗದೇನ ಯಥಾಽಽಮಯಮ್ || ೩೧ ||

ಯೇನೋಪಸೃಜ್ಯಾತ್ಪುರುಷಾರ್ಲ್ಲೋಕ ಉದ್ವಿಜತೇ ಭೃಶಮ್ |
ನ ಬುಧ್ವದ್ವಂ ಗಚ್ಛೇದಿಚ್ಛಾಫಯಮಾತ್ಮನಃ || ೩೨ ||

ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಅವನು ಏನು ಮಾಡಲು ಒಯಸುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅರಿಯರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣನಾದ ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿಯ ಬಲ್ಲರು! || ೨೩ ||

ಮಗು! ಕುಬೇರನ ಈ ಅನುಚರರು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕೊಂದವರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮ-ಮರಣದ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ ಈಶ್ವರನೇ ಆಗಿರುವನು. || ೨೪ || ಆತ ನೂಲಿನೇ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ, ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ, ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಅಹಂಕಾರರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಗುಣ-ಕರ್ಮ ಅವನಿಗೆ ಅಂಟುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೫ || ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮನೂ, ನಿಯಾಮಕನೂ, ರಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿರುವ ಆ ಪ್ರಭುವೇ ತನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. || ೨೬ || ಮೂಗುದಾರ ಹಾಕಿದ ಎತ್ತುಗಳು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರುವಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಒತ್ತಾದಿದೇವತೆಗಳು ನಾನು-ರೂಪವೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಬಂಧಿತರಾಗಿ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುರೂಪನೂ, ಭಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಅಮೃತರೂಪನೂ ಆಗಿರುವನು. ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಆತ್ಮಯನೂ ಅವನೇ ಆಗಿರುವನು. ಮಗೂ! ನೀನು ಎಲ್ಲವಿಧದಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದು. || ೨೭ || ನೀನು ಐದನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಮಲತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಮನನೊಂದು ಹಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾಶ್ವ ಹೊರುತುಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಪಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಹೃಷಿಕೇಶ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ನೀನು ತ್ರಿಲೋಕದಿಂದಲೂ ಮೇಲಿನ ಧ್ರುವಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡೆಯೋ ಮತ್ತು ಯಾರು ನಿನ್ನ ವೈಶ್ವೇಶ್ವರಹಿತನಾದ ಸೂಕ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅಂತಹ ಗುಣಾತೀತನೂ, ಅದ್ವಿತೀಯನೂ, ಅವಿನಾಶಿಯೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವವನಾಗು. ಅವನಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಭೇದರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚವು ತೋರಿಬರುತ್ತಿದೆ. || ೨೮-೨೯ ||

ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನನೂ, ಪರಮಾನಂದಸ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಾದ ಅನಂತನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನೀನು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ದೃಢವಾದ ಅಜ್ಞೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. || ೩೦ ||

ರಾಜನೇ! ಔಷಧಗಳಿಂದ ರೋಗವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ಉಪದೇಶದ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಹಾಂತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಕ್ರೋಧವು ಎಲ್ಲ ಶೇಯಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧಿಯಾದುದು. ಭಗವಂತನು ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಸ್ತುವೆಂಬುದಾದರೂ || ೩೧ || ಕ್ರೋಧವಶನಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ 'ತನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೂ ಭಯ ಉಂಟಾಗಬಾರದು ಮತ್ತು

ಹೇಲನಂ ಗಿರಿಶಭ್ರಾತುರ್ಧನದಸ್ಯ ತಯಾ ಕೃತಮ್ |
ಯಜ್ಞಪ್ತಿವಾನ್ ಪುಣ್ಯದನಾನ್ ಭಾತೃಘ್ನಾನಿತ್ಯಮರ್ಷಿತಃ || ೩೩ ||

ತಂ ಪ್ರಸಾದಯ ವತ್ಸಾಶು ಸಂಸತ್ಯಾ ಪ್ರಪ್ರಯೋಕ್ತಿಭಿಃ |
ನ ಯಾವಸ್ಯಹತಾಂ ತೇಷು ಕುಲಂ ನೋಽಭಿಭವಿಷ್ಯತಿ || ೩೪ ||

ಏವಂ ಸ್ವಾಯಂಭುವಃ ಪೌತ್ರಮನುಶಾಸ್ಯ ಮನುರ್ಧ್ರಮಮ್ |
ತೇನಾಭಿವಂದಿತಃ ಸಾಕಮೃಷಿಭಿಃ ಸ್ವಪುರಂ ಯಯೌ || ೩೫ ||

ತನಗೂ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ಭಯ ಉಂಟಾಗಬಾರದು' ಎಂದು ಬಯಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದವನು ಎಂದಿಗೂ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಬಾರದು. || ೩೩ || 'ಇವರು ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದವರು' ಎಂದು ತಿಳಿದು ನೀನು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಯಕ್ಷರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಭಗವಾನ್ ತುಂಕರನ ಸುನಾದ ಕುಬೇರನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಮಾಡಿವಂತಾಗಿದೆ. || ೩೩ || ಅದುದರಿಂದ ಮಗು! ಮಹಾಪುರುಷರ ತೇಜಸ್ಸು ನಮ್ಮ ಕುಲವನ್ನು ಅಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ನೀನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತು, ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಬೇಗನೇ ಆ ಕುಬೇರನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸೋ. || ೩೪ ||

ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಧ್ರುವನಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಿದನು. ಆಗ ಧ್ರುವನು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಮನುವು ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೩೫ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ಏಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೧ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಧ್ರುವನಿಗೆ ಕುಬೇರನಿಂದ ವರಪ್ರದಾನ - ಧ್ರುವನು ವಿಷ್ಣುಚೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದುದು

ಮೃತೇವ ಉವಾಚ

ಧ್ರುವಂ ನಿವೃತ್ತಂ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧ ವೈಶಸಾತ್
ಅಪೇತಮನ್ಯುಂ ಭಗವಾನ್ ಧನೇಶ್ವರಃ |
ತತ್ರಾಗತಶ್ಚಾರಣಯಕ್ಷಕನ್ಯರೈಃ
ಸಂಸ್ತೂಯಮಾನೋಽಭ್ಯವದತ್ಯತಾಂಜಲಿಮ್ || ೧ ||

ಧನದ ಉವಾಚ

ಘೋಃ ಘೋಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯದಾಯಾದ ಪರಿತುಷ್ಟೋಽಸ್ಮಿ ತೇಽನೃಃ |
ಮಿಸ್ತಂ ಪಿತಾಮಹಾದೇಶಾದ್ವೈರಂ ದುಸ್ಸೃಜಮತ್ಯಜಃ || ೨ ||

ಸ ಭವಾಸವಧೀಡ್ಯಕ್ಷಾನ್ ಯಕ್ಷಾ ಭ್ರಾತರಂ ತವ |
ಕಾಲ ಏವ ಹಿ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಭುರಪ್ಯಯಭಾವಯೋಃ || ೩ ||

ಅಹಂ ತ್ವಮಿತ್ಯಪಾರ್ಥಾ ಧೀರಜ್ಞಾನಾಪುರುಷಸ್ಯ ಹಿ |
ಪ್ಲಕ್ಷೀವಾಭಾತೃತದ್ಧಾನಾದ್ಯಯಾ ಬಂಧವಿಪರ್ಯಯೌ || ೪ ||

ಶ್ರೀಮೃತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಮಹಾರಣೇ! ಧ್ರುವನ ಕೋಪವು ಶಾಂತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷವಧೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದು ವಸೆಂದು ತಿಳಿದ ಭಗವಾನ್ ಕುಬೇರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಯಕ್ಷರು, ಜಾರಣರು, ಕಿನ್ನರರು ವೈಶವಣನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಧ್ರುವನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಕುಬೇರನು ಇಂತೆಂದನು - || ೧ ||

ಶ್ರೀಕುಬೇರನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನು ನಿನ್ನ ತಾತನ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಬಡಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ವೈರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. || ೨ || ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಕ್ಷರನ್ನು ಕೊಂದಿಲ್ಲ, ಯಕ್ಷರು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನೇ ಕೊಂದಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿನಾಶದ ಕಾರಣವಾದರೋ ಕಾಲವೊಂದೇ ಆಗಿದೆ. || ೩ || ಈ ನಾನು-ನೀನು ಮುಂತಾದ ವಿಧ್ಯಾಬುದ್ಧಿಯಾದರೋ ಜೀವಿಗಳ ಆಜ್ಞಾನಮಿಂದ ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿ ವಿಪರೀತ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು. || ೪ || ಧ್ರುವನೇ! ನೀನಿನ್ನು ಹೋಗು. ಭಗವಂತನು ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಲಿ. ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಲು ನೀನು

ತದ್ಗಚ್ಛ ಧ್ರುವ ಭದ್ರಂ ತೇ ಭಗವಂತಮಧೋಕ್ಷಜಮ್ |
ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಭಾವೇನ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮ ವಿಗ್ರಹಮ್ || ೫ ||

ಭಜಸ್ವ ಭಜನೀಯಾಂಘ್ರಮಭವಾಯ ಭವಚ್ಛಿದ್ರಮ್ |
ಯುಕ್ತಂ ವಿರಹಿತಂ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಗುಣಮಯ್ಯಾತ್ಮಮಾಯಯಾ || ೬ ||

ವೈನೋಹಿ ಕಾಮಂ ಸೃಪ ಯಸ್ಯಸೋಗತಂ
ಮತ್ತಸ್ತು ಮೌಕ್ತಾನಪದೇಽವಿತಂಕಿತ |
ವರಂ ವರಾರ್ಹೋಽಂಬುಜನಾಭಪಾದಯೋ-
ರನಂತರಂ ತ್ವಾಂ ವಯಮಂಗ ಶುಶ್ರುಮ || ೭ ||

ಮೈತ್ರೇಯಿ ಉವಾಚ

ಸ ರಾಜರಾಜೇನ ವರಾಯ ಚೋದಿತೋ
ಧ್ರುವೋ ಮಹಾಭಾಗವತೋ ಮಹಾಮತಿಃ |
ಹೌ ಸ ವವ್ರೇಽಚಲಿತಾಂ ಸ್ಥಿತಿಂ ಯಯಾ
ತತ್ಕಯತ್ಕೇನ ದುರತ್ಕಯಂ ತಮಃ || ೮ ||

ತಸ್ಯ ಪ್ರೀತೇನ ಮನಸಾ ತಾಂ ದತ್ತ್ವದವಿಡಪ್ತತಃ |
ಪಶ್ಯತೋಽಂತರ್ದರ್ಧೇ ಸೋಽಪಿ ಸ್ವಪುರಂ ಪ್ರತ್ಯವದ್ಯತ || ೯ ||

ಅಥಾಯಜತ ಯಜ್ಞೇಶಂ ಕ್ರತುಭಿರ್ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೈಃ |
ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾದೇವತಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಮ್ || ೧೦ ||

ಸರ್ವಾತ್ಮನ್ಯಚ್ಯುತೇಽರ್ಮೇ ತೀವ್ರೌಘಾಂ ಭಕ್ತಿಮುದ್ಧಮ್ |
ದದರ್ಶಾತ್ಮನಿ ಭೂತೇಷು ತಮೇವಾವಸ್ಥಿತಂ ವಿಭುಮ್ || ೧೧ ||

ತಮೇವಂ ಶೀಲಸಂಪನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ದೀನವತ್ಸಲಮ್ |
ಗೋಷ್ಠಾರಂ ಧರ್ಮಸೇತೂನಾಂ ಮೇನಿರೇ ಪಿತರಂ ಪ್ರಜಾಃ || ೧೨ ||

ಪಟೌತ್ತಿಂಶದ್ವರ್ಷಸಾಹಸ್ರಂ ಶಶಾಸ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲಮ್ |
ಭೋಗೈಃ ಪುಣ್ಯಕ್ಷಯಂ ಕುರ್ವನ್ನ ಭೋಗೈರುಭಕ್ಷಯಮ್ || ೧೩ ||

ಏವಂ ಬಹುಸವಂ ಕಾಲಂ ಮಹಾತ್ಮಾ ವಿಚಲೇಂದ್ರಿಯಃ |
ತ್ರಿವರ್ಗೋಪಯುಕಂ ನಿತ್ಯಾ ಪುತ್ರಾಪುತ್ರಾದಾನ್ತಪಾಪಮ್ || ೧೪ ||

ಸರ್ವಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮುದ್ಯುಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸು. ಅವನೇ ಭವಬಂಧನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವವನು. ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಮತ್ಸರವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ರಹಿತನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳೇ ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಭಜನಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. || ೫-೬ ||
ಪ್ರಿಯ ಸೈವಾಲನೇ! ನೀನು ಸದಾ ಭಗವಾನ್ ಪದ್ಮನಾಭನ ಚರಣಕಮಲದ ಬಳಿಯೇ ಇರುವವನೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯೋಗ್ಯ ನಾಗಿರುವೆ. ಧೂವ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ನಿಶಂಕನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ. || ೭ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಚ್ಚೆ ವಿಧುರನೇ! ರಾಜ ರಾಜನಾದ ಕುಬೇರನು ವರವನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆ ಧ್ರುವನನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಾಗ ಮಹಾಭಾಗವತೋತ್ತಮನೂ, ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಧ್ರುವನು 'ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯು ನನಗೆ ಸದಾ ಸ್ವರೂಪಿರಲಿ' ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಜನರು ದಾಟಬಹದ್ದವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಅಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ದಾಟಹೋಗುತ್ತಾರೆ. || ೮ || ಇಡವಿತಾದೇವಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಕುಬೇರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಧ್ರುವನಿಗೆ ಆತನು ಬೇಡಿದ್ದ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅವನು ಮೋಡುತ್ತಿರು ವಂತೆ ಅಂತರ್ಧಾನಾದನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು. || ೯ || ತನ್ನ ನಗರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಧ್ರುವನಾರ್ವಾಣಮನು ಒಪ್ಪದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಯಜ್ಞ ಗಳಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪುರುಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. ಭಗ ವಂತನೇ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ರಿಯೆ, ದೇವತಾಸಂಬಂಧಿ ಸಮಸ್ತಕರ್ಮಗಳು, ಅವುಗಳ ಫಲವೂ ಆಗಿರುವವು ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಅವನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. || ೧೦ || ಸರ್ವಾತ್ಮನೂ, ಸರ್ವೋಪಾಧಿರಹಿತನೂ ಆದ ಅಚ್ಯುತನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರವ ಹಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಎರಾಜ ಮಾನನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದನು. || ೧೧ || ಧ್ರುವ ರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯಶೀಲನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತನೂ, ದೀನ ವತ್ಸಲನೂ, ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಯ ಸಂರಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೨ || ಹೀಗೆ ಅವನು ಬಗೆ-ಬಗೆಯಾದ ವಶ್ಯಯುಕ್ತಭೋಗಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಫಲತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕ ವಾದ ಯಜ್ಞಾಧಿಕರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭೂಮಂಡಲ ವನ್ನು ಆಳಿದನು. || ೧೩ || ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಆ ಮಹಾಪುರುಷ ಧ್ರುವನು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಒಹಳ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಉತ್ಕಲನಿಗೆ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದನು. || ೧೪ ||

ಮನ್ಯಮಾನ ಇದಂ ವಿಶ್ವಂ ಮಾಯಾರಚಿತಮಾತ್ಮನಿ |
ಅವಿದ್ಯಾರಚಿತಸ್ವಪ್ನಗಂಧರ್ವನಗರೋಪಮಮ್

|| ೧೫ ||

ಆತ್ಮಪ್ರಪಂಚಸಹೋ ಬಲವ್ಯದ್ವೇಷ-
ಮಂತ್ಯಪುರಂ ಪರಿವಿಹಾರಭುವತ್ಪ ರಮ್ಯಾಃ |
ಭೂಮಂಡಲಂ ಜಲಧಿಮೇವಲಮಾಕಲಯ್ಯ
ಕಾಲೋಪಸೃಷ್ಟಮಿತಿ ಸ ಪ್ರಯಯೌ ವಿಶಾಲಾಮ್ || ೧೬ ||

ತಸ್ಯಾಂ ವಿಶುದ್ಧಕರಣಃ ಶಿವವಾರ್ವಿಗಾತ್ಮ
ಬದ್ಧಾಽಽಸನಂ ಜಿತಮರುನ್ಮನಸಾಹೃತಾಕ್ಷಃ |
ಸ್ಥೂಲೇ ವಧಾರ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯೋಪ ಏತ-
ದ್ವಾಯಂಶ್ಚದವ್ಯವಹಿತೋ ವ್ಯಸೃಜತ್ಸಮಾಧೌ || ೧೭ ||

ಭಕ್ತಿಂ ಹರೌ ಭಗವತಿ ಪ್ರವಹಸ್ವಪ್ರ-
ಮಾಸಂದಬಾಷ್ಪಕಲಯಾ ಮುಹುರರ್ಥಮಾಸಃ |
ವಿಕ್ಲಿದ್ವಮಾನಹೃದಯಾ ಪುಲಕಾಚಿತಾಂಗೋ
ನಾತ್ಮಾನಮಸ್ತರದಸಾವಿತಿ ಮುಕ್ತಲಿಂಗಃ || ೧೮ ||

ಸ ವದರ್ಥ ವಿಮಾನಾಗ್ರ್ಯಂ ಸಭೋಽವತರದ್ಭುವಃ |
ವಿಭ್ರಾಜಯದ್ಧತ ದಿಶೋ ರಾಕಾಪತಿಮಿವೋದಿತಮ್
|| ೧೯ ||

ತತ್ಕಾಸು ದೇವಪ್ರವರೌ ಚತುರ್ಭುಜೌ
ಶ್ಯಾಮೌ ಕಿಶೋರಾವಮಣಾಂಬುಜೇಕ್ಷಣೌ |
ಸ್ಥಿತಾವವಚ್ಚಭೃ ಗದಾಂ ಸುವಾಸಹೌ
ಕಿರೀಟಹಾರಾಂಗದಚಾರುಕುಂಡಲೌ || ೨೦ ||

ವಿಜ್ಞಾಯ ತಾವೃತ್ತಮಗಾಯಕಿಂಕರಾ-
ವಭೃತ್ತಿತಃ ಸಾಧ್ವಸವಿಸ್ತೃತಕ್ರಮಃ |
ನನಾಮ ಣಾಮಾನಿ ಗೃಣನ್ಮಧುದ್ವಿಜಃ
ಪಾರ್ಷ್ವತ್ಯಧಾನಾವಿತಿ ಸಂಹತಾಂಜಲಿಃ || ೨೧ ||

ಈ ಸಮಸ್ತ ದೃಶ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಗಂಧರ್ವನಗರಿಯಂತೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹಾಗೂ ಶರೀರ, ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಸೇನೆ, ತುಂಬಿದ ಭಂಡಾರ, ಅಂತ್ಯಪುರ, ರಮಣೀಯ ಕ್ಷೀಡಾಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತವಾದ ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲದ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೧೫-೧೬ ||

ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಪವಿತ್ರ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಿರ-ಸುಖ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪೂಜಾರಾಮನ ಮೂಲಕ ವಾಯುವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನೇ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಸಿದ್ರಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆಗ ಆ ಸ್ಥೂಲ ರೂಪವೂ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. || ೧೭ || ಹೀಗೆ ಆತನೊಳಗೆ ಭಗವಂತನಾದ ಕ್ಷೀಹರಿಯ ನಿರಂತರವಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹವು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಆಗಮಬಾವುಗಳು ಧಾರೆ-ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿ ಮನ್ನ ಅವರಿಂದ ಅವರ ವ್ಯವಯ ಕರಗಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಮಾನವಾದವನು ಹೊರಬಂದು ದೇವಾಭಿಮಾನವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕರಗಿಹೋದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ನಾನು ಧೃವನಾಗಿದ್ದೇನೆ' ಎನ್ನುವ ಸ್ವತಿಯೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. || ೧೮ ||

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ಒಂದು ಅತಿ ಸುಂದರ ವಾದ ವಿಮಾನವು ಇಳಿದುಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವನು ನೋಡಿದನು. ಆದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನು ಆಗತಾನೇ ಉದಯಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೧೯ || ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರಿಬ್ಬರು ಗದೆಯನ್ನು ಉಂಟುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಿದ್ದು ಸುಂದರ ಶ್ಯಾಮಲ ಶರೀರವಿತ್ತು ತರುಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೇಂದ್ರಾವರೆಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಿರೀಟ, ಹಾರ, ತೋಳುಬಂದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದರು. ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು. || ೨೦ || ಅವರನ್ನು ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಕ್ಷೀಹರಿಯ ಸೇವಕರೆಂದು ಅರಿತು ಧೃವನು ಒಡನೆಯೇ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆ ಸಂಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಅವರು ಕ್ಷೀಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವರ ಮುಂದೆ ಕ್ಷೀಮಧುಸೂದನನ ದಿವ್ಯನಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೃಪೋಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. || ೨೧ ||

ತಂ ಕೃಷ್ಣಪಾದಾಭಿನಿವಿಷ್ಟಕೇತುಂ
ಒದ್ದಾಂಬಲಿಂ ಪ್ರಶ್ನಯನಮ್ರಕಂಧರಮ್ |
ಸುನಂದನಂದಾವುಪಸೃತ್ಯ ಸ್ಪೃತಂ
ಪ್ರತ್ಯೂಚತುಃ ಪುಷ್ಕರಸಾಭಸಮೃತ್ | ೨೨ ||

ಸುನಂದನಂದಾವುಪಸೃತುಃ

ಭೋ ಭೋ ರಾಜನ್ಸುಭದ್ರಂ ತೇ ವಾಚಂ ಸೋಽವಹಿತಃ ಶೃಣು |
ಯಃ ಪಂಚವರ್ಷಾಶ್ಚಮಾ ಭವಾಂದೇವಮತೀತ್ಯಪತ್ |
|| ೨೩ ||

ತಸ್ಯಾಖಿಲಜಗದ್ಭಾತುರಾವಾಂ ದೇವಸ್ಯ ಶಾರ್ಙ್ಗಣಃ |
ಪಾಶ್ಚಾದಾವಿಪ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೌ ನೇತುಂ ತ್ವಾಂ ಭಗವತ್ಪದಮ್ |
|| ೨೪ ||

ಸುದುರ್ಜಯಂ ವಿಪ್ಲವದಂ ಜತಂ ತ್ವಯಾ
ಯತ್ಸೂರಯೋಽಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿಚಕ್ಷತೇ ಪದಮ್ |
ಆತಿಷ್ಠತಚ್ಚಂದ್ರದಿವಾಕರಾದಯೋ
ಗ್ರಹರ್ಷತಾರಾಃ ಪರಿಯಂತಿ ದಕ್ಷಿಣಮ್ || ೨೫ ||

ಅಸ್ಯಾತಂ ತೇ ಪಿತೃಭಿರನ್ಯೈರಪ್ಯಂಗ ಕರ್ಹಚಿತ್ |
ಅತಿಷ್ಠ ಜಗತಾಂ ವಂದ್ಯಂ ತದ್ವಿಪ್ಲೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮ್ |
|| ೨೬ ||

ವಿತದ್ವಿಮಾನಪ್ರವರಮುತ್ಸಮಶ್ಲೋಕಮೌಲಿನಾ |
ಉಪಸಾಪಿತಮಾಯುಷ್ಯನ್ನಧಿರೋಢಂ ತ್ವಮರ್ಹಸಿ |
|| ೨೭ ||

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉಪಾಜಃ

ನಿಶಮ್ಯ ವೈಕುಂಠ ನಿಯೋಡ್ಯ ಮುಖ್ಯಯೋ-
ರ್ಮಧುಚ್ಯುತಂ ವಾಚಮುದುಕ್ತಮಪ್ರಿಯಃ |
ಕೃತಾಭಿಪೇಕಃ ಕೃತನಿತ್ಯಮಂಗಲೋ
ಮುನೀನ್ ಪ್ರಣಮ್ಯಾಶಿಷಮಭ್ಯವಾದಯತ್ || ೨೮ ||

ಪರಿತ್ಯಾಭೃಚ್ಛ್ರ ಧಿಷ್ಣಾಗ್ನ್ಯಂ ಪಾಶ್ಚಾದಾವುಪಿಸಂಧ್ಯ ಚ |
ಅಯೇಷ ತದಧಿಷ್ಠಾತುಂ ಬಿಭ್ರದ್ರೂಪಂ ಹಿರಣ್ಮಯಮ್ |
|| ೨೯ ||

ತದೋತ್ತಾನಪದಃ ಪುತ್ರೋ
ದದರ್ಶಾಂತಕಮಾಗತಮ್ |
ಮೃತ್ಯೋರ್ಮೂರ್ಧ್ನ ಪದಂ ದತ್ತಾ
ಆರುರೋಚಾದೃತಂ ಗೃಹಮ್ || ೩೦ ||

ತದಾ ದುಂದುಭಯೋ ನೇದುರ್ಮೃದಂಗಪಣವಾದಯಃ |
ಗಂಧರ್ವಮುಖ್ಯಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪೇತುಃ ಕುರುಮವೃಷ್ಟಯಃ |
|| ೩೧ ||

ಧ್ರುವಃ ಮನುಃ ಭಗವಂತಃ ಚರಣಕಮಲಗುಲಿ ಕಲ್ಪಿನ
ವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರಲು ಆತನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಕೈಚೋಡಿಸಿಕೊಂಡು
ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ಸುವ್ರವೇ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಆಗ
ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಿಯವಾರ್ಷದರಾದ ಸುನಂದ ಮತ್ತು ನಂದ ಇವರು
ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಬೇರುತ್ತಾ ಹಿಳಗೊವರು || ೨೨ ||

ಸುನಂದ ಮತ್ತು ನಂದರು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು - ರಾಜನೇ !
ನಿನ್ನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕೇಳು.
ನೀನು ಐದು ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತುಪ್ಪವಾಚನಿಸಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರ
ನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ || ೨೩ || ನಾವು ಅದೇ
ಸರ್ವಲೋಕನಿಯಾಮಕನಾದ ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾ
ಯಣನ ಸೇವಕರು. ನನ್ನನ್ನು ಆ ಭಗವಂತನ ಧಾಮಕ್ಕೆ ಕರೆ
ದೊಯ್ದುಲು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ || ೨೪ || ನೀನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ
ದಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಆತಿಥ್ಯಾರ್ಥವಾದ ವಿಪ್ಲವೋಕವನ್ನು ಗಳಿಸಿ
ರುವೆ. ಪರಮವ್ಯಾಧಿಗಳಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
ತಲುಪಲಾರದೆ, ಕೇವಲ ಈಗಡೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ.
ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರೂ, ಇತರ ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಾಗಣಗಳೂ
ಅದರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಡೆಯಿರಿ ! ನೀವು ಅದೇ
ವಿಪ್ಲವಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರಿ || ೨೫ || ಪ್ರಿಯತಮನೇ !
ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ
ಅಗಲಿ ಆ ಪದವನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ
ಲೋಕಗಳಿಗೂ ವಂದನೀಯವಾದ ಆ ವಿಪ್ಲವಿನ ಪರಮಧಾಮಕ್ಕೆ
ಬಂದು ನೀನು ವಿರಾಜಿಸುವವನಾಗು || ೨೬ || ಆಯುಷ್ಯಂತನೇ !
ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನು ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿನಗೊಬ್ಬರವೇ ಕೊಟ್ಟೊಪ್ಪಿರುವನು. ಇದನ್ನು
ಹತ್ತಲು ನೀನೇ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವೈಕುಂಠಪತಿಯ
ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಪಾರ್ಷದರು ನುಡಿದ ಅಮೃತಮಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ
ಧ್ರುವ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮ
ಧ್ರುವನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಮಂಗಳಕಾರ್ಯ
ಗಳನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿ, ಬದರಿಹಾತ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವರಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು
ಕೊಂಡನು || ೨೮ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಮಾನವನ್ನು
ಪುಟ್ಟು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಒಂದು, ಶ್ರೀವಿಪ್ಲವ ಪಾರ್ಷದರಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ
ಮಾಡಿ, ಚಿನ್ನರಾಶಿ ಧೂ-ಧೂಸುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯರೂಪವನುತಾಳಿ
ಅದನ್ನು ಹತ್ತಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು || ೨೯ || ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯು
ದೇವತೆ ಒಂದು ಧ್ರುವನಿಗೆ ವಂದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಧ್ರುವನು
ಮೃತ್ಯುವಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಆ ಅದ್ಭುತವಾದ ವಿಮಾನ
ವನ್ನು ಎರಿದನು || ೩೦ || ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದುಂದುಭಿಗಳು,
ಮೃದಂಗ, ಮದ್ದಲೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿಡವು.
ಗಂಧರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠರು ಗಾ-ಸಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ವೃಷ್ಟಿಗಳ ಮಳೆ
ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು || ೩೧ ||

ಹೀಗೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗವಂತನ ಧಾಮಕ್ಕೆ ತೊಲಗಲು
ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಇವತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ

ಸ ಚ ಸ್ವರ್ಗೋಹಮಾರೋಕ್ತೈಸ್ತು ಸುನೀತಿಂ ಜನನಂ ಧ್ರುವಃ |
ಅನ್ವಸ್ತದದಗಂ ಹಿತ್ವಾ ದೀನಾಂ ಯಾಸ್ತೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಣುಸಮ್ || ೩೨ ||

ಇತಿ ವ್ಯವಸಿತಂ ತಸ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ |
ವರ್ಣಯಾಮಾಸತುರ್ದೇವೀಂಶ್ಚರೋ ಯಾಸೇನ ಗಚ್ಛತೀಮ್ || ೩೩ ||

ತತ್ರ ತತ್ರ ಪ್ರಶಂಸದ್ವಿಃ ಪಥಿ ವೈಮಾನಿಕೈಃ ಸುರೈಃ |
ಅವರ್ಣಯಾಮಾಸೋ ದದೃಶೇ ಕುಸುಮೈಶ್ಚಮಕೋ ಗ್ರಹಾನ್ || ೩೪ ||

ತ್ರಿಲೋಕೀಂ ವೇವಯಾನೇನ ಸೋಽತಿವ್ರಜ್ಯ ಮುನೀನಃ |
ಪರಶ್ಚಾಪ್ಯದ್ವೈವಗತಿರ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪದಮಥಾಭ್ಯಗಾತ್ || ೩೫ ||

ಯದ್ವಾಜಮಾನಂ ಸ್ವರುಚೈವ ಸರ್ವತೋ
ಲೋಕಾಸ್ತಯೋ ಹ್ಯನು ವಿಭ್ರಾಜಂತ ಏತೇ |
ಯನ್ವಾವ್ರಜಂಜಯುಷು ಯೇಽನಸುಗ್ರಹಾ
ವ್ರಜಂತಿ ಭದ್ರಾಣಿ ಚರಂತಿ ಯೇಽನಿತಮ್ || ೩೬ ||

ಶಾಂತಾಃ ಸಮದ್ರವಃ ಕುದ್ರಾಃ ಸರ್ವಭೂತಾನುರಂಜನಾಃ |
ಯಾಂತ್ಕಂಜಸಾಚ್ಯುತಪದಮಚ್ಯುತಪ್ರಿಯಾಂಧವಾಃ || ೩೭ ||

ಇತ್ಯುತ್ಥಾನಪದಃ ಪುತ್ರೋ ಧ್ರುವಃ ಕೃಷ್ಣಪವಾಯುಃ |
ಅಘೂತಯುಗಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಚೂಡಾಮಗರಿವಾಮಲಃ || ೩೮ ||

ಗಂಭೀರವೇಗೋಽನಿಮಿಷಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಚಕ್ರಮಾಹಿತಮ್ |
ಯಸ್ಮಿನ್ ಭ್ರಮತಿ ಕೌರವ್ಯ ಮೇಢ್ಯಾಮಿವ ಗಮಾಂ ಗಣಃ || ೩೯ ||

ಮಹಿಮಾನಂ ವಿಲೋಕ್ಯಾಸ್ಯ ನಾರದೋ ಭಗವಾನ್ಮುಖಃ |
ಅತೋದ್ಯಂ ವಿತುಡನ್ ಶ್ಲೋಕಾಸ್ತ್ರೇಣ ಗಾಯತ್ ಪ್ರಚೇತನಾಮ್ || ೪೦ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಸೂನು ಸುನೀತೇಃ ಪತಿಜೀವತಾಯಾ-
ಸ್ತಪಃಪ್ರಭಾವಾನ್ಯ ಸುತಾನ್ಯ ತಾಂ ಗತಿಮ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾಭ್ಯುಪಾಯಾನಃ ಪೇದವಾದಿನೋ
ನೈವಾಧಿಗಂಠುಂ ಪ್ರಭವಂತಿ ಕಿಂ ನೃಪಾಃ || ೪೧ ||

ಸುನೀತಿಯ ಕೇವಲವಿಷಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವ ನನ್ನ ಕಾಯೆಯನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಮಹಿಮೆಯಾದ ವಿಷ್ಣುಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
ಹೋಗಲಿ? ಎಂದು ಮೋಹಿತನಾದನು. || ೩೨ || ಧ್ರುವನ
ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅತಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆಶೆಯಾಗಿ
'ಅದೋ ನೋಡು' ಎನ್ನುತ್ತಾನು. || ೩೩ || ಮುಂದೆ ಮೇರೊಂದು
ಮಹಾನದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮುಂದೆ-ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ
ಎಂದು ತೋರಿಸಿದನು. || ೩೩ || ಅದೂ ಕುಡುಗನು ಸೂರ್ಯನೇ
ಮುಂತಾದ ಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ
ಹೊರಟು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. || ೩೪ || ಆ
ದಿವಸವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಧ್ರುವನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ
ಬಾಹ್ಯ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲದಿಂದಲೂ ಮೇಳೈದುವ ಭಾವದ
ಪ್ರವೀಣನಾದ ಧ್ರುವನಾದ ಧಾಮವನ್ನು ತಲುಪಿ ಸ್ವರ್ಗವಾದ
ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೩೫ || ಈ ರಿಷ್ಯಧಾಮವು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶ
ವಿವರಣೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ ಇದರ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ ಮೂರೂ ಲೋಕ
ಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಯಾರಹಿತರಾದ ಮಹಿಮೆ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿದವರು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ
ಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತಹ ಸುಕೃತಿಗಳೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ
ಬಲ್ಲರು. || ೩೬ || ಶಾಂತರಾಗಿ, ಸಮವರ್ತಿಗಳಾಗಿ, ಕುದ್ರರಾಗಿ,
ಎಲ್ಲ ದಿವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪನ್ನಗೋಳಿಸುವವರಾದ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು
ಮಾತೃವೆಂದು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮಾತ್ಮ ಮಂಥು-ಮಿತ್ತರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತಹ
ಮಹಾತ್ಮಮ ಮೇತ ಸಮಭವಾಗಿ ಈ ಭಗವದ್ಭಾಮವನ್ನು
ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದನು. || ೩೭ ||

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಉತ್ಪಾಸೂದನ
ಪುತ್ರ ಧ್ರುವನು ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳೂ ಮೇಲ್ಪಡೆ ಅವುಗಳ
ನಿರ್ಮಲ ಶಿರೋಭೂಷಣನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೩೮ ||
ಕುರುಕುಲವಂದಾನಾ! ಮೇಲೆಯ ಕಂಭವನ್ನು ಎತ್ತುಗಳು ಸುತ್ತಲೂ
ಸುತ್ತುವಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ ಜ್ಯೋತಿವೃಕ್ಷವು ಆ ಅವಿನಾಶಿ
ಮಾದ ಧ್ರುವಧಾಮವನ್ನೇ ಅಶ್ವಯುಕ್ತ ಅದನ್ನು ಸದಾ
ಸುತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. || ೩೯ || ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವ
ಯುಕ್ತ ನಾರದರು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವೀಣೆಯನ್ನು
ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಈ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. || ೪೦ ||

ಶ್ರೀನಾರದಮಹೇಶದ್ವಯ - ಪತಿವರಾಯಣನಾದ ಸುನೀತಿಯ
ಪುತ್ರನಾದ ಧ್ರುವನು ತಪಸ್ಸನ್ನೂಚಿಸಿ ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದ್ಭುತ
ವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ್ನು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು
ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳೂ ಕೂಡ ಪದಮ
ಕಾರರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾರದನು
ಉಳಿದ ರಾಜರ ಮಾತನ್ನು. || ೪೧ || ಆಹಾ! ಅವನು ಕೇವಲ
ಜಮ ವರ್ಷ ದವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಿಮೆಯು ಪಾಡುಗಳಿಂದ
ನೋಂದು ದುಃಖಿತನಾದ ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾಡಿಕೊಂಡವನು
ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾರವಾಗಿ ಅಚರಣೆಗೈದು - ಭಕ್ತರ
ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಾತನಾಡುವ ಮಹಾನಾದ 'ಅಜಿತ' (ಯಾರಿಂದಲೂ
ಜಯಿಸಲ್ಪಡದವನು)ನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಹಂಸ ಜಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನು.

ಯಃ ಪಂಚವರ್ಷೋ ಗುರುದಾರವಾಕ್ಯೈ-

ಭಿಃ ಸ್ಥಾನ ಯಾತೋ ಹೃದಯೇನ ದೂಯತಾ |

ವನಂ ಮದಾದೇಶಕರೋಽಜಿತಂ ಪ್ರಭುಂ

ಜಿಗಾಯ ತದ್ವಕ್ತುಗುಣೈಃ ಪರಾಜಿತಮ್ || ೪೨ ||

ಯಃ ಕೃತ್ರಬಂಧುಭೂವಿ ತಸ್ಯಾಧಿರೂಢ-

ಮಸ್ತಾಯುರುಕ್ಷೇದಪಿ ವರ್ಷಪೂಗೈಃ |

ಪಟ್ಟಂಚವರ್ಷೋ ಯದಹೋಭಿರಲ್ಪೈಃ

ಪ್ರಸಾದ್ಯ ವೈಕುಂಠಮವಾಪ ತತ್ಪದಮ್ || ೪೩ ||

ಮೃತ್ಯೋಯ ಶೂನ್ಯಾಚ

ವಿತ್ಯೇಽಭಿಹಿತಂ ಸರ್ವಂ ಯತ್ಪ್ರಪ್ನೋಽಹಮಿತ ತ್ವಯಾ |

ಧ್ರುವಸ್ತೋದ್ಧಾಮಯಶಸಕ್ತರಿತಂ ಸಮೃತಂ ಸತಾಮ್ || ೪೪ ||

ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಕಮಾಯುಷ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ವಪ್ನಯನಂ ಮಹತ್ |

ಶ್ವರ್ಗಂ ಧೈರ್ಯಂ ಸೌಮನಸ್ಯಂ ಪ್ರಶಸ್ತಮಥಮರ್ಷಣಮ್ || ೪೫ ||

ಶ್ರುತ್ವ ತಚ್ಚಿದ್ರಯಾಭೀಕ್ಷ್ಯ ಮಚ್ಚುತಪ್ರಿಯಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |

ಭವೇದ್ವಕ್ತೃಭೃಗವತಿ ಯಯಾ ಸ್ಯಾತ್ ಕ್ಲೇಶಸಂಕ್ಷಯಃ || ೪೬ ||

ಮಹತ್ಸಮೀಕ್ಷಿತಾಂ

ತೀರ್ಥಂ

ಶ್ರೋತುಃ ಶೀಲಾದಯೋ ಗುಣಾಃ |

ಯತ್ರ ತೇಜಸ್ತದಿಚ್ಛಾಸಾಂ

ಮಾನೋ ಯತ್ರ ಮನಸ್ವಿನಾಮ್ || ೪೭ ||

ಪ್ರಯತಃ ಕೀರ್ತಯೀತ್ಯಾತಃ ಸಮವಾಯೀ ದ್ವಿಜಸ್ಮನಾಮ್ |

ಸಾಯಂ ಚ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಸ್ಥ ಧ್ರುವಸ್ಥ ಚರಿತಂ ಮಹತ್ || ೪೮ ||

ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ಸಿನೀವಾಲ್ಯಾಂ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಶ್ರವಣೇಽಥವಾ |

ದಿನಕ್ಕಯೇ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ಸಂಕ್ರಮೇಽರ್ಕ ದಿನೇಽಪಿ ವಾ || ೪೯ ||

ಶ್ರಾವಯೇಚ್ಛದ್ಧಾಸಾನಾಂ ತೀರ್ಥಪಾದಪದಾಶ್ರಯಃ |

ನೇಚ್ಛಂಸ್ತತ್ರಾತ್ಮಕಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಸಂಕುಪ್ತ ಇತಿ ಸಿದ್ಧತಿ || ೫೦ ||

ಜ್ಞಾನಮಜ್ಞಾತತತ್ತ್ವಾಯ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಸತ್ಪಥೇಽಮೃತಮ್ |

ಕೃಪಾಯೋರ್ಧೀನನಾಥಸ್ಥ ದೇವಾಪ್ತಸ್ಯಾನುಗೃಹ್ಯತೇ || ೫೧ ||

ಇದಂ ಮಯಾ ತೇಽಭಿಹಿತಂ ಕುರೂದ್ವಹ

ಧ್ರುವಸ್ಥ ನಿಖ್ಯಾತವಿಕುಂದಕರ್ಮಣಃ |

ಹಿತಾರ್ಥಕಃ ಕ್ರೇಡನಕಾನಿ ಮಾಹು-

ರ್ಗ್ಗೃಹಂ ಚ ವಿಕೃಂ ಶರಣಂ ಯೋ ಜಗಾಮ || ೫೨ ||

|| ೪೨ || ನಮ್ಮ ಈ ಧ್ರುವಾರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಐದಾರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಜನಾದವಾಗದೇ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳ ತಪ್ಪೊಂದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. ಅಂತಹ ಶರಣು ಪರಮವು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸರಣಿ ಮಾಡಿದರೂ ಬೇರಾವ ಕೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವು ? || ೪೨ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಎದುರನೇ ! ನೀನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ನಾನು ಉದಾರ ಕೀರ್ತಿ ಯುಳ್ಳ ಧ್ರುವನ ಚರಿತ್ರೆ ಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನರು ಈ ಚರಿತ್ರೆ ವನ್ನು ಕುಂಬಾ ಪದಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೪೪ || ಇದು ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಅಯುಷ್ಯನ್ನೂ, ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಅಮರತೆಯಾದ ಪದವು ದೊರೆಯಬಲ್ಲದು. ದೇವತ್ವವನ್ನೂ ನೀಡಬಲ್ಲದು. ಏಕಳ ಪ್ರಪಂಚೋದಯವಾಗಿದ್ದು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ಗಳನ್ನು-ಅಶುಭವನ್ನೆವೆಂಟು || ೪೫ || ಭಗವದ್ಭಕ್ತಾದಧ್ರುವನೇ ಈ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆವನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ವರದೇ-ಪರದೇ ಕೇಳುವವನಿಗೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಎಲ್ಲ ದುಖಗಳು ಕಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. || ೪೬ || ಇದನ್ನು ಶ್ರವಣಮವಮಗ್ಗ ಕೀಲವೇ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳು ಲಭಿಸುವುವು. ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಒಂದುಸುವವರಿಗೆ ಅತಿ ಮಹತ್ತ್ವದ ಸ್ಥಾನವು ದೊರೆಯುವುದು. ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಒಂದುಸುವವರಿಗೆ ತೇಜಸ್ಸು ಮಾನವವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾನವನು ಸಿಗುವುದು. || ೪೭ || ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿ ಧ್ರುವನ ಈ ಮಹಾನ್ ಚರಿತ್ರೆವನ್ನು ಪ್ರಾಶುಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಕಾಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿ ಬೇಕು || ೪೮ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಅಭಯವಿರುವ ಭಕ್ತನು ಇದನ್ನು ನಿಷ್ಕಾಮಭಾವದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ದ್ವಾದಶಿ, ಶ್ರವಣಾನಕ್ಷತ್ರ, ತಿಥಿಕ್ಕಯ, ವ್ಯತೀಪಾತ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಅಥವಾ ಭಾನುವಾರಗಳಂದು ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿಸಿ ಸ್ವತಃ ಅಕ್ಕನಪ್ಪ ಸಂಪುಷ್ಪವಾಗಿ, ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೊಣು ತ್ತಾನೆ. || ೪೯ || ೫೦ || ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನಾಮೃತವನ್ನು ರಾಗಮಾಡುವಂತಹ ಕರುಣಾಳುಪ್ಪಾ ದಿನ ವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಸುಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳು ಅಸುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವರು. || ೫೧ ||

ಕುರುಕುಲಕಿವಾಮಣಿಯಾದ ಎದುರನೇ ! ಧ್ರುವನು ಮಾಡಿದ ಪರಮ ಮಹುದ್ವಾದ ಕರ್ಮವು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಅಜ್ಞಾನವಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ತಾಯ್ನಿ ಮನೆ, ಆಟಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಚರಿತ್ರೆವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು || ೫೨ ||

ಪನ್ನರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸುಹಿತಾಯಾಂ ಚುರ್ವಾಕಸ್ಯಂಧೇ ಧ್ರುವಚರಿತಂ ನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೨ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಧ್ರುವನ ವಂಶದ ವರ್ಣನೆ - ಅಂಗಮಹಾರಾಜನ ಚರಿತ್ರೆ

ಸೂತ ಉವಾಚ

ನಿಶಮ್ಯ ಕೌಷಾರವಿಗೋಪವರ್ಣಿತಂ
ಧ್ರುವಸ್ಯ ವೈಕುಂಠ ಪದಾಧಿರೋಹಣಮ್ |
ಪ್ರರೂಢಭಾವೋ ಭಗವತ್ಕಥೋಕ್ಷಜಃ
ಪ್ರಪ್ನುಂ ಪುನಸ್ತಂ ಎದುರಃ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ || ೧ ||

ಎದುರ ಉವಾಚ

ಕೇ ತೇ ಪ್ರಚೇತಸೋ ನಾಮ ಕಸ್ಯಾಪತ್ಯಾಸಿ ಸುವ್ರತ |
ಕಸ್ಯಾನ್ವಪಾಯೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಃ ಕುತ್ರ ವಾ ಸತ್ಯಮೂಢಾಃ
|| ೨ ||

ಮನ್ಯೇ ಮಹಾಭಾಗವತಂ ನಾರದಂ ದೇವದರ್ಶನಮ್ |
ಯೇನ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಃ ಪರಿಚರ್ಯಾದಿಧಿಹರಃ
|| ೩ ||

ಸ್ವಧರ್ಮಶೀಲೈಃ ಪುರುಷೈರ್ಭಗವಾನ್ಯಜ್ಞ ಪೂರುಷಃ |
ಇದ್ಯಮಾನೋ ಭಕ್ತಿಮತಾ ನಾರದೇನೇರಿತಃ ಕಿಲ
|| ೪ ||

ಯಾಸ್ತಾ ದೇವರ್ಷಿಣಾ ತತ್ರ ದರ್ಶಿತಾ ಭಗವತ್ಕಥಾಃ |
ಮಹ್ಯಂ ಶುಕ್ರಾಪವೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯಾತ್ಮೇನಾಚಪ್ಪಮರ್ಹತಿ
|| ೫ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಧ್ರುವಸ್ಯ ಚೋತ್ಕಲಃ ಪುತ್ರಃ ಪಿತರಿ ಪ್ರಸ್ಮಿತೇ ವನಮ್ |
ಸಾರ್ವಭೌಮಶ್ರಿಯಂ ನೈಚ್ಛದಧಿರಾಜಾಸನಂ ಪಿತುಃ
|| ೬ ||

ಸ ಜನ್ಮನೋಪಶಾಂತಾತ್ಮಾ ನಿಸಂಗಃ ಸಮದರ್ಶನಃ |
ದದರ್ಶ ಲೋಕೇ ವಿತತಮಾತ್ಮಾನಂ ಲೋಕಮಾತ್ಮನಿ
|| ೭ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ವಾಣಂ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತಮಿತವಿಗ್ರಹಮ್ |
ಅವಲೋಧರಸೈಕಾತ್ಮಮಾನಂದಮನುಸಂತತಮ್
|| ೮ ||

ಅವ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನಯೋಗಾಗ್ನಿದಗ್ಧಕರ್ಮಮಲಾಶಯಃ |
ಸ್ವರೂಪಮವರುಂಧಾನೋ ನಾತ್ಮನೋಽನ್ಯಂ ತದೈಕ್ಷತ
|| ೯ ||

ವಿಡಾಂಧಬಧಿರೋನ್ಮತ್ತಮೂಕಾಕೃತಿರತನ್ಮತಃ |
ಲಕ್ಷಿತಃ ಪಥಿ ಬಾಲಾನಾಂ ಪ್ರಶಾಂತಾರ್ಚರಿವಾನಲಃ
|| ೧೦ ||

ಸೂತಪುರಾಣಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೇನಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಮಹಾಭಾಗವತೋಕ್ತಮನಾದ ಧ್ರುವನು ವಿಷ್ಣುಪದವನ್ನು ಅರೂಢನಾದ ವ್ಯಕ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿದುರನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಬೇರೂರಿತು. ಅವನು ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಮತ್ಕೇಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಿಸಿತೊಡಗಿದನು. || ೧ ||

ಎದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಭಗವತ್ಪರಾಯಣರಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಈ ಪ್ರಚೇತಸರೆಂಬವರು ಯಾರು? ಯಾರ ಪ್ರತ್ಯಯ? ಯಾರ ಮಹಿಮೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರು? ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು? || ೨ || ಶೇನನು ಅರಾಧನೆಯ ವಿಧಿಯಾಗಿರುವ ಪಾಂಚರಾತ ಅಗಮದ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದನು ದೇವಜೇವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥನಾದ ಮಹಾಭಾಗವತೋಕ್ತಮನು || ೩ || ಪ್ರಚೇತಸರು ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಅಚರಿಸುತ್ತ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುಪುರುಷನನ್ನು ಅರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವರೇಣ್ಯರಾದ ಶ್ರೀನಾರದರು ಧ್ರುವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗಾಢ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದರು || ೪ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ೫ ದೇವರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ-ಯಾವ ಭಗವತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು? ಎಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ನಾನು ಕೂಡುತ್ತೇನೆ. || ೫ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಮಹಾರಾಜಾ ಧ್ರುವನು ಮನಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಪುತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮಲನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಾರ್ವಭೌಮಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಲ್ಲ || ೬ || ಅವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಾಂತಸ್ವಭಾವನಾದ್ದು ಆಸಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವೂ, ಸಮದರ್ಶಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿತನೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೭ || ಅವನ ಅಂತಃಕರಣದ ವಾಸನಾರೂಪವಾದ ಮಲವು ಅಖಂಡವೋಗಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಎದುರ್ದು ಜ್ಞಾನರಸದೊಂದಿಗೆ ಅನಂದಮಯನೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಅಭಿಮಾನವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಭೇದಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಪ್ರಶಾಂತಪ್ರಹ್ಲವೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಎನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೮ || ಅವನು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ಖನಂತೆಯೂ, ಕುರುಡನಂತೆಯೂ, ಕಿವುಡನಂತೆಯೂ ಹುಚ್ಚನಂತೆಯೂ, ಮೂಗನಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೦ ||

ಮತ್ಪಾತಂ ಜಡಮುನ್ಮತ್ತಂ ಕುಲವೃದ್ಧಾಃ ಸಮಂತ್ರಿಣಃ |
ವತ್ಸರಂ ಭೂಪತಿಂ ಚಕ್ರಯೇವೀಯಾಂಸಂ ಭ್ರಮೇಃ ಸುತಮ್ || ೧೧ ||

ಸ್ವರ್ವೀರ್ಥಿವತ್ಸರಸ್ಯೇಷಾ ಭಾರ್ಯಾಸೂತ ಪಡಾತ್ಕಚಾನ್ |
ಪುಷ್ಪಾರ್ಣಾಂ ತಿಗ್ಗಕೇತುಂ ಚ ಇಷಮೂರ್ಧಂ ವಯಂ ಜಯಮ್ || ೧೨ ||

ಪುಷ್ಪಾರ್ಣಾಸ್ಯ ಪ್ರಭಾ ಭಾರ್ಯಾ ದೋಷಾ ಚ ದ್ವೇ ಬಭೂವತುಃ |
ಪ್ರಾತರ್ಮೃದ್ಧಂದಿನಂ ಸಾಯಮಿತಿ ಹ್ಯಾಸನ್ ಪ್ರಭಾಸುತಾಃ || ೧೩ ||

ಪ್ರದೋಷೋ ನಿಸಿಘೋ ವ್ಯಪ್ತ ಇತಿ ದೋಷಾಸುತಾಸ್ತಯಃ |
ವ್ಯಪ್ತ ಸುತಂ ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಂ ಸರ್ವತೇಜಸಮಾದಧೇ || ೧೪ ||

ಸ ಚಕ್ರುಃ ಸುತಮಾಕೂತ್ಯಾಂ ಪತ್ನ್ಯಾಂ ಮನುಮವಾಪ ಹ |
ಮನೋರಸೂತ ಮಹಿಷೀ ವಿರಚಾನ್ನದ್ವಲಾ ಸುತಾನ್ || ೧೫ ||

ಪುರುಂ ಕುತ್ಸಂ ತ್ರಿತಂ ದ್ಯುಮ್ನಂ ಸತ್ಯವಂತಮೃತಂ ವ್ರತಮ್ |
ಅಗ್ನಿಪ್ಲೋಮಮತೀರಾತ್ರಂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಶಿಬಿಮುಲ್ಕಮ್ || ೧೬ ||

ಉಲ್ಮುಕೋಽಜನಯತುತ್ಪಾನ್ತಪ್ಕರಿಣ್ಯಾಂ ಪೂತಮಾನ್ |
ಅಂಗಂ ಸುಮನಸಂ ಪ್ಯಾತಿಂ ಕೃತುಮಂಗಿದಂ ಗಯಮ್ || ೧೭ ||

ಸುನೀಥಾಂಗ್ಯ ಯಾ ಪಕ್ಷೀ ಸುಪುಷೇ ವೇನಮುಲ್ಕಮ್ |
ಯದ್ವೈಶೀಲ್ಯಾತ್ ರಾಜರ್ಷಿರ್ನಿರ್ವಿಣ್ಣೋ ನಿರಾತುರಾತ್ || ೧೮ ||

ಯಮಂಗ ಶೇಫುಃ ಕುಪಿತಾ ವಾಗ್ಜಜ್ರಾ ಮುನಯಃ ಕಿಲ |
ಗತಾಸೋಲ್ಮುಕ್ಯ ಭೂಯಶ್ಚೇ ಮಮಂಥುರ್ದಕ್ಷಿಣಂ ಕರಮ್ || ೧೯ ||

ಅರಾಜಕೇ ತದಾ ಲೋಕೇ ದ್ಯುಭಿಃ ಪೀಡಿತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ |
ಜಾತೋ ನಾರಾಯಣಾಂಶೇನ ಪೃಥುರಾದ್ಯಃ ಕ್ಷಿತಿಶ್ಚರಃ || ೨೦ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ತಸ್ಯ ಶೀಲನಿಧೇಃ ಸಾಧೋರ್ಬುಹ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ರಾಜ್ಞಃ ಕಥಮಭೂದ್ರಷ್ಟಾ ಪ್ರಜಾ ಯದ್ವಿಮನಾ ಯಯೌ || ೨೧ ||

ಕಿಂ ವಾಂಹೋ ವೇನ ಉದಿಶ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಮಯೋಯುಜನ್ |
ದಂಡ ವ್ರತಧರೇ ರಾಜ್ಞ ಮುನಯೋ ಧರ್ಮಕೋವಿದಾಃ || ೨೨ ||

ನಾವಧ್ಯೇಯಃ ಪ್ರಜಾಪಾಲಃ ಪ್ರಜಾಭಿರಭವಾನಪಿ |
ಯದಪೌ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಬಿಭತ್ಸೋಽಜಃ ಸ್ವತೇಜಸಾ || ೨೩ ||

ಆದ್ಯರಿಂದ ರಾಜಕುಲದ ಹಿರಿಯರೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಆತನನ್ನು ಮೂರ್ಖನೆಂದೂ, ಹುಚ್ಚನೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಭ್ರಮಿಪುತ್ರ ವತ್ಸರನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿಸಿದರು. || ೧೧ ||

ಮಹಾರಾಜಾ ವತ್ಸರನು ಪಕ್ಷಿಯಾದ ಸ್ವರ್ವೀರ್ಥಿಯಿಂದ ಪುಷ್ಪಾರ್ಣ, ತಿಗ್ಗಕೇತು, ಇಷ, ಉರ್ಜ, ವಸು ಮತ್ತು ಜಯ ಎಂಬ ಆರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೧೨ || ಅವರಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಾರ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ದೋಷಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಭಾರ್ಯೆಯರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಗೆ ಪಾತ, ಮೃದ್ಧಂದಿನ, ಸಾಯಂ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. || ೧೩ || ದೋಷಾಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದೋಷ, ನಿಸಿಘ ಮತ್ತು ವ್ಯಪ್ತ ಎಂಬ ಮೂರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಪ್ತನು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಪುಷ್ಕರಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವತೇಜಸನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೧೪ || ಆತನ ಪಕ್ಷಿಯಾದ ಅಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರುವೇಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನೇ ಚಾಕ್ರುಷ ಮನ್ಮಂತರದಲ್ಲಿ ಮನು ಆದನು. ಚಕ್ರುಮನುವಿನ ಪಕ್ಷೀ ನಡ್ವಲಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪುರು, ಕುತ್ಸ, ತ್ರಿತ, ದ್ಯುಮ್ನ, ಸತ್ಯವಾನ್, ಪುತ, ವ್ರತ, ಅಗ್ನಿಪ್ಲೋಮ, ಅತಿರಾತ್ರ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಶಿಬಿ ಮತ್ತು ಉಲ್ಮುಕಿ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಸತ್ತ್ವಗುಣೇ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. || ೧೫-೧೬ || ಅವರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಮುಕನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಪುಷ್ಕರಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗ, ಸುಮನಾ, ಪ್ಯಾತಿ, ಕತು, ಅಂಗಿರಾ, ಗಯ ಈ ಆರು ಉತ್ತಮ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೧೭ || ಅಂಗನ ಪತ್ನಿ ಸುನೀಥಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವೇನನೆಂಬ ಅತಿಮುಷ್ಕನಾದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನ ದುಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧಿಗ್ನನಾಗಿ ರಾಜರ್ಷಿ ಅಂಗನು ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದನು. || ೧೮ || ಪ್ರಿಯ ವಿದುರನೇ! ಮುನಿಗಳ ಮಾತುಗಳು ವಸ್ತುವಂತೆ ಅಮೋಘವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವರು ಕುಪಿತರಾಗಿ ವೇನನನ್ನು ಶಪಿಸಿದ್ದರು. ವೇನನು ಸತ್ತುಹೋದಾಗ ಅರಾಜಕವಾದ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದರೋಡೆಕೋರರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಗಳು ಆಗತೊಡಗಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುನಿಗಳು ವೇನನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಕಡೆದರು. ಆದರಿಂದ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಂತಾವತಾರವಾದ ಆದಿ ಸಾಮ್ರಾಟ ಮಹಾರಾಜಾ ಪೃಥು ಪ್ರಗಟಗೊಂಡನು. || ೧೯-೨೦ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಅಂಗಮಹಾರಾಜನಾದರೋ ಶೀಲಸಂಪನ್ನನೂ, ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವದವನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಕ್ತನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅಂತಹವನಿಗೆ ಕಾಟವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನು ದುಃಖದಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಟಪುತ್ರನು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದನು? || ೨೧ || ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ದಂಡಧಾರಿ ವೇನನಾದರೂ ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಶಾಪರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಹ ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು? || ೨೨ || ಪ್ರಜಾಪಾಲಕ ರಾಜನಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಶಾಪವು ಘಟಿಸಿದರೂ ಅವನನ್ನು ತಿರುಸ್ಕರಿಸಬಾರದು ಎಂಬುದು ಪ್ರಜೆಯ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ರಾಜನು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ತೇಜಸ್ವಿಗೆ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೨೩ ||

ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸುನೀಧಾತ್ಮಜಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಯ ಭಕ್ತಾಯ ತ್ವಂ ಪರಾವರವಿತ್ತಮಃ || ೨೪ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಅಂಗೋಽಶ್ವಮೇಧಂ ರಾಜರ್ಷಿರಾಜಹಾರ ಮಹಾಕ್ರತಮ್ |
ನಾಜಗ್ಮದೇವತಾಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನಾಹೂತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಿಃ || ೨೫ ||

ತಮೂಚುರ್ವಿಸ್ಮಿತಾಸ್ತತ್ರ ಯಜಮಾನಮಥರ್ಷಿಃ |
ಹವೀಂಷಿ ಹೂಯಿಮಾನಾನಿ ನ ತೇ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ದೇವತಾಃ || ೨೬ ||

ರಾಜನ್ ಹವೀಂಷ್ಯದುಷ್ಪಾಸಿ ಶ್ರದ್ಧಯಾಽಽಸಾದಿತಾನಿ ತೇ |
ಭಂದಾಂಸ್ಯ ಯಾತಯಾಮಾನಿ ಯೋಜಿತಾನಿ ಧೃತದ್ರತೈಃ || ೨೭ ||

ನ ವಿದಾಮೇಹ ದೇವಾನಾಂ ಹೇಲನಂ ವಯಮಗ್ನಾಃ |
ಯನ್ನ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಭಾಗಾನ್ವಾನ್ವೇ ದೇವಾಃ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಣಃ || ೨೮ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಅಂಗೋ ದ್ವಿಜಮತಿ ಪ್ರತ್ಯಾ ಯಜಮಾನ ಸುಮರ್ಮನಾಃ |
ತತ್ಪುರ್ಣಂ ವೈಶ್ವಜದ್ವಾಚಂ ಸದಸ್ಯಾಂಸ್ತದನುಷ್ಠಯಾ || ೨೯ ||

ನಾಗಚ್ಛಂತ್ಯಾಹುತಾ ದೇವಾ ನ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಗ್ರಹಾಸಿಹ |
ಸದಸಸ್ತತಯೋ ಬ್ರೂತ ಕಿಮವದ್ಯಂ ಮಯಾ ಕೃತಮ್ || ೩೦ ||

ಸದಸಸ್ತತಯ ಉವಾಚ

ನರದೇವೇಹ ಭವತೋ ನಾಥಂ ತಾವನ್ನನಾಕ್ ಸ್ತುತಮ್ |
ಅಸ್ಮೀಕಂ ಪ್ರಾಕ್ತನಮಥಂ ಯದಿಹೇದ್ವಕ್ತೃಮುಪ್ರಪುಃ || ೩೧ ||

ತಥಾ ಸಾಧಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ಆತ್ಮಾನಂ ಸುಪ್ರಜಂ ನೃಪ |
ಇಷ್ಟಸೇ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಪುತ್ರಂ ದಾಸ್ಯತಿ ಯಜ್ಞಭುಕ್ || ೩೨ ||

ತಥಾ ಸ್ವಭಾಗಧೇಯಾನಿ ಗ್ರಹೀಷ್ಯಂತಿ ದಿವೌಕಸಃ |
ಯದ್ಯಜ್ಞ ಪುರುಷಃ ಸಾಕ್ಷಾದಪತ್ಯಾಯ ಹರಿವೃತಃ || ೩೩ ||

ತಾಂಶ್ಚಾನ್ಯಾಮಾನ್ ಹರಿದ್ ದ್ಯಾದ್ಯಾನ್ಯಾನ್ಯಾಮಯತೇ ವನಃ |
ಆರಾಧಿತೋ ಯಜ್ಞವೈಷ ತಥಾ ಪುಂಸಾಂ ಫಲೋದಯಃ || ೩೪ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತಮರೇ | ನೀವು ಭೂತ-ಭವಿಷ್ಯದ ಮಾತು
ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಸರ್ವತ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಅವಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು
ಇನೀಚೆಯ ಪ್ರತ್ಯನಾದ ವೇದನ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.
ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಭಕ್ತನೂ ಪ್ರವಾಳುವೂ ಆಗಿರುವೆನು || ೨೪ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯವ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ ಬ್ರಹ್ಮರಾಜರ್ಷಿ
ಆಂಗನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಮಹಾಯಜ್ಞದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದನು.
ಅದರಲ್ಲಿ ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಅಹ್ವಾನಿಸಿದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಒರಲಿಲ್ಲ
|| ೨೫ || ಆಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅಶ್ವಮೇಧಚಿತ್ತರಾಗಿ ಯಜಮಾನನಾದ
ಅಂಗಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕೇಳಿದರು ರಾಜನೇ! ನಾವು ಅಹುತಿಗಳ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತುಪ್ಪವೇ ಮುಂತಾದ ನಿನ್ನ
ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ || ೨೬ || ನಿನ್ನ
ಹೋಮಸಾಮಗ್ರಿಯು ಮೂಷಿಕವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದಿರು
ವೆವು ನೀನು ಅವನ್ನು ಒಂದು ಶದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವೆ.
ವೇದಮಂತ್ರಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಒಲಬೀಸವಾಗಿಲ್ಲ
ಎಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪಯೋಗಿಸುವ ಯುಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಿ
ಪತ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ || ೨೭ || ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ
ದೇವತೆಗಳ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಕಂಡಿತ್ತುವರೂ ಅದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವು
ವಿಲ್ಲ ಒಳಗಿವರೂ ಕರ್ಮವಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಎಕೆ ತಮ್ಮ
ಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ? || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯವ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮಾತುಗಳನ್ನು
ಕೇಳಿ ಅಂಗರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನುತು ಆ ಅಂಗನು ಯಾವ
ಕರ ಅನುಷ್ಠತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹೇತುವನ್ನು ಮೂಲವು ಕದವರಲ್ಲಿ
ಕೇಳಿದನು || ೨೯ || 'ಎಶ್ವ ಸದಸ್ಯಃ' ದೇವತೆಗಳು ಅವಾಹನ
ಮಾಡಿದರೂ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಎಕೆ ಒರುತ್ತಿಲ್ಲ' ತಮ್ಮ ಕೋಮುಪಾಶೆ
ಗಳನ್ನೂ ಎಕೆ ಗುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ! ನಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧ
ವಾದರೂ ಏನಿದೆ? ತಿಳಿಸಿರಿ. || ೩೦ ||

ಸದಸ್ಯರು ಹೇಳಿದರು - ಎಶ್ವ ರಾಜನೇ | ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ
ವರೋ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಅಪರಾಧವೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ
ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಅಪರಾಧ ನಡೆದಿದೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ
ನಿನ್ನಂತಹ ಕರ್ಮಗುಣಪಂಪನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ ಪುತ್ರಹೀನನಾಗಿರುವೆ.
|| ೩೧ || ನೀನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಮೊದ
ಲಿಗೆ ನೀನು ಸತ್ಕರಣವು ಪಡೆಯುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡು.
ನೀನು ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ನಿಯತಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಾನ್
ಮಾಜ್ಯೇಶ್ವರನು ನೀನಿಗೆ ಮಂಡಿತವಾಗಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಅನು ಗ್ರಹಿಸು
ವನು || ೩೨ || ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಯಜ್ಞಪುರುಷ ಶ್ರೀಹರಿ
ಯನ್ನು ಅವಾಹನ ಮಾಡಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ
ಯಜ್ಞವಿಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡುವರು. || ೩೩ || ಭಕ್ತರು ಒಂದುವಿಧ
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಎಂದಿಗೂ ಅವನ
ಅರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೋ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ 'ಅದ' ಸಲುವು
ಸಿಗುವುದು. || ೩೪ ||

ಇತಿ ವ್ಯವಸಿತಾ ವಿಪ್ರಾಸ್ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರಜಾತಯೇ |
ಪುರೋಡಾಶಂ ನಿರವಪನ್ ಶಿವಿವಿಪ್ರಾಯ ವಿಶ್ವವೇ
|| ೩೫ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪುರುಷ ಉತ್ತಸ್ಥಾ ಹೇಮಮಾಲ್ಯ ಮಲಾಂಬರಃ |
ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ ಸಿದ್ಧಮ್ನಾದಾಯ ಪಾಯಸಮ್
|| ೩೬ ||

ಸ ವಿಪ್ರಾನುಮತೋ ರಾಜಾ ಗೃಹೀತ್ವಾಂಜಲಿನೌದನಮ್ |
ಅವಭ್ರಾಯ ಮುದಾ ಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಾದಾತ್ತ್ವಾ ಉದಾರಧೀಃ
|| ೩೭ ||

ಸಾ ತತ್ಪುಂಸವನಂ ರಾಜ್ಞೇ ಪ್ರಾಶ್ಯ ವೈ ಪಶ್ಚುರಾದಧೇ |
ಗರ್ಭಂ ಕಾಲ ಉಪಾಪ್ತತೇ ಕುಮಾರಂ ಸುಖವೇಽಪ್ರಜಾ
|| ೩೮ ||

ಸ ಬಾಲ ಏವ ಪುರುಷೋ ಮಾತಾಮಹಮನುವ್ರತಃ |
ಅಧರ್ಮಾಂತೋದ್ವಂಸಂ ಮೃತ್ಯುಂ ತೇನಾಭವದಧಾರ್ಮಿಕಃ
|| ೩೯ ||

ಸ ಶರಾಸನಮುದ್ಯಮ್ಯ ಮೃಗಯುರ್ವನಗೋಚರಃ |
ಹಂತ್ಯಸಾಧುರ್ಮ್ಯಗಾನ್ ದೀನಾನ್ದೇನೋಽಸಾವಿತ್ಯರೌಜ್ಞಃ
|| ೪೦ ||

ಆಕ್ರೀಡೇ ಕ್ರೀಡತೋ ಬಾಲಾನ್ದಯಸ್ಯಾನತಿದಾರುಣಃ |
ಪ್ರಸಹ್ಯ ನಿರನುಕ್ರೋಶಃ ಪಶುಮಾರಮಮಾರಯತ್
|| ೪೧ ||

ತಂ ವಿಚಕ್ಷ್ಯ ಖಿಲಂ ಪುತ್ರಂ ಶಾಸನೈರ್ವಿವಿಧೈರ್ನೃಪಃ |
ಯದಾ ನ ಶಾಸಿತುಂ ಕರ್ಯೋ ಭೃತಮಾಸೀತ್ಸುದುರ್ಮನಾಃ
|| ೪೨ ||

ಪ್ರಾಯೇಣಾಭ್ಯರ್ಚತೋ ದೇವೋ
ಯೇಽಪ್ರಜಾ ಗೃಹಮೇಧಿನಃ |
ಕದಪತ್ಯ ಭೃತಂ ದುಃಖಂ
ಯೇ ನ ವಿಂದಂತಿ ದುರ್ಭರಮ್ || ೪೩ ||

ಯತಃ ಪಾಪೀಯಸೀ ಕೀರ್ತಿರಧರ್ಮಶ್ಚ ಮಹಾನ್ತುಣಾಮ್ |
ಯತೋ ವಿರೋಧಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯತ ಆಧಿರನಂತಕಃ
|| ೪೪ ||

ಕಸ್ತಂ ಪ್ರಜಾಪದೇಶಂ ವೈ ಮೋಹಬಂಧನಮಾತ್ಮನಃ |
ಪಂಡಿತೋ ಬಹು ಮನ್ಯೇತ ಯದರ್ಥಾಃ ಕ್ಲೇಶದಾ ಗೃಹಾಃ
|| ೪೫ ||

ಹೀಗೆ ಅಂಗರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರನನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಋತ್ವಿಜರು ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಧೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪುರೋಡಾಶವೆಂಬ ಚರುವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. || ೩೫ ||

ಆಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಆಗ್ನಿಕುಂಡದಿಂದ ಸುವರ್ಣದ ಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ವಿಭೂಷಿತನಾದ ಒಬ್ಬ ದಿವ್ಯ ಪುರುಷನು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡನು. ಅವನು ಸಿದ್ಧವಾದ ಪಾಯಸವನ್ನು ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. || ೩೬ || ಉದಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅಂಗರಾಜನು ಯಾಜಕರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪಾಯಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೂಸಿನೋಡಿ ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. || ೩೭ || ಪುತ್ರಹೀನನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಆ ಪುತ್ರ ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಪಾಯಸವನ್ನು ತಿಂದು, ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. || ೩೮ || ಆ ಬಾಲಕನು ಅಧರ್ಮವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತಾನೂ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ನಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದನು. (ಸುನೀಥೆಯು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು.) || ೩೯ ||

ಆ ದುಷ್ಟನು ಧನುಷ್ಯ-ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇಡನಂತೆ ಬಡವನು ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಪುರಜನರು ವೇನ ಬಂದನು! ವೇನ ಬಂದನು! ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. || ೪೦ || ಅವನು ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗರನ್ನು ಪಶುಗಳಂತೆ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪೀಡಿಸಿ ಕೊಂದುಬಿಡುವಷ್ಟು ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿದ್ದನು. || ೪೧ || ತನ್ನ ಪುತ್ರನೇ ಈ ದುಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಗಮಹಾರಾಜನು ಆತನನ್ನು ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರಲು ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಆತನನ್ನು ಹತೋಟಿಗೆ ತರಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. || ೪೨ || (ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಂಡನು.) ಪುತ್ರಹೀನರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರೇ ಒಹುಶಃ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಅವರು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾರಿಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಕುಪುತ್ರನು ಮಾಡುವ ಕುಕರ್ಮಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಅಸಹ್ಯ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಿಲ್ಲ. || ೪೩ || ಯಾರು ಮಾಡುವ ಕುಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಮಣ್ಣುವಾಲಾಗಿ, ಅವರು ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ವಿರೋಧವುಂಟಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ತೊಲಗದಿರುವ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ಮನೆಯೆಲ್ಲ ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗುವುದೋ, ಅಂತಹ ಹೆಸರಿಗಷ್ಟೇ ಇರುವ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿವೇಚಿಯು ಹಂಬಲಿಸಿಯಾನು? ಅಂತಹ ಸಂತಾನವು ಆತ್ಮನಿಗಾಗಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮೋಹಮಯ ಬಂಧನವೇ ಆಗಿದೆ || ೪೪-೪೫ || ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನು ಕುಪುತ್ರನೇ ಒಳ್ಳೆಯವ

ಕದಪತ್ಯಂ ವರಂ ಮನೇ ಸದಪತ್ಯಾಚ್ಯುತಾಂ ಪದಾತ್ |
ನಿರ್ವಿದ್ಯೇತ ಗೃಹಾಸ್ಥತ್ಯೋ ಯತ್ಕ್ಷೇಪನಿವಹಾ ಗೃಹಾಃ || ೪೬ ||

ಏವಂ ಸ ನಿರ್ವಿಣ್ಣ ಮನಾ ನೃಪೋ ಗೃಹಾನ್
ನಿಶೀಢ ಉತ್ಥಾಯ ಪಾಹೋದಯೋದಯಾತ್ |
ಅಲಬ್ಧ ನಿರ್ದೋಷನುಪಲಕ್ಷಿತೋ ನೃಫಿ-
ಹಿಂತ್ವಾ ಗತೋ ವೇನಸುವಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಾಮ್ || ೪೭ ||

ವಿಜ್ಞಾಯ ನಿರ್ವಿದ್ಯ ಗತಂ ಪತಿಂ ಪ್ರಚಾಃ
ಪುರೋಹಿತಾಮಾತ್ಯ ಸುಹೃದ್ಗಣಾದಯಃ |
ವಿಚಿಕ್ಷುರವ್ಯಾಮುತತೋಕಕಾತರಾ
ಯಥಾ ನಿಗೂಢಂ ಪುರುಷಂ ಕುಯೋಗಿನಃ || ೪೮ ||

ಅಲಕ್ಷಯಂತಃ ಪದವೀಂ ಪ್ರಚಾಪತೇ-
ಹೃತೋದ್ಯಮಾಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಯತ್ಯ ತೇ ಪುರಿಮ್ |
ಯುಷೀಸ್ತಮೇತಾಸಭಿವಂದ್ಯ ಸಾಶ್ರದೋ
ನೈವೇದಯನ್ಪೌರವ ಭರ್ತೃವಿಪ್ಲವಮ್ || ೪೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾಂಡುಪುತ್ರಾಂಕಂ ಪಂಚಮಾಂಕಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧಃ ಶ್ರವಣೋದಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೬ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ವೇನರಾಜನ ಚರಿತ್ರೆ

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಭೃಗಾದ್ರಯಶ್ಚೇ ಮುನಯೋ ಲೋಕಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮದರ್ಶಿನಃ |
ಗೋಪ್ರಯಸತಿ ವೈ ನೃಕಾಂ ಪಶ್ಯಂತಃ ಪಪುನಾಮೃತಾಮ್ || ೧ ||

ವೀರಮಾತರಮಾಹೂಯ ಸುನೀಥಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ |
ಪ್ರಕೃತ್ಯಸಮ್ಮತಂ ವೇನಮಭ್ಯಷಿಂಚನ್ ಪತಿಂ ಭುವಃ || ೨ ||

ಶ್ರುತ್ವಾ ನೃಪಾಸನಗತಂ ವೇನಮಹ್ಯಗ್ರಹಾಸನಮ್ |
ನಿಲಿಲ್ಯುರ್ದಸ್ಯವಃ ಸದ್ಯಃ ಸರ್ಪತ್ರಸ್ತಾ ಇವಾಪಿವಃ || ೩ ||

ಸ ಆರುಢ ನೃಪಸ್ಥಾನ ಉನ್ನದೋಽಪ್ಪ ವಿಭೂತಿಭಿಃ |
ಅಮೋಗೇ ಮಹಾಭಾಗಾನ್ ಸ್ತುತು ಸಂಭಾವಿತಃ ಸ್ತುತಃ || ೪ ||

ಸಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಬಿಡಲು ತುಂಬಾ ದುಃಖ
ವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಪುತ್ರನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನರಕವಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಅನಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬದುಗಡೆ ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ || ೪೬ ||

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯೋಜಿಸುತ್ತಾ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಅಂಗಮಹಾ ರಾಜ
ನಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ ದಲ್ಲೇ
ಬೇಸರವುಂಟಾಯಿತು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇನನ ಕಾಯಯು
ನಿಶ್ಚಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾಗ ಆತನು ಹುಸಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದು ವೈರಾಗ್ಯ
ದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮೋಹ-ಪಾಶಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಿದು ಯಾರಿಗೂ ಸುಳಿವು
ಕೊಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಶಾಲಿಯಾದ ಆರಮನೆಯನ್ನು
ತೊರೆದು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹೋದನು. || ೪೭ || ಮಹಾ
ರಾಜರು ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದು
ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ಪುರೋಹಿತರೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಸ್ನೇಹಿತರೂ -
ಎಲ್ಲರೂ ತುಂಬಾ ಕಳವಳಗೊಂಡು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹುಡುಕ
ತೊಡಗಿದರು. ಯೋಗದ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವ ಜನರು
ಶಬ್ದ ಶ್ವರವು ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹುಡುಕು
ಮಂತೆ ಅವರನ್ನಾ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. || ೪೮ || ಅವರಿಗೆ ಒಡೆಯನ
ಸುಳಿವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದಾಗ ಅವರು ನಿರಾಶರಾಗಿ ನಗರಕ್ಕೆ
ಮರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಕಣ್ಣೀರನ್ನು
ತುಂಬ ಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜರು ಸಿಕ್ಕದಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು
ತಿಳಿದರು. || ೪೯ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಅಲ್ಲಿ
ನೆರೆದಿದ್ದ ಭೃಗುವೇ ಮುಂತಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ
ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಏನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರು.
ಅಂಗರಾಜನು ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನಾದ
ರಾಜನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪಶುಗಳಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾಗಿ
ನಾಶವಾಗುವರು. || ೧ || ಆಗ ಅವರು ವೀರನಾದ ರಾಜಪುತ್ರನ
ಕಾಯಿಯಾದ ಸುನೀಥಾದೇವಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು,
ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಹಮತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವೇನನನ್ನು ಭೂಮಂಡಲದ
ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. || ೨ || ವೇನನು ತುಂಬಾ
ಕಠೋರ ಶಾಸನವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನೇ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದಾ
ಸೆಂದು ಕೇಳಿದ ಕಳ್ಳ-ಕಾಕರು ಹಾವಿಗೆ ಹೆದರಿದ ಇಲಿಗಳಂತೆ
ಒಡಕೆಯೇ ಅಲ್ಲದೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡರು. || ೩ || ಸಿಂಹಾಸನವು
ದೊರೆಯಾಗ ವೇನನು ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಕಲೆಯ
ಕಾರಣದಿಂದ ಉಪ್ಪತ್ತನಾದನು. ಅವನು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ
ತನ್ನೇ ಸರ್ವಶ್ವತ್ವವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು
ಅವಮಾನಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೪ ||

ಏವಂ ಮದಾಂಧ ಉತ್ಕಿಷ್ಟೋ ನಿರಂಕುಶ ಇವ ದ್ವಿಭಾಃ |
ಪರ್ಯಟನ್ರಥಮಾಸ್ತಾಯ ಕಂಪಯನ್ವಿವ ರೋದಮ್ || ೫ ||

ನ ಯಶ್ಚವ್ಯಂ ನ ದಾತವ್ಯಂ ನ ಹೋತವ್ಯಂ ದ್ವಿಭಾಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
ಇತಿ ಸ್ವಪಾರಯದ್ವರ್ಮಂ ಭೇದೀಭೋಷೇಣ ಸರ್ವಶಃ || ೬ ||

ವೇನಸ್ಯಾವೇಕ್ಷ್ಯ ಮುನಯೋ ದುರ್ವೃತ್ತಸ್ಯ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
ವಿಮೃತ್ಯ ಲೋಕವ್ಯಸನಂ ಕೃಪಯೋಚುಃ ಸ್ಯ ಸತ್ರಿಣಃ || ೭ ||

ಅತೋ ಉಭಯತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಲೋಕಸ್ಯ ವ್ಯಸನಂ ಮಹತ್ |
ದಾರುಣ್ಯಭಯತೋ ದೀಪ್ತೇ ಇವ ತ್ಯಕ್ತಪಾಲಯೋಃ || ೮ ||

ಅರಾಜಕಭಯಾದೇಷ ಕೃತೋ ರಾಜಾತದರ್ಹಗಃ |
ತತೋಽಪ್ಯಾಸೀದ್ರಯಂ ಕದ್ವ ಕಥಂ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ವಪ್ನ ದೇಹಿನಾಮ್ || ೯ ||

ಅಹೇರಿವ ಪಯಃಪೋಷಃ ಪೋಷಕಸ್ಯಾಪ್ತನರ್ಥಭೃತ್ |
ವೇನಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ ಖಲಃ ಸುನೀಥಾಗರ್ಭಸಂಭವಃ || ೧೦ ||

ನಿರೂಪಿತಃ ಪ್ರಜಾಪಾಲಃ ಸ ಜಿಘಾಂಸತಿ ವೈ ಪ್ರಜಾಃ |
ತಥಾಪಿ ಸಾಂತ್ವಯೇಷೂಮುಂ ನಾಸ್ಮಾಂಸ್ತತ್ಪಾತಕಂ ಸ್ವಶೇತ್ || ೧೧ ||

ತದ್ವಿದ್ವಿದ್ವಿರಾಡ್ ವೃತ್ತೋ ವೇನೋಽಪ್ಯಾಭಿಃ ಕೃತೋ ನೃಪಃ |
ಸಾಂತ್ವಿತೋ ಯದಿ ನೋ ವಾಚುಃ ನ ಗ್ರಹೀತ್ಯತ್ಕಥಮರ್ಕತ್ || ೧೨ ||

ಲೋಕಧಿಕ್ಕಾರಸಂದಗ್ಧಂ ದಹಿಷ್ಯಾಮಃ ಸ್ವೇಷಮಾ |
ಏವಮದ್ಭವಸಾಯ್ವಿನಂ ಮುನಯೋ ಗುಢಮನ್ಯವಃ |
ಉಪಪ್ರಜ್ಞಾಬ್ರುವನ್ತೇನಂ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾ ಚ ಪಾಮುಃ || ೧೩ ||

ಮುನಯಃ ಖಲಃ

ನೃಪವರ್ಯ ನಿಬೋಧೈತದ್ವತ್ತೇ ವಿಜ್ಞಾಪಯಾಮ ಭೋಃ |
ಆಯುಷ್ಕೀಲಕೀರ್ತೀನಾಂ ತವ ತಾತ ಏವರ್ಧನಮ್ || ೧೪ ||

ಧರ್ಮ ಆಚರಿತಃ ಪುಂಸಾಂ ವಾಙ್ಮನಃಕಾಯಬುದ್ಧಿಭಿಃ |
ಲೋಕಾನ್ವಿತೋಕಾನ್ವಿತರತ್ನಧಾನಂತ್ಯಮಸಂಗಿನಾಮ್ || ೧೫ ||

ಅವನು ಐಶ್ವರ್ಯಮದರಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿ ರಥವನ್ನು ಎರಿ
ನಿರಂಕುಶವಾದ ಗಜರಾಜನಂತೆ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಗಳನ್ನು
ನಡುಗಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸೆವೆರಿಸಿ ತೊಡಗಿದನು || ೫ || ಇನ್ನು
ಮುಂದೆ ಯಾವ ದ್ವಿಜರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಯಜ್ಞವನ್ನಾಗಲೀ,
ದಾನವನ್ನಾಗಲೀ, ಹವನವನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು
ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಂಗರ ಹೊಡೆದನು. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು
ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು || ೬ ||

ದುಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಇಂತಹ ಆತ್ಮಾಚಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಮುನಿ-
ಮುನಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮಹಾಸಂಕಟ ಬಂದೊದ-
ಗಿದ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕನಿಕರದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಮಾತನಾಡಿ
ಕೊಂಡರು || ೭ || "ಅಯ್ಯೋ! ಯಾವುದಾದರೂ ಮರವು
ಎರಡೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ನಡುವೆ ಸಕ್ಕರ
ಇರುವೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಪಾಣಗಳು ಸಂಕಟಪಡುವಂತೆ ಈಗ
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಯು ಒಂದೆಡೆ ರಾಜನ ಆತ್ಮಾಚಾರಗಳಿಂದ
ಉಂಟಾದ ವಿಪತ್ತು, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಕಳ್ಳ-ಕಾಕರಿಂದ ಒದಗಿಬಂದ
ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಮಹಾಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದೆ || ೮ || ಈ ವೇನನು
ಅಯೋಗ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅರಾಜಕತೆಯು ಬರದಿರಲೆಂದು
ನಾವು ಈತನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆವು. ಆದರೆ ಈ ರಾಜ
ನಿಂದಲೇ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಭಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಶಾಂತಿ ಸುಖಕಾಂತಿಗಳು ದೊರಕುವುವು ?
|| ೯ || ಸುನೀಥಾಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಈ ವೇನನು ಸ್ವಭಾವ
ದಿಂದಲೇ ದುಷ್ಟನು. ಈತನನ್ನು ನಾವು ರಕ್ಷಿಸಿದುದು ಹಾವಿಗೆ
ಹಾಲೆರೆದಂತೆ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು || ೧೦ || ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಾವು ಈತನನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಿದೆವು. ಆದರೆ
ಇವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೇ ಪಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.
ಆದರೂ ನಾವು ಈತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೇ ನೀಡೋಣ.
ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಈತನ ಪಾಪಗಳು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳು-
ವುದಿಲ್ಲ || ೧೧ || ನಾವು ತಿಳಿದು-ತಿಳಿದು ಈ ದುರುಚಾರಿಯನ್ನು
ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆವು. ಆದರೆ ತಿಳವಳಿ ನೀಡಿದರೂ ಈತನು
ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದಹೋದರೆ, ಲೋಕದ ಧಿಕ್ಕಾರದಿಂದ
ಈಗಾಗಲೇ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಈತನನ್ನು ನಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ
ಸುಟ್ಟುಹಾಕಬೇಡೋಣ." ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು
ವೇನನ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸದೆ
ಆಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಸವಿಸುಡಿಕೊಂಡ ಸಂತ್ಯಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ
ಹೇಳತೊಡಗಿದರು || ೧೨-೧೩ ||

ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ರಾಜನೇ | ನಾವು ನಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ
ಮಾತುಗಳ ಕುರಿತು ಗಮನಹೊಟ್ಟುಕೇಳು. ಇವರಿಂದ ನಿನಗೆ ಆಯುಷ್ಯ
ಸಂಪತ್ತು, ಬಲ, ಕೀರ್ತಿಗಳು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವವು || ೧೪ ||
ಅಯ್ಯಾ! ಮನುಷ್ಯನು ಮನಸ್ಸು, ಮಾತು, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿ
ಇವುಗಳಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೆ-
ಕೊಣರಹಿತವಾದ ಲೋಕಗಳು ದೊರೆಯುವುವು. ಆದನ್ನೇ ಅವನು
ನಿಷ್ಕಾಮಭಾವದಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಆ ಧರ್ಮವು ಅವನನ್ನು
ಮೋಕ್ಷಪಡಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವುದು || ೧೫ ||

ಸ ತೇ ಮಾ ವಿನತೇದ್ವೀರ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಕ್ಷೇಮಲಕ್ಷಣಃ |
ಯಸ್ಮಿನ್ವಿನಶ್ಯೇ ನೃಪತಿರೈಶ್ವರ್ಯಾದವಲೋಹತಿ

|| ೧೬ ||

ರಾಜನ್ಯಸಾಧ್ಯಮಾತ್ಯೇಭ್ಯಶ್ಲೋಕಾದಿಭ್ಯಃ ಪ್ರಜಾ ನೃಪಃ |
ರಕ್ಷನ್ ಯಥಾ ಬಲಿಂ ಗೃಹ್ಣಂತ ಪ್ರೇತ್ಯ ಚ ಮೋದತೇ

|| ೧೭ ||

ಯಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಪುರೇ ಚೈವ ಭಗವಾನ್ಯಜ್ಞಪೂರುಷಃ |
ಇದ್ಭುತೇ ಸ್ವೇನ ಧರ್ಮೇಣ ದಸ್ಯವರ್ತಾರ್ಥಮಾಸ್ವತೈಃ

|| ೧೮ ||

ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯೋ ಮಹಾಭಾಗ ಭಗವಾನ್ ಭೂತಭಾವನಃ |
ಪರಿತುಷ್ಕತಿ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತೋ ನಿಜಶಾಸನೇ

|| ೧೯ ||

ತಸ್ಮಿನ್ಮುಚ್ಯೇ ಕಿಮಪ್ರಾಪ್ತಂ ಜಗತಾಮೀಶ್ವರೇಶ್ವರೇ |
ಲೋಕಾಃ ಸಪಾಲಾ ಹ್ಯೇತಸ್ಮೈ ಹರಂತಿ ಬಲಿಮಾದೃತಾಃ

|| ೨೦ ||

ತಂ ಸರ್ವಲೋಕಾಮರಯಜ್ಞ ಸಂಗ್ರಹಂ

ತ್ರಯೀಮಯಂ ದ್ರವ್ಯಮಯಂ ತಪೋಮಯಮ್ |
ಯಚ್ಚೈರ್ವಿಚತ್ವರ್ಯಜತೋ ಭವಾಯ ತೇ

ರಾಜನ್ ಸ್ಪದೇಶಾನನುರೋದ್ತು ಮರ್ಹಸಿ || ೨೧ ||

ಯಜ್ಞೇನ ಯುಜ್ಯದ್ವಿಷಯೇ ದ್ವಿಜಾತಃ |

ವಿಶತಾಯಮಾನೇನ ಸುರಾಃ ಕಲಾ ಹರೇಃ |

ಸ್ವಿಶ್ವಾ ಸುತುಷ್ವಾ ಪ್ರದಿಶಂತಿ ವಾಂಛಿತಂ

ತದ್ವೇಲನಂ ನಾರ್ಹಸಿ ವೀರ ಚೇಷ್ಟಿತುಮ್ || ೨೨ ||

ವೇನ ಉವಾಚ

ಬಾಲಿತಾ ಬತ ಯೂಯಂ ವಾ ಅಧರ್ಮೇ ಧರ್ಮಮಾನಿನಃ |
ಯೇ ವೃತ್ತಿದಂ ಪತಿಂ ಹಿತ್ವಾ ಜಾರಂ ಪತಿಮುಪಾಸತೇ

|| ೨೩ ||

ಅವಜಾನಂತ್ಯಮೀ ಮೂಢಾ ನೃಪರೂಪಿಣಾಮೀಶ್ವರಮ್ |
ನಾನುವಿಂದಂತಿ ತೇ ಭದ್ರಮಿಹ ಲೋಕೇ ಪರತ್ರ ಚ

|| ೨೪ ||

ಅದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವೀರನೇ! ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪವಾದ ಈ ಧರ್ಮವು ನಿನ್ನ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾಶವಾಗಬಾರದು. ಧರ್ಮವು ಸತ್ಯವಾದದ್ದೇ ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ರಾಜನೂ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಹೊತ್ತವಾಗುವನು || ೧೬ || ದುಷ್ಟರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳ ಕುಕರೇ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ನ್ಯಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಕಂದಾಯ, ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ರಾಜನು ಇಹಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು || ೧೭ ||

ಎಲೈ ಮಹಾಭಾಗನೇ! ಯಾವ ರಾಜನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಜನರು ವರ್ತಾರ್ಥವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರೋ, ಸ್ವಧರ್ಮಪಾಲನೆಯ ಮೂಲಕ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪೂರುಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅಂತಹ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ರಾಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ಭಗವಂತನೇ ಇಡೀ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಜನಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. || ೧೮-೧೯ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದಿ ಜಗದೀಶ್ವರರಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ದುರ್ಲಭವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಂದ್ರನೇ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳು ಆತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಪೂಜೆ-ಉಪಾಸಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತವೆ || ೨೦ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ, ಯಜ್ಞಗಳಿಗೂ ನಿಯಮಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಜೇವತ್ಸಮರೂಪನೂ, ದ್ರವ್ಯರೂಪನೂ, ತಪೋರೂಪನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ನಿನ್ನ ವಿಳಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ನೀನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸಬೇಕು. || ೨೧ || ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಅಂಶರೂಪವಾದ ದೇವತೆಗಳು ಅವರ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಪ್ತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವವರು. ಅದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವೀರನೇ! ನೀನು ಯಜ್ಞವೇ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ || ೨೨ ||

ವೇನನು ಹೇಳಿದನು - ಮುನಿಜನರೇ! ನೀವು ತುಂಬಾ ಮೂರ್ಖರಿದ್ದೀರಿ. ಅಯ್ಯೋ! ನೀವು ಅಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಜೀವನವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಇತ್ಯಾತ್ ಪತಿಯಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವನೋ ಜಾರನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. || ೨೩ || ರಾಜನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮೂರ್ಖತನದಿಂದಾಗಿ ಅಪಾರಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖ ಉಂಟುವುದಿಲ್ಲ; ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ || ೨೪ ||

ಕೋ ಯಜ್ಞಪುರುಷೋ ನಾಮ ಯತ್ರ ವೋ ಭಕ್ತಿರಿದೃಶೀ |
ಭರ್ತೃಸ್ತೇಹವಿದೂರಾಣಾಂ ಯಥಾ ಜಾರೇ ಕುಯೋಚಿತಾಮ್

|| ೨೫ ||

ವಿಪ್ಲವಿರಿಂಚೋ ಗಿರಿಶ ಇಂದ್ರೋ ವಾಯುರ್ಯಮೋ ರವಿಃ |
ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಧನದಃ ಸೋಮಃ ಕ್ಷಿತಿರಗ್ನಿರಪಾಂಪತಿಃ

|| ೨೬ ||

ಏತೇ ಚಾನ್ಯೇ ಚ ವಿಬುಧಾಃ ಪ್ರಭವೋ ವರಶಾಪಯೋಃ |
ದೇಹೇ ಭವಂತಿ ನೃಪತೇಃ ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ನೃಪಃ

|| ೨೭ ||

ತಸ್ಮಾನ್ಮಾಂ ಕರ್ಮಭಿವಿಪ್ರಾ ಯಜದ್ಧಂ ಗತಮತ್ತರಾಃ |
ಬಲಿಂ ಚ ಮಹ್ಯಂ ಹರತ ಮತ್ತೋಽನ್ಯಃ ಕೋಽಗ್ರಭುಕ್ತುಮಾನ್

|| ೨೮ ||

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಥಂ ವಿಪರ್ಯಯಮತಿಃ ಪಾಪೀಯಾನುತ್ಪಥಂ ಗತಃ |
ಅನುನೀಯಮಾನಸ್ತದ್ಭಾಂಚಾಂ ನ ಚಕ್ರೇ ಭೃಷ್ಮಣಂಗಲಃ

|| ೨೯ ||

ಇತಿ ತೇಽಸತ್ಯತಾಸ್ತೇನ ದ್ವಿಜಾಃ ಪಂಡಿತಮಾನಿನಾ |
ಭಗ್ನಾಯಾಂ ಭವ್ಯಯಾಂಚ್ಛಾಯಾಂ ತಸ್ಮೈ ವಿದುರ ಚುಕ್ರುಧಃ

|| ೩೦ ||

ಹನ್ಯತಾಂ ಹನ್ಯತಾಮೇಷ ಪಾಪಃ ಪ್ರಕೃತಿದಾರುಣಃ |
ಜೀವಂಜಗದಸಾವಾಶು ಕುರುತೇ ಭಷ್ಮಸಾದ್ಭವಮ್

|| ೩೧ ||

ನಾಯಮರ್ಹತ್ಯಸದ್ವೃತ್ತೋ ನರದೇವವರಾಸನಮ್ |
ಯೋಽಧಿಯಜ್ಞಪತಿಂ ವಿಪ್ಲಂ ಎನಿಂವತ್ಯನಪತ್ರಪಃ

|| ೩೨ ||

ಕೋ ವೈನಂ ಪರಿಚಕ್ಷೀತ ವೇನಮೇಕಮೃತೇಽಶುಭಮ್ |
ಪ್ರಾಪ್ತ ಈದೃಶಮೃಶ್ವರ್ಯಂ ಯದನುಗ್ರಹಭಾಜನಃ

|| ೩೩ ||

ಇತ್ಥಂ ವ್ಯವಸಿತಾ ಹಂತುಮೃಪಯೋ ರೂಢಮನ್ಯವಃ |
ನಿಜಘ್ನುರ್ಪುಂಕೃತ್ಯರ್ವೇನಂ ಹತಮಚ್ಯುತನಿಂದಯಾ

|| ೩೪ ||

ಋಷಿಭಿಃ ಸ್ವಾಶ್ರಮಪದಂ ಗತೇ ಪುತ್ರಕಲೇವರಮ್ |
ಸುನೀಥಾ ಪಾಲಯಾಮಾಸ ವಿದ್ಯಾಯೋಗೇನ ಶೋಚತೀ

|| ೩೫ ||

ಏಕದಾ ಮುನಯಶ್ಚೇ ತು ಸರಸ್ವತ್ತಲಿಲಾಪುತಾಃ |
ಹುತ್ವಾಗ್ನೀನ್ ಸತ್ಯಥಾಶ್ಚಕ್ರುರುಪವಿಷ್ಠಾಃ ಸರಿತ್ರತೇ

|| ೩೬ ||

ನಿವೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ಯಾರು ? ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ತೋರದ ಮಿಂಡನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಹೆಂಗಸರಂತೆ ಆಯಿತು ಇದು. || ೨೫ || ವಿಪ್ಲು ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವ, ಇಂದ್ರ, ವಾಯು, ಯಮ, ಸೂರ್ಯ, ಪರ್ವತ, ಕುಬೇರ, ಚಂದ್ರ, ಪೃಥಿವಿ, ಅಗ್ನಿ ವರುಣ - ಇವರಲ್ಲದೆ ವರವನ್ನೂ, ಶಾಪವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಜನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜನೇ ಸರ್ವದೇವಮಯನು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಆತನ ಅಂಶಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. || ೨೬-೨೭ || ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ! ನೀವು ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ನನ್ನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಿರಿ. ನನಗೇ ಕಪ್ಪ- ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ. ಅಗ್ರಪೂಜೆಯ ಅಧಿಕಾರ ನನಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಇದೆ ? || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ ! ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎವರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಡುಪಾಪಿಯಾಗಿ, ದುರ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಓಡಿದಿದ್ದ ವೇನನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷೀಣಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಮುನಿಗಳ ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ವಿಚ್ಛಾಪನೆಗೂ ಕಿವಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ. || ೨೯ || ವಿದುರನೇ ! ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವೇನನು ಹೀಗೆ ಆ ಮುನಿಗಳ ಆಪಮಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಯು ವೃಥಾವಾದಾದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪ ಉಂಟಾಯಿತು. || ೩೦ || ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ದುಷ್ಟ ಪಾಪಿಯಾದ ಇವನನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಕೊಂದುಹಾಕಲೇಬೇಕು. ಈತನೇನಾದರೂ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಒೂದಿಮಾಡಿಬಿಡುವನು. || ೩೧ || ಈ ದುರಾಚಾರಿಯೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ರಾಜ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ನಿರ್ಲಜ್ಜನು ಯಜ್ಞಪತಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ನಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. || ೩೨ || ಯಾರ ಆನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಐಶ್ವರ್ಯವು ದೊರೆತಿದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆಶುಭ ಸ್ವಭಾವದ ವೇನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರು ತಾನೇ ನಿಂದಿಸಿ ಯಾರು ? || ೩೩ ||

ತಾವು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ ಆ ಮುನಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಅವನಾದರೋ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಸತ್ತಿದ್ದನು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕೇವಲ ಹುಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಆತನ ಕೆಲೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. || ೩೪ || ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಇತ್ತ ವೇನನ ಶೋಕಾಕುಲ ತಾಯಿ ಸುನೀಥೆಯು ಮಾತ್ರ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳ ಬಲದಿಂದ ಹಾಗೂ ಇತರ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪುತ್ರನ ಕಳೆಬರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಳು. || ೩೫ ||

ಒಂದು ದಿನ ಆ ಮುನಿಗಳು ಸರಸ್ವತಿಯ ಪವಿತ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೩೬ ||

ವೀಕ್ಷೋತ್ತಿತಾಂಸ್ತದೋತ್ಪಾತಾ-
 ನಾಹುರ್ಲೋಕಭಯಂಕರಾನ್ |
 ಅಪ್ಯಭದ್ರಮನಾಥಾಯಾ
 ದಸ್ಯುಭ್ಯೋ ನ ಭವೇದ್ಭವಃ || ೩೭ ||

ಏಪಂ ಮೃತಂತ ಋಷಯೋಃ
 ಧಾವತಾಂ ಸರ್ವತೋದಿತಮ್ |
 ಪಾಂಸುಃ ಸಮುಕ್ತಿಕೋ ಭೂರಿಶ್ವೋ-
 ರಾಣಾಮಭಯಂಪತಾಮ್ || ೩೮ ||

ತದುಪದ್ರವಮಾಚ್ಛಾಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಮು ಲುಂಪತಾಮ್ |
 ಭರ್ತರ್ಯುಪದೇ ತುನ್ನೋನ್ನಂ ಚ ಜಿಘಾಂಸತಾಮ್ || ೩೯ ||

ಚೋರಪ್ರಾಯಂಜನಪದಂ ಹೀನಸತ್ವಮರಾಜಕಮ್ |
 ಲೋಕಾನ್ನಾವಾರಯಂಭಕ್ತಾ ಅಪಿ ತದ್ವೋಷದರ್ಶಿನಃ || ೪೦ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸಮದೃಕ್ ಶಾಂತೋ ದೀನಾನಾಂ ಸಮುಜ್ಜೇಕ್ಷುಃ |
 ಸ್ತವತೇ ಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಯಾಪಿ ಭಿನ್ನಭಾಂಜಾತ್ವಯೋ ಯಥಾ || ೪೧ ||

ನಾಂಗಸ್ಯ ವಂಶೋ ರಾಜರ್ಷೀರೇಷ ಸಂಸ್ಥಾತುಮರ್ಹತಿ |
 ಅಮೋಘವೀರ್ಯಾ ಹಿ ನೃಪಾ ವಂಶೇಽಪ್ಸ್ಯೇವವಾಶ್ರಯಾಃ || ೪೨ ||

ವಿನಿಶ್ಚಿತ್ಯೈವಮೃಷಯೋ ವಿಪನ್ನಸ್ಯ ಮಹೀಪತೇಃ |
 ಮಮಂಥುರೂರುಂ ತರಸಾ ತತ್ರಾಸಿಂಧ್ಯಾಹುಕೋ ನರಃ || ೪೩ ||

ಕಾಕೃಷ್ಣೋಽತಿಹ್ರಸ್ವಾಂಗೋ ಹ್ರಸ್ವನಾಹುರ್ಮಹಾಹನುಃ |
 ಹ್ರಸ್ವಪಾನ್ನಿಮ್ನನಾಸಾಗ್ರೋ ರಕ್ತಾಕ್ಷಸ್ತಾಮ್ರಮೂರ್ಧನಃ || ೪೪ ||

ತಂ ತು ತೇಽವನತಂ ದೀನಂ ಕಿಂ ಕರೋಮೀತಿ ವಾದಿಸಮ್ |
 ನಿಷೀದೇತ್ಕಬ್ರುವನ್ಸ್ತಾತ ಸ ನಿಪಾದಸ್ತತೋಽಭವತ್ || ೪೫ ||

ತಸ್ಯ ವಂಶ್ಯಾಸ್ತು ನೈಪಾದಾ ಗಿರಿಕಾಸನಗೋಚರಾಃ |
 ಯೇನಾಹರಜ್ಜಾಯಮಾನೋ ವೇನಕಲ್ಪಪಮುಲ್ಕಣಾಮ್ || ೪೬ ||

ಆಗ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲ ಆತಂಕವನ್ನು ಹರಡುವ ಅನೇಕ ಉಪದ್ರವಗಳು ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡರು. 'ಇಂದು ಪೃಥ್ವಿಯ ರಕ್ಷಕರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಕಳ್ಳ-ಕಾಕರ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಡೀ ಭೂಮಿಗೆ ಕೇಡು ಉಂಟಾದರೆ ಏನು ಗತಿ?' || ೩೭ || ಋಷಿಗಳು ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧಾಳಿ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳರ ಮತ್ತು ದರೋಡೆಕೋರರ ಕಡೆಯಿಂದ ಧೂಳಿನ ರಾಶಿಯು ಎಳುತ್ತಿದ್ದುವು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. || ೩೮ || ರಾಜನಾದ ವೇನನು ಮೃತನಾದವರಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರಾಜಕತೆಯು ಹರಡಿದೆ. ರಾಜ್ಯವು ಶಕ್ತಿಹೀನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಕಳ್ಳ-ಕಾಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಹಣವನ್ನು ಬೂಟಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿಂದುಹಾಕುವ ದರೋಡೆಗಾರರಿಂದಲೇ ಈ ಹಾವಳಿಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ' ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಥವಾ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಎನರನ್ನು ಕುಶಿತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಡೆಯುವ ನಾಮರ್ಥವು ತಮ್ಮದಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಅವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. || ೩೯-೪೦ || ಮತ್ತೆ ಯೋಚಿಸಿ, ಮರು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಮದರ್ಶಿ, ಶಾಂತಸ್ವಭಾವವರಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಕಾರವು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ - ಒಡೆದುಹೋದ ಮಡಕೆಯಿಂದ ನೀರು ಕೋರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಅವರ ತಪಸ್ಸು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. || ೪೧ || ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಅಂಗಮುಖಾ ವಾಚನ ವಂಶವೂ ನಾಶವಾಗಿ ಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅಮೋಘಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನರೂ, ಭಗವತ್ಪರಾಯಣ ರಾಜರೂ ಆಗಿತ್ತಾಗಿತ್ತಾರೆ. || ೪೨ || ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅವರು ಮೃತನಾಗಿದ್ದ ವೇನನನ್ನು ತೊಡೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕಡೆದರು. ಆಗ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕುಪ್ಪು ಮನುಷ್ಯನು ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದನು. || ೪೩ || ಅವನು ಕುಗ್ಗಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದು, ಅವನ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋಳುಗಳು ತುಂಬಾ ಗಿಡ್ಡವಾಗಿದ್ದವು. ಅವನ ಗುತ್ತವು ಮಾತ್ರ ಉದ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಕುಲುಗಳು, ಹಳ್ಳವಾದ ಮೂಗು, ಕೆಂಪು ಕಣ್ಣುಗಳು, ತಾಮ್ರದಂತೆ ಕಡುಕೆಂಪಾದ ಕೂದಲುಗಳಿದ್ದವು. || ೪೪ || ಅವನು ಬಹಳ ದೈವ್ಯದಿಂದಲೂ ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು 'ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಅವರು 'ನಿಷೀದ (ಕುಳಿತುಕೋ) ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಿಪಾದನೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. || ೪೫ || ಅವನು ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ರಾಜಾ ವೇನನ ಭಯಂಕರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ವಂಶದವರಾದ ನಿಪಾದರೂ ಕೂಡ ಹಿಂಸೆ, ಬೂಟ, ದರೋಡೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು. ಅವರು ಊರು- ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖದ ವನ-ಮರ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. || ೪೬ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
 ಪೃಥುಚರಿತೇ ನಿಪಾದೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಾಮ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೨ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ

ಅಥ ತಸ್ಯ ಪುನರ್ವಿಪ್ರರಪ್ತತ್ವಸ್ಯ ಮಹೀಪತೇಃ |
ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಮಥ್ಯಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಮಿಥುನಂ ಸಮಪದ್ಯತ |
|| ೧ ||

ತದ್ ವೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಿಥುನಂ ಚಾತಮ್ಬಪಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ |
ಊಚುಃ ಪರಮಸಂತುಷ್ಟಾ ವಿದಿತ್ವಾ ಭಗವತ್ಕಲಾಮ್ |
|| ೨ ||

ಯಶಯ ಉಚುಃ

ಏಷ ವಿಶ್ವೋರ್ಭಗವತಃ ಕಲಾ ಭುವನಪಾಲಿನೇ |
ಇಯಂ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮಾಃ ಸಂಭೂತಃ ಪುರುಷಶ್ಚಾನಪಾಯಿನೇ |
|| ೩ ||

ಅಯಂ ತು ಪ್ರಥಮೋ ರಾಜ್ಞಾಂ ಪುಮಾನ್ ಪ್ರಥಯಿತಾ ಯತಃ |
ಪೃಥುರ್ನಾಮ ಮಹಾರಾಜೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪೃಥುಶ್ಚವಾಃ |
|| ೪ ||

ಇಯಂ ಚ ಸುದತೀ ದೇವೀ ಗುಣಭೂಷಣಭೂಷಣಾ |
ಅರ್ಚಿಸ್ತಾಮ ವರಾರೋಹಾ ಪೃಥುಮೇವಾವರುಂಧತೀ |
|| ೫ ||

ಏಷ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಧರೇರಂತೋ ಜಾತೋ ಲೋಕರಿಕ್ಷಯಾ |
ಇಯಂ ಚ ತತ್ಪರಾ ಹಿ ಶ್ರೀರನುಜಜ್ಞೇನಪಾಯಿನೇ |
|| ೬ ||

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ

ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಸ್ತು ತಂ ವಿಷ್ಣು ಗಂಧರ್ವಪ್ರವರಾ ಜಗುಃ |
ಮುಮುಚುಃ ಸುಮನೋಧಾರಾಃ ಸಿದ್ಧಾ ನೃತ್ಯಂತಿ ಸ್ತುಪ್ತಿಯಃ |
|| ೭ ||

ಶಂಖತೂರ್ಯಮೃದಂಗಾದ್ಯಾ ನೇದುರ್ದುಂದುಭಯೋ ದಿವಿ |
ತತ್ರ ಸರ್ವ ಉಪಾಜಗ್ನುರ್ದೇವರ್ಷಿಪಿತ್ವಣಾಂ ಗಣಾಃ |
|| ೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಜಗದ್ಗುರುರ್ದೇವೈಃ ಸಹಾಸೃತ್ಯ ಸುರೇಶ್ವರೈಃ |
ವೈಷ್ಣವೈಃ ದಕ್ಷಿಣೇ ಹಸ್ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಕ್ಷುಃ ಗದಾಭೃತಃ |
|| ೯ ||

ಪಾದಯೋರರವಿಂದಂ ಚ ತಂ ವೈ ಮೇನೇ ಹರೇಃ ಕಲಾಮ್ |
ಯಶ್ಯಾಪ್ರತಿಹತಂ ಚಕ್ರಮಂತಃ ಸ ಹರಮೇಷ್ವಿನಃ |
|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯುಃ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಅನಂತರ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪುತ್ರಹೀನನಾದ ವೇನರಾಜನ ಭುಜಗಳನ್ನು ಕಡೆದಾಗ ಅವುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿನ ಜೋಡಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. || ೧ || ಆ ಜೋಡಿಯು ಬುತ್ತನ್ನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು 'ಇದು ಭಗವಂತನ ಅಂಶಾವತಾರ' ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಹೀಗೆಂದರು. || ೨ ||

ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಈ ಗಂಡುಮಗುವು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಭುವನಪಾಲಿನಿಯಾದ ಕಲೆಯಿಂದ (ಅಂಶದಿಂದ) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವು ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಎಂದೂ ಅಗಲದೇ ಇರುವ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ಅಂಶಾವತಾರವಾಗಿದೆ. || ೩ || ಈ ಪುರುಷಶಿರುವು ರಾಜರಿಗೆಲ್ಲ ಮೊದಲಿಗಿನಾಗಿ ಶನ್ನ ಸುಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಥಮ (ವಿಸ್ತಾರ) ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ 'ಪೃಥು' ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವನು. || ೪ || ಅದೆಯೇ ಸುಂದರವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ದೀಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವು 'ಅರ್ಚಿ' (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿ ಈ ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಪತಿ ಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸುವಳು. || ೫ || ಪೃಥುನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಅಂಶವೇ ಲೋಕರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಚಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿರತಳಾಗಿ, ಆತನ ಸಹಚರಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯೇ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ್ದಾಳೆ. || ೬ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯುಃ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪೃಥುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲೊಡಗಿದರು. ಗಂಧರ್ವತ್ಯೇಷರು ಆತನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದರು. ಸಿದ್ಧರು ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷಿಯನ್ನು ಗೈದರು. ಅಪ್ಸರೆಯರು ನಾಟ್ಯವಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೭ || ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ತೂರ್ಯ, ಮೃದಂಗ, ದುಂದುಭಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದ್ದವು. ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಒಕ್ಕಗಳೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. || ೮ || ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ ಇತರ ದೇವತಾ ಮುಖ್ಯ ರೊಂದಿಗೆ ದಯಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಆ ವೇನವೃತ್ತ ಪೃಥುವಿನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಹಸ್ತರೇವೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಮಲದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಂಶವೆಂದೇ ತಿಳಿದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇತರ ರೇವೆಗಳ ಮಿತ್ರನಾಗಿಲ್ಲದೆ ಚಕ್ರದ ಚಿಹ್ನೆಯು ಇರುತ್ತದೋ ಅವನು ಭಗವಂತನ ಅಂಶನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. || ೯-೧೦ ||

ತಸ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಆರಮ್ಭೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ |
ಅಭಿಷೇಚನಿಕಾನ್ಯಸ್ಮೈ ಅಜಹ್ರುಃ ಸರ್ವತೋ ಜನಾಃ || ೧೦ ||

ಸರಿತ್ಸಮುದ್ರಾ ಗಿರಯೋ ನಾಗಾ ಗಾವಃ ಖಿಗಾ ಮೃಗಾಃ |
ದೌಃ ಕ್ಷಿತಿಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಸಮಾಜಹ್ಮುರುಪಾಯನಮ್ || ೧೧ ||

ಸೋಽಭಿಷಿಕ್ತೋ ಮಹಾರಾಜಃ ಸುವಾಸಾಃ ಸಾಧ್ವಲಂಕಿತಃ |
ಪತ್ನಾ ಚರ್ಚಾಪಾಲಂಕಿತಯಾ ವಿಲೇಜೇಽಗ್ನಿರಿವಾಪರಃ || ೧೨ ||

ಕಸ್ಯ ಜಹಾರ ಭನದೋ ಹೈಮಂ ವಿರ ವರಾಸನಮ್ |
ವರುಣಃ ಸಲಿಸ್ರಾವಮಾತಪತ್ರಂ ಶಶಿಪ್ರಭಮ್ || ೧೩ ||

ವಾಯುಶ್ಚ ವಾಲಿಷ್ಯಜನೇ ಧರ್ಮಃ ಕಿರ್ತಿಮಯೀಃ ಸ್ವಹಿಮ್ |
ಇಂದ್ರಃ ಕಿರೀಟಮುತ್ಕೃಷ್ಟಂ ದಂಡಂ ಸಂಯಮನಂ ಯಮಃ || ೧೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಮಯಂ ವರ್ಮ ಭಾರತೀ ಹಾರಮುಕ್ತಮಮ್ |
ಪರಿಃ ಸುದರ್ಶನಂ ಚಕ್ರಂ ತತ್ಪತ್ನಾ ವ್ಯಾಹತಾಂ ಶ್ರಿಯಮ್ || ೧೫ ||

ದಶಚಂದ್ರಮಸಿಂ ರುದ್ರಃ ಶತಚಂದ್ರಂ ತಥಾಂಬಿಕಾ |
ಸೋಮೋಽಮೃತಮಯಾನುಷ್ಣಾನ್ವಜ್ಞಾ ರೂಪಾಶ್ರಯಂ ರಥಮ್ || ೧೬ ||

ಅಗ್ನಿರಾಜಗವಂ ಚಾಪಂ
ಸೂರ್ಯೋ ರಶ್ಮಿಮಯಾನಿಷೂನ್ |
ಭೂಃ ಪಾದುಕೇ ಯೋಗಮಯೈಃ
ದೌಃ ಪುಷ್ಪಾವಲಿಮನ್ವಹಮ್ || ೧೭ ||

ನಾಟ್ಯಂ ಸುಗೀತಂ ವಾದಿತ್ರಮಂಶರ್ಧಾನಂ ಚ ಪೇಚರಾಃ |
ಖುಷಯಶ್ಚಾಶ್ವಿಪಃ ಸತ್ಯಾಃ ಸಮುದ್ರಃ ಶಂಖಮಾತೃಜಮ್ || ೧೮ ||

ಸಿಂಧವಃ ಪರ್ವತಾ ನದ್ಯೋಃ ರಥವೀಥೀರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಸೂತೋಽಽಥ ಮಾಗಧೋ ವಂದೀ ತಂ ಸ್ತೋತುಮುಪತ್ಸ್ಯತೇ || ೧೯ ||

ಸ್ತಾವಕಾಂಸ್ತಾನಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ಪೃಥುವೈನ್ಯಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ |
ಮೇಘನಿಹಾರಾದಯಾ ವಾಚಾ ಪ್ರಹಸನ್ನಿದಮಬ್ರವೀತ್ || ೨೦ ||

ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಹಾರಾಜಾ ಪೃಥುವಿನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಅವರಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡೆದರು || ೧೦ || ಅಗ ವದಿಗಳು ಸಮುದ್ರಗಳು ಪರ್ವತಗಳು, ಸರ್ಪಗಳು, ಗೋವು ಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಮೃಗಗಳು, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ, ಭೂಲೋಕಗಳು, ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ನಾನಾಬಗೆಯ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. || ೧೧ || ಸುಂದರವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿದ್ದ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವಿಧಿವಹಾಗಿ ಮುಖ್ಯಾಭಿಷೇಕ ನಡೆಯಿತು. ಅಗ ದಿವ್ಯ ವಸ್ತುಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ ಯಾದ ಮಹಾರಾಜ ಆರ್ಚಿಯೊಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪೃಥುವು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅಗ್ನಿದೇವನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೨ ||

ಆರವರ ವಿವರವೇ | ಅಗ ಕುಸೇರನು ಆತನಿಗೆ ಅತಿ ಸುಂದರವಾದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ವರುಣನು ನೀರಿನ ಹೊಗಳು ತೊಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸೂತಮಯ ಶ್ವೇತ ಕತ್ತವನ್ನು ಅರ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. || ೧೩ || ವಾಯುವು ಎರಡು ದಿವ್ಯವಾದ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದೇವತೆಯು ಕೀರ್ತಿಮಯ ರಾದ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಕಂಡನು ಮನೋಹರ ಕಿರೀಟವನ್ನೂ ಮುಮುಕ್ಷು ಮಸ್ತಕವನ್ನು ವಮನಗೊಳಿಸುವ ದಂಡವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನು ಮೇವದೆಯ ಕವಚವನ್ನು, ಸಹ್ಯಾತಿಯು ಸುಂದರವಾದ ಹಾರವನ್ನು, ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನು, ಅತನ ಮಗವಸ್ಯೆಯಾದ ಅಕ್ಷೀದೇವಿಯು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪತ್ನಿಯ ವನ್ನು ರುದ್ರದೇವನು ಪತ್ನಿ ಜಂವ್ಯಾಕಾರದ ಚಕ್ರಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿರಾಟಕ ವಕ್ರವನ್ನು, ಶಂಖಕಾವೇವಿಯು ಸೋರು ಜಂವ್ಯಾಕಾರ ಚಕ್ರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಗುರಾಣಿಯನ್ನು, ಚಂದ್ರನು ಅಮೃತಮಯವಾದ ಅಕ್ಷಿಗಳನ್ನು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸುಂದರವಾದ ರಥವನ್ನು, ಅಗ್ನಿಯು ಅದಗವ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು, ಸೂರ್ಯನು ಕೇವೇಮನುಮಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಭೂದೇವಿಯು ಇಷ್ಟಾದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಯೋಗಶಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು, ಸ್ವರ್ಗಾಭಿಮಾನಿ ದ್ವಂದೇವತೆಯು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಾಡದಿರುವ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಆಕಾರವಿಹಾರಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧ-ಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳು ನೃತ್ಯ-ಗಾನ-ವಾದ್ಯವಾದನ ಮಾಡುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಇವೆಲ್ಲ ಬಂದಾಗ ಅಂಶರ್ಧಾನೋದಯ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಖುಷಿಗಳು ತೋರಣವಾದ ಆಕೀರ್ವಾಧಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ದರು. ಸಮುದ್ರರಾಜನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ದಿವ್ಯ ಶಂಖವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಸಪ್ತಸಾಗರಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ ಆತನ ರಥಕ್ಕೆ ಅಡೆ-ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟವು. ಇವಾದ ಒಳಕ ಕೂತರು, ವಂದಿಗಳು, ಮಾಗಧರೊಬ್ಬ ಮೊಗಲುಭಟ್ಟರು ಆತನಿಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. || ೧೫-೨೦ || ಅಗ ಆ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಪೃಥುಚಕ್ರವು ಆತನ ಅರಯವನ್ನು ಅರಿದು, ಸಗುಪ್ತಾ ಮೇಘವಂತೆ ಗಂಧೀರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು. || ೨೦ ||

ಪೃಥುರುಮಾಜ

ಭೋಃ ಸೂತ ಹೇ ಮಾಗಧ ಸೌಮ್ಯ ವಂದಿ-
ಲೋಕೇಽಧುನಾಸ್ತಪ್ತಗುಣಸ್ಯ ಮೇ ಸ್ಯಾತ್ |
ಕಿಮಾತ್ರಯೋ ಮೇ ಸ್ತವ ಏಷ ಯೋಜ್ಯತಾಂ
ಮಾ ಮಯ್ಯಭೂವನ್ವಿತಥಾ ಗಿರೋ ವಃ || ೨೨ ||

ತಸ್ಯಾತ್ಪರೋಕ್ಷೇಽಸ್ಮ ದುಪಶ್ರುತಾಸ್ಕಲಂ-
ಕರಿಷ್ಯಥ ಸ್ತೋತ್ರಮಪೀಚ್ಯವಾಚಿ |
ಸತ್ಪುತ್ರಮಶ್ಲೋಕಗುಣಾನುವಾದೇ
ಜುಗುಪ್ಸಿತಂ ನ ಸ್ತವಯಂತಿ ಸಭಾಃ || ೨೩ ||

ಮಹದ್ಗುಣಾನಾತ್ಮನಿ ಕರ್ಮಮೀಶಃ
ಈ ಸ್ತಾವಕೈಃ ಸ್ತಾವಯತೇಽಪೂರ್ವಪಿ |
ತೇಽಸ್ಯಾಭವಿಷ್ಯಂತಿ ವಿಪ್ರಲಬ್ಧೋ
ಜನಾವಹಾಸಂ ಕುಮತಿನಃ ವೇದ || ೨೪ ||

ಪ್ರಭವೋ ಹ್ಯಾತ್ಮನಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಜುಗುಪ್ಸಂತ್ಯಪಿ ವಿಪ್ರತಾಃ |
ಕ್ರೀಮಂತಃ ಪರಮೋದಾರಾಃ ಪೌರುಷಂ ವಾ ವಿಗರ್ಹತಮ್
|| ೨೫ ||

ವಯಂ ಕ್ವವಿದಿತಾ ಲೋಕೇ ಸೂತಾದ್ಯಾಪಿ ವರೀಮುಖಃ |
ಕರ್ಮಭಿಃ ಕಥಮಾತ್ಮಾನಂ ಗಾಪಯಿಷ್ಯಾಮ ಬಾಲವತ್
|| ೨೬ ||

ಪೃಥುವು ಹೇಳಿದನು - ಸೌಮ್ಯರಾದ ಸೂತ-ಮಾಗಧ-
ವಂದಿಗಳೇ! ನನ್ನ ಯಾವ ಗುಣವೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಯಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ
ಮಾಡುವಿರಿ? ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದು. ನನ್ನ
ಬಗ್ಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೊಗಳಿಕೆಯಾಗಬಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನಿಂದ ಬೇರೆ
ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಸ್ತುತಿಸುವಿರಿ || ೨೨ || ಎಲೈ ಮೃದುಭಾಷಿ
ಗಳೇ! ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ
ಅವುಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಡುವ ಸಂಭವವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವಿರಂತೆ.
ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡ
ಬಹುದಾಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಿಷ್ಯರಾದವರು ತುಚ್ಛವಾದ
ನರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ || ೨೩ || ಮಹಾನ್ ಗುಣ
ಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಯಾವುದು
ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಲಾಭಹಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವುದು
ವನರ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಒುದ್ದಿವಂತ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು
ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು? ಏಕೆಂದರೆ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ
ಮೊದಲೇ ಸ್ತುತಿಸುವುದು ವಂಚನೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಜನರು ಈ ರೀತಿ
ತನ್ನನ್ನು ಆಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆ ತಿಳಿಗೇಡಿಯು
ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ || ೨೪ || ಲಜ್ಜೆಯುಳ್ಳ ಉದಾರ ಪುರುಷನು ತನ್ನ
ಯಾವುದೋ ನಿಂದಿತ ಪರಾಕ್ರಮದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದರೆ ಅದರ
ಕುರಿತು ಜುಗುಪ್ಸೆಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತ ಸಮರ್ಥ
ಮನುಷ್ಯರು ತನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ನಿಂದೆಯಿಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
|| ೨೫ || ಎಲೈ ಸೂತರೇ! ಇನ್ನೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕರ್ಮ
ಗಳಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ
ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಬಾಲಕರಂತೆ
ನಿಮ್ಮಿಂದ ಹೇಗೆ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ? || ೨೬ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ಪೃಥುಚರಿತೇ ಕಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೫ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಂದಿ ಮಾಗಧರಿಂದ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸ್ತುತಿ

ಮೃತ್ಯೇಯ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಗ್ನಿಂ ನೃಪತಿಂ ಗಾಯಕಾ ಮುನಿಷೋದಿತಾಃ |
ತುಷ್ಪಪ್ತುಷ್ಪಮನಸಸ್ತದ್ಭಾಗಮೃತಸೇವಯಾ
|| ೧ ||

ನಾಲಂ ವಯಂ ತೇ ಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನೇ
ಯೋ ದೇವವರ್ಯೋಽವತಾರ ಮಾಯಯಾ |

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹೀಗೆ ಪೃಥು ಮಹಾ
ರಾಜನು 'ತನ್ನನ್ನು ಈಗ ಸ್ತುತಿಸಬಾರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ
ಅವನ ವಚನಾಮೃತವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದ ಸೂತರೇ ಮುಂತಾದ
ಗಾಯಕರ ಮನಸ್ಸು ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬಹೋಯಿತು. ಮತ್ತೆ
ಮುನಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವರು ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ
ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೧ || "ಮಹಾಪ್ರಭುವೇ ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್
ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆ

ವೇನಾಂಗ ಜಾತಸ್ಯ ಚ ಪೌರುಷಾಣಿ ತೇ
ವಾಚಸ್ಪತೀನಾಮಪಿ ಬಭ್ರಮುರ್ಧಿಯಃ || ೨ ||

ಅಥಾಪ್ಯದಾರಶ್ರವಸಃ ಪೃಥೋಹರೇಃ
ಕಲಾವತಾರಸ್ಯ ಕಥಾಮೃತಾದೃತಾಃ |
ಯಥೋಪದೇಶಂ ಮುನಿಭಿಃ ಪ್ರಚೋದಿತಾಃ
ಶ್ಲಾಘ್ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ವಯಂ ವಿತನ್ಮಹಿ || ೩ ||

ಏಷ ಧರ್ಮಭೃತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ
ಲೋಕಂ ಧರ್ಮೇಽನುವರ್ತಯನ್ |
ಗೋಪ್ತಾ ಚ ಧರ್ಮಸೇತೂನಾಂ
ಶಾಸ್ತ್ರಾ ತತ್ಪರಿಪಂಥಿಸಾಮ್ || ೪ ||

ಏಷ ವೈ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ
ಬಿಭರ್ತ್ಯೇಕಸ್ತನೌ ತನೂಃ |
ಕಾಲೇ ಕಾಲೇ ಯಥಾಭಾಗಂ
ಲೋಕಯೋದಭಯೋಹಿತಮ್ || ೫ ||

ಧನು ಕಾಲ ಉಪಾದತ್ತೇ ಕಾಲೇ ಚಾಯಂ ವಿಮುಂಚತಿ |
ಸಮಃ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಪ್ರತಪನ್ನೂರ್ಯವದ್ವಿಭುಃ
|| ೬ ||

ತಿತಿಕ್ಷತ್ಕೃಮಂ ವೈನ್ಯ ಉಪರ್ಯಾಕ್ರಮತಾಮಪಿ |
ಭೂತಾನಾಂ ಕರುಣಃ ಶತ್ವದಾರ್ತಾನಾಂ ಕ್ಷಿತಿವೃತ್ತಿಮಾನ್
|| ೭ ||

ದೇವೇಽವರ್ಷತ್ಯಸೌ ದೇವೋ ಸರದೇವವಪುರ್ಹರಿಃ |
ಕೃಚ್ಛಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಜಾ ಹ್ಯೇಷ ರಕ್ಷಿಷ್ಯತ್ಕಂಜಸೇಂದ್ರಮ್
|| ೮ ||

ಅಪ್ಪಾಯಯತ್ಯಸೌ ಲೋಕಂ ವದನಾಮೃತಮೂರ್ತಿನಾ |
ಸಾನುರಾಗಾವಲೋಕೇನ ವಿತದ್ಭುತಚಾರುಣಾ
|| ೯ ||

ಅವೃತ್ತವರ್ತ್ಮಪಃ ನಿಗೂಢಕಾರ್ಯೋ
ಗಂಭೀರವೇಧಾ ಉಪಗುಪ್ತವಿತ್ತಃ |
ಅನಂತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗುಣೈಕಧಾಮಾ
ಪೃಥುಃ ಪ್ರಚೇತಾ ಇವ ಸಂವೃತಾತ್ಮಾ || ೧೦ ||

ಯಿಂದ ಅವಶರಿಸಿರುವೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು
ನಮಗೇನೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ರಾಜಾ ವೇನನ ಮೃತಶರೀರದಿಂದ ಅವಿ
ರ್ಭವಿಸಿದ್ದರೂ ನೀನು ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರುವುದ
ರಿಂದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯವಾದ ಪೌರುಷಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಒದ್ದಿಯೂ ಮಳೆ ಹೋಗುವುದು || ೨ ||
ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಸಹಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆದರ ಒದ್ದಿ
ಯನ್ನು ಹೋದಿ, ಇನ್ನ ಮುನಿಗಳ ಉಪದೇಶಕ್ಕನುಸಾರ, ಅವರ
ಪೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಪರಮ ಪರಂಸನೀಯವಾದ ಕರ್ಮ
ಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಲಾವತಾರನಾಗಿದ್ದು, ಉದಾರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ
ವನು. || ೩ ||

ಈ ಶ್ರವಣಕಾರ್ತಿಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪೋಷಿಸು
ವವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಲೋಕವನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ
ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವನು ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಕಾಪಾಡು
ವನು ಧರ್ಮವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವನು. || ೪ || ಇವನು
ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೇ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ
ಲೋಕಪಾಲಕರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಯಾ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ಭೂದೇವತೆ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಹಿತ ಉಂಟಾಗು
ವಂತೆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು. ಯಜ್ಞಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಳೆ-ಪರ್ವಗಳನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನೂ
ನೀಡುತ್ತಾ ಎರಡೂ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಪೋರೆಯುವನು. || ೫ ||
ಈತನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಕಾಶಿಯೂ, ಸಮ
ದರ್ಶಿಯೂ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅದಿತ್ಯನು ಎಂಟು ತಿಂಗಳ
ಕಾಲ ಬಿಸಿಲಿಲ್ಲದವು ಇರುವನ್ನೂ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಹೇರಳವಾಗಿ ಮಳೆಗರೆದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ
ಈತನು ಸುಭಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರಿಂದ ಕಂದಾಯದ ಮೂಲಕ
ಧನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಜೆಯ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಯ
ಮಾಡುವನು. || ೬ || ಈ ಮಹಾತ್ಮನು ಕ್ಷಮಾಗುಣದಲ್ಲಿ ಭೂ
ದೇವಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವನು. ಯಾರಾದರೂ ದೀನ ಜನರು ತನ್ನ
ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣಮಾಡಿದರೂ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರ ಅಪರಾಧ
ಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವನು. || ೭ || ಎಂದಾದರೂ ಮಳೆಬರದೆ
ಪ್ರಜೆಗಳು ಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾದರೆ ಈ ರಾಜರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು
ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಮಳೆಗರೆದು ಸಹಜವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪೋರೆ
ಯುವನು. || ೮ || ಇವನು ತನ್ನ ಅಮೃತಮಯ ಮುಖ ಚಂದ್ರದ
ಮನೋಹರ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೊಸರಿಸುವ
ಸವಿಕೋಟದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನಂದವನ್ನು ಉಂಟು
ಮಾಡುವನು. || ೯ || ಇವನ ಗತಿಯನ್ನು ಇತರರು ಅರಿಯಲಾರರು.
ಇವನ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವವು. ಅವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿ
ಯಾಗಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ತುಂಬ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುವುದು. ಇವನ
ಧನವು ಸದಾಕಾಲ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದು. ಅನಂತ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ
ಮತ್ತು ಗುಣ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ
ಈ ಪೃಥುವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವರುಣನಿಗೆ ಸಮಾನ ನಾಗುವನು. || ೧೦ ||

ದುರಾಸದೋ ದುರ್ವಿಷಹ ಆಸನ್ನೋಽಪಿ ವಿದೂರಮ್ |
ನೈವಾಭಿಭವಿತುಂ ಶಕ್ನೋ ವೇನಾರಣ್ಣುತ್ಥಿತೋಽನಲಃ || ೧೧ ||

ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ಭೂತಾಸಾಂ ಪಶ್ಯನ್ಯರ್ಮಾಣ ಚಾರಣೈಃ |
ಉದಾಸೀನ ಇವಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ವಾಯುರಾತ್ಮೇವ ದೇಹಿನಾಮ್ || ೧೨ ||

ನಾದಂತ್ಯಂ ದಂಡಯತ್ಕೇಷ ಸುತಮಾತ್ಮದ್ವಿಜಾಮಪಿ |
ದಂಡಯತ್ಯಾತ್ಮಜಮಪಿ ದಂತ್ಯಂ ಧರ್ಮಪಥೇ ಸ್ಥಿತಃ || ೧೩ ||

ಅಸ್ಯಾಪ್ರತಿಹತಂ ಚಕ್ರಂ ಪೃಥೋರಾಮಾನಸಾಚಲಾತ್ |
ವರ್ತತೇ ಭಗವಾನರ್ಕೋ ಯಾಮತ್ತಪತಿ ಗೋಗಣೈಃ || ೧೪ ||

ರಂಜಯಿಷ್ಯತಿ ಯಲ್ಲೋಕಮಯಮಾತ್ಮವಿಚೇಷ್ಟಿತೈಃ |
ಅಥಾಮುಮಾಹೂ ರಾಜಾನಂ ಮನೋರಂಜನಕೈಃ ಪ್ರಜಾಃ || ೧೫ ||

ದೃಢವ್ರತಃ ಸತ್ಯಸಂಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ವೃದ್ಧಸೇವಕಃ |
ಶರಣ್ಯಃ ಸರ್ವಭೂತಾಸಾಂ ಮಾನದೋ ದೀನವತ್ಸಲಃ || ೧೬ ||

ಮಾತೃಭಕ್ತಿಃ ಪರಸ್ತ್ರೀಷು ಪತ್ನಾ ಮರ್ಥ ಇವಾತ್ಮನಃ |
ಪ್ರಜಾಸು ಪಿತೃವತ್ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ಕಿಂಕರೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಮ್ || ೧೭ ||

ದೇಹಿನಾಮಾತ್ಮವತ್ಯೇಷ್ಠಃ ಸುಹೃದಾಂ ನಂದಿವರ್ಧನಃ |
ಮುಕ್ತಸಂಗಪ್ರಸಂಗೋಽಯಂ ದಂಡಪಾಣಿರಸಾಧುಷು || ೧೮ ||

ಅಯಂ ತು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಾನ್ ಸ್ತ್ಯುಧೀಶಃ
ಕೂಟಸ್ತು ಆತ್ಮಾ ಕಲಯಾಮೋಃಣಃ |
ಯಸ್ಮಿನ್ನವಿದ್ಯಾರಚಿತಂ ನಿರರ್ಥಕಂ
ಪಶ್ಯಂತಿ ನಾನಾತ್ಮಮಪಿ ಪ್ರತೀತಮ್ || ೧೯ ||

ಅಯಂ ಭುವೋ ಮಂಡಲಮೋದಯಾದ್ಯೇ-
ಗೋಪೈಕವೀರೋ ನರದೇವನಾಥಃ |
ಆಸ್ಥಾಯ ಚೈತ್ರಂ ರಥಮಾತ್ರಚಾಪಃ
ಪರ್ಯಸ್ಯತೇ ದಕ್ಷಿಣತೋ ಯಥಾರ್ಕಃ || ೨೦ ||

ಅಸ್ಮೈ ನೃಪಾಲಾಃ ಕಿಲ ತತ್ರ ತತ್ರ
ಬಲಿಂ ಪರಿಷ್ಕಂತಿ ಸಲೋಕಪಾಲಾಃ |
ಮಂಸ್ಯಂತ ವಿಷಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯ ಆದಿರಾಜಂ
ಚಕ್ರಾಯುಧಂ ತದ್ವತ ಉದ್ಧರಂತ್ಯಃ || ೨೧ ||

ಮಹಾರಾಜಾ ಪ್ರಭುವು ವೇನರೂಪೀ ಅರಣಿಯ ಮಂಥನ
ದಿಂದ ಪ್ರಕಟನಾದವನು ಆಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ
ದುರ್ಧೃಷ್ಣನೂ, ದುಷ್ಕಹನೂ ಆಗುವನು. ಅವರಿಗೆ ಇವನು ಬಳಿ
ಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಸೇನಾದಿಗಳಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಬಹುದೂರವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವನು. ಶತ್ರುಗಳು ಎಂದೂ ಇವನನ್ನು
ಸೋಲಿಸಲಾರರು. || ೧೧ || ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಣ
ರೂಪೀ ಸೂತ್ರಾತ್ಮನು ಶರೀರದ ಒಳಗಿನ-ಹೊರಗಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಾರ
ಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವಂತೆ
ಇವನು ಗುಪ್ತಚರರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಪ್ತ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟ ಎಲ್ಲ
ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ನಿಂದಾ-ಸ್ತುತಿ
ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ಉದಾಸೀನನಂತೆ ಇರುವನು. || ೧೨ ||
ಇವನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ನೆಲೆನಿಂತು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ
ಪುತ್ರನನ್ನೂ ಕೂಡ ದಂಡನೀಯನಾಗದಿದ್ದರೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷೆ
ಕೊಡಲಾರನು. ಆದರೆ ದಂಡನೀಯನಾಗಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಪುತ್ರನನ್ನು
ದಂಡಲಾರನು. || ೧೩ || ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು
ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪರ್ವತದವರೆಗೆ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ
ಆ ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವನ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ರಾಜ್ಯವು ಇರು
ವುದು. || ೧೪ || ಇವನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ
ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ, ಅವರಿಗೆ ರಂಜನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡು
ವನು. ಇದರಿಂದ ಆ ಮನೋರಂಜನಾತ್ಮಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ
ವೃಜೆಯು ಇವನನ್ನು 'ರಾಜಾ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. || ೧೫ ||
ಇವನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪನೂ, ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತನೂ,
ವೃದ್ಧರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವವನೂ, ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನೂ, ಎಲ್ಲ
ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವವನೂ, ದೀನರ ಮೇಲೆ ದಯೆತೋರು
ವವನೂ ಆಗುವನು. || ೧೬ || ಇವನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ
ಯಂತೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿರಿಸುವನು. ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಶರೀರದ ಅರ್ಧ
ಭಾಗದಂತೆಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ತಂದೆಯು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸು
ವಂತೆ ಪ್ರೀತಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಕರಂತೆ ನಡೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನು. || ೧೭ || ಇವನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳ
ದೇಹದಂತೆಯೂ, ಆತ್ಮದಂತೆಯೂ ಆತ್ಮಂತಪ್ರಿಯನಾಗುವನು.
ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳ ಸತ್ಪುರು
ಷರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೇಮವಿರಿಸುವನು. ದುಷ್ಕರಾದವರಿಗೆ ದಂಡ
ಪಾಣಿ ಯಮನಂತೆ ದಂಡಿಸಲು ತತ್ತರನಾಗುವನು. || ೧೮ ||

ಪಂಡಿತರು ಅವಿದ್ಯಾವಶದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ನಾನಾತ್ವವನ್ನು
ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಅಂತಹ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ಯವೂ,
ನಿರ್ವಿಕಾರನೂ ಆದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ತನ್ನ
ಅಂಶದಿಂದ ಇವನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವನು. || ೧೯ || ಇವನು
ಅದ್ವಿತೀಯ ವೀರನೂ, ಏಕಚಕ್ರ ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ
ಉದಯಾಚಲದವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು,
ತನ್ನ ಜಯಶೀಲವಾದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಧನುಷ್ಯವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ
ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವನು. || ೨೦ ||

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೋಷಪಾಲಕರೂ, ಭೂಪಾಲಕರೂ
ಈತನಿಗೆ ಕಪ್ಪ-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವರು ಹಾಗೂ ಆ

ಅಯಂ ಮಹೀಂ ಗಾಂ ದುದುಜೇಽಧಿರಾಜಃ
ಪ್ರಜಾಪತಿವೃತ್ತಿಕರಃ ಪ್ರಜಾಪಾಮ್ |
ಯೋ ಲೀಲಯಾದ್ರೀಸ್ತತ್ರಾಸಕೋಟ್ಯಾ
ಭಿಂದನ್ ಸಮಾಂ ಗಾಮಕರೋದ್ಯಥೇಂದ್ರಃ || ೨೨ ||

ವಿಸ್ತೂರ್ಣಯನ್ನಾಜಗವಂ ಧನುಃ ಸ್ವಯಂ
ಯದಾರಚತ್ ಕ್ಷಾಮವಿಷಹ್ಯಮಾಜೌ |
ತದಾ ನಿಲಿಲ್ಯುರ್ಧಿತಿ ದಿಶ್ಯಸಂತೋ
ಲಾಂಗೂಲಮುದ್ಯಮ್ಯ ಯಥಾ ಮೃಗೇಂದ್ರಃ || ೨೩ ||

ವಿಷೋಽಶ್ವಮೇಧಾನ್ ಶಮಾಜಹಾರ
ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಾದುರಭಾವಿ ಯತ್ರ |
ಅಪಾರಪೀಡ್ಯಸ್ಯ ಹಯಂ ಪುರಂದರಃ
ಶತಕ್ರತುಶ್ಚರಮೇ ವರ್ತಮಾನೇ || ೨೪ ||

ವಿಷ ಸ್ವಸದ್ಭೋಷವನೇ ಸಮೇತ್
ಸನತ್ಕುಮಾರಂ ಭಗವಂತಮೇಕಮ್ |
ಆರಾಧ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲಭತಾಮಲಂ ತತ್
ಜ್ಞಾನಂ ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ವಿದಂತಿ || ೨೫ ||

ತತ್ರ ತತ್ರ ಗಿರಸ್ತಾಸ್ತಾ ಇತಿ ವಿಪ್ರತವಿಕ್ರಮಃ |
ಶ್ರೋಷ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಾತ್ರಿತಾ ಗಾಥಾಃ ಪೃಥುಃ ಪೃಥುಪರಾಕ್ರಮಃ
|| ೨೬ ||

ದಿಶೋ ವಿಜತ್ಯಾಪ್ರತಿರುದ್ಧಚಕ್ರಃ
ಸ್ವತೇಜಸೋತ್ಪಾಟಿತಲೋಕಕಲ್ಪಃ |
ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರೈರುಪಗೀಯಮಾನ-
ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭವಿತಾ ಪತಿರ್ಭುವಃ || ೨೭ ||

ಭೂಪಾಲಕರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇವನನ್ನು ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಈ ಅಧಿರಾಜನನ್ನು ಕಾಶ್ವಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂದೇ ಕರೆಯುವರು. || ೨೧ || ಇವನು ಪವಾಪಾಲಕ ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಾಗಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಗೋರೂಪಿ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರೆಯುವನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನಂತೆ ರೀತಿಪಾಲವಾಗಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಒಡೆದುಹಾಕಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಮಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡುವನು || ೨೨ || ಸುಪ್ರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕೂಡ ಈ ವೀರಾಧಿ ವೀರನ ವೇಗವನ್ನು ಪಡಿಸಲಾರರು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಲವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುವ ಸಿಂಹದಂತೆ ತನ್ನ 'ಅಜಗವೆ'ವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಒಂಕಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸ ತೊಡಗಿದಾಗ ದುಷ್ಕ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಡಾಗುವರು. || ೨೩ || ಈ ಚರವರ್ತಿ ಯು ಸರಸ್ವತೀನದಿ ಬುಗಮುಕ್ತಾದಲ್ಲಿನೂರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಪರಿಮವಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ಈತನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. || ೨೪ || ಈ ಮಹಾಶಕ್ತಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಆರಮಣಿಯ ಬಿನ್ನಾಸವನದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಸನತ್ಕುಮಾರರ ಭೇಟಿ ಯಾಗುವುದು. ಆಗ ಆ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಒಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಣುಬ್ಬನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ತನ್ನವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವುದು. || ೨೫ || ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವನ ಪರಾಕ್ರಮಗಳು ಇತರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪರಮ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಮಹಾರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವವು || ೨೬ || ಇವನ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರರು. ಇವನು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರವೇಗ ಕಷ್ಟ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯವೆಂಬ ಮುಳ್ಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ರಾಜಕೂಟವನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರೂ ಕೂಡ ಇವನ ಒಡ್ಡ ಒಡವ ಪೂಜಾವನ್ನು ವರ್ಣಿಸು ವರು || ೨೭ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚಾರ್ತಸ್ತಂಭಃ
ಪೃಥುಚರಿತಃ ಕೋವಿಲೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೬ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನು ಭೂದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡುದು ;
ಭೂದೇವಿಯು ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದುದು

ಪ್ರೀತ್ಯೇವ ಸುವಾಚ

ಏವಂ ಸ ಭಗವಾನ್ಪ್ರೀತ್ಯಃ ಪ್ಯಾಪಿತೋ ಗುಣಕರ್ಮಭಃ |
ಭಂದಯಾಮಾಸ ತಾನ್ಯಾಮೈಃ ಪ್ರತಿಪೂಜ್ಯಾಭಿನಂದ್ಯ ಚ
|| ೧ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಹೀಗೆ ವಂದಿ-ಮಾಗಧರು ತನ್ನ ಗುಣ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದಾಗ ಆ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನೂ ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ, ಇಷ್ಟವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. || ೧ || ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮುಂತಾದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರನ್ನೂ, ಸೇವಕ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಮುಖಾನ್ ವರ್ಣಾನ್ ಭೃತ್ಯಾಮಾತ್ಯ ಪುರೋಧನಃ |
ಪೌರಾಂಜಾನಪದಾನ್ ಶ್ರೇಣೀಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸಮಪೂಜಯತ್ || ೨ ||

ಎದುರ ಉವಾಚ

ಕಸ್ಯಾದ್ಧಾರ ಗೋರೂಪಂ ಧರಿತ್ರಿ ಬಹುರೂಪಿಣೀ |
ಯಾಂ ದುದೋಹ ಪೃಥ್ವಸ್ತ ಕೋ ವತ್ಸೋ ದೋಹನಂ ಚಕಿಮ್ || ೩ ||

ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ವಿಷಮಾ ದೇವೀ ಕೃತಾ ತೇನ ಸಮಾ ಕಥಮ್ |
ತಸ್ಯ ಮೇಧ್ಯಂ ಹಯಂ ದೇವಃ ಕಸ್ಯ ಹೇತೋರಪಾಹರತ್ || ೪ ||

ಸಸತ್ಯಮಾರಾದ್ಯಗವತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಬ್ರಹ್ಮವಿದುತ್ತಮಾತ್ |
ಲಬ್ಧ್ವಾ ಜ್ಞಾನಂ ಸವಿಜ್ಞಾನಂ ರಾಜರ್ಷಿಃ ಕಾಂ ಗತಿಂ ಗತಃ || ೫ ||

ಯಚ್ಚಾನ್ಯದಪಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಭವಾನ್ ಭಗವತಃ ಪ್ರಭೋಃ |
ಶ್ರವಃ ಸುಶ್ರವಃ ಪುಣ್ಯಂ ಪೂರ್ವದೇಹಕಥಾಶ್ರಯಮ್ || ೬ ||

ಭಕ್ತಾಯ ಮೇಽನುರಕ್ತಾಯ ತವ ಬಾಧೋಕ್ತದಸ್ಯ ಚ |
ನಕ್ರುಮರ್ಹಸಿ ಯೋಽದುಹ್ಯದ್ವೈತ್ಯರೂಪೇಣ ಗಾಮಿನಾಮ್ || ೭ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಚೋದಿತೋ ವಿದುರೇಣೈವಂ ವಾಸುದೇವಕಥಾಂ ಪ್ರತಿ |
ಪ್ರಶಸ್ಯ ತಂ ಪ್ರೀತಮನಾ ಮೈತ್ರೇಯಃ ಪ್ರತ್ಯಭಾಷತ || ೮ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಯದಾಭಿಷಿಕ್ತಃ ಪೃಥುರಂಗ ವಿಷ್ಣುಃ -
ರಾಮಸ್ತುತೋ ಜನತಾಯಾಶ್ಚ ಸಾಲಃ |
ಪ್ರಚಾ ನಿರನ್ನೇ ಕ್ಷಿತಿಪೃಷ್ಠ ಏತ್ಯ
ಕುತ್ ಕ್ವಾಮದೇಹಾಃ ಪತಿಮಭ್ಯಪೋಚನ್ || ೯ ||

ವಯಂ ರಾಜಂಜಾತರೇಣಾಭಿತಪ್ತಾ
ಯಥಾಗ್ನಿನಾ ಕೋಟರಸ್ತೇನ ವೃಕ್ಷಾಃ |
ತ್ವಾಮದ್ಯ ಯಾತಾಃ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ
ಯಃ ಸಾಧಿತೋ ವೃತ್ತಿಕರಃ ಪತಿಸ್ತಃ || ೧೦ ||

ತನ್ನೋ ಭವಾನೀಹತು ರಾತವೇಽನ್ಯಂ
ಕುಧಾರ್ದಿತಾನಾಂ ನರದೇವದೇವ |
ಯಾವನ್ನ ನಂಕ್ಷಾಮಹ ಉಜ್ಜಿತೋರ್ಜಾ
ವಾರ್ತಾಪತಿಶ್ಚ ಕಿಲ ಲೋಕಪಾಲಃ || ೧೧ ||

ರನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ, ಪುರಜನರನ್ನೂ, ದೇಶವಾಸಿಗಳನ್ನೂ, ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ವ್ಯವಸಾಯದವರನ್ನೂ, ಇತರ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. || ೨ ||

ಎದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಪೃಥ್ವಿಯಾದರೋ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಬಲ್ಲವಳು. ಆಕೆಯು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಗೋವಿನ ರೂಪವನ್ನೇ ಧರಿಸಿದುದು? ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದಾಗ ಕರು ಯಾರು ಆದರು? ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಪಾತ್ರ್ಯ ಯಾವುದಿತ್ತು? || ೩ || ಪೃಥ್ವಿಯಾದರೋ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವಭಾವತಃ ಎತ್ತರ-ತಗ್ಗುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅವನು ಸಮತಲವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದನು? ಇಂದ್ರನು ಅವನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಏಕೆ ಅವಹರಿಸಿದನು? || ೪ || ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸಸತ್ಯಮಾರರಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಯಾವ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು? || ೫ || ಪೃಥುರಾಜನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಅವತರಿಸಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತರಿಸಿದ ಆ ಪೃಥುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇನ್ನೂ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನೂ ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ. ನಾನು ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚಂದ್ರನ ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ದಯೆ ಮಾಡಿ ಆ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳುವವರಾಗಿರಿ. || ೬-೭ ||

ಶ್ರೀಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಋಷಿಗಳಿರಾ! ಎದುರನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. || ೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಹಾರಾಜಾ ಪೃಥುವಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನನ್ನಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದರು. ಆಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವೇ ಇಲ್ಲದಿರಲು ಪ್ರಜೆಗಳು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೃಶಕಾಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಪೃಥುವಿನ ಒಳಗೆ ಒಂದು ಹೇಳಿದರು. || ೯ || ಮಹಾರಾಜರೇ! ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಮರಗಳು ಕರಕಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ನಾವು ಭಯಂಕರವಾದ ಜಠರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನೀನು ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನು ಮತ್ತು ನಮಗೆ ಅನ್ನದಾತನಾಗಿ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದೇವೆ. || ೧೦ || ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವೆ. ಅದರಿಂದ ರಾಜೇಶ್ವರನೇ! ಹಸಿವಿನಿಂದ ಒಳಲಿದ ನಮಗೆ ನೀನು ಬೇಗನೆ ಅನ್ನ ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡು. ಅನ್ನ ಸಿಗುವ ಮೊದಲೇ ನಾಶವಾಗದಂತೆ ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನಾದ ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡು. || ೧೧ ||

ಮೃತ್ಯುಯ ಉವಾಚ್

ಪೃಥುಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಕರುಣಂ ನಿಶಮ್ಯ ಪರಿದೇವಿತಮ್ |
ದೀರ್ಘಂ ದಧ್ಯಾ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿಮಿತ್ತಂ ಸೋಽಸ್ತಪದ್ಯತ
|| ೧೨ ||

ಇತಿ ವ್ಯವಸಿತೋ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಪ್ರಗೃಹೀತಕರಾಸನಃ |
ಸಂದರ್ಭೇ ವಿಶಿಖಂ ಭೂಮಿಃ ಕುದ್ವಸ್ತಿಪ್ರವಹಾ ಯಥಾ
|| ೧೩ ||

ಪ್ರವೇಷಮಾನಾ ಧರಣೀ ನಿಶಾಮೋದಾಯುಧಂ ಚ ತಮ್ |
ಗೌಃ ಸತ್ಯಪಾದ್ರವದ್ವಿತಾ ಮೃಗೀವ ಮೃಗಯುದ್ಧತಾ
|| ೧೪ ||

ತಾಮಸ್ವಧಾವತ್ತ್ವೇನ್ಯಃ ಕುಪಿತೋಽತ್ಯದುಣೇಕ್ಷಣಃ |
ಶರಂ ಭನುಷಿ ಸಂಧಾಯ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಪಲಾಯತೇ
|| ೧೫ ||

ಸಾ ದಿತೋ ವಿದಿತೋ ದೇವೀ ದೋದಸೀ ಚಾಂಕರಂ ತಯೋಃ |
ಧಾವಂತೀ ತತ್ರ ತತ್ಕೃಸಂ ದದರ್ಶಾನೂದ್ಯತಾಯುಧಮ್
|| ೧೬ ||

ಲೋಕೇ ನಾವಿಂದತ ತ್ರಾಣಂ ವೈನ್ಯಾಸ್ತತ್ಕೋಲಿವ ಪ್ರಜಾಃ |
ತಸ್ಮಾ ತದಾ ನಿವವೃತೇ ಹೃದಯೇನ ವಿದೂಯತಾ
|| ೧೭ ||

ಉವಾಚ ಚ ಮಹಾಭಾಗಂ ದರ್ಮಚ್ಛಾಪಸ್ತವತಃ |
ಕ್ರಾಹಿ ಮಾಮಪಿ ಭೂತಾನಾಂ ಪಾಲನೇಽವಶ್ಯತೋ ಭವಾನ್
|| ೧೮ ||

ಸ ತ್ವಂ ಜಘಾಂಸಸೇ ಕಸ್ಮಾದ್ವಿನಾಮಕೃತಕಲ್ಪಿಷಾಮ್ |
ಅಹನಿಷ್ಯತ್ಯಥಂ ಯೋಚಾಂ ಧರ್ಮಜ್ಞ ಇತಿ ಯೋ ಮತಃ
|| ೧೯ ||

ಪ್ರಹರಂತಿ ನ ವೈ ಸ್ವಿಷು ಕೃತಾಗದ್ವಪಿ ಜಂತವಃ |
ಕಿಮುತ ತ್ವದ್ವಿಧಾ ರಾಜನ್ ಕರುಣಾ ದೀನವತ್ಸಲಾಃ
|| ೨೦ ||

ಮಾಂ ವಿಪಾಟ್ಯಾಜರಾಂ ನಾವಂ ಯತ್ರ ವಿಶ್ವಂ ಪ್ರತಸ್ಥಿತಮ್ |
ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ಪ್ರಜಾಶ್ಚೇಮಾಃ ಕಥಮಂಭಸಿ ಧಾನ್ಯಸಿ
|| ೨೧ ||

ಪೃಥುರುವಾಚ್

ವಸುಧೇ ತ್ವಾಂ ಪದಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಚ್ಛಾಸನಪರಾಜ್ಞಾವೀಮ್ |
ಭಾಗಂ ಬಹಿಷಿ ಯಾ ವ್ಯಂಕ್ತೇ ನ ತನೋತಿ ಚ ನೋ ಮು
|| ೨೨ ||

ಯಿಮಂ ಜಗದ್ವನುದಿನಂ ನೈವ ದೋಗ್ಧ್ವಿಧುಂ ಪಯಃ |
ತಸ್ಯಾಮೇವಂ ಹಿ ದುಷ್ಪಾಯಾಂ ದಂಡೋ ನಾತ್ರ ನ ಶಸ್ತತೇ
|| ೨೩ ||

ಪ್ರೀಮೃತ್ಯುತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಪ್ರಜೆಗಳ ಕರುಣಕಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಒಹಳ ಹೊತ್ತು ಚೀತಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಆ ಅನ್ಯತ್ಕಾಮದ ಕಾರಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. || ೧೨ || ಭೂಮಿಯು ಅನ್ಯ-ದಿವ್ಯಧಿಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೇ ಅಡಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಮೊಳೆಯಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅವನು ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಿಯಾದ ದುದ್ರದೇವ ರಂತೆ ಕರುಣೀಕರಿಸಿದ ಬಲ್ವಸ್ಥಿತಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಹೂಡಿದನು. || ೧೩ || ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಭೂದೇವಿಯು ಭಯಗೊಂಡು ಗಡ-ಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಾ ಹಸುಮನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಮಂಡನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಓಡ ತೊಡಗಿದಳು. || ೧೪ ||

ಇದನ್ನು ಕೊಂಡಿದ ಮಹಾಬಾಹು ಪೃಥುವಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೆರಿವಷ್ಟೆ. ಆತನು ಬೆತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಣಿಪನ್ನು ಹೂಡಿ ಭೂದೇವಿಯು ಓಡಿಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲುಕೊಂಡು ಹೋದನು. || ೧೫ || ವಿಕ್ಕು-ವಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ಆಕಾಶವಲ್ಲವೆ? ಭೂ ದೇವಿಯು ಓಡಿಬಿಟ್ಟುಕೂಡ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಆಕೆಯ ಓಡತಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೬ || ಮನುಷ್ಯ ನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವನೇಯವನು ಮೃಗ ರಕ್ತಸಂಹಾರವಂತೆ ಆಕೆಯು ಆತ್ಮಂತ ಭಯಭೀತಳಾಗಿ ಅತಿಮ ಒಗ್ಗೂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಓಂದಿರುಗಿದಳು. || ೧೭ || ಮತ್ತೆ ಮಹಾಬಾಹುವ ಪೃಥುವಿನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು - 'ಧರ್ಮಜ್ಞನು - ಕರೂಣಾತಪಸ್ವಿನೂ ಆದ ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಸಮಸ್ತ ಜನಗಳನ್ನು ರಕ್ತಸುಷುಪ್ತರಲ್ಲಿ ತತ್ತರಿಸುವ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ತಿಸು. || ೧೮ || ಹಾಗಿರುವಾಗ ಆತ್ಮಂತ ವೀರಳೂ, ನಿರಪರಾಧಿಯೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಏಕೆ ಕೊಲ್ಲಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ನೀನು ಧರ್ಮಜ್ಞನೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಾಗ ಸ್ವಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲೆ? || ೧೯ || ಸ್ವಿಯರು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನೂ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಕರುಣಾಳುಷೂ, ದೀನವತ್ಸಲನೂ ಆದ ನಿನ್ನಂತಹವನು ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡ ಬಲ್ಲನು? || ೨೦ || ನಾನಾದರೂ ಒಂದು ದೃಢವಾದ ಹಡಗಿ ನಂತಿಮ್ಮ, ಇದೇ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ಕೋಮಂ - ಎಂದು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನೀರಿನಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವೆ? || ೨೧ ||

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಭೂಮಿಯೇ! ನೀನು ಪ್ರಜಾವಾಲಿಕೆಯಾದ ನನ್ನ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿರುವೆ. ನೀನು ಮುಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ದೇವತಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದ್ದರೂ ಅನ್ಯ-ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಂಡು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕುವೆನು. || ೨೨ || ಹುಡು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಪ್ರತಿದಿನವು ಕೃಷ್ಣಿಯಾಗಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನೀನು ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡದೆ ಮಂಜಿನ ಮಾದುತ್ತಿರುವ ಗೋವು. ಇಂತಹ ದುಷ್ಪ್ರಕೃತವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅನುಚಿತ ಹಾಗೆವಾರಯು. || ೨೩ ||

ತಂ ಖಲ್ವೋಪಧಿಬೀಜಾನಿ ಪ್ರಾಕ್ಪ್ರಾಪ್ತಾನಿ ಸ್ವಯಂಭುವಾ |
ನ ಮುಂಚಿಷ್ಯಾತ್ಕರುದ್ಧಾನಿ ಮಾಮವಜ್ಞಾಯ ಮಂದರೀ |

|| ೨೪ ||

ಅಮೂಷಾಂ ಕುತ್ಸರಿತಾನಾಮಾರ್ತಾನಾಂ ಪರಿದೇವಿತಮ್ |
ಶಮಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮದ್ಯಾಕೈರ್ಭಿನ್ನಾಯಾಸ್ತವ ಮೇದಸಾ

|| ೨೫ ||

ಪುಮಾನ್ಮೋಷಿದುತ ಕ್ಲೇಬ ಆತ್ಮಸಂಭಾವನೋಽಧಮಃ |
ಭೂತೇಷು ನಿರನುಕ್ರೋತೋ ನೃಪಾಣಾಂ ತದ್ವಧೋಽವಧಃ

|| ೨೬ ||

ಶ್ವಾಂ ಸ್ತಬ್ಧಾಂ ದುರ್ಮದಾಂ ನೀತ್ವಾ ಮಾಯಾಗಾಂ ತಿಲಕಃ ಶರೈಃ |
ಆತ್ಮಯೋಗಬಲೇನೇಮಾ ಧಾರಯಿಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಪ್ರಜಾಃ

|| ೨೭ ||

ಏವಂ ಮನ್ಯುಮಯೀಂ ಮೂರ್ತಿಂ ಕೃತಾಂತಮಿವ ಬಿಭೃತಮ್ |
ಪ್ರಣತಾ ಶ್ರಾಂಜಲಿಃ ಶ್ರಾಹ ಮಹೀ ಸಂಜಾತವೇಪಥುಃ

|| ೨೮ ||

ಧರೋವಾಚ

ನಮಃ ಪರಸ್ತೈ ಪುರುಷಾಯ ಮಾಯಯಾ
ವಿನ್ಯಸ್ತನಾನಾತನವೇ ಗುಣಾತ್ಮನೇ |

ನಮಃ ಸ್ವರೂಪಾನುಭವೇನ ನಿರ್ಧುತ-
ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಕಾರಕವಿಭ್ರಮೋರ್ಮಯೇ || ೨೯ ||

ಯೇನಾಹಮಾತ್ಮಾಯತನಂ ವಿನಿರ್ಮಿತಾ
ಧಾತ್ರಾ ಯತೋಽಯಂ ಗುಣಾರ್ಗಸಂಗ್ರಹಃ |

ಸ ಏವ ಮಾಂ ಹಂತು ಮುದಾಯುಧಃ ಸ್ವರಾ-
ದುಪ್ಪಿಪ್ತೋಽನ್ಯಂ ತರಣಂ ಕಮಾತ್ರಯೇ || ೩೦ ||

ಯ ಏತದಾದಾವಸ್ಥಜಚ್ಚರಾಚರಂ
ಸ್ವಮಾಯಯಾಽಽತ್ಮಾತ್ರಯಯಾವಿತ್ಯರ್ಥಯಾ |

ತಯೈವ ಸೋಽಯಂ ಕಿಲ ಗೋಪ್ತಮುದ್ಭುತಃ
ಕಥಂ ನು ಮಾಂ ಧರ್ಮಪರೋ ಜಿಘಾಂಸತಿ || ೩೧ ||

ನೂನಂ ಬತೇಶಸ್ತ ಸಮೀಹಿತಂ ಜನ್ಯ-
ಸ್ತನ್ಮಾಯಯಾ ದುರ್ಜಯಯಾಕೃತಾತ್ಮಭಿಃ |

ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ಯಸ್ತಕ್ಷರೋದಕಾರಯದ್
ಯೋಽನೇಕ ಏಕಃ ಪರತತ್ತ್ವ ಈಶ್ವರಃ || ೩೨ ||

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದೇವರು ರೋಷರಕ್ತಕಿರಣಿ ಉತ್ಪಾದನೆಮಾಡಿದ
ಅನ್ನಾದಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು
ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಈಗ ನನ್ನನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನನ್ನಗಳನ್ನು ಮೊಳೆಯಿಸದೆ
ನೀನು ಅಪರಾಧಿನಿಯೂ, ಮೂರ್ಖಳೂ ಆಗಿರುವೆ. || ೨೪ ||

ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಡರಿಸಿ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟಿರುವ
ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದಲೇ ಅನ್ನ ಆಹಾರಗಳ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು
ಉಂಟುಮಾಡುವೆನು. || ೨೫ || ಅಧಮನಾದ ಮನುಷ್ಯನು

ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಪೋಷಣೆ
ಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಪುರುಷನಾಗಲೀ, ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲೀ,
ನಪುಂಸನಾಗಲೀ ಅಂತಹವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ರಾಜರಿಗಾಗಿ
ಕೊಂದಂತೆಯೇ ಆಲ್ಲ. || ೨೬ || ನೀನು ಅತಿಗರ್ವಿಷ್ಯೆಯಾಗಿ

ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವೆವಾಗಿ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಗೋರೂಪವನ್ನು
ಹಾಕಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಡು-ತುಂಡಾಗಿಸಿ
ಈ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದಲೇ ಧರಿಸಿ
ಕಾಪಾಡುವೆನು. || ೨೭ ||

ಹೀಗೆ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ, ಕ್ರೋಧಮಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ
ಭೂಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭೂದೇವಿಯು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಡುಗುತ್ತಾ ಅತ್ಯಂತ ವಿನಮ್ರಭಾವದಿಂದ
ಹೀಗೊದಳು. || ೨೮ ||

ಪೃಥಿವಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮ
ಪುರುಷನು. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ದೇಹಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ
ಗುಣಮಯನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ತ್ರಿಗುಣಾ-
ಹಿತನೂ, ಅತ್ಯಾನುಭಾವದಿಂದ ಅಧಿಭೂತ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಧಿದೈವ

ಸಂಬಂಧವಾದ ಅಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ರಾಗ-
ದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ರಹಿತನಾಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ
ನಾನು ಪದೇ-ಪದೇ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. || ೨೯ || ನೀನು ಇಡೀ
ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿರುವೆನು. ಈ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸೃಷ್ಟಿ

ಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರು
ವಂತೆ ಮಾಡಿದವನೂ ನೀನೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ, ಸರ್ವೇ-
ತ್ವರನಾಗಿ, ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ನೀನೇ ಅಯುಧಧಾರಿಯಾಗಿ
ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುವಾಗ ನಾನು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ಶರಣು

ಹೋಗಲಿ ? || ೩೦ || ಕಲ್ಲದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ನಿನಗೆ ಆತ್ಮಿಕ
ವಾಗಿರುವ ಅವಿವರ್ಚನೀಯ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಚರಾಚರ
ಜಗತ್ತನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೆ. ಆ ಮಾಯೆಯ ಮೂಲಕವೇ ನೀನು ಇದನ್ನು
ಪಾಲಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ಧರ್ಮಪರಾಯಣನಾಗಿರುವೆ.

ಹಾಗಿರುವಾಗ ಗೋರೂಪಧಾರಿಣಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಲ್ಲಲು
ಬಯಸುವೆ ? || ೩೧ || ನೀನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಮಾಯಾ
ವಶದಿಂದ ಅನೇಕರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೇ. ನೀನೇ ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅವರಿಂದ ವಿಶ್ವದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ

ದ್ದೀಯೆ ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ
ಗಳನ್ನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಲ್ಲದವರು ಹೇಗೆ ಹಾನಿ ತಿಳಿಯ ಬಲ್ಲರು ?
ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯಾದರೂ ದಾಟಲಶಕ್ತವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ
ವಿಕ್ಲಿಪ್ತವಾಗಿದೆ. || ೩೨ ||

ಸರ್ಗಾದಿ ಯೋಽಸ್ಯಾನುರುಣದ್ವಿ ಶಕ್ತಃ-
 ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಚೇತನಾತ್ಮಭಿಃ |
 ತಸ್ಯ ಸಮುನ್ನದ್ಧ ನಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಯೇ-
 ನಮಃ ಪರಸ್ಯ ಪುರುಷಾಯ ವೇದಧೇ || ೩೩ ||

ಸ ವೈ ಭವಾನಾತ್ಮವಿನಿಮಿತ್ತಂ ಜಗದ್-
 ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತಃಕರಣಾತ್ಮಕಂ ವಿಭೋಃ |
 ಸಂಸ್ಥಾಪಯಿಷ್ಯನ್ನದ ಮೂಂ ರಸಾತಲಾ-
 ದಭ್ಯುಜ್ಜಹಾರಾಮೃತ ಆದಿಸೂಕರಃ || ೩೪ ||

ಅಪಾಮುಪಸ್ಯೇ ಮಯಿ ಸಾವ್ಯಮ್ನಿಹಾಃ-
 ಪ್ರಜಾ ಭವಾನದ್ಯ ರಿರಕ್ಷಿಷುಃ ಕಿಲ |
 ಸ ವೀರಮೂರ್ತಿಃ ಸಮಭೂದ್ವರಾಧರೋ-
 ಯೋ ಮಾಂ ಪಯಸ್ಕುಗ್ರಶರೋ ಜಿಘಾಂಸು || ೩೫ ||

ನೂನಂ ಜನ್ಯರೀಹಿತಮೀಶ್ವರಾಣಾ-
 ಮಸ್ತದ್ವಿದ್ಯೈಶ್ಚದ್ಗುಣಗರ್ಗಮಾಯಯಾ |
 ಸ ಜ್ಞಾಯತೇ ಮೋಹಿತಚಿತ್ತ ವರ್ತಕಃ-
 ಸ್ತೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ವೀರಯಶಸ್ವರೇಭ್ಯಃ || ೩೬ ||

ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅವುಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ಯ ದೇವತೆಗಳು, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರರೂಪವಾದ ಸ್ವಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನೀನು. ನಿನ್ನ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಮರೆ ಯಾಗುತ್ತವೆ. ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಪುರುಷನಾಗಿದ್ದು ಜಗದ್ವಿ ಧಾತನಾದ ನಿನಗೆ ನಾನು ಸಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೩೩ || ೬ ಜನ್ಮ ರಹಿತನಾದ ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ರಚಿಸಿದ ಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು, ಅಂತಃಕರಣರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಆದಿವರಾಹ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ರಸಾತಲದ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ತಂದು ಕಾಪಾಡಿದವನು. || ೩೪ || ಹೀಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿ 'ಧರಾಧರ' ಎಂಬ ಹಸರು ಪಡೆದ ನೀನೇ ವೀರಮೂರ್ತಿ ಯಾಗಿ ಜಲದ ಮೇಲೆ ಹಡಗಿನಂತೆ ನಿಂತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಅಶ್ವಯುಕ್ತ ರುವ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣ ಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ, ಹಾಲುಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಒಯ್ಯಬುತ್ತಿರುವೆಂಬಲ್ಲಿ || ೩೫ || ಈ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನನ್ನಂತಹ ಸಾಧಾರಣ ಜನರ ಚಿತ್ತವ್ವ ಮೋಹಿತವಾಗಿದೆ. ನನ್ನಂತಹವರಾದರೋ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಹಾಗಾದುವಾಗ ನಿನ್ನ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಯೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಯ ದಿರುವವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಹರಾದವರೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ವೀರೋಚಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೩೬ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
 ಪ್ರಥಮೀಶಯೇ ಧರೀತ್ರಿನಿಗ್ರಹೋ ನಾಮ ಸಪ್ತದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೭ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗೋರೂಪವಾದ ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದುದು

ವೈಶ್ವೇದಿ ಉವಾಚ

ಇತ್ತಂ ಪ್ರಥಮಭಿಷ್ಕೂಯಂ ರುಷಾ ಪ್ರಸ್ಫುರಿತಾಧರಮ್ |
 ಪುನರಾಹಾವನಿರ್ಭೀತಾ ಸಂಸ್ತಭ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ || ೧ ||

ಸಂನಿಯಚ್ಚಾಭಿಭೋ ಮನ್ಯುಂ ನಿಜೋಧ ಶ್ವಾವಿತಂ ಚ ಮೇ |
 ಸರ್ವತಃ ಸಾರಮಾದತ್ತೇ ಯಥಾ ಮಧುಕರೋ ಬುಧಃ || ೨ ||

ಶ್ರೀವೈಶ್ವೇದಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಕೋಪ ದಿಂದ ತುಟಿಗಳು ಅದುರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಥುರಾಜನನ್ನು ಭೂದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರೂ ಭಯವು ಹೋಗದಿರಲು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದಳು- || ೧ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಕೋಪವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡು. ನನ್ನ ವಿಷ್ಣುಪನೆಯನ್ನು ಕಾರಿಸು. ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರು ದುಂಬಿ ಯಂತೆ ಎಲ್ಲಿ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. || ೨ || ತತ್ತರದರ್ಶಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಕೃಷಿ,

ಅಪ್ಪಿಲ್ಲೋಕೇಽಥವಾಮುಷ್ಮಿನ್ಮುನಿಭಿಸ್ತತ್ಪ್ರದರ್ಶಿಭಃ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯೋಗಾಃ ಪ್ರಯುಕ್ತಾಶ್ಚ ಪುಂಸಾಂ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಸಿದ್ಧಯೇ || ೩ ||

ತಾನಾತಿಶ್ಚಿತಿ ಯಃ ಸಮ್ಯಗುಪಾಯಾನೂರ್ವದರ್ಶಿತಾನ್ |
ಅವರಃ ಶ್ರದ್ಧಯೋಪೇತ ಉಪೇಯಾನ್ವಿದತೇಂದ್ರಸಾ || ೪ ||

ತಾನನಾದೃತ್ಯ ಯೋವಿದ್ವಾನ್ಸರ್ಥಾನಾರಭತೇ ಸ್ವಯಮ್ |
ತಸ್ಯ ವ್ಯಭಿಚರಂತ್ಯರ್ಥಾ ಆರಬ್ಧಾಶ್ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೫ ||

ಪುರಾ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಹೋಷಧಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಯಾ ವಿಶಾಂಪತೇ |
ಭುಜ್ಯಮಾನಾ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಅಸದ್ವಿರಧೃತವ್ರತೈಃ || ೬ ||

ಅಪಾಲಿತಾನಾದೃತಾ ಚ
ಭವದ್ವಿರ್ಭೋಕಪಾಲಕೈಃ |
ಬೋರಿಭೂತೇಽಥ ಲೋಕೇಽಹಂ
ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇಽಗ್ರಸಮೋಪಧೀಃ || ೭ ||

ನೂನಂ ತಾ ವೀರುಧಃ ಕ್ಷೀಣಾ ಮಯಿ ಕಾಲೇನ ಭೂಯಸಾ |
ತತ್ರ ಯೋಗೇನ ದೃಷ್ಟೇನ ಭವಾನಾದಾತುಮರ್ಹತಿ || ೮ ||

ವತ್ಸಂ ಕಲ್ಪಯಿ ಮೇ ವೀರ
ಯೇನಾಹಂ ವತ್ಸಲಾ ತವ |
ಧೋಕ್ಷ್ಮೇ ಕ್ಷೀರಮಯಾನ್ ಕಾಮಾ-
ನನುರೂಪಂ ಚ ದೋಹನಮ್ || ೯ ||

ದೋಗ್ಧಾರಂ ಚ ಮಹಾಬಾಹೋ ಭೂತಾನಾಂ ಭೂತಭಾವನ |
ಅನ್ಯಮೀಪ್ಸಿತಮೂರ್ಜಸ್ಪರ್ಶವಾನ್ ವಾಂಛತೇ ಯದಿ || ೧೦ ||

ಸಮಾಂ ಚ ಕುರು ಮಾಂ ರಾಜನ್ ದೇವವೃಷ್ಟಂ ಯಥಾ ಪಯಃ |
ಅಹರ್ತಾವಪಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಉಪಾಮರ್ತೇತ ಮೇ ವಿಭೋ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಪ್ರಿಯಂ ಹಿತಂ ದಾಕ್ಯಂ ಭುವ ಆದಾಯ ಭೂಪತಿಃ |
ವತ್ಸಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನುಂ ಪಾಣಾವದುಹತಕ್ಷಕಲೌಪಧೀಃ || ೧೨ ||

ತಥಾ ಪರೇ ಚ ಸರ್ವತ್ರ ಸಾರಮಾದದತೇ ಬುಧಾಃ |
ತತೋಽನ್ಯೇಚ ಯಥಾಕಾಮಂ ದುದುಹುಃ ಪೃಥುಭಾವಿತಾಮ್ || ೧೩ ||

ಋಷಯೋ ದುದುಹುರ್ದೇವೀಮಿಂದ್ರಿಯೇಷ್ವರ ಸತ್ತಮ |
ವತ್ಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಯಶ್ಶೃದೋಮಯಂ ಶುಚಿ || ೧೪ ||

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿರುವರು. ಅವು ಉಪಯೋಗಿಯಾಗಿವೆ || ೩ || ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿಗಳು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು || ೪ || ಆದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಅವನು ಆದರಿಸದೆಯೇ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋಚಿದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಯಗಳು, ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪದೇ-ಪದೇ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ || ೫ || ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಯಮ-ನಿಯಮಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ದುರಾಚಾರಿಗಳು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ || ೬ || ಲೋಕಪಾಲನೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ನಿಮ್ಮಂತಹ ರಾಜರು ನನ್ನನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದನ್ನು, ಆದರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಆದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನರು ಕಳ್ಳರಂತೆ ಅಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಮುಂದೆ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಗೆ ಒಡಗಿಬರಲೆಂದು ಕಾಳದ ಔಷಧಿ-ಬೀಜಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು || ೭ || ಈಗ ಬಹಳ ಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಯಿದರಿಂದ ಆ ಧಾನ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇ ಜೀರ್ಣವಾಗಿಹೋಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನೀನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು || ೮ || ಎಲೈ ಲೋಕಪಾಲನಾದ ವೀರನೇ! ಈಗ ನಿನಗೆ ಷಲಬೋಕಗಳಿಗೂ ಇಷ್ಟವಾಗಿ ಹಿತಕರವಾಗಿರುವ ಅನ್ನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಬಯಕೆಯಿದ್ದರೆ - ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರುವನ್ನು ಹಾಲುಕರೆಯುವ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಲುಕರೆಯುವವರನ್ನು ವಿರ್ಪಡಿಸು. ಆ ಕರುವಿನ ಮೇಲಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಹಾಲಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅನ್ನ ಎಲ್ಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುವೆನು || ೯ || ರಾಜನೇ! ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತಿದೆ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹಳ್ಳ-ತಿಟ್ಟುಗಳಲ್ಲದೆ ಸಮಕಲವಾಗಿಸಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಸುರಿಸಿದ ಮಳೆಯ ನೀರು ಪರ್ವಾಕಾಲವು ಕಳೆದಹೋದ ಬಳಿಕವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದು. ನನ್ನೊಳಗಿನ ತೇವವು ಒಣಗಿಹೋಗದು. ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಶುಂಭಾ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಬಹುದು || ೧೦ ||

ಭೂದೇವಿಯು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಿಯವೂ, ಹಿತಕರವೂ ಆದ ಮಾತನ್ನು ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸ್ವಾಮ್ಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನೇ ಕರುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋರೂಪಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡನು || ೧೧ || ಹಾಗೆಯೇ ಪೃಥುವಿನಂತೆ ತೀರ್ವಕೆಯುಳ್ಳ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಸಾರವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಅವರು ಪೃಥು ರಾಜನ ಮೂಲಕ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು || ೧೨ || ಋಷಿಗಳು ಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯ (ವಾಣಿ, ಮನಸ್ಸು, ಶ್ರುತಿ) ರೂಪವಾದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪೇದರೂಪವಾದ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು || ೧೩ || ದೇವತೆಗಳು

ಕೃತ್ವಾ ವತ್ಸಂ ಸುರಗಣಾ ಇಂದ್ರಂ ಸೋಮಮದೂದುಹನ್ |
ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ ವೀರ್ಯಮೋಷೋ ಒಲಂ ಪಯಃ

|| ೧೫ ||

ದೈತೇಯಾ ದಾನವಾ ವತ್ಸಂ ಪ್ರಹ್ಲಾದಮಸುರರ್ಷಭಮ್ |
ವಿಧಾಯಾದೂದುಹನ್ ಕ್ಷೀರಮಯಪಾತ್ರೇ ಸುರಾಸವಮ್

|| ೧೬ ||

ಗಂಧರ್ವಾಪರಸೋಽಧುಕ್ಷನ್ಪಾತ್ರೇ ಪದ್ಮಮಯೇ ಪಯಃ |
ವತ್ಸಂ ವಿಶ್ವಾನ್ವಸುಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಾಂಧರ್ವಂ ಮಧು ಸೌಭಗಮ್

|| ೧೭ ||

ವತ್ಸೇನ ಪಿತರೋಽರ್ಯಮ್ನಾ ಕದ್ಯಂ ಕ್ಷೀರಮಧುಕ್ಷತ |
ಆಮಪಾತ್ರೇ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವತಾಃ

|| ೧೮ ||

ಪ್ರಕಲ್ಪ ವತ್ಸಂ ಕಪಿಲಂ ಸಿದ್ಧಾಃ ಸಂಕಲ್ಪನಾಮಯೀಮ್ |
ಸಿದ್ಧಿಂ ನಭಸಿ ವಿದ್ಯಾಂ ಚ ಯೇ ಚ ವಿದ್ಯಾಧರಾದಯಃ

|| ೧೯ ||

ಅನ್ಯೇ ಚ ಮಾಯಿನೋ ಮಾಯಾ-

ಮುಂತರ್ಥಾನಾದ್ಭುತಾತ್ಮನಾಮ್ |

ದುಯಂ ಪ್ರಕಲ್ಪ ವತ್ಸಂ ತೇ

ದುದುಹುರ್ಧಾರಣಾಮಯೀಮ್ || ೨೦ ||

ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ಭೂತಾನಿ ಪಿಶಾಚಾಃ ಪಿಶಿತಾಶನಾಃ |
ಭೂತೇಶವತ್ಸಾ ದುದುಹುಃ ಕಪಾಲೇ ಕ್ಷತಜಾಸವಮ್

|| ೨೧ ||

ತಥಾಹಯೋ ದಂದಕೂಕಾಃ ಸರ್ಪಾ ನಾಗಾಶ್ಚ ತಕ್ಷಕಮ್ |
ವಿಧಾಯ ವತ್ಸಂ ದುದುಹುರ್ಬಲಪಾತ್ರೇ ವಿಷಂ ಪಯಃ

|| ೨೨ ||

ಪಶವೋ ಯಮಂ ಕ್ಷೀರಂ ವತ್ಸಂ ಕೃತ್ವಾ ಚ ಗೋವೃಷಮ್ |
ಅರಣ್ಯಪಾತ್ರೇ ಚಾಧುಕ್ಷನ್ ಮೃಗೇಂದ್ರೇಣ ಚ ದಂಷ್ಟ್ರಿಣಃ

|| ೨೩ ||

ಕ್ರವ್ಯಾದಾಃ ಪ್ರಾಣಿನಃ ಕ್ರವ್ಯಂ ದುದುಹುಃ ಸ್ವೈ ಕಲೇವರೇ |
ಸುಪರ್ಣವತ್ಸಾ ವಿಹಗಾಶ್ಚರಂ ಚಾಚರಮೇವ ಚ

|| ೨೪ ||

ವಟವತ್ಸಾ ವನಸ್ಪತಯಃ ಪೃಥಗ್ರಸಮಯಂ ಪಯಃ |
ಗಿರಯೋ ಹಿಮವದ್ವತ್ಸಾ ನಾನಾಧಾತುಸ್ತ ಸಾನುಷು

|| ೨೫ ||

ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ ಸುಪರ್ಣಮಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೋಮ
ವ (ಅಮೃತ), ವೀರ್ಯ (ಮನೋಬಲ), ಒಲ (ಇಂದ್ರಿಯ
ಬಲ) ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಬಲರೂಪವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದು
ಕೊಂಡರು || ೧೫ || ದೈತ್ಯರು ಮತ್ತು ದಾನವರು ಅಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಬ್ಬಿರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ
ಮದಿರಾ ಮತ್ತು ಅಸವ (ಸುರೆ) ಮುಂತಾದ ಮದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಲ
ನ್ನಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡರು || ೧೬ || ಗಂಧರ್ವರು ಮತ್ತು ಅವರ
ಯರು ಪದ್ಮವರ್ಷವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಮಲರೂಪವಾದ
ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಮಾಧುರ್ಯ ಹಾಗೂ ಸೌಂದರ್ಯ
ರೂಪವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು || ೧೭ || ಶ್ರಾದ್ಧದ
ಅಧಿಪ್ತಾತ್ಮದೇವತೆಗಳಾದ ಸ್ವದೇವತೆಗಳು ಆರ್ಯಮನನ್ನು
ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗ್ಗಲ ಮಹಕಮಲ್ಲಿ ಕವ್ಯರೂಪವಾದ
ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು || ೧೮ || ಅನಂತರ ಸಿದ್ಧರು ಕಪಿಲ
ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶವೆಂಬ ಪಾತ್ರೆ
ಯಲ್ಲಿ ಅಗಮಾದಿ ಅದ್ವೈತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ವಿದ್ಯಾಧರರು
ಅಕಾಶಮನವೇ ಮುಂತಾದ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹಾಲನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು
ಕೊಂಡರು || ೧೯ || ಕೀಷ್ಕರವರೇ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಮಾಯಾ
ವಿಗಳು ಮಯ ದಾನವರನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂತರ್ಧಾಸ
ಹೊಂದುವಿಕೆ ವಿಚಿತ್ರರೂಪವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ
ಧಾರಣಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಲನ್ನಾಗಿ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು || ೨೦ ||
ಹೀಗೆಯೇ ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸ ಹಾಗೂ ಮೃತ-ಪಿಶಾಚಾದಿ
ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು ಭೂತಾಧಿಪತನ ಮರವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ
ಕೊಂಡು ಕಪಾಲ (ತಲೆಯುಡುಕೆ)ವೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರುಧಿ
ರಾಸವರೂಪವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು || ೨೧ ||
ಪಡೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾವುಗಳು ಪೆಪೆಮ್ಮಳ ಸರ್ಪಗಳು, ನಾಗಗಳು
ಮತ್ತು ಜೇಳುಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿಷಧರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಕ್ಷಕನನ್ನು
ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಮಾಯಿಯೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ
ವಿಷರೂಪವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡವು || ೨೨ || ಪಶುಗಳು
ಭೂವಾನ್ ಮಧುವೇವರ ವಾಹವಾದ ವೃಷಭನನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯವೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲಿನ ರೂಪವಾದ
ಹಾಲನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳುಳ್ಳ
ಮಾಂಸಾಕ್ಷಿಗಳ ಮಗಳು ಸಿಂಹವೆಂಬ ಕರುವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಲೀರವೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿಯ ಮಾಂಸವೆಂಬ
ಹಾಲನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಗರುಡನನ್ನು
ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಳು-ಹುವ್ವೆವೆ ಮುಂತಾದ ಚರಪದಾರ್ಥ
ಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಿರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಲಿನರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡವು || ೨೩-೨೪ || ವೃಕ್ಷಗಳು ಅಲದಮರ
ವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಾನಾರಸರೂಪವಾದ ಹಾಲನ್ನು
ಕರೆದುಕೊಂಡವು. ಪರ್ವತಗಳು ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶಿಖರಗಳೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
ಪ್ರಕಾರದ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು || ೨೫ ||

ಸರ್ವೇ ಸ್ವಮುಖ್ಯವತ್ಸೇನ
 ಸ್ವೇ ಸ್ವೇ ಪಾತ್ರೇ ಪೃಥಕ್ಪಯಃ |
 ಸರ್ವಕಾಮದುಘಾಂ ಪೃಥ್ವಿಂ
 ದುದುಹುಃ ಪೃಥುಭಾವಿತಾಮ್ || ೨೬ ||

ಏವಂ ಪೃಥ್ವಾದಯಃ ಪೃಥ್ವಿಮನ್ನಾದಾಃ ಸ್ವನ್ನಮಾತ್ಮನಃ |
 ದೋಹವತ್ಸಾದಿಭೇದೇನ ಕ್ಷೀರಭೇದಂ ಕುರೂದ್ವಹ
 || ೨೭ ||

ತತೋ ಮಹೀಪತಿಃ ಪ್ರೀತಃ ಸರ್ವಕಾಮದುಘಾಂ ಪೃಥುಃ |
 ದುಹಿತೃತ್ವೇ ಚಕಾರೇಮಾಂ ಪ್ರೇಮ್ನಾ ದುಹಿತೃವತ್ಸಲಃ
 || ೨೮ ||

ಚೂರ್ಣಯನ್ ಸ್ವಧನುಷ್ಕೋಟ್ಯಾ ಗಿರಿಕೂಟಾನಿ ರಾಜರಾಟ್ |
 ಭೂಮಂಡಲಮಿದಂ ವೈಷ್ಠಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಕ್ರೇ ಸಮಂ ವಿಭುಃ
 || ೨೯ ||

ಅಥಾಸ್ಮಿನ್ಮಗವಾನ್ ವೈಷ್ಠಃ ಪ್ರಚಾನಾಂ ವೃತ್ತಿದಃ ಪಿತಾ |
 ನಿವಾಸಾನ್ ಕಲ್ಪಯಾಂಚಕ್ರೇ ತತ್ರ ತತ್ರ ಯಥಾರ್ಹತಃ
 || ೩೦ ||

ಗ್ರಾಮಾನ್ ಪುರಃ ಪತ್ತನಾನಿ ದುರ್ಗಾಣಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ |
 ಘೋಷಾನ್ತ್ರಜಾನ್ತರಿಬಿರಾಸಾಕರಾನ್ವೇಟಖರ್ವಟಾನ್
 || ೩೧ ||

ಪ್ರಾಕ್ತ್ವೈರೋರಿಹ ನೈವೈಶಾ ಪುರಗ್ರಾಮಾದಿಕಲ್ಪನಾ |
 ಯಥಾಸುಖಂ ವಸಂತಿ ಸ್ಮ ತತ್ರ ತತ್ಪ್ರಾಕುತೋಭಯಾಃ
 || ೩೨ ||

ಪೃಥ್ವಿಯಾದರೋ ಬಯಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹ
 ವಳು. ಈಗ ಅವಳು ಪೃಥುರಾಜನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ
 ಅವಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಮುಖ್ಯನಾಯಕನನ್ನು
 ಕರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಗೆ-ಒಗೆಯ
 ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಲಿನರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು. || ೨೬ ||

ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದುರನೇ ! ಹೀಗೆ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನೇ ಮೊದ
 ಲ್ಲೊಂಡು ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು ನಾನಾಪ್ರಕಾರದ ಕರು
 ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ
 ಅನ್ನರೂಪವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು.

|| ೨೭ || ಅದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜಾ ಪೃಥುವಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ
 ವಾಗಿ ಸರ್ವಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವ ಪೃಥುವಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಿಯಂತೆ
 ಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿಯೇ
 ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. || ೨೮ || ಮತ್ತೆ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪೃಥುವು ತನ್ನ
 ಧನುಷ್ಯದ ತುದಿಯಿಂದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಈ ಇಡೀ
 ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಒಳಮುಟ್ಟಿಗೆ ಸಮತಲವಾಗಿಸಿದನು. || ೨೯ ||

ಆ ವೇನಪುತ್ರನಾದ ಭಗವಾನ್ ಪೃಥುವು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಂದೆ
 ಯಂತೆ ಇದ್ದು ಅವರ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
 ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಸಮತಲವಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆ
 ಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಥೋಚಿತವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿ
 ಕೊಟ್ಟನು. || ೩೦ || ಅವರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳು, ಪುರಗಳು,
 ಪಟ್ಟಣಗಳು, ದುರ್ಗಗಳು, ಗೊಲ್ಲರ ಊರು-ಕೇರಿಗಳು, ಗೋ
 ಶಾಲೆಗಳು, ಶಿಬಿರಗಳು, ಗಣಗಳು, ರೈತರ ಹಳ್ಳಿಗಳು, ಪರ್ವತ
 ತಪ್ಪಲುಗಳ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು
 ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. || ೩೧ || ಮಹಾರಾಜಾ ಪೃಥುವಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು
 ಈ ಪೃಥುವಿಯಲ್ಲಿ ಪುರ-ಗ್ರಾಮಾದಿಗಳ ವಿಭಾಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ
 ಜನರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲತೆಗನುಸಾರ ಆಡೆ-ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ
 ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. (ಈಗ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ
 ಕೊಟ್ಟ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂತೋಷ
 ವಾಗಿ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದರು.) || ೩೨ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
 ಪೃಥುವಿಜಯೇಽಪ್ಪಾಢೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೮ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನಿಂದ ನೂರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳ ಆಚರಣೆ

ಮೃತ್ಯೇಯ ಉವಾಚ

ಅಥಾದೀಕ್ಷತ ರಾಜಾ ತು ಹಯಮೇಧಪತೇನ ಸಃ |
 ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತೇ ಮನೋಃ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಯತ್ರ ಪ್ರಾಚೇ ಸರಸ್ವತೀ
 || ೧ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ ! ಮನು
 ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸುರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ
 ಹರಿಯುವ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಪೃಥುಚಕ್ರ
 ವರ್ತಿಯು ನೂರು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು
 ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. || ೧ ||

ತದಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಕರ್ಮಾತಿಶಯಮಾತ್ಮನಃ |
ಶಕ್ತಕುರ್ನ ಮಮೃಶೇ ಪ್ರಥೋರ್ಯಜ್ಞ ಮಹೋತ್ಸವಮ್ || ೨ ||

ಯತ್ರ ಯಜ್ಞಪತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಗವಾನ್ ಹರಿರೀಶ್ವರಃ |
ಅನ್ವಭೂಯತ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಲೋಕಗುರುಃ ಪ್ರಭುಃ || ೩ ||

ಅನ್ವಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಶರ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಕಪಾತ್ಯೈಃ ಸಹಾನುಗೈಃ |
ಉಪಗೀಯಮಾನೋ ಗಂಧರ್ವೈರ್ಮುನಿಭಿಶ್ಚಾಪ್ತಪೋಗಣೈಃ || ೪ ||

ಸಿದ್ಧಾ ವಿದ್ಯಾಧರಾ ದೈತ್ಯಾ ದಾನವಾ ಗುಹ್ಯಕಾದಯಃ |
ಸುನಂದನಂದಪ್ರಮುಖಾಃ ಪಾರ್ಷ್ವದಪ್ರವರಾ ಹರೇಃ || ೫ ||

ಕಪಿಲೋ ನಾರದೋ ದಕ್ಷೋ ಯೋಗೀಶಾಃ ಸಹಾದಯಃ |
ತಮನ್ವೀಯುರ್ಭಾಗವತಾ ಯೇ ಚ ತತ್ಸವನೋತ್ಸುಕಾಃ || ೬ ||

ಯತ್ರ ಧರ್ಮದುಘಾ ಭೂಮಿಃ ಸರ್ವಕಾಮದುಘಾ ಸಹೀ |
ದೋಗ್ಮಿ ಸ್ವಾಭೀಪ್ಸಿತಾನರ್ಥಾನ್ ಯಜಮಾನಸ್ತು ಭಾರತ || ೭ ||

ಊಹುಃ ಸರ್ವರಸಾನ್ನದ್ಭಃ ಕ್ಷೀರದದ್ಭನ್ನಗೋರಸಾನ್ |
ತರವೋ ಭೂರಿವರ್ಷಾಣಃ ಪ್ರಾಸೂಯಂತ ಮಥುಕ್ವಿತಃ || ೮ ||

ಸಿಂಧವೋ ರತ್ನನಿಕರಾನ್ ಗಿರಯೋಽನ್ಯಂ ಚತುರ್ವಿಧಮ್ |
ಉಪಾಯನಮುಪಾಜಹ್ರುಃ ಸರ್ವೇ ಯೋಕಾಃ ಸಪಾಲಕಾಃ || ೯ ||

ಇತಿ ಚಾಧೋಕ್ಷಜೇಶ್ಯ ಪ್ರಥೋಽಸ್ತು ಪರಮೋದಯಮ್ |
ಅಸೂಯನ್ ಭಗವಾನಿಂದ್ರಃ ಪ್ರತಿಘಾತಮುಚೀಕರತ್ || ೧೦ ||

ಚರಮೇಣಾತ್ಮಮೇಧೇನ ಯಜಮಾನೇ ಯಜುಷ್ಠತಿಮ್ |
ವೈನ್ಯೇ ಯಜ್ಞಪರುಂ ಸ್ಪರ್ಧನ್ನಪೋವಾಹ ತಿರೋಹಿತಃ || ೧೧ ||

ತಮತ್ರಿಭಗವಾನ್ಯೈಕತ್ವ ರಮಾಣಂ ವಿಹಾಯಸಾ |
ಆಮುಕ್ತಮಿವ ಪಾಖಂಡಂ ಯೋಽಧರ್ಮೋಧರ್ಮವಿಭ್ರಮಃ || ೧೨ ||

ಅತ್ರಿಣಾ ಚೋದಿತೋ ಹಂಘಂ ಪ್ರಥುಪ್ರತ್ಯೋ ಮಹಾರಥಃ |
ಅನ್ವಧಾವತ ಸಂಪ್ರದ್ವಿಷ್ಟ ತಿಷ್ಠೇತಿ ಚಾಬ್ರವೀತ್ || ೧೩ ||

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಾನ್ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಥುವಿನ ಕರ್ಮವು ನನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು ಎಂದು ಅನಿಸಿತು. ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ರಾಜನ ಯಜ್ಞೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಹಿಸಿದನಾದನು || ೨ || ಪ್ರಥುಮಹಾರಾಜನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಅಂತರಾತ್ಮನೂ, ಸರ್ವಲೋಕಭೂಷಣನೂ, ಜಗದೀಶ್ವರನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದಾ ಕೊಟ್ಟವನು || ೩ || ಅವನೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಮಹಾಶಿವರು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಅನುಚರರ ಸಹಿತ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಕೂಡ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಆಗ ಗಂಧರ್ವರು, ಮುನಿಗಳು, ಅಪರೇಷುರು ಸಮಗ್ರ ಶ್ರೀಶ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೪ || ಸಿದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ಯಕ್ಷರು, ಸುನಂದ-ನಂದ ಮೊದಲಾದ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ಮತ್ತು ಸಹಾ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಸುಕರಾದ ಕಪಿಲರು, ನಾರದರು, ದಕ್ಷಾಕ್ಷೇಯರು, ಸನಕಾದಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಪ್ರಭುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದಿದ್ದರು || ೫-೬ ||

ಎಲ್ಲ ಭವತುಲಮಗಳೇ! ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತ ಭೂಮಿಯು ಕಾಮಧೇನುರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಯಜಮಾನನ ಎಲ್ಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿತ್ತು. || ೭ || ಸದಿಗಳು ತಾಳು-ಮೊಸರು-ತುಪ್ಪಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಗೋರಸಗಳನ್ನು, ಇಕ್ಷು-ವ್ಯಾಕ್ರಾದಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ರಸಗಳನ್ನು ಹರಿಯಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಮಹಾಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಜೇನು-ತುಪ್ಪವನ್ನು ಜೇನಿನಂತಹ ಸವಿಯುಳ್ಳ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೮ || ಸಮುದ್ರಗಳು ರತ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತಗಳು ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯ-ಚೋಷ್ಯ-ಲೇಹ್ಯಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಬೀಜಬಾಲಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳು ಒಗೆ-ಒಗೆದು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಥುವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೯ ||

ಪ್ರಥುಮಹಾರಾಜನಾದರೋ ವಿಶಮಾತ್ಮ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಪ್ರಥುವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಯಜ್ಞಾಸ್ಥನು ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಅವನ ಒಪಳ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸುಪ್ರಸಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವನ್ನೊಪ್ಪಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು || ೧೦ || ಮಹಾರಾಜಾ ಪ್ರಥುವು ಕೊನೆಯ ಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪತಿಯ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಂದ್ರನು ಆಸೂಯೆಯಿಂದ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಆತನ ಯಜ್ಞಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆಳಹರಿಸಿದನು || ೧೧ || ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪಾಷಾಣವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಅದು ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಂತಹುದು. ಆದನ್ನು ಅಶ್ರಮಿಸಿದರೆ ಪಾಪಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಆಡುವಂತೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾಶೂರಾದ ಅತ್ರಿಮಹರ್ಷಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಅವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜಾ ಪ್ರಥುವಿನ ಮಹಾರಥಿ ಪುತ್ರನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪದಿಂದ 'ಎಲವೋ! ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು!' ಎಂದು ಕೂಗಿದನು || ೧೨-೧೩ ||

ತಂ ತಾದೃಶಾಕೃತಿಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮೇನೇ ಧರ್ಮಂ ಶರೀರಿಣಿಮ್ |
ಜಟಿಲಂ ಭಸ್ಮನಾಚ್ಛನ್ನಂ ತಸ್ಯ ಬಾಣಂ ನ ಮುಂಚತಿ

|| ೧೪ ||

ವಧಾನ್ನಿವೃತ್ತಂ ತಂ ಭೂಯೋ ಹಂತವೇತಿರಪೋದಯತ್ |
ಜಹಿ ಯಜ್ಞಹಸಂ ತಾತ ಮಹೇಂದ್ರಂ ವಿಬುಧಾಧಮಮ್

|| ೧೫ ||

ಏವಂ ವೈನ್ಯಸುತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತರ್ವಮಾಣಂ ವಿಹಾಯಸಾ |
ಅಸ್ತದ್ರವದಭಿಕ್ರುದ್ಧೋ ರಾವಣಂ ಗೃಧ್ರರಾಡಿವ

|| ೧೬ ||

ಸೋಽಶ್ವಂ ರೂಪಂ ಚ ತದ್ವಿತ್ಯಾ ತ್ವಾ ಆಂತರ್ಹಿತಃ ಸ್ವರಾಟ್ |
ವೀರಃ ಸ್ವಪಶುಮಾದಾಯ ಪಿಶುರ್ಯಜ್ಞಮುಪೇಯಿವಾನ್

|| ೧೭ ||

ತತ್ತಸ್ಯ ಚಾದ್ವತಂ ಕರ್ಮ ವಿಚಕ್ಷ್ಯ ಪರಮರ್ಷಯಃ |
ನಾಮಧೇಯಂ ದದುಸ್ತಸ್ಯ ವಿಜಿತಾಶ್ಚ ಇತಿ ಪ್ರಭೋ

|| ೧೮ ||

ಉಪಸೃಜ್ಯ ತಮಸ್ತೀವ್ರಂ ಜಹಾರಾಶ್ವಂ ಪುನರ್ಹರಿಃ |
ಚಪಾಲಯೂಪತತ್ಯನ್ನೋ ಹಿರಣ್ಮರತನಂ ವಿಭುಃ

|| ೧೯ ||

ಅತ್ರಿಃ ಸಂದರ್ಶಯಾಮಾಸ ತ್ವರಮಾಣಂ ವಿಹಾಯಸಾ |
ಕಪಾಲಖಿಟ್ಟಾಗಧರಂ ವೀರೋ ನೈನಮಬಾಧತ

|| ೨೦ ||

ಅತ್ರಿಣಾ ಚೋದಿತಸ್ತಸ್ಯ ಸಂದರ್ಶೇ ವಿಶಿಖಂ ರುಪಾ |
ಸೋಽಶ್ವಂ ರೂಪಂ ಚ ತದ್ವಿತ್ಯಾ ತ್ವಾವಂತರ್ಹಿತಃ ಸ್ವರಾಟ್

|| ೨೧ ||

ವೀರಶ್ಚಾಶ್ವಮುಪಾದಾಯ ಪಿತೃಯಜ್ಞಮುಪಾಪ್ರಜತ್ |
ತದವದ್ಯಂ ಹರೇ ರೂಪಂ ಜಗೃಹುರ್ಜ್ಞಾನದುರ್ಬಲಾಃ

|| ೨೨ ||

ಯಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಜಗೃಹೇ ಇಂದ್ರೋಹಯಜಿಹೀರ್ಷಯಾ |
ತಾನಿ ಪಾಪಸ್ಯ ಖಂಡಾನಿ ಲಿಂಗಂ ಖಂಡಮಿಹೋಚ್ಯತೇ

|| ೨೩ ||

ಏವಮಿಂದ್ರೇ ಹರತ್ಯಶ್ವಂ ವೈನ್ಯಯಜ್ಞಜಿಘಾಂಸಯಾ |
ತದ್ಗೃಹೀತವಿಸ್ತೃಪ್ತೇಷು ಪಾಖಂಡೇಷು ಮತಿಸ್ಸೃಣಾಮ್

|| ೨೪ ||

ಆಗ ಇಂದ್ರನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಟಾಜೂಟವಿತ್ತು. ಮೈಗೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಬಣಿಯಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪೃಥು ಪುತ್ರನು ಆತನನ್ನು ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೧೪ || ಅವನು ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಅತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು 'ವತ್! ಈತನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಕಡಿಸಲು ಬಂದ ದೇವತಾಧಮನಾದ ಇಂದ್ರನು. ಇವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸು' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ನೀಡಿದರು. || ೧೫ || ಅತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೀಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಾಗ ಪೃಥುಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂತು. ಅವನು ರಾವಣನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟುಕೊಂಡ ಜಟಾಯುವಿನಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು. || ೧೬ || ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಜೆದರಿ ತನ್ನ ಆ ಪಾಪವನ್ನೇ ಪವನ್ಯಾದ ಯಜ್ಞದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಕಗ್ಗರೆಯಾದನು. ವೀರನಾದ ಪೃಥುವುತ್ರನು ತನ್ನ ಯಜ್ಞ ಶ್ವವನ್ನು ಶೇಗದುಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಮರಳಿದನು. || ೧೭ || ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ವಿರುಧನೇ! ಅವನ ಆ ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆತನಿಗೆ 'ವಿಜಿತಾಶ್ವ' ಎಂಬ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. || ೧೮ ||

ಮುಜ್ಞದೆ ಅಶ್ವವನ್ನು ಚಪಾಲ ಮತ್ತು ಯೂಪಸ್ತಂಭಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ಫೋರವಾದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಯಜ್ಞಶ್ವವನ್ನು ಅದರ ಚಿನ್ನದ ಸರಪಳಿಯೊಡನೆ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. || ೧೯ || ಅತ್ರಿಮುನಿಗಳು ಪುನಃ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನು ಕಪಾಲವನ್ನು ಖಿಟ್ಟಾಗವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಪ್ಪಿ ಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಪೃಥುವುತ್ರನು ಅವನ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೨೦ || ಆಗ ಅತ್ರಿಮಹರ್ಷಿಯು ಮತ್ತೆ ಅವನಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹಕುಂಬ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು ಪೃಥುವುತ್ರನು ಕ್ರೋಧ ದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ದೇವರಾಜನು ತನ್ನ ಭದ್ರ ವೇಷವನ್ನೂ ಯಜ್ಞಶ್ವವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನ ನಾದನು. || ೨೧ || ವೀರನಾದ ವಿಜಿತಾಶ್ವನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಇಂದ್ರನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಆ ನಿಂದನೀಯವಾದ ವೇಷವನ್ನು ಮಂದ ಮತಿಗಳಾದ ಜನರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. || ೨೨ || ಇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞ ಶ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧರಿಸಿದ ರೂಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಾಪದ ಖಂಡಗಳಾದುದರಿಂದ 'ಪಾಖಂಡ' ಎನಿಸಿದುವು. ಇಲ್ಲಿ 'ಖಂಡ'ವೆಂದರೆ ಚಿಹ್ನೆಯ ವಾಚಕವಾಗಿದೆ. || ೨೩ || ಹೀಗೆ ಪೃಥುವಿನ ಮುಜ್ಞವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಯಜ್ಞಪಶುವನ್ನು ಕರಿಯುವಾಗ ಇಂದ್ರನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಧರಿಸಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ದಿಗಂಬರತ್ವ, ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರಗಳ ಧಾರಣೆ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಮುಂತಾದ ಪಾಖಂಡವರ್ಣ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಮೋಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ನಾಸ್ತಿಕಮತಗಳು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷವನ್ನು

ಧರ್ಮ ಇತ್ಯುಪಧರ್ಮೇಷು ನಗ್ನರಕ್ತಪಟಾದಿಷು |
ಪ್ರಾಯೀಣ ಸದ್ಭಕ್ತೇ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಪೇಶಲೇಷು ಚ ಪಾಂಗಿಷು
|| ೨೫ ||

ತದಭಿಜ್ಞಾಯ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಥುಃ ಪ್ರಥುಪರಾಕ್ರಮಃ |
ಇಂದ್ರಾಯ ಕುಪಿತೋ ಬಾಣಮಾದಕ್ಷೋದ್ಯತಕಾರ್ಮುಕಃ
|| ೨೬ ||

ತನ್ಮುಕ್ತಿಸ್ತಾಃ ಶಕ್ತವಥಾಭಿಸಂಧಿತಂ
ವಿಚಿಕ್ಷ್ತ ಮುಷ್ಣೀಕ್ಷ್ತ ಮಸುಜ್ವರಂಹಸಮ್ |
ನಿವಾರಯಾಮಾಸುರಜೋ ಮಹಾಮಹೇ
ನ ಯುಜ್ಯತೇತತ್ಸಾನ್ಯವಥಾ ಪ್ರಚೋದಿತಾತ್ || ೨೭ ||

ವಯಂ ಮರುತ್ತಂತಮಿಹಾರ್ಥನಾಶನಂ
ಹೃಯಾಮಹೇ ತ್ವಚ್ಚವಸಾ ಹತತ್ವಿಜಮ್ |
ಅಯಾತಯಾಮೋಹಹವೈರನಂತರಂ
ಪ್ರಸಕ್ತ ರಾಜನ್ ಐಹವಾಮ ತೇಹಿತಮ್ || ೨೮ ||

ಇತ್ಯಾಮಂತ್ರ ಕ್ರತುಪತಿಂ ವಿದುರಾಸ್ಕರ್ತ್ವಜೋ ಯಶಾ |
ಸುಗ್ರಸ್ತಾಂಜುಹ್ವತೋಽಭ್ಯೇತ್ ಸ್ವಯಂಘ್ರಾಃ ಪ್ರತ್ಯಪೇಧತ
|| ೨೯ ||

ನ ವಧ್ಯೋ ಭಮತಾದಿಂದ್ರೋ ಯದ್ಯಚ್ಛೋ ಭಗವತ್ಸಮಃ |
ಯಂ ಜಿಘಾಂಸಥ ಯಜ್ಞೇನ ಯಶ್ಯೇಷ್ವಾಸ್ತಸವಃ ಸುರಾಃ
|| ೩೦ ||

ತದಿದಂ ಪಶ್ಯತ ಮಹದ್ವರ್ಜವ್ಯತಿಕರಂ ದ್ವಿಜಾಃ |
ಇಂದ್ರೇಣಾನುಷ್ಠಿತಂ ರಾಜ್ಞಃ ಕರ್ಮೈತದ್ವಿಜಿಘಾಂಸತಾ
|| ೩೧ ||

ಪ್ರಥುಕೀರ್ತೇಃ ಪ್ರಥೋಭೂಯಾತ್ತರ್ಜ್ಯೋನುತಕ್ರತುಃ |
ಅಲಂತೇ ಕ್ರತುಭಿಃ ಸ್ವಪ್ತೈರ್ಯಾದೃವಾಸ್ತೋಕ್ತಧರ್ಮವಿತ್
|| ೩೨ ||

ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೇ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇವು ಧರ್ಮಗಳೇ ಅಲ್ಲ ಭರ್ಮ
ವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಪಾಮರ ಜನರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತರಾಗು
ತ್ತಾರೆ. || ೨೪-೨೫ ||

ಇಂದ್ರನ ಈ ಕುಳ್ಳಿಕ್ಕುವನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ
ಪ್ರಥುಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಆತನ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಕ್ರೋಧವು ಉಂಟು
ಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಜಿಲ್ಲೆಸತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದನು.
|| ೨೬ || ಆಗ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕೆರಳಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಕಪ್ಪಣಾಗಿತ್ತು. ಸಹಿಸುಸದಳವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಪ್ರಥುವು
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪರಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು
ಯಿತ್ತಿಹರು ಆತನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾ ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು
ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಾಲಿಯು ಯಜ್ಞಧೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ
ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಯಜ್ಞಪಠವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ವಧಿ
ಸುರಾದು. || ೨೭ || ಈ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ
ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರನು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ
ಅಸೂಯೆಗೊಂಡು ಈಗಾಗಲೇ ತೇಜೋಹೀನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾವು
ಅಮೋಘವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅವಾಹನ
ಮಾಡಿ ಒಲಿಕ್ಕಾರವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋವಮಾಡಿಬಿಡುವೆವು
ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರು. || ೨೮ ||

ವಿಮರಸಃ 'ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನ ಅನುಮತಿ
ಯಿತ್ತು ಕಡೆದು ಮೂಲಕರು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅಹ್ವಾನಿ
ಸಿದರು. ಅವರು ಸುತೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯನ್ನು
ಇನ್ನೇನು ಹಾಕುವೆನು ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪವೇವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು
ಅವರನ್ನು ತಡೆವರು. || ೨೯ || ಅವರು ತೇಳಿದರು ಎರಡೆ
ಮಾಡಿಕೇ! ನೀವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪರಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ
ಇವನು ಯಜ್ಞಪ್ರಾಪ್ತ ಇಂದ್ರನಾದಂ ಭವಂತನ ಮೂರ್ತಿಯೇ
ಅಗ್ನಿತ್ವಾತಿ ಯಜ್ಞಧೀಕ್ಷೇ ಇವು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ
ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶರೀರವಂತೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹವನನ್ನು ನೀವು
ಯಜ್ಞವದನೀಕರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಡು ಯಜ್ಞಾತೀರಲ್ಲ! || ೩೦ ||
ಪ್ರಥುಮಹಾರಾಜನ ಯಜ್ಞಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಉಂಟು
ಮಾಡಲು ಇಂದ್ರನು ಹೆರಡಿನಿಂದ ಪಾಳಿಂಡವು ಧರ್ಮದ ನಾಶ
ಮಾಡುವಂತಹುದು. ಈ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಗೊಡು. ಈಗ
ಅವನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿರೋಧಮಾಡಬೇಡಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು
ಇನ್ನೂ ಪಾಲಿಂಡಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡುವನು. || ೩೧ ||
ಈ ಪ್ರಥುವಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪೈಪೋಟಿಯೇ
ಬೇಡ. ಪ್ರಥುಮಹಾರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ತುಂಬಾ
ಒದ್ದಾಡಗೊಂಡಿದೆ. ಈತನಿಗೆ ನೂರನೆಯ ಯಜ್ಞದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ
ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಥುರಾಜನ ಕೊಂಭಕ್ಷಾಂಭತ್ತು ಯಜ್ಞ
ಗಳಲ್ಲೇ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗಲಿ. ಅನಂತರ ರಾಜಾರ್ಜಿ ಪ್ರಥುವಿನಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿದರು - ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ನೀನಾದರೂ ವೋಶ್ವಧರ್ಮವನ್ನು
ಬಲ್ಲವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನಗಳ ಅವಶ್ಯ
ಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. || ೩೨ ||

ನೈವಾತ್ಮನೇ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ರೋಷಮಾಹರ್ತುಮರ್ಹಸಿ |
ಉಭಾವಪಿ ಹಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕವಿಗ್ರಹೌ || ೩೩ ||

ಮಾಸ್ತಿಸ್ತಹಾರಾಜ ಕೃಪಾಃ ಸ್ತು ಚಿಂತಾಂ
ಸಿತಾಮಯಾಸ್ತದ್ವಚ ಆದೃತಾತ್ಮಾ |
ಯದ್ವಾಯತೋ ದೈವಹತಂ ನು ಕರ್ತುಂ
ಮನೋಽತಿರುಷ್ಠಂ ವಿಶೇ ತಮೋಽಂಧಮ್ || ೩೪ ||

ಕೃತುವಿರಮತಾಮೇಷ ದೇವೇಷು ದುರವಗ್ರಹಃ |
ಧರ್ಮವ್ಯತಿಕರೋ ಯತ್ರ ಪಾಪಿಂಢೈರಿಂದ್ರನಿರ್ಮಿತ್ಯಃ || ೩೫ ||

ಏಭಿರಿಂದ್ರೋಪರಂಸೃಷ್ಟೈಃ ಪಾಪಿಂಢೈರ್ಹಾರಿಭಿರ್ದರಮ್ |
ಹ್ರಿಯಮಾಣಂ ವಿಚಕ್ಷೇ ಸಂ ಯಸ್ತೇ ಯದ್ವಾಕ್ಯಗರ್ಭಮುಟ್ || ೩೬ ||

ಭವಾನ್ವರಿತ್ಯಾತುಮಿಹಾವತೀರ್ಣೋ
ಧರ್ಮಂ ಜನಾಣಾಂ ಸಮಯಾನುರೂಪಮ್ |
ವೇನಾಪಚಾರಾದವಲುಪ್ತಮದ್ಧ
ತದ್ವೇಹತೋ ಎಷ್ಟು ಕಲಾಪಿ ವೈನ್ಯ || ೩೭ ||

ಸ ತ್ವ ವಿಮೃಶ್ಯಾಸ್ತ ಭವಂ ಪ್ರಜಾಪತೇ
ಸಂಕಲ್ಪನಂ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಂ ಪಿಪೀಪ್ಯಹಿ |
ಏಂದ್ರೀಂ ಚ ಮಾಯಾಮುಪಧರ್ಮಮಾತರಂ
ಪ್ರಚಂಡ ಪಾಪಿಂಡ ಪಥಂ ಪ್ರಭೋ ಜಹಿ || ೩೮ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ತಂ ಸ ಲೋಕಗುರುಣಾ ಸಮಾದಿಷ್ಟೋ ವಿಶಾಂಪತಿಃ |
ತಥಾ ಚ ಕೃತ್ವಾ ವಾತ್ಸಲ್ಯಂ ಮಘೋನಾಪಿ ಚ ಸಂದಧೇ || ೩೯ ||

ಕೃತಾವಚ್ಛಢ್ನಾನಾಯ ಪೃಥವೇ ಭೂರಿಕರ್ಮಣೀ |
ವರಾಂಡದುಸ್ತೇ ವರದಾ ಯೇ ತದ್ಧರ್ಮಿಷಿ ತರ್ಹಿತಾಃ || ೪೦ ||

ಎಪ್ತಾಃ ಸತ್ಕಾರಿಪುರುಷಾಃ ಕ್ರದ್ಧಯಾ ಲಬ್ಧ ದಕ್ಷಿಣಾಃ |
ಅಶಿಷೋ ಯುಯುಜಾಃ ಕ್ಷತ್ರಾದಿರಾಜಾಯ ಸತ್ಯತಾಃ || ೪೧ ||

ತ್ವಮಾಽಽಹೂತಾ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸರ್ವ ಏವ ಸಮಾಗತಾಃ |
ಪೂಜಿತಾ ದಾನಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಪಿತೃ ದೇವರ್ಷಿಮಾನವಾಃ || ೪೨ ||

ನಿನ್ನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನೀನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನು ಇಬ್ಬರೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶರೀರವಾಗಿ ದ್ವೀರಿ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನದೇ ಸ್ವರೂಪಭೂತನಾದ ಇಂದ್ರನ ಕುರಿತು ನೀನು ಕ್ಷೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು || ೩೩ || ನಿನ್ನ ಈ ಯಜ್ಞವೇ ನಿರ್ಮಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಅದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ದೈವವು ತಪ್ಪಿಸಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುವವನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷೋಧಗೊಂಡು ಭಯಂಕರ ಪೋಹದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುವನು || ೩೪ || ರಾಜನೇ! ಈ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸು. ಇದರ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ನಡೆಸಿದ ಪಾಪಿಂಡಗಳಿಂದ ಧರ್ಮದ ನಾಶವಾಗುತ್ತಾ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ದುರಾಗ್ರಹವಿರುತ್ತದೆ || ೩೫ || ಇಂದ್ರನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮನೋಹರ ಪಾಪಿಂಡಗಳ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ ನೋಡು || ೩೬ || ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶನೇ ಆಗಿರುವೆ. ವೇದನ ದುರಾಚರಣೆಯಿಂದ ಧರ್ಮವು ಲೋಪವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಅವನ ಶರೀರದಿಂದ ಅವತರಿಸಿರುವೆ || ೩೭ || ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜಾಪಾಲನಾದ ಪೃಥುವೇ! ಈ ನಿನ್ನ ಅವತಾರದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಭೃಗುವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಶ್ವರೂಪವಾದ ಮುನಿಶ್ವರರ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು. ಈ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಪಾಪುಡವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಇಂದ್ರನ ಮಾಯೆಯು ಅಧರ್ಮದ ಜನನಿಯಾಗಿದೆ. ನೀನು ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡು || ೩೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಲೋಕಗುರುವಾದ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಕಿಳವಳಿಕೆ ನೀಡಿದ ೭೪೯ ಪೃಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಮಹಾರಾಜ ಪೃಥುವು ಯಜ್ಞದ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಕ್ಷೀತಿಯಿಂದ ಸಂಧಿಮಾಡಿ ಕೊಂಡನು || ೩೯ || ಇದಾದನಂತರ ರಾಜನು ಯಜ್ಞಾಂತ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿವೃತ್ತನಾದಾಗ ಅವನ ಯಜ್ಞದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಅವನಿಗೆ ಆಧೀಷ್ಟವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು || ೪೦ || ಅದಿ ರಾಜನಾದ ಪೃಥುವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆತನ ಸತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಅಮೋಘವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು || ೪೧ || ಹಾಗೂ ಪೇಳಿದರು - 'ಓ ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ನಿನ್ನ ಅಹ್ವಾನದಂತೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ಪಿತೃಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ದಾನ-ಮಾನಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ವರೂಪಪಟ್ಟರು' ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು || ೪೨ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪ್ರಲಾಗೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಃ ಸ್ಕಂಧಃ ಪೃಥುವಿನಯೋ ವಿಶೋಽವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಅಮೃಗಗ್ರಹಿಸಿದುದು

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ |

ಭಗವಾನಪಿ ವೈಕುಂಠಃ ಸಾಕಂ ಪುಢಾಪತಾ ವಿಭುಃ |
ಯಚ್ಚೈರ್ಯಜ್ಞಪತಿಃಪುಷ್ಪೋ ಯಜ್ಞ ಭುಕ್ತಮುಭಾಷತ
|| ೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ |

ಏವ ತೇಽಕಾರಪೀಡ್ಯಗಂ ಹಯಮೇಧತತ್ಸ ಹ |
ಕ್ಷಮಾಪಯತ ಆತ್ಮಾನಮಮುಷ್ಯ ಕ್ಷಂತುಮರ್ಹಸಿ
|| ೨ ||

ಸುಧಿಯಃ ಸಾಧವೋ ಲೋಕೇ ವರದೇವ ಸರೋತ್ತಮಾಃ |
ನಾಭಿದ್ರಷ್ಟಂ ಪೂತೇಭ್ಯೋ ಯರ್ಹಿ ನಾತ್ಮಾ ಕಲೇಮಮ್
|| ೩ ||

ಪುರುಷಾ ಯದಿ ಮುಷ್ಯಂ ಪಿ ತ್ವಾನ್ಯಥಾ ದೇವಮಾಯಯಾ |
ಶ್ರಮ ಏವ ಪರಂ ಜಾತೋ ದೀರ್ಘಾಯಾ ವೃದ್ಧೇವಯಾ
|| ೪ ||

ಆತಃ ಕಾಯಮಿಮಂ ವಿದ್ವಾಸವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಭಿಃ |
ಅರಬ್ಧ ಇತಿ ನೈವಾಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧೋಽನುಪಜ್ಞತೇ
|| ೫ ||

ಅಸಂಸ್ಕತಃ ಶರೀರೇಽಪಿ ನಮುನೋತ್ಪಾದಿತೇ ಗೃಹೇ |
ಅಪತ್ಯೇ ದ್ರವಿಣೇ ವಾಪಿ ಕಃ ಕುರ್ಯಾನ್ಯಮತಾಂ ಬುಧಃ
|| ೬ ||

ಏಕಃ ಪುದ್ಗಃ ಸ್ವಯಂಜ್ಞೋತಿರ್ಸಿರ್ಗುಣೋಽಪೌ ಗುಣಾಶ್ರಯಃ |
ಸರ್ವಗೋಽನಾದೃತಃ ಸಾಕ್ಷೀ ನಿರಾತ್ಮಾಽಽತ್ಮಾಽಽತ್ಮನಃ ಪರಃ
|| ೭ ||

ಯ ಏವಂ ಸಂತಮಾತ್ಮಾಸಮಾತ್ಮಸ್ತಂ ವೇದ ಪೂರುಷಃ |
ಸಾಜ್ಞತೇ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥೋಽಪಿ ತದ್ಗುಣೈಃ ಸ ಮಯಿ ಸ್ಥಿತಃ
|| ೮ ||

ಯಃ ಸ್ವಧರ್ಮೇಣ ಮಾಂ ಸಿತ್ಯಂ ನಿರಾಶೀಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾಸ್ಥಿತಃ |
ಛಜತೇ ಶನಕ್ತಸ್ಯ ಮನೋ ರಾಜಸ್ವಸೀದತಿ
|| ೯ ||

ಪರಿತ್ಯಕ್ತಗುಣಃ ಸಮ್ಯಗ್ವರ್ತನೋ ವಿಶದಾತಮಃ |
ಶಾಂತಿಂ ಮೇ ಸಮಮ್ಭಾಸಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೈವಲ್ಯಮಶ್ನುತೇ
|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಮೈತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ |
ಯಜ್ಞಪತಿಮೂ ಮುಷ್ಯೋಽಪ್ಯವೇ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು
ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದನು || ೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ | ನೂರು
ಆಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ
ಈ ಇಂದ್ರನು ವಿಶ್ವವಸ್ತುವೆಂಬ ಮಾಡಿದ್ರಷ್ಟಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸು
ತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಈತನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು || ೨ || ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ,
ಸಾಧುಗಳೂ ಅವನದ್ದೆಂದು ಮಾಪವೇವಿಗಳಿಗೂ ದ್ರೋಹವನ್ನೇ
ಗುಣವಿಟ್ಟು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಶರೀರವು ಆತ್ಮನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ
ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ || ೩ || ಸಿಂಹತಹ ಸವಶೇಷವು ನನ್ನ ಮಾಯೆಗೆ
ಮರುಳಾಗಬಾರದು ಮನೆ ಮನುಳುವರೆ ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೂ
ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನೋಪನಿಷದ ಕೇವಲ ಕೇವಲ ಶ್ರಮವೆಂದೇ
ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ || ೪ || ಜ್ಞಾನವಿರುವ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡವನು ಈ
ಶರೀರವನ್ನು - ಅಂದರೆ ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ
ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವ ಮೊಲಕವೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ
ಆತನು ಇದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೫ || ಓಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ
ಅನಾಸಕ್ತನಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ವಿವೇಕಿಯು ಈ ಶರೀರ
ಕುಲಂಪದಿಂದ ಬಂಟಾದ ಮನೆ ಮನವೆ, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಹಣ
ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆ ತೆಗೆ ಮಮತೆಯಿಂದ ಇರ
ಬಲ್ಲನು ? || ೬ ||

ಈ ಆತ್ಮನು ಶರೀರವಿರುವ ಭರಣವವಾದ ಏಕೆಂದರೆ, ಈತನು
ಕೇವಲನೂ, ಶುದ್ಧನೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವ್ಯಕ್ತನೂ, ತ್ರಿಗುಣ
ರಹಿತನಾಗಿ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಅಪಯಸ್ತನೂ, ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕನೂ,
ಆವರಣರಹಿತನೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಹಾಗೂ ಬೇರೊಂದು
ಆತ್ಮವಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ || ೭ || ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನು
ಓಗೆ ಶರೀರವನ್ನು ಶರೀರದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದವನು - ಎಂದು
ತಿಳಿದಿರುವ ಜ್ಞಾನಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಅದರ
ಗುಣಗಳಿಂದ ರಿಪ್ಪನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ
ಪರಮಾತ್ಮನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ || ೮ || ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ |
ಯಾವ ರೀತಿಯ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ
ಧರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿ
ಸುವವನ ಚಿತ್ತವು ನಿರ್ಭಾಸವಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆಯು || ೯ ||
ಚಿತ್ತವು ಶುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ
ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಚಿತ್ತಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.
ಮಕ್ಕ ಅವನು ನನ್ನ ಸಮತಾದೂಪವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು
ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದೇ ಪರಮಶಾಂತಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮವು ಅಥವಾ
ಕೈವಲ್ಯವೆನಿಸುವುದು || ೧೦ ||

ಉದಾಸೀನಮಿವಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ದ್ರವ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಕೂಟಸ್ಥಮಿಮಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋ ವೇದಾಪ್ರೋತಿ ಶೋಭನಮ್ || ೧೦ ||

ಭಿನ್ನಸ್ಥ ಲಿಂಗಸ್ಥ ಗುಣಪ್ರವಾಹೋ
ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಚೇತನಾತ್ಮನಃ |
ದೃಷ್ಟಾಸು ಸಂಪತ್ತು ವಿಪತ್ತು ಸೂರಯೋ
ಸ ವಿಕ್ರಿಯಂತೇ ಮಯಿ ಬದ್ಧಸೌಹೃದಾಃ || ೧೧ ||

ಸಮಃ ಸಮಾನೋತ್ತಮಮಧ್ಯಮಾಧಮಃ
ಸುಖೇ ಚ ದುಃಖೇ ಚ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಶಯಃ |
ಮಯೋಪಕ್ವಪ್ರಾಖಿಲಲೋಕಸಂಯುತೋ
ವಿಧತ್ಸ್ವ ವೀರಾಖಿಲಲೋಕರಕ್ಷಣಮ್ || ೧೨ ||

ಶ್ರೇಯಃ ಪ್ರಜಾಪಾಲನಮೇವ ರಾಜೋ
ಯತ್ಸಾಂಪರಾಯೀ ಸುಕೃತಾತ್ ಸಚ್ಚಮಂಶಮ್ |
ಹರ್ತಾ ಸ್ಯಥಾ ಹೃತಪುಣ್ಯಃ ಪ್ರಜಾನಾ-
ಮರಕ್ಷಿತಾ ಕರಹಾರೋಽಘಮುಕ್ತಿ || ೧೩ ||

ವಿನಂ ದ್ವಿಜಾಗ್ರಾನ್ಮನುಮತಾನುವೃತ್ತ-
ಧರ್ಮಪ್ರಧಾನೋಽಸ್ಯ ತಮೋಽವಿತಾಶ್ವಾಃ |
ಹ್ರಸ್ವೇನ ಕಾಲೇನ ಗೃಹೋಪಯಾತಾನ್
ದ್ರಷ್ಟಾಸಿ ಸಿದ್ಧಾನ್ಮನುರಕ್ತಲೋಕಾಃ || ೧೪ ||

ವರಂ ಚ ಮತ್ ಕಂಚನ ಮಾನವೇಂದ್ರ
ವೃಣೇಷ್ವ ತೇಽಹಂ ಗುಣತೀಲಯಂಕ್ರತಃ |
ನಾಹಂ ಮಹೈವೈ ಸುಲಭಸ್ತಪೋಭಿ-
ರ್ಯೋಗೇನ ವಾ ಯತ್ಸಮಚಿತ್ತವರ್ತೇ || ೧೫ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಸ ಇತ್ಥಂ ಲೋಕಗುರುಣಾ ವಿಶ್ವಕ್ಷೇನೇನ ವಿಶ್ವಜಿತ್ |
ಅನುಶಾಸಿತ ಆದೇಶಂ ಶಿರಸಾ ಜಗೃಹೇ ಹರೇಃ
|| ೧೬ ||

ಸ್ವತಂತ್ರಂ ಪಾದಯೋಃ ಪ್ರೇಮ್ಣಾ ಪ್ರೀಡಿತಂ ಸ್ವೇನ ಕರ್ಮಣಾ |
ಶತಕ್ರಮಂ ಪರಿಷ್ಕೃತ್ಯ ವಿದ್ವೇಷಂ ವಿರುದ್ಧಂ ಹ
|| ೧೭ ||

ಈ ಶರೀರ, ಜ್ಞಾನ, ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕೂಟಸ್ಥ ಅತ್ಮನು ಇವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯನು ಪರಮ ಮಂಗಳಮಯ ಮೋಕ್ಷ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೧೦ ||

ರಾಜನೇ! ಗುಣಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಅವಾಗಮನುಜರೋಪಚರಣತೆಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ಬೇವೆತೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಿದಾಭಾಸ - ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಲಿಂಗಶರೀರಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಇದರ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಅತ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲೇ ದೃಢವಾದ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಪತ್ತು-ವಿಪತ್ತುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಹರ್ಷ ಶೋಕ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವೀರವರನೇ! ನೀನು ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧಮರೆಂಬ ಎಲ್ಲ ಪುರುಷರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನೋಪವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಿಡು. ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ನಾನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಪರಿವಾರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. || ೧೨ || ಪ್ರಜೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲೇ ರಾಜನಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವುಂಟಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಆವರಿಂದ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ರಾಜನ ಇಡೀ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವರು ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾವಕ್ಕೂ ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. || ೧೩ || ಇದನ್ನರಿತು ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮ್ಮತಿಪಡೆದು, ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅನಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಈ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಿ ಸಿದ್ಧರು ನಿನ್ನ ಮನೆಗೇ ಬಂದು ದರ್ಶನ ಕೊಡುವರು. || ೧೪ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಗುಣ-ತೀಲಗಳಿಗೆ ವಹನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊ. ನಾನು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲೀ, ಯೋಗದಿಂದಾಗಲೀ ಸುಲಭಾಗಿ ದೊರೆಯುವವನಲ್ಲ. ಯಾರಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವಿರುವುದೋ ಅಂತಹವರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ವನು. || ೧೫ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಸರ್ವ ಲೋಕಗುರುವಾದ ವಿಶ್ವಕ್ಷೇನನು ಹೀಗೆ ಆದೇಶನೀಡಲು ಸರ್ವಲೋಕ ವಿಜಯಿಯಾದ ಆ ರಾಜೇಂದ್ರನು ಅದನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿದನು. || ೧೬ || ಆಗ ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಾನೇ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ಪ್ರಭುವಿನ ವಾದಗಳಿಗೆ ಬಿಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೋಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದನು. || ೧೭ ||

ಭಗವಾನಥ ವಿಕ್ರಾಂತಾ ಪೃಥುನೋಪಹೃತಾರ್ಹಣಃ |
ಸಮುಚ್ಚಿತಾನಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹೀತಚರಣಾಂಬುಜಃ || ೧೯ ||

ಪ್ರಸ್ಥಾನಾಭಿಮುಖೋಽಪ್ಯೇನಮನುಗ್ರಹವಿಲಂಬಿತಃ |
ಪಶ್ಯನ್ನದ್ವಪಲಾಶಾಕ್ಷೋ ನ ಪ್ರತಸ್ತೇ ಸುಹೃತ್ತಾಮ್ || ೨೦ ||

ಸ ಅದಿರಾಜೋ ರಚಿತಾಂಬರಿಹರಿಂ
ವಿಲೋಕಿತುಂ ನಾಶಕದಕ್ರುಲೋಚನಃ |
ನ ಕಿಂಚನೋವಾಚ ಸ ಬಾಷ್ಪವಿಕ್ಲವೋ
ಹೃದೋಪಗುಹ್ಯಾಮುಮಧಾದವೃತಃ || ೨೧ ||

ಅಥಾವಮೃಚ್ಯಾಶ್ರುಕಲಾ ವಿಲೋಕಯನ್
ಅತ್ಯಸ್ತದ್ಗೋಚರಮಾಹ ಪೂರುಷಮ್ |
ಪದಾ ಸ್ವತಂತಂ ಕ್ಷಿತಿಮಂಸ ಉನ್ನತೇ
ವಿಸ್ತೃತಪ್ರಾಸಂಗಮುರಂಗವಿದ್ವಿಷಃ || ೨೨ ||

ಪೃಥುರವಾಚ

ವರಾನ್ ವಿಭೋ ತ್ವದ್ವರದೇಶ್ವರಾದ್ ಬುಧಃ
ಕಥಂ ವ್ಯನೇತೇ ಗುಣವಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಯೇ ನಾರಕಾಣಾಮಪಿ ಸಂತಿ ದೇಹಿನಾಂ
ತಾನೀಶ ಕೈವಲ್ಯಪತೇ ವ್ಯನೇ ನ ಚ || ೨೩ ||

ನ ಕಾಮಯೇ ನಾಥ ತದಪ್ಯಹಂ ಕ್ಷುಚಿನ್
ನ ಯತ್ರ ಯುಷ್ಮಚ್ಚರಣಾಂಬುಜಾಸಮಃ |
ಮಹತ್ತಮಾಂತರ್ಹೃದಯಾನ್ಮುಖಚ್ಚುತೋ
ವಿಧತ್ಸ ಕರ್ಣಾಯುತಮೇಷ ಮೇ ವರಃ || ೨೪ ||

ಸ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕ ಮಹಸ್ತುಖಚ್ಚುತೋ
ಭವತ್ಪದಾಂಭೋಜಸುಧಾಕಣಾನಿಲಃ |
ಸ್ತುತಿಂ ಪುನರ್ವಿಸ್ತುತತತ್ಪ್ರಸಕ್ತನಾಂ
ಕುಯೋಗಿನಾಂ ನೋ ವಿತರತ್ಕಲಂ ಪಠ್ಯಃ || ೨೫ ||

ಯತಃ ಶಿವಂ ಸುಶ್ರವ ಆರ್ಯಸಂಗಮೇ
ಯದೃಚ್ಛಯಾ ಚೋಪಶ್ಯಣೋತಿ ತೇ ಸಕೃತ್ |
ಕಥಂ ಗುಣಶ್ಲೋ ವಿರಮೇದ್ವಿನಾ ಪತುಂ
ಶ್ರೀರ್ಯತೃಪ್ರವ್ರೇ ಗುಣಸಂಗ್ರಹೇಚ್ಛಯಾ || ೨೬ ||

ಮತ್ತ ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನು ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ
ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅಡಿಗೆಡಿಗೆ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ಅತನ ಅಡಿವಾವರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. || ೧೯ ||
ಶ್ರೀಚರಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೂ
ಪೃಥುವಿನ ಕುರಿತು ಇದ್ದ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವು ಅವನನ್ನು ತಡೆಯಿತು.
ಅವನು ತನ್ನ ಕಮಲದಂತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ರಾಜನ ಕಡೆಗೆ
ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲೇ ಇಲ್ಲ. || ೨೦ ||
ಅದಿರಾಜನಾದ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ
ಕಂಬನಿಯು ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ ವಿಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ
ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಟಲು ಗೆದ್ದದವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವಿನಮ್ರ
ಅಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅತನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೈಚೀತಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತು
ಬಿಟ್ಟನು. || ೨೧ || ಪೃಥುವು ತನ್ನ ಪರಾಕರ್ಮಿಗಳಿಂದ ಪೃಥಿವಿ
ಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದು, ಅವನ ಕೈತುದಿಯನ್ನು ಉನ್ನತವಾದ
ಗರುವೆನಹಗಲಮೇಲೆ ಎರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಹಾರಾಜನು ಪೃಥುವು
ಕಂಬನಿಯನ್ನು ಒರಿಸಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯದ್ವೈತಮತಗಳಿಂದ ಅವನ ಕಡೆಗೆ
ನೋಡುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ವಿಸಂಕಟನಾದನು. || ೨೨ ||

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ೨. ಕೈವಲ್ಯಪತಿಯಾದ
ಪೃಥುವೇ! ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಹೃದಯದ ಮತಗಳಿಗೂ ವರವನ್ನು
ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನು ನಾನು. ದೇವತಾಭಮಾನಿಗಳು
ಭೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಒಡಮತಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿನ್ನಿಂದ
ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬೇಡಿಯಾದನು? ಅವನಿಗಾದರೂ ನರಕಕ್ಕೆ
ಯೋಗ್ಯರಾದ ಸಂವಾರಿಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಯಿರುವುದು. ಅವರೆ ನಾನು
ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೩ || ಮಹಾಪುರುಷನ ಹೃದಯ
ದಿಂದ ಅವರ ಬಾಹ್ಯಮು ಮೂಲಕ ಹರಿದುಬರುವ ನಿನ್ನ
ಚರಣಾರವಿವಿಧಗಳ ಮಕರಂದವು ಎಲ್ಲದಿರುವ, ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಕಥೆ
ಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಸುಖವು ಒಂದಿರುವ. ಆ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ನಾನು
ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ದರಿಂದ ನಾನು ನನಗೆ ಹತ್ತುನಾವಿರಕಿವಿಗಳನ್ನು
ಕೊಡು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಷಯಲಾಕರಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ
ಇರುವೆನು. ಇಷ್ಟೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಸಾದಿಸಬೇಕು. || ೨೪ || ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿ
ಯಾದ ಪೃಥುವೇ! ನಿಮ್ಮ ಅಡಿವಾವರೆಗಳ ರಾಮೈಕದ ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು
ಹೊತ್ತುಕರುತ್ತಾ ಮಹಾತ್ಮರ ಮುನಾರವಿಂದಗಳಿಂದ ಯಾವ
ಗಾಳಿಯು ಮೊರಹೊಮ್ಮುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ - ಶತ್ತ್ವವನ್ನು ಮರೆತಿರುವ
ನಮ್ಮಂತಹ ಮೋದಿಗಳಿಗೂ ಪುನಃ ಶತ್ತ್ವದ ಅರಿವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವ ಅದ್ವೈತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಕಥಾಮೃತ
ಧವನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರಾವ ವರವೂ ಬೇಡ. || ೨೫ || ಪುಣ್ಯ
ಶ್ಲೋಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ಸತ್ಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಮಯವಾದ
ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಅಪ್ಪರಶ್ಲೋ
ಕತ್ವಿಯಾಯಿತು ಎನ್ನುವವನು ಪಶುವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಗುಣ
ಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ಧನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಅದನ್ನು ಸದಾ ಕೇಳುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು
ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ
ಜಗನ್ನಾತೆಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು
ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶ್ರವಣಸಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವಳು. || ೨೬ ||

ಅಥಾಭಜೇ ತ್ವಾಖಿಲಪೂರುಷೋತ್ತಮಂ
ಗುಣಾಲಯಂ ಪದ್ಮಕರೇವ ಲಾಲಸಃ |
ಅಪ್ಯಾವಯೋರೇಕಪತಿಸ್ಪರ್ಧೋಃ ಕಲಿ-
ರ್ನ ಸ್ಯಾತ್ಯತತ್ಪಚ್ಚರಣೈಕತಾನಯೋಃ || ೨೭ ||

ಜಗಜ್ಜನನ್ಯಾಂ ಜಗದೀಶ ವೈಶಕಂ
ಸ್ಯಾದೇವ ಯತ್ಕರ್ಮಣ ನಃ ಸಮೀಹಿತಮ್ |
ಕರೋಷಿ ಫಲ್ಗುಷ್ಕುರು ದೀನವತ್ಸಲಃ
ಸ್ತ ಏವ ಧಿಶ್ವೇಽಭಿರಾತ್ಯ ಕಿಂ ತಯಾ || ೨೮ ||

ಭಜಂತ್ಯಥತ್ವಾಮುತ ಏವ ಸಾಧವೋ
ವ್ಯದಸ್ತಮಾಯಾಗುಣವಿಭ್ರಮೋದಯಮ್ |
ಭವತ್ಪದಾನುಸ್ಮರಣಾದ್ಯತೇ ಸತಾಂ
ನಿಮಿತ್ತಮಸ್ಯದ್ವಗವಸ್ತ ವಿದ್ಯಹೇ || ೨೯ ||

ಮನ್ಯೇ ಗಿರಂ ತೇ ಜಗತಾಂ ವಿಮೋಹಿನೀಂ
ಪರಂ ವ್ಯಗೇಷ್ಟತಿ ಭಜಂತಮಾತ್ಮ ಯತ್ |
ವಾಚಾ ನು ತಂತ್ಯಾ ಯದಿ ತೇ ಜನೋಽಪಿಃ
ಕಥಂ ಪುನಃ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ಮೋಹಿತಃ || ೩೦ ||

ತನ್ಮಾಯಯಾದ್ವಾ ಜನ ತುತ ಖಂಡಿತೋ
ಯದನ್ಯದಾಶಾಸ್ತ ಯತಾತ್ಮನೋಽಬುಧಃ |
ಯಥಾ ಚರೇದ್ಬಾಲಹಿತಂ ಪಿತಾ ಸ್ವಯಂ
ತಥಾ ತನ್ಮೇವಾಹರ್ಷಿ ನಃ ಸಮೀಹಿತುಮ್ || ೩೧ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯಾದಿರಾಜೇನ ನುತಃ ಸ ಎಶ್ವದ್ವಕ್
ತಮಾಹ ರಾಜನ್ಯಯ ಭಕ್ತರಾಸ್ತು ತೇ |
ದಿಶ್ವೇದೃಶೀ ಧೀರ್ಮಯಿ ತೇ ಕೃತಾ ಯಯಾ
ಮಾಯಾಂ ಮದೀಯಾಂ ತರತಿ ಸ್ಮ ದುಸ್ವಪಾಮ್ || ೩೨ ||

ತತ್ತ್ವ ಕುರು ಮಯಾದಿಷ್ಟಮಪ್ರಮತ್ತಃ ಪ್ರಜಾಪತೇ |
ಮದಾದೇಶಕರೋ ಲೋಕ ಸರ್ವತ್ರಾಪ್ತೋತಿ ತೋಭಸಮ್
|| ೩೩ ||

೮ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತೆ ನಾನೂ ಕೂಡ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ, ಕರ್ತೃಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಆಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿ ನಿನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಸೇವಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜಗನ್ನಾತೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ನನಗೂ ಈ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯೆಂಬ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಹವುಂಟಾಗಬಾರದು ಅವೈ || ೨೭ ||
೯ ಜಗತ್ತಿಯೇ! ಆದರೆ ಆ ಜಗನ್ನಾತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕುರಿತು ವಿರೋಧವು ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಸೇವಾ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ನೀನು ದೀನವತ್ಸಲನು. ದೀನರಾದ ಭಕ್ತರು ಮಾಡುವ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಲುದೊಡ್ಡದೆಂದು ಭಾವಿಸುವವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ವಹಿಸುವೆಯೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನಿಗೆ ಆಕೆಯೆಂದಾದರೂ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು? || ೨೮ || ಹೀಗೆ ನೀನು ದೀನವತ್ಸಲನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಮಾಯಾಗುಣವಿಲಾಸವನ್ನು ಮೀರಿದ, ಮಾಯಾತೀತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಧುಗಳು ನಿರಂತರವೂ ಭಾವಿಸುವರು. ಸಮರುಷರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳ ಸೇವೆಯ ಹೊರತು ಬೇರಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. || ೨೯ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನೇ! ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ಭಜನೆಯೇ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ತಿಳಿದ ಭಕ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು 'ಯಾವುದಾದರೂ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ' ಎಂದು ಮೋಹವಾದ ಮಹತ್ವಾಡಿದೆಯಲ್ಲ! ಇದು ಲೋಕವನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡುವ ಮಾತಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಮಾಗೆಯೇ ಆದ ವೈದಿಕರ್ಮಕಾಂಡವೂ ಕೂಡ ಇಂತಹ ಪಾಠಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ಕೆಚ್ಚಿಹಾಕಿದೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜನರು ಮೋಹವರದಾಗಿ ಸಕಾಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು? || ೩೦ || ಪ್ರಭೋ! ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಳನಾಗಿ ಬೇರೆ ಪಕ್ಷಿ, ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ತನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ತಂದೆಯು ತಾನೇ ಅವರ ಕರ್ತೃಗವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ನೀನೂ ಸಹ ನಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಯಾವುದು ಹಿತಕರವೋ ಅದನ್ನೇ ಮಾಡು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. || ೩೧ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಆದಿರಾಜನಾದ ಪೃಥುವು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿದಾಗ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು - ರಾಜನೇ! ನೀನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಹೀಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿರುವುದು ಅದೃಷ್ಟವಿಶೇಷವೇ. ಹೀಗಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸಹಜವಾಗಿ ತೊರೆಯಲು ಅತಿಕಷ್ಟವಾದ ನನ್ನ ಆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದವನು. ಈಗ ನೀನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಇರು. ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನೇ! ನನ್ನ ಆಣಕಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮಂಗಳವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೩೨-೩೩ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಇತಿ ವೈಷ್ಣವ್ಯ ರಾಜರ್ಷೀಃ ಪ್ರತಿಸಂದ್ವಾರ್ಥವದ್ವಚಃ |
ಪೂಜಯೋನುಗೃಹೀತ್ವಾನಂಗಂತುಂ ಚಕ್ರೇಽಚ್ಯುತೋ ಮಹಿಮಾ

|| ೩೪ ||

ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧಚಾರಣಪನ್ನಗಾಃ |
ಕಿನ್ನರಾಪ್ಸರಸೋ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ಖಿಗಾ ಭೂತಾನ್ಯನೇಕಶಃ

|| ೩೫ ||

ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಧಿಯಾ ರಾಜಾ ವಾಗ್ವಿತ್ತಾಂಜಲಿಭಕ್ತತಃ |
ಸಭಾಜಿತಾ ಯಯುಃ ಸರ್ವೇ ವೈಕುಂತಾನುಗತಾಸ್ತತಃ

|| ೩೬ ||

ಭಗವಾನಪಿ ರಾಜರ್ಷೀಃ ಸೋಪಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚಾಚ್ಯುತಃ |
ಹರನ್ನವ ಮನೋಽಮುಷ್ಯ ಸ್ವಧಾಮ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ

|| ೩೭ ||

ಅದೃಷ್ಟಾಯ ನಮಸ್ಯತ್ಯ ನೃಪಃ ಸಂದರ್ಶಿತಾತ್ಮನೇ |
ಅವ್ಯಕ್ತಾಯ ಚ ದೇವಾನಾಂ ದೇವಾಯ ಸ್ವಪ್ನರಂ ಯಯೌ

|| ೩೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯಃ ಹೇಚುತಾರೇ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಥಮವನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಥಮವು ಅರ್ಥವು ಪೂಜಿಸಿದನು. ವೈಷ್ಣವು ಆತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಗೃಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡ ಬಿಡುವುದನ್ನು || ೩೪ || ಪ್ರಥಮಹಾರಾಜನು ಆದ್ದರಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ಯಮಗಳು, ಶಿಲ್ಪಿಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸಿದ್ಧರು, ಜಾರಣರು, ಖಿಗರು ಕಿನ್ನರರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಮನುಷ್ಯರು ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಒಳಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಭಗವಂತನ ವಾರ್ತೆಯಿಗೂ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಭಕ್ತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತು, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಧನದ ಮೂಲಕ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಇದಾದ ಒಳ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸ್ವಾನುಗತನು ಹೊರಟು ಹೋದರು || ೩೫-೩೬ || ಭಗವಂತನಾದ ಆಚುತನೂ ಪ್ರಥಮವನು ಮತ್ತು ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕೈಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ವಾಮಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗಳಿದನು || ೩೭ || ಅನಂತರ ತನ್ನ ಸ್ವಯಂವಸ್ಥೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದ ಅವಶ್ಯಕರೂಪಿ ದೇವತೆಗಳಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಥಮವನೂ ತನ್ನ ವಾಮಧಾರಿ ಕೆಳಗಿಳಿದನು || ೩೮ ||

ಅಪ್ಪಾನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂಭಃ
ಪ್ರಥಮಾಂಶಃ ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪ್ರಥಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಮೌಕ್ತಿಕೈಃ ಕುರುಮಸ್ತಗ್ನಿರ್ಮಕೂಲ್ಪೈಃ ಸ್ವರ್ಗತೋರಣೈಃ |
ಮಹಾಸುರಭಿಭಿರ್ದೂರ್ವೈರ್ಮಂಡಿತಂ ತತ್ರ ತತ್ರ ವೈ

|| ೧ ||

ಚಂದನಾಗುರುತೋಯಾದ್ರಾರಥ್ಯಾಚಿತ್ತರಮಾರ್ಗವತ್ |
ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಫಲೈಸ್ತೋಕ್ತೈರ್ಲಾಜೈರರ್ಚಿರ್ಭಿರರ್ಚಿತಮ್

|| ೨ ||

ಸವ್ಯಂದೈಃ ಕದಲೀಸ್ತಂಭೈಃ ಪೂಗಪೂತೈಃ ಪರಿಷ್ಕೃತಮ್ |
ತರುಪಲ್ಲವಮಾಲಾಭಿಃ ಸರ್ವತಃ ಸಮಲಂಕೃತಮ್

|| ೩ ||

ಪ್ರಹಾಸ್ತಂ ದೀಪಬಲಿಭಿಃ ಸಂಭೃತಾಶೇಷಮಂಗಲೈಃ |
ಅಭೀಯುರ್ಮೃಗಪಕ್ಷಸಾತ್ವ ಮೃಪ್ಪಸುಂಡಲಮಂಡಿತಾಃ

|| ೪ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯಃ ಹೇಚುತಾರೇ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಆ ಪ್ರಥಮಹಾರಾಜನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಕೆ ಸರಗಣವಲ್ಲ. ಮಹಾಸುರಗಳಿಂದಲೂ, ಕೇಶ್ವರೈಗಳಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತರ ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸುವಾಸಿತ ಫಲ-ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತ ಮಹಾಸುರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು || ೧ || ರಾಜ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೇರಿ-ಕುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದನ-ಅಗುರುಪಿತ್ತ ಸೀರನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸಿ ಹೂವು, ಅಕ್ಷತೆ, ಹಣ್ಣು ಮೊದಲಾದವು, ದೀಪಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮಂಗಳ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು || ೨ || ಆ ರಾಜನು ಅದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಿತ್ತವರಿಗೆ ಪ್ರವಣ್ಣು ಮೊವುಗಳ ಗೊಂಬೆಗಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಹನ ಕೂಗಿಸುವುದೂ, ಅಡಿಕೆಯ ಮರಗಳಿಂದಲೂ ಅತಿ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಎತ್ತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾವಿನಮರದ ಚಿಗುರೆ ಬೀಗತೋರಣಗಳಿಂದ ವಿಭೂಷಿತವಾಗಿತ್ತು || ೩ || ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆ ಸಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ದೀಪಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಂಗಳ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಮನೋಹರವಾದ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕೈಯರೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು || ೪ ||

ಶಂಖದುಂದುಭಿಘೋಷೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷೇಣ ಚರ್ತ್ವಿಜಾಮ್ |
ವಿವೇಶ ಭವನಂ ವೀರಃ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ಗತಸ್ತಯಃ || ೫ ||

ಪೂಜಿತಃ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ತತ್ರ ತತ್ರ ಮಹಾಯಶಾಃ |
ಪೌರಾಂಜಾನಪದಾಂಶ್ಚಾನ್‌ಸ್ತಾನ್ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರಿಯವರಪ್ರದಃ || ೬ ||

ಸ ಏವಮಾದೀನ್ಯನವದ್ಭಚೇದ್ಭಿಃ
ಕರ್ಮಾಣಿ ಭೂಯಾಂಽಪಿ ಮಹಾನ್ಯಹತ್ತಮಃ |
ಕುರ್ವನ್ ಕಶಾಸಾವನಿಮಂಡಲಂ ಯಶಃ
ಸ್ಮಿತಂ ನಿಧಾಯಾರುರುಹೇ ಪರಂ ಪದಮ್ || ೭ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ತದಾದಿರಾಜಸ್ಯ ಯತೋ ವಿದ್ಯುಂಭಿತಂ
ಗುಣೈರಶೇಷೈರ್ಗುಣಾವತ್ಸಭಾಜಿತಮ್ |
ಕೃತ್ವಾ ಮಹಾಭಾಗವತಃ ಸದಸ್ತತೇ
ಕೌಷಾರವಿಂ ಪ್ರಾಹ ಗೃಣಂತಮರ್ಚಯನ್ || ೮ ||

ವಿದುರಃ ಉವಾಚ

ಸೋಽಭಿಷಿಕ್ತಃ ಪೃಥುರ್ವಿಶ್ವ-
ರ್ಲಬ್ಧಾ ಶೇಷುರಾರ್ಹಣಃ |
ಬಿಭ್ರತ್ಸ ವೈಷ್ಣವಂ ತೇಜೋ
ಬಾಹ್ವೋರ್ಯಾರ್ಭಾಂ ದುದೋಹ ಗಾಮ್ || ೯ ||

ಕೋ ನೃಸ್ಯ ಕೀರ್ತಿಂ ನ ಶೃಣೋತ್ಕಭಿಚ್ಛೋ
ಯದ್ವಿಶ್ವಮೋಚ್ಛಿಪ್ತಮಶೇಷಘೋಷಾಃ |
ಲೋಕಾಃ ಸಪಾಲಾ ಉಪಜೀವಂತಿ ಕಾಮ-
ಮದ್ಯಾಪಿ ತನ್ನೇ ವದ ಕರ್ಮ ಪುದ್ಗಮ್ || ೧೦ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಗಂಗಾಯಮುನಯೋರ್ನದ್ವೋರಂತರಾಕ್ಷೇತ್ರಮಾವಹುಃ |
ಅರಬ್ಬಾನೇವ ಬುಭುಜೇ ಭೋಗಾನ್ ಪುಣ್ಯಜಿಹಾಸಯಾ || ೧೧ ||

ಸರ್ವತ್ರಾಸ್ಥಲಿತಾದೇಶಃ ಸಪ್ತದ್ವಿಪೈಕದಂಡದೃಕ್ |
ಅನ್ಯತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಾದಸ್ಯತ್ಯಾಚ್ಯುತಗೋತ್ರತಃ || ೧೨ ||

ಏಕದಾಽಽಸೀನ್ಮಹಾಸತ್ರದೀಕ್ಷಾ ತತ್ರ ದಿವೌಕಸಾಮ್ |
ಸಮಾಜೋ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೀಣಾಂ ಚ ರಾಜರ್ಷೀಣಾಂ ಚ ಸತ್ತಮ || ೧೩ ||

ಆಗ ಶಂಖ, ದುಂದುಭಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೇಳಗಿ
ತೊಡಗಿದವು. ಋಷಿ ಜರು ಮೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸತೊಡಗಿದರು.
ವಂದಿ-ಮಾಗಧರು ಸ್ತೋತ್ರಗಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇವೆಲ್ಲ
ವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಹಂಕಾರ
ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ || ೫ || ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಪುರವಾಸಿಗಳೂ,
ದೇಶವಾಸಿಗಳೂ, ಆತನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಮಹಾಯಶಸ್ಸಿ-
ಯಾದ ಮಹಾರಾಜನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರಿಗೆ
ಇಷ್ಟವಾದ ವರಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ
ಆರಮಣಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು || ೬ || ಆ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು
ಶ್ರೇಷ್ಠತಮನಾದ ಮಹಾಪುರುಷನಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಪೂಜನೀಯ
ನಾಗಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಉದಾರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳಿದನು. ತನ್ನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ
ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿದವನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ
ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು || ೭ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮುನಿವರ ಶೌನಕರೇ !
ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರ ಬಾಯಿಂದ ನಾನಾ
ಗುಣಸಂಪನ್ನಾಗಿ, ಗುಣಶಾಲಿಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ
ಅದಿರಾಜ ಪೃಥುವಿನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮ
ನಾದ ವಿದುರನು ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ ಕೇಳಿದನು || ೮ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದ್ದು, ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ
ಆತನಿಗೆ ಹಣಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದುವು, ತನ್ನ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣ
ವತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಗೋರೂಪಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕರೆದುದು ಹೀಗೆ
ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೀವು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದಿರಿ || ೯ || ಆತನು ಅನುಭವಿ
ಮಿಕ್ಕಿರುವ ಈ ಪರಾಕ್ರಮದ ವಿಷಯಭೋಗಗಳಿಂದಲೇ
ಇಂದಿಗೂ ಸಮಸ್ತರಾಜರೂ ಹಾಗೂ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದೂ
ಗೂಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಜೀವನವನ್ನು
ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆತನ ಪತಿತ್ವವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ವಿವೇಕಿ
ಗಳಾದವರು ಸುಖ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು
ಈ ಮಹಾತ್ಮನ ಇನ್ನೂ ಪತಿತ್ವವಾದ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ
ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ ! ಪೃಥು
ಮಹಾರಾಜನು ಗಂಗಾ-ಯಮುನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾ
ವರ್ತದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಯಿಸು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧವರದಿಂದ ಒಂದ ಸುಖೋಪಶೋಗಗಳನ್ನು
ಆನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೧ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಭಗ
ವದತ್ತರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಜನರ
ಮೇಲೂ ಅಖಂಡವೂ, ನಿಷ್ಕಂಟಕವೂ ಆದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು
ನಡೆಸಿದನು || ೧೨ || ಒಮ್ಮೆ ಅವನು ಒಂದು ಮಹಾಸತ್ತದ ದೀಕ್ಷೆ
ಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳ,
ರಾಜರ್ಷಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸಭೆಯೇ ನೆರವಿತ್ತು || ೧೩ ||

ತಪ್ತಿಸ್ತರ್ಹತು ಸರ್ವೇಷು ಸ್ವರ್ಗತೇಷು ಯಥಾರ್ಹತಃ |
ಉತ್ತಿತಃ ಸದಸೋ ಮಧ್ಯೇ ತಾರಾಣಾಮುದುರಾದಿವ |
|| ೧೪ ||

ಪ್ರಾಯಃ ಪೀನಾಯತುಮೋ ಗೌರೀ ಕಂಚಾಯತೇಕ್ಷಣ |
ಸುನಾಸಃ ಸುಮುಖಃ ಸೌಮ್ಯಃ ಪೀನಾಂಸಃ ಸುದ್ವಿಜಸ್ವಿತಃ |
|| ೧೫ ||

ವ್ಯೂಢವಕ್ರಾಬ್ಜಹಚ್ಛೋಣಿವರ್ಲಿವಬ್ಬುದಲೋದರಃ |
ಆವರ್ತನಾಭಿರೋಜಸ್ವೀ ಕಾಂಚಿನೋರುದುದಗ್ರಪಾತ್ |
|| ೧೬ ||

ಸೂಕ್ತವಕ್ರಾಸಿತಸ್ವಿಗ್ಧಮೂರ್ಧನಃ ಕಂಬುಕಂಧರಃ |
ಮಹಾಧನೇ ದುಕೂಲಾಗ್ರೈ ಪರಿಧಾಯೋಪವೀಯ ಚ |
|| ೧೭ ||

ವ್ಯಂಜಿತಾಲೇಪಗಾತ್ರಶ್ರೀರ್ನಿರಯಮೇ ನೈಸ್ತಭೂಷಣಃ |
ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಧರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕುಶಪಾಣಃ ಕೃತೋಚಿತಃ |
|| ೧೮ ||

ಹಿರಿರಸ್ವಿಗ್ಧತಾರಾಕ್ಷಃ ಸಮೈಕ್ಯತ ಸಮಂತತಃ |
ಉಚಿವಾನಿದಮುರ್ವೀಶಃ ಸದಾ ಸಂಹರ್ಷಯನ್ನಿವ |
|| ೧೯ ||

ಚಾರು ಚಿತ್ರಪದಂ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂ ಮೃಪ್ಪಂ ಗೂಢಮವಿಕ್ಷವಮ್ |
ಸರ್ವೇಷಾಮುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ತದಾ ಅನುವದನ್ನಿವ |
|| ೨೦ ||

ದಾಚೋಪಾಚ

ಸಭಾಃ ಶೃಣುತ ಭದ್ರಂ ವಃ ಸಾಧವೋ ಯ ಇಹಾಗತಾಃ |
ಸತ್ಪಜ್ಜಾಸುಭಿರ್ಧರ್ಮಮಾವೇದ್ಧಂ ಸ್ವಾಮಿನೀಪಿತಮ್ |
|| ೨೧ ||

ಅಹಂ ದಂಡಧರೋ ರಾಜಾ ಪ್ರಜಾಸಾಮಿಹ ಯೋಜಿತಃ |
ರಕ್ಷಿತಾ ವೃತ್ತಿದಃ ಸ್ವೇಶು ಸೇತುಷು ಸ್ಥಾಪಿತಾ ಪೃಥಕ್ |
|| ೨೨ ||

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಪೂಜನೀಯ ರಾದ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸತ್ಕಾರಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಕೃತ್ಮಂಜಲದ ನಡುವೆ ಶೋಭಿಸುವ ಚಂದ್ರಸಂತ ನಿಂತಿದ್ದನು. || ೧೪ || ಹಾಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯ, ಗಾಂಧೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ವರ್ಣಿಸೋಣ ! ಉನ್ನತವಾದ ದೇಹ, ತುಂಬಿಕೊಂಡ ವಿಶಾಲವಾದ ಭುಜಗಳು, ಗೌರವರ್ಣದ ಅಂಗ ಕಾಂತಿ, ಕೆಂದಾಮರೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಸುಂದರ ವಾದ ಮೂಗು-ಮುಖ, ಸೌಮ್ಯವಾದ ಆಕೃತಿ, ಎತ್ತರವಾದ ಜೆಗಲು, ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಂದರ ದಂತಪಂಕ್ತಿ, ವಿಶಾಲ ವಾದ ಎದೆ, ಸ್ಥೂಲವಾದ ನಡುವಿನ ಹಿಂಭಾಗ, ಅರಳಿಯ ಎಲೆಯಂತೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಕ್ರಿವಳಿರೇಖೆಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಟ್ಟೆ, ಸುಳಿಯಂತೆ ಆಳವಾಗಿದ್ದ ಹೊಕ್ಕುಳಿ, ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ದೇಹ, ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತೊಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಪಾದಗಳು, ಗುಂಗುರು-ಗುಂಗುರಾಗಿ ನುಣುಪಾಗಿದ್ದ ತಲೆಗೂದಲು, ಶುಖದಂತೆ ಸುಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಕಂಠ ಇವುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕಮನೀಯವಾಗಿದ್ದ ದೇಹದಿಂದ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಒಂದು ಮೂಲ್ಯ ಭೋಜ್ಯವನ್ನುಟ್ಟು, ಅಂತಹುದೇ ಉಪ್ಪರೀಯವನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. || ೧೫-೧೬ || ದೀಕ್ಷಿತರು ವಿಯಮಕ್ಕನು ಸಾರವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಶುಭದ ಅಂಗ-ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾಂತಿ-ಸೌಂದರ್ಯಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿವೆವು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೈಮುರ್ದಿ ವರ್ಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಇವುಗಳಿಂದ ಆತನ ದೇಹದ ಕಾಂತಿಯು ಮತ್ತೂ ಮಿಗಿಲೇರಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ಎತ್ತರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. || ೧೭ || ಆ ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನು ಇಡೀಸಭೆಯನ್ನು ಆಕರವಿಂದ ನೆನೆಸುತ್ತಾ ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾಣ್ಕಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೃಕ್ಷಮಯವು ಪರಿಸ್ಥಿತವಾದುದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. || ೧೮ || ಆ ಭಾಷಣವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿ, ವಿವಿಧಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವೂ, ಮಧುರವೂ, ಗಂಭೀರವೂ, ಶುಕಾರಹಿತವೂ ಆದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಶೋಭಾ ಸಮಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಪಕ್ಷ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ಎಂಬಂತಿತ್ತು. || ೨೦ ||

ರಾಜಾಪೃಥುವು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಸಜ್ಜನರೇ ! ನಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಜಿಜ್ಞಾಸುವಾದ ಪುರುಷನು ಸಂತ-ಸದ್ಭರದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿತ್ಯಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೨೧ || ಈ ದೋಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ, ಅವರ ರಕ್ಷಣೆ, ಅವರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ-ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು, ಅವರನ್ನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. || ೨೨ ||

ತಸ್ಯ ಮೇ ತದನುಷ್ಠಾನಾದ್ಭಾವಾಹುರ್ಭವಾದಿನಃ |
ಲೋಕಾಃ ಸ್ತುಃ ಕಾಮಸಂದೋಹಾ ಯಸ್ಯ ತುಷ್ಯತಿ ದಿಷ್ಟವ್ಯಕ್
|| ೨೩ ||

ಯ ಉದ್ಧರೇತ್ಕರಂ ರಾಜಾ ಪ್ರಜಾ ಧರ್ಮೇಷ್ಟಿಕಯನ್ |
ಪ್ರಜಾನಾಂ ಶಮಲಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಭಗಂ ಚ ಸ್ತಂ ಜಹಾತಿ ಸಃ
|| ೨೪ ||

ತತ್ಪ್ರಜಾ ಭರ್ತೃಪಿಂಡಾರ್ಥಂ ಸ್ವಾರ್ಥಮೇವಾನುಷಂಘಯತ್ |
ಕುರುತಾರ್ಥೋಕ್ಷಜಧಿಯಸ್ತುಹಿ ಮೇಽನುಗ್ರಹಃ ಕೃತಃ
|| ೨೫ ||

ಯೂಯಂ ತದನುಮೋದಧ್ವಂ ಪಿತೃದೇವರ್ಷಯೋಽಮರಾಃ |
ಕರ್ತುಃ ಶಾಸ್ತುರನುಜ್ಞಾತುಸ್ತುಲ್ಕಂ ಯತ್ಕೇತ್ಯ ತತ್ಕಲಮ್
|| ೨೬ ||

ಅಸ್ತಿ ಯಜ್ಞಪತಿನಾಮ ಕೇಪಾಂಚಿದರ್ಹಸತ್ತಮಾಃ |
ಇಹಾಮುತ್ರ ಚ ಲಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಜ್ಯೋತ್ಸಾವತಃ ಕ್ಷಿಪಿದ್ವದ್ವಃ
|| ೨೭ ||

ಮನೋರುತ್ತಾನಪಾದಸ್ಯ ಧ್ರುವಾಪಿ ಮಹೀಪತೇಃ |
ಪ್ರಿಯವ್ರತಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೀರಂಗಸ್ಯಾತ್ಮಕ್ರಿಯುಃ ಪಿತುಃ
|| ೨೮ ||

ಈದೃಶಾನಾಮಥಾನೈಪಾಮಜಸ್ಯ ಚ ಭವಸ್ಯ ಚ |
ಪ್ರಹ್ರಾದಸ್ಯ ಬಲೇತ್ಯಾಪಿ ಕೃತ್ಯಮ್ನಿ ಗದಾಭೃತಾ
|| ೨೯ ||

ದೌಹಿತ್ರಾದೀನೃತೇ ಮೃತ್ಯೋಃ
ತೋಚ್ಚಾಂಧರ್ಮವಿಮೋಹಿತಾನ್ |
ವರ್ಗಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಾಣಾಂ
ಪ್ರಾಯೇಣೈಕಾತ್ಮಹೇತುನಾ || ೩೦ ||

ಯತ್ಪಾದಸೇವಾಭಿರುಚಿಸ್ತಪ್ಸಿನಾ-
ಮಶೇಷಜನ್ಮೋಪಚಿತಂ ಮಲಂ ಧಿಯಃ |
ಸದ್ಯಃ ಕ್ಷಿಣೋತ್ಕಸ್ತಹಮೇಧತೇ ಸತೀ
ಯಥಾ ಪದಾಂಗುಷ್ಯವಿನಿಭೃತಾ ಸುತಿ || ೩೧ ||

ವಿನಿರ್ಭುತಾಶೇಷಮನೋಮಲಃ ಪುಮಾನ್
ಅಸಂಗವಿಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೀರ್ಯವಾನ್ |
ಯದಂಘ್ರಮೂಲೇ ಕೃತಕೇತನಾ ಪುನಃ
ನ ಸಂಸೃತಿಂ ಕ್ಷೇಶವಹಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ || ೩೨ ||

ಆದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಿಂದ ನನಗೆ
ವೇದಜ್ಞರಾದ ಮುನಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಗೂ
ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾದಾಗ ದೊರೆಯುವ
ಲೋಕಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ || ೨೩ || 'ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮ
ಮಾರ್ಗದ ಶಿಕ್ಷಣನೀಡದೆ ಕೇವಲ ಅವರಿಂದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು
ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ತತ್ಪರನಾದ ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಪಕ್ಕೆ
ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಲ್ಲದೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಈಕೊಳ್ಳ
ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ || ೨೪ || ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳೇ! ನೀವು
ನಿಮ್ಮ ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿತವಸ್ತುಂಟುಮಾಡು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ದೋಷದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ನಿಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು
ಮಾತುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥವು
ಒದಗುವುದು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ಅನುಗ್ರಹ
ಮಾಡಿದಂತಾದೀತು. || ೨೫ || ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೇ!
ದೇವತೆಗಳೇ! ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿರಿ ಎಕೆಂದರೆ, ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವು ಮರಣಾ
ನಂತರ ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದವನಿಗೆ
ಮತ್ತು ಅನುಮೋದಿಸಿದವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯು
ತ್ತದೆ || ೨೬ || ಪೂಜ್ಯರಾದ ಸಜ್ಜನರೇ! 'ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು
ಕೊಡುವವನು ಯಜ್ಞಪತಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ'
ಎಂಬುದು ಮಹಾನುಭಾವರ ಮತವಾಗಿದೆ. ಎಕೆಂದರೆ, ಇಹ
ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲ-ಕೆಲವು ಭಾರೀ
ತೇಜೋಮಯ ಶರೀರಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. || ೨೭ || ಮನು,
ಉತ್ತನಪಾದ, ಧ್ರುವ, ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ
ಅಂಗಮಹಾರಾಜರು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ರುದ್ರ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಬಲಿ
ಹಾಗೂ ಇದೇ ಮರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇತರ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮತ
ದಲ್ಲಾದರೂ ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷರೂಪವಾದ ಚತು
ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೂ ನಿಯಮಕನಾದ, ಕರ್ಮ
ಫಲಪ್ರದನಾದ ಭಗವಾನ್ ಗದಾಧರನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಈ
ವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೂ ಕೇವಲ ಮೃತ್ಯುವಿನ ದೌಹಿತ್ರನಾದ ವೇದನೇ
ಮುಂತಾದ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಶೋಚನೀಯರಾದ ಧರ್ಮವಿಮೂಢ
ಜನರಲ್ಲೇ ಮತಭೇದವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ
ವೇನೂ ಇಲ್ಲ || ೨೮-೩೦ ||

'ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು' ಎಂಬ
ಅಭಿಲಾಷೆಯೂ - ಅತನ ಪಾದನುಖದಿಂದ ಉದ್ವಂಸಿದ ಗಂಗೆ
ಯಂತೆ ಸಂಸಾರರೂಪಗಳಿಂದ ಸಂತಪ್ತರಾದ ಜೀವರ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂ
ತರುಗಳ ಕೊಳೆಗಳನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ತೊಳೆದು ಹಾಕುವುದು. ಅತನ
ಚರಣತಲವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಮನೋ
ದೋಷಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ತತ್ತ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ
ಬಲವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ದುಃಖಮಯವಾದ
ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅತನ ಅಡಿಧಾವರ ಎಲ್ಲ
ಪ್ರಕಾರಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸುವುವು. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುವನ್ನು

ತಮೇವ ಯೂಯಂ ಭಜತಾತ್ಮವೃತ್ತಿಭಿ-
ರ್ಮನೋವಚಃಕಾಯಗುಣೈಃ ಸ್ವಕರ್ಮಭಿಃ |
ಅಮಾಯಿನಃ ಕಾಮದುಘಾಂಘ್ರಿಪಂಕಜಂ
ಯಥಾಧಿಕಾರಾವಸಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯಃ || ೩೩ ||

ಅಸಾವಿಹಾನೇಕಗುಣೋಽಗುಣೋಽಧ್ವಜಃ
ಪೃಥಗ್ವಿಧದ್ರವ್ಯಗುಣಕ್ರಿಯೋಕ್ತಿಭಿಃ |
ಸಂಪದ್ಯತೇಽರ್ಥಾಶಯಲಿಂಗನಾಮಭಿ-
ರ್ವಿಶುದ್ಧವಿಜ್ಞಾನಘನಃ ಸ್ವರೂಪತಃ || ೩೪ ||

ಪ್ರಧಾನಕಾಲಾಶಯಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹೇ
ಶರೀರ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಚೇತನಾಮ್ |
ಕ್ರಿಯಾಫಲತ್ವೇನ ವಿಭವಿರ್ಭಾವ್ಯತೇ
ಯಥಾನಲೋ ದಾರುಣು ತದ್ಗುಣಾತ್ಮಕಃ || ೩೫ ||

ಅಹೋ ಮಮಾಮೀ ವಿಕರಂತ್ಯನುಗ್ರಹಂ
ಹರಿಂ ಗುರುಂ ಯಜ್ಞ ಭುಜಾಮಧೀಶ್ವರಮ್ |
ಸ್ವಧರ್ಮಯೋಗೇನ ಯಜಂತಿ ಮಾಮಕಾ
ನಿರಂತರಂ ಕ್ಷೋಣತಲೇ ದೃಢವ್ರತಾಃ || ೩೬ ||

ಮಾ ಜಾತು ತೇಜಃ ಪ್ರಭವೇಸ್ತಹರ್ಥಿಭಿಃ
ಪಿಪಿಕ್ಲಯಾ ತಪಸಾ ವಿದ್ಯಯಾ ಚ |
ದೇದೀಪ್ಯಮಾನೇಽಜಿತದೇವತಾನಾಂ
ಕುಲೇ ಸ್ವಯಂ ರಾಜಕುಲಾದ್ವಿಜಾನಾಮ್ || ೩೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೋದೇವಃ ಪುರುಷಃ ಪುರಾತನೋ
ನಿತ್ಯಂ ಹರಿಯುಚ್ಚರಣಾಭಿವಂದನಾತ್ |
ಅವಾಪ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನಪಾಯಿನೀಂ ಯತೋ
ಜಗತ್ಪವಿತ್ರಂ ಚ ಮಹತ್ತಮಾಗ್ರಣೀಃ || ೩೮ ||

ಯತ್ತೇವಯೋಶೇಷಗುಣಾಶಯಃ ಸ್ವರಾಡ್
ವಿಪ್ರಪ್ರಿಯಸ್ತುಷ್ಕತಿ ಕಾಮಮೀಶ್ವರಃ |
ತದೇವ ತದ್ಧರ್ಮಪರೈರ್ವಿನೀತೈಃ
ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಂ ನಿಜೇವ್ಯತಾಮ್ || ೩೯ ||

ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಜೀವನವೃತ್ತಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಧ್ಯಾನ-ಸಂಕಲ್ಪ-ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಮನಃ ಪಟನ, ದೇಹಗಳ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಆರಾಧಿಸಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕರ್ಮ-ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಾಗಿ ಫಲವು ದೊರಕತೆ ದೊರೆಯುವುದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ || ೩೩-೩೫ ||

ಶೀಘ್ರಗವಂತನು ಸ್ವರೂಪತಃ ಏಕಾದ್ರ ವಿಜ್ಞಾನಘನ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ರೂಪಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಳಗುವ ಆಕ್ತಿಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಶುಕ್ಲಾದಿ ಗುಣಗಳು, ಕುಟ್ಟುವುದು ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಮಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಒಗ್ಗ-ಒಗ್ಗಿಯ ಆರ್ಥ, ಅಪಯ, ಸಂಕಲ್ಪ, ಪದಾರ್ಥಾಶ್ರಿತಗಳು ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿಪೂಜೆಯಾದ ಹವನಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನವಾಗುವ ಅನೇಕ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾರಗಳಿರುತ್ತವೆ || ೩೪ || ಒಂದೇ ಅಗ್ನಿಯು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಆಕಾರದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸ್ವಭಾವ ಪರಮಸಂದೈಕ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕೃತಿ, ಕಾಲ, ವಾಸನೆ ಮತ್ತು ಅದೃಷ್ಟಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾಕಾರವಾದ ಶರೀರವು ಒಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿದ್ದು ಆ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. || ೩೫ || ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಧೀಶ್ವರನು - ಯಜ್ಞವಾದ ಭೋಗವಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಧೀಶ್ವರನಾದ ಸರ್ವಭೂವನಾದ - ಹರಿಯನ್ನು ದ್ರವವಾದ ಪ್ರತೀಪ್ತಿಯಿಂದ ಶಮ್ಯ-ತಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುವ ಅವನು ಸ್ವಯಂ ದೇವತೆ ಕೃಷಿಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು || ೩೬ || ಸವನರೂಪತೆ ಶಮ್ಯ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ಪರ್ಮಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಯು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಇವರ ವಂಶಗಳು ಸ್ವಾಧೀಶ್ವರನಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವರ ಮೇಲೆ ರಾಜಕುಲಗಳು ಶಮ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು, ಧನ-ಸಂಪತ್ತುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಬೀರಬಾರದು. || ೩೭ || ವಿಷ್ಣುದೇವತೆ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಗ್ರಗಣ್ಯನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತನೂ ಆದ ಪುರಾಣಪುರುಷ ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ಕೂಡ ನಿರಂತರ ಅವರ ಹವನಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದಾನೆ || ೩೮ || ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನ ಶೀಘ್ರಗವಂತನ ರೂಪವಾದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರಾಗಿ ದ್ದೀರಿ. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರಿಂದಲೇ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೆ ವಿಧದಿಂದ ವಿಶಯಪೂರ್ವಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದ ಕೇವಲ ಮಾಡಬೇಕು. || ೩೯ || ಅವರನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಯಂ (ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ

ಪುಮಾಲ್ಪಭೇತಾನತಿವೇಲಮಾತ್ಮನಃ

ಪ್ರಸಿದತೋಽತ್ಯಂತಶಮಂ ಸ್ವತಃ ಸ್ವಯಮ್ |

ಯನ್ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧನಿಷೇವಯಾ ತತಃ

ಪರಂ ಕಿಮತ್ರಾಸ್ತಿ ಮುಖಂ ಹವಿರ್ಭುಜಾಮ್ || ೪೦ ||

ಅಶ್ವಾತ್ಥನಂತಃ ಖಲು ತತ್ಪ್ರಕೋವಿದ್ಯಃ

ಶ್ರದ್ಧಾಹುತಂ ಯನ್ಮುಖ ಇಚ್ಛನಾಮುಘಃ |

ನ ವೈ ತಥಾ ಚೇತನಯಾ ಬಹಿಷ್ಯತೇ

ಮತಾಶನೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಪರ್ಯಗುಃ || ೪೧ ||

ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮ ನಿತ್ಯಂ ವಿರಜಂ ಸನಾತನಂ

ಶ್ರದ್ಧಾತಪೋಮಂಗಲಮೌನಸಂಯಮೈಃ |

ಸಮಾಧಿನಾ ಬಿಭ್ರತಿ ಹಾರ್ಥದೃಷ್ಟಯೇ

ಯತ್ರೇದಮಾದರ್ಶ ಇವಾವಭಾಸತೇ || ೪೨ ||

ತೇಷಾಮಹಂ ಪಾದಸರೋಜರೇಣುಂ

ಆರ್ಯಾ ಪರ್ಜೇಯಾಧಿಕಿರೀಟಮಾಽಽಯುಃ |

ಯಂ ನಿತ್ಯದಾ ಬಿಭ್ರತ ಅಶು ಪಾಪಂ

ನಶ್ಯತ್ಯಮುಂ ಸರ್ವಗುಣಾ ಭಜಂತಿ || ೪೩ ||

ಗುಣಾಯನಂ ಶೀಲಧನಂ ಕೃತಜ್ಞಂ

ವೃದ್ಧಾಶ್ರಯಂ ಸಂವೃಣತೇಽನು ಸಂಪದಃ |

ಪ್ರಸಿದತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಂ ಗಮಾಂ ಚ

ಜನಾರ್ದನಃ ಸಾನುಚರಶ್ಚ ಮಹ್ಯಮ್ || ೪೪ ||

ಮೃತ್ಯೇಯ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಂ ನೃಪತಿಂ ಪಿತೃದೇವದ್ವಿಜಾತಯಃ |

ತುಷ್ಠಪುರ್ವ್ಯಾಪ್ತಮನಸಃ ಸಾಧುವಾದೇನ ಸಾಧವಃ

|| ೪೫ ||

ಪುತ್ರೇಣ ಜಯತೇ ಲೋಕಾನಿತಿ ಸತ್ಯವತೀ ಶ್ರುತಿಃ |

ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತಃ ಪಾಪೋ ಯದ್ವೇನೋಽತ್ಯತರತ್ತಮಃ

|| ೪೬ ||

ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಶ್ಚಾಪಿ ಭಗವನ್ನಿಂದಯಾ ತಮಃ |

ವಿವಿಕ್ಷುರತ್ಯಗಾತ್ಸೂನೋಃ ಪ್ರಹ್ಲಾದಸ್ಯಾನುಭಾವತಃ

|| ೪೭ ||

ದೇಯೇ) ಪರಮ ಶಾಂತಿರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವನು. ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರಾರಿಗುಂಟು ? || ೪೦ || ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಗ್ನಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಮುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಮ ಹಂಸರಿಂದ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವವನೂ, ಜ್ಞಾನಪರವಾದ ಉಪ ನಿಷತ್ತಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಅನಂತನು ಇಂದ್ರಾದಿಯಜ್ಞದ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಆಪ್ತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೪೧ || ೬ ಸಭ್ಯಮಹಾಶಯರೇ | ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಅರಿವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಹ ನಿತ್ಯವೂ, ಶುದ್ಧವೂ, ಸನಾತನವೂ ಆದ ವೇದವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪರಮಾರ್ಥಶ್ವರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ತುಂಬಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಆಚರಣೆ, ಮೌನ, ಸಂಯಮ ಸಮಾಧಿಗಳಿಂದ ಯಾರೂ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಚರಣ ಕಮಲಗಳ ಧೂಳಿ ಯನ್ನು ನಾನು ಅಯುಸ್ಸು ಇರುವ ತನಕ ನನ್ನ ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವೆನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಸದಾ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳು ಆಗಲೇ ನಾಶಹೊಂದುವುವು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುವು. || ೪೨-೪೩ || ಅಂತಹ ಗುಣಶಾಲಿಯೂ, ಶೀಲಸಂಪನ್ನನೂ, ಕೃತಜ್ಞನೂ, ಗುರು-ಹಿರಿಯರ ಸೇವೆಮಾಡುವವನೂ ಆದವನ ಬಳಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಂದು ಸೇರುವುವು. ಅದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಗಳೂ, ಗೋವಂಶವೂ ಮತ್ತು ಭಕ್ತರಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೪೪ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನ ಈ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಜ್ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಭಲೇ | ಭಲೇ | ಎಂದು ಆತನನ್ನು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೪೫ || ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೇ | ಪುತ್ರರ ಮೂಲಕ ತಂದೆಯು ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಪಾಪಿಯಾದ ವೇನನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪದಿಂದ ದಗ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಪುತ್ರನಾದ ಈ ಪೃಥುವಿನ ಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದ ನರಕವನ್ನು ದಾಟಿಬಿಟ್ಟನು. || ೪೬ || ಹೀಗೆಯೇ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೂ ಭಗವನ್ನಿಂದೆಯಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವನಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಸುಪುತ್ರನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗಿ ಹೋದನು. || ೪೭ || ಎಲೈ ವೀರವರನಾದ ಪೃಥುಸಾರ್ವಭೌಮನೇ | ನೀನು ಪೃಥಿವಿಗಲ್ಲ ತಂದೆಯಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ

ವೀರವರ್ಯ ಪಿತಃ ಪೃಥ್ವಾಃ ಸಮಾಃ ಸಂಜೀವ ಶಾಶ್ವತೀಃ |
ಯಶ್ಯೇದೃಶ್ಯಚ್ಯುತೇ ಭಕ್ತಿಃ ಸರ್ವಲೋಕೈಕಭರ್ತರಿ || ೪೮ ||

ಅಹೋ ವಯಂ ಹೃದ್ಯ ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತೇ |
ತ್ವಯೈವ ನಾಥೇನ ಮುಕುಂದನಾಥಾಃ |
ಯ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕತಮಸ್ಯ ವಿಶ್ಲೋ-
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಸ್ಯ ಕಥಾಂ ವ್ಯನತಿ || ೪೯ ||

ನಾತ್ಯದ್ವೈತಮಿದಂ ನಾಥ ತವಾಜೀವ್ಯಾನುಶಾಸನಮ್ |
ಪ್ರಜಾನುರಾಗೋ ಮಹತಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಕರುಣಾತ್ಮನಾಮ್ || ೫೦ ||

ಅದ್ಯ ನಸ್ತಮಸಃ ಪಾರಸ್ವಯೋಪಾಸಾದಿತಃ ಪ್ರಭೋ |
ಭ್ರಾಮ್ಯತಾಂ ನಷ್ಟದೃಷ್ಟಿಸಾಂ ಕರ್ಮಭಿದೈವಸಂಜ್ಞತೈಃ || ೫೧ ||

ನಮೋವಿವೃದ್ಧಸತ್ತಾಯ ಪುಮಪಾಯ ಮಹೀಯಸೇ |
ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೃತ್ವಮಾವಿಶ್ಯ ಬಿಭರ್ತೀದಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ || ೫೨ ||

ಗಗನೂ ದಿಕ್ಕೆಕ್ಕಾ ಮಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನೀನು ಅನಂತವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುಖವಾಗಿ ಬಾಳು. || ೪೮ || ನಿನ್ನ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ನೀನು ಉದಾರಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ ನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಸೌಭಾಗ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದ ನಾವುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಭಗವಂತನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವವರೆ ನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿವೆ. || ೪೯ || ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ಅಶ್ವಿತ ಜನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳುವಾದ ಉಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ. || ೫೦ || ಮರವೃಕ್ಷಾದರಿಂದ ಎಲೆಕಟೀನರಾಗಿ ಸಂಸಾರ ವೆಂಬ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ಇಂದು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಿಂದ ವಾಚಿಸಿಬಿಡುವೆ. || ೫೧ || ನೀನು ಶುದ್ಧಸ್ವತ್ತಮಯ ಪರಮವೈರವಾಗಿರುವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಈ ಎರಡೂ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಾಗಿ ಇವೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಮವೈರವಾದ ನೀನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೫೨ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪ್ರಕಾಶೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ ವಿಶವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸನಕಾದಿಗಳ ಉಪದೇಶ

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ್

ಜನೇಪು ಪ್ರಗೃಣತ್ಸ್ವೇವಂ ಪೃಥುಂ ಪೃಥುಲವಿಕ್ರಮಮ್ |
ತತ್ರೋಪಜಗ್ಮುರ್ಮುನಯಶ್ಚತ್ವಾರಃ ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸಃ || ೧ ||

ತಾಂಸ್ತು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನ್ ರಾಜಾ ವೈದ್ಯೋಽವತರೋಽರ್ಚಿತಾಃ |
ಲೋಕಾನಪಾಪಾನ್ಶುರ್ವತ್ಕಾಸಾನುಗೋಽಚ್ಛಲಕ್ಷಿತಾನ್ || ೨ ||

ತದ್ವರ್ತನೋದ್ಗತಾನ್ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪ್ರತ್ಯಾದಿಶ್ವರಿವೋತ್ತಿತಃ |
ಸಸದಸ್ಯಾನುಗೋ ವೈಷ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯೀಶೋ ಗುಣಾನಿವ || ೩ ||

ಗೌರವಾದ್ಯನ್ವಿತಃ ಸಭ್ಯಃ ಪ್ರಶ್ರಯಾನತಕಂಧರಃ |
ವಿಧಿವತ್ಸೂಜಯಾನ್ ಚಕ್ರೇ ಗೃಹೀತಾಧ್ಯರ್ಹಣಾಸನಾನ್ || ೪ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯವು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿಪುಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಪೃಥುಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಇವರು ಹೀಗೆ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿರು ವಾಗಲೇ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ದೇವೀಪ್ರಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಸನಕರೇ ಮುಂತಾದ ಇಬ್ಬರು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ ದರು. || ೧ || ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಲೋಕಗಳ ಪಾಪ ಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರನ್ನು ಪೃಥುವೂ, ಅವನ ಅನುಚರರೂ ಗುರುತಿಸಿ ದರು. || ೨ || ಅವರನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಲೇ ರಾಜನ ಪ್ರಾಣಗಳು ವಿಷಮಾಸಕ್ತ ಜೀವರು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಓಡುವಂತೆ - ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದವು. ಅವೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಅನು ಯಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದುನಿಂತನು. || ೩ || ಆ ಮುನೀ ಶ್ವರರು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಸೀನರಾದಾಗ ಶಿಷ್ಯಾ ಗ್ರೇಷರ ನಾದ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಅವರ ಗೌರವದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಿದಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. || ೪ ||

ತತ್ಪಾದಶಾಚಸರಿಲೈರ್ಮಾರ್ಜಿತಾಲಕಬಂಧನಃ |
ತತ್ರ ಶೀಲವತಾಂ ವೃತ್ತಮಾಚರಣ್ಯಾನಯಿನ್ಸವಃ || ೫ ||

ಹಾಟಕಾಸನ ಆಸೀನಾನ್ ಸ್ವಧಿಶ್ಛೇಷ್ಠಿವ ಪಾವಕಾನ್ |
ಶ್ರದ್ಧಾಸಂಯಮಸುಯುಕ್ತಃ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರಾಹ ಭವಾಗ್ರಜಾನ್ || ೬ ||

ಪ್ರಥಮಾಶ್ವ

ಅಶೋ ಆಚರಿತಂ ಕಿಂ ಮೇ ಮಂಗಲಂ ಮಂಗಲಾಯನಾಃ |
ಯಸ್ಯ ವೋ ದರ್ಶನಂ ಹ್ಯಾಸಿದ್ಧದರ್ಶಾರ್ಥಾನಾಂ ಚ ಯೋಗಿಭಃ || ೭ ||

ಕಿಂ ತಸ್ಯ ದುರ್ಲಭತರಮಿಹ ಲೋಕೇ ಪರತ್ರ ಚ |
ಯಸ್ಯ ವಿಪ್ರಾಃ ಪ್ರಸೀದಂತಿ ನಿವೋ ವಿಭುಷ್ಣ ಸಾನುಗಃ || ೮ ||

ನೈವ ಲಕ್ಷಯತೇ ಲೋಕೋ
ಲೋಕಾನ್ ಪರ್ಯಟೋಽಪಿ ಯಾನ್ |

ಯಥಾ ಸರ್ವದೃಶಂ ಸರ್ವ
ಆತ್ಮಾನಂ ಯೇಽಸ್ಯ ಹೇತವಃ || ೯ ||
ಅಥನಾ ಅಪಿ ತೇ ಧನ್ಯಾಃ ಸಾಧವೋ ಗೃಹಮೇಧಿನಃ |
ಯದ್ವಹಾ ಹೃದ್ಯವರ್ಯಾಂಬುಕ್ಯಗಾಭೂಮೀಶ್ವರಾವರಾಃ || ೧೦ ||

ವ್ಯಾಲಾಲಯದ್ವಮಾವೈ ತೇಽಪ್ಯರಿಕ್ತಾಖಿಲಸಂಪದಃ |
ಯದ್ವಹಾಸ್ತೀರ್ಥಪಾದೀಯಪಾದತೀರ್ಥವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೧೧ ||

ಸ್ವಾಗತಂ ವೋ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಯದ್ವಹಾಸಿ ಮುಮುಕ್ಷವಃ |
ಚರಂತಿ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಥೀರಾ ಬಾಲಾ ವಿವ ಬೃಹಂತಿ ಚ || ೧೨ ||

ಕುಚ್ಚಿನ್ಃ ಕುಶಲಂ ನಾಥಾ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾರ್ಥವೇದಿನಾಮ್ |
ವ್ಯಸನಾವಾಪ ವಿತಪ್ತಾನ್ ಪತಿತಾನಾಂ ಸ್ವರ್ಮಭಿಃ || ೧೩ ||

ಭವತ್ಸು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನ ಆತ್ಮಾಲಾಮೇಷು ನೇಷ್ಯತೇ |
ಕುಶಲಾಕುಶಲಾ ಯತ್ರ ನ ಸಂತಿ ಮತಿವೃತ್ತಯಃ || ೧೪ ||

ತದಹಂ ಕೃತವಿತ್ತಂಭಃ ಸಾಹ್ಯದೋ ವಸ್ತುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಮ್ |
ಸಂಪೃಚ್ಛೇ ಭವ ವಿತಪ್ತಾನ್ ಕ್ಷೇಮಃ ಕೇನಾಂಜನಾ ಭವೇತ್ || ೧೫ ||

ಅನಂತರ ಅವರ ಚರಣೋದಕವನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ
ಪ್ರಕ್ಷೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಶೀಲವಂತರಾದ ಶಿಷ್ಯಜನರ ಆಚರಣೆಯು
ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ
ಆವರ್ತನಾದನು || ೫ || ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನಿಗೂ ಅಣ್ಣಂದಿ
ರಾಗಿದ್ದ ಆ ಮುನೀಶ್ವರರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ
ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಸ್ವರ್ಣಸಿಂಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಠಿಸಿದರು. ಪೃಥು
ಮಹಾರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧಾ-ಸಂಯಮಗಳೊಡನೆ ಪ್ರೇಮ
ಪೂರ್ವಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿಚ್ಛೇಷಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೬ ||

ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ
ಗಳಾದ ಮುನೀಶ್ವರರೇ! ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ನಿಮ್ಮ
ದರ್ಶನವು ನನಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಒದಗಿ ಬಂದಿತಲ್ಲ! ನಾನು
ಎಂತಹ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವಳು! ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಭಾಗ್ಯವು
ನನ್ನದು! || ೭ || ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಲೀ, ಅನುಚರ
ರೊಡನಾದ ಶಿವರಾಗಲೀ, ದೀವಿಪುಷ್ಪಗಳಾಗಲೀ ಯಾರ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪ
ರಾಗುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲೀ - ಪರಲೋಕ
ದಲ್ಲಾಗಲೀ ದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತು ಯಾವುದಿದೆ? || ೮ || ದೃಶ್ಯ
ಪ್ರಪಂಚದ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಮಹತ್ತ್ವವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು
- ಅತ್ಯನು ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಗತವಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು
ನೋಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯರು
ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. || ೯ || ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪೂಜ್ಯತಮರಾದ
ಮಹಾಪುರುಷರು ಯಾವನಾದರೂ ಗೃಹಸ್ಥ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು,
ನೆಲ, ಕುಲು, ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನ ಅಥವಾ ಸೇವಕರ
ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಧನಹೀನನಾಗಿದ್ದರೂ
ಧನತಮನೇ ಆಗುವನು. || ೧೦ || ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ
ಮನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಾದೋದಕದ ಒಂದುಗಳು ಯಾರ ಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಮನೆಗಳು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ
ಒಂ-ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಹಾವುಗಳು ವಾಸಿಸುವ
ವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ಆಗಿವೆ. || ೧೧ || ಮುನೀಶ್ವರರೇ! ನಿಮಗೆ
ಸ್ವಾಗತವು ಸೀವುಗಳಾದರೂ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ
ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ವಿಕಾಗ್ರವಾದ ಚಿತ್ತದಿಂದ
ಒಹ್ಹಚರ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನ್ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಆತ ಶ್ರದ್ಧೆ
ಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದಿ || ೧೨ || ಸ್ವಾಮಿಗಳೇ! ನಾವುಗಳು
ಕರ್ಮವಶದಾಗಿ ವಿವತ್ತುಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರರೂಪವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯಸಂಭವವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನೇ
ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇಂತಹ ನಮಗೆ
ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ದಾರಿ ನಿಮ್ಮೇ ತೋರಬೇಕು. || ೧೩ || ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ
ಕುಶಲದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ನೀವು
ನಿರಂತರ ಕಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಯ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವವರು. ಕುಶಲಾಕುಶಲಗಳಿಗೂ
ವೃತ್ತಿಗಳಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೪ || ನೀವು
ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನೊಂದು-ಬಂದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲ ಪರಮಮಿತ್ರ
ರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಈ ಸಂಸಾರ
ದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅತೀಶ್ವರನಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು

ವಕ್ರಮಾತ್ಮನತಾಮಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನ್ಮಾತೃಭಾವನಃ |
ಸ್ವಾನಾಮನುಗ್ರಹಾಯೇಮಾಂ ಸಿದ್ಧರೂಪಃ ಚರತ್ಯದಃ || ೧೬ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಪೃಥೋಶ್ವತೂಕ್ತಮಾರ್ಕಣ್ಡ ಸಾರಂ ಸುಷ್ಕಮಿತಂ ಮಥು |
ಸ್ಮಯಮಾನ ಇವ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಕುಮಾರಃ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಹ || ೧೭ ||

ಸುತುಮಾರ ಉವಾಚ

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಠಂ ಮಹಾರಾಜ ಸರ್ವಭೂತಹಿತಾತ್ಮನಾ |
ಭವತಾ ವಿದುಷಾ ಚಾಪಿ ಸಾಧೂನಾಂ ಮಹಿರೀದೃಶೀ || ೧೮ ||

ಸಂಗಮಃ ಖಿಲು ಸಾಧೂನಾಮುಭಯೇಷಾಂ ಚ ಸಮೃತಃ |
ಯತ್ಸಂಭಾಷಣಸಂಪ್ರಶ್ನಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿತನೋತಿ ಶರ್ಮ || ೧೯ ||

ಅಸ್ತೇವ ರಾಜನ್ ಭವತೋ ಮಥುದ್ವಿಜಃ |
ಪಾದಾರವಿಂದಸ್ಯ ಗುಣಾನುವಾದನೇ |
ರತಿದುರಾಪಾ ವಿಧುನೋತಿ ನೈಷ್ಠಿಕೇ |
ಕಾಮಂ ಕಷಾಯಂ ಮಲಮಂತಕಾತ್ಮನಃ || ೨೦ ||

ತಾಸ್ಮೈಷ್ಟಿಯಾನೇವ ಸುಸುತೋ ನೃಣಾಂ |
ಕ್ಷೇಮಸ್ಯ ಸದ್ಭಗ್ವಿಮೃಶೇಷು ಹೇತುಃ |
ಅಸಂಗ ಅತ್ಯವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಅತ್ಯನಿ |
ದೃಢಾ ರಹಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿರ್ಗುಣೇ ಚ ಯಾ || ೨೧ ||

ಸಾ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಭಗವದ್ವರ್ಮಚರ್ಯಯಾ |
ಜಿಜ್ಞಾಸಯಾಽಽಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಯೋಗನಿಷ್ಠಯಾ |
ಯೋಗೇಶ್ವರೋಪಾಸನಯಾ ಚ ನಿತ್ಯಂ |
ಪುಣ್ಯಕ್ರಮಃ ಕಥಯಾ ಪುಣ್ಯಯಾ ಚ || ೨೨ ||

ಅರ್ಥೇಂದ್ರಿಯಾರಾಮಸಗೋಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣಯಾ |
ತತ್ಸಮ್ಮತಾನಾಮಪರಿಗ್ರಹೇಣ ಚ |
ವಿವಿಕ್ತರುಚ್ಯಾ ಪರಿತೋಷ ಆತ್ಮನಃ |
ವಿನಾ ಹರೇರ್ಗುಣಪೀಯೂಷಪಾನಾತ್ || ೨೩ ||

ಯಾವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂದು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. || ೧೬ || ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಧೀರರಿಗೆಲ್ಲ 'ಆತ್ಮ ಪಾಗಿ
ಪ್ರಕಾಶಮಾತ್ಮ, ಉಪಾಸಕರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಂತಹ ಜ್ಯೋತಿಸ್ವಭಾವದ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯ
ಣನೇ ಶ್ರೀ ಪರರಾಜ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಿದ್ಧರ ರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ
ಇಲ್ಲ. || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನ
ಯುಕ್ತಮುಕ್ತವೂ, ನಿರಭೀರವೂ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವೂ ಆದ ಮಥುರವಾಸನ
ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುತುಮಾರರಿಗೆ ಅತೀವ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ನಗು
ನಗುತ್ತಾ ರಾಜನನ್ನು ಇಂತೆಂದರು. || ೧೮ ||

ಶ್ರೀಸುತುಮಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜಾ!
ನೀನು ಸ್ವತಃ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಸ
ಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿ ೨೦-೨ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ
ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದವೆ ನಿಮ್ಮಾಗಿ ಇದು-ಸುತುಮಾರ ಬುದ್ಧಿಯು
ಹೀಗೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೯ || ಸುತುಮಾರ ಸಮಾಗಮವು
ಕೇಳುವವನಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೇಳುವವನಿಗೂ ಸಮೃತವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
ಎಕೆಂದರೆ, ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಪ್ರಶ್ನಗಳು ಎಲ್ಲರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ
ಮಾಡುವವು. || ೨೦ || ರಾಜನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಭಗವಾನ್ ಮಥು
ಸೂದನನ ಅಡಿವಾರಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲೇ
ಸ್ಥಿರವಾದ ತೀತಿಯಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಈ ತೀತಿಯು ಸುಲಭವಾಗಿ
ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ದೊರಕಿದ್ದೇ ಆದರೆ
ಜೀವಾಪ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಿರುವ

ಪ್ರದಯಸ್ತ ವಾಸನಾದೂಷವಾದ ಮಲವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶ
ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. || ೨೧ || ಅತ್ಯನಿ ಜೀವಿಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು
ಗಾಗಿಯೇ ಜನ್ಮಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಾಡಿ, ಆತ್ಮನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ
ದೇಹಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಉಪಾಸನವು ದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ
ಸಾಧನವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. || ೨೨ || ಗುರುಗಳ ಮತ್ತು
ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಹಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದರಿಂದ, ಭಾಗವತ
ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪರಿಪುಷ್ಪವರಿಂದ, ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿಂದ,
ಜ್ಞಾನಮೋಗದ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ, ಯೋಗೇಶ್ವರ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಸಂತಿದಿನವೂ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಪಾವನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಿಸುವುದರಿಂದ, ಧನ,
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯರ ಗೋಷ್ಠಿ
ಯನ್ನು ತೀತಿಸಿದ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ
ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆರೈಕೆಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ,
ಭಗವದ್ಗುಣಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವ ಕಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾ
ವಿಕಾಂಕ್ಷಾವೇನೆಯಲ್ಲಿ ತೀತಿಯನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ, ಯಾವುದೇ
ಜೀವಿಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಡದಿರುವುದರಿಂದ, ನಿವೃತ್ತಿನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ,
ಅತ್ಯಂತವನ್ನೇ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರರೂಪವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಮೃತವನ್ನು ಸವಿಯುವುದ

ಅಹಿಂಸಯಾ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯ ಚರ್ಯಯಾ
 ಸ್ತೃತ್ಯಾ ಮುಕುಂದಾ ಚರಿತಾಗ್ನಿಸೀಧುನಾ ।
 ಯಮೈರಕಾಮೈರ್ನಿರ್ಯಮೈಶ್ಚಾಪ್ತ ನಿಂದಯಾ
 ನಿರೀಹಯಾ ದ್ವಂದ್ವ ತಿಕ್ಷಯಾ ಚ ॥ ೨೪ ॥

ಹರೇರ್ಮುಹುರ್ದ್ರಕರ್ಣಪೂರ-
 ಗುಣಾಭಿಧಾನೇನ ವಿಜೃಂಭಮಾಣಯಾ ।
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಹೃಷಂಗಃ ಸದಸತ್ಯನಾತ್ಮನಿ
 ಸ್ಯಾನ್ನಿಗುಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಚಾಂಬುಜಾ ರತಿಃ ॥ ೨೫ ॥

ಯದಾ ರತಿಬ್ರಹ್ಮಣ ಸೈಶ್ವರೇ ಪುಮಾ-
 ನಾಚಾರ್ಯವಾನ್ ಜ್ಞಾನವಿರಾಗರಂಹುಃ ।
 ದಹತ್ಯವೀರ್ಯಂ ಹೃದಯಂ ಜೀವಕೋಶಂ
 ಪಂಚಾತ್ಮಕಂ ಯೋನಿಮಿವೋಽತಿತೋಽಗ್ನಿಃ ॥ ೨೬ ॥

ದಗ್ಧಾಶಯೋ ಮುಕ್ತ ಸಮಸ್ತ ತದ್ಗುಣೋ
 ಸೈವಾತ್ಮನೋ ಬಹಿರಂತರ್ವಿಚಕ್ಷೇ ।
 ಪರಾತ್ಮನೋರ್ಯದ್ವೈವಧಾನಂ ಪುರಸ್ತಾತ್
 ಸ್ವಪ್ನೇ ಯಥಾ ಪುರುಷಸ್ತದ್ವಿನಾಶೇ ॥ ೨೭ ॥

ಆತ್ಮಾನಮಿಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಂ ಚ ಪರಂ ಯದುಭಯೋರಪಿ ।
 ಸತ್ಯಾಶಯ ಉಪಾಧೌ ವೈ ಪುಮಾನ್ ಪಶ್ಯತಿ ನಾನ್ಯದಾ
 ॥ ೨೮ ॥

ನಿಮಿತ್ತೇ ಸತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಜಲಾದಾವಪಿ ಪೂರುಷಃ ।
 ಆತ್ಮನಶ್ಚ ಪರಸ್ಯಾಪಿ ಭಿಧಾಂ ಪಶ್ಯತಿ ನಾನ್ಯದಾ
 ॥ ೨೯ ॥

ಇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಿಷಯಾಕೃಷ್ಟೈರಾಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಧ್ಯಾಯತಾಂ ಮನಃ ।
 ಚೇತಸಾಂ ಹರತೇ ಬುದ್ಧೀಃ ಸ್ತಂಭಸ್ತೋಯಮಿವ ಹೃದಾತ್
 ॥ ೩೦ ॥

ಭ್ರಷ್ಟತ್ವನು ಸ್ತುತಿಶ್ಚಿತ್ತಂ ಜ್ಞಾನಭಂಭಃ ಸ್ತುತಿಕ್ರಯೇ ।
 ತದ್ರೋಧಂ ಕವಯಃ ಪ್ರಾಹುರಾತ್ಮಾಪಹವಮಾತ್ಮನಃ
 ॥ ೩೧ ॥

ರಿಂದ ನಿಷ್ಕಾಮಭಾವದಿಂದ ಯಮ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸು
 ವುದರಿಂದ, ಎಂದೂ ಯಾರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದ,
 ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಶೀತೋಷ್ಣ
 ಗಳೇ ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದರಿಂದ, ಭಕ್ತರಿಗೆ
 ಕರ್ತಾನಂದಕರವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪದೇ-ಪದೇ
 ವರ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದ
 ರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಇಡೀ
 ಜಡ-ಜಗತ್ತಿನ ಕುರಿತು ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗುವುದು ಮತ್ತು
 ಆತ್ಮವರೂಪೀ ನಿರ್ಗುಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ
 ಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.
 ॥ ೨೪-೨೫ ॥ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾದಾಗ
 ಮನುಷ್ಯನು ಸದ್ಗುರುವಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಜ್ಞಾನ
 ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯದ ಪ್ರಬಲವಾದ ವೇಗದಿಂದ ವಾಸನಾಶೂನ್ಯನಾಗಿ
 ಅವಿದ್ಯೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಐದು ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಹಂಕಾ
 ರಾಶಕವಾದ ತನ್ನ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ
 ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೇ ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಂತೆ - ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ
 ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ॥ ೨೬ ॥ ಹೀಗೆ ಲಿಂಗಶರೀರವು ನಾಶವಾದ
 ಬಳಿಕ ಅವನು ಕುರ್ತ್ವತ್ವಾದಿ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.
 ಮತ್ತೆ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ನಾನಾಪದಾರ್ಥಗಳು
 ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಯಾವುದೂ ಕಂಡುಬಾರದಿರುವಂತೆಯೇ
 ಅವನಿಗೆ ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ಘಟ-ಫಲಾದಿಗಳು
 ಮತ್ತು ಒಳಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿಗಳೂ ಕಂಡು
 ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೊದಲು ಈ
 ಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಜೀವಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮರ ನಡುವೆ ಇದ್ದು
 ಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ॥ ೨೭ ॥

ಅಂತಃಕರಣರೂಪವಾದ ಉಪಾಧಿಯು ಇರುವ ತನಕ
 ಪೂರುಷನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಮತ್ತು
 ಇವೆರಡರ ಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಹಂಕಾರದ ಅನುಭವ
 ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ನಂತರ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ॥ ೨೮ ॥ ಬಾಹ್ಯಜಗತ್ತಿ
 ನಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು, ಕನ್ನಡಿ ಮುಂತಾದ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಇರುವಾಗಲೇ
 ದಿಂಬು-ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳ ಭೇದವು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳು ಇಲ್ಲ
 ವಾದಾಗ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ॥ ೨೯ ॥ ವಿಷಯ ಚಿಂತನದಲ್ಲೇ
 ತೊಡಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ
 ಕೊಳ್ಳುವುವು ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅವುಗಳತ್ತ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.
 ಹಾಗೆಯೇ ಆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಮನಸ್ಸು-ಚೇತನಗಳು ಜಲಾಶಯದ
 ನೀರನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು
 ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ॥ ೩೦ ॥ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ನಾಶ
 ವಾದಮೇಲೆ ಹಿಂದು-ಮುಂದಿನ ಸ್ತುತಿಯು ಹೊರಟು
 ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತುತಿಯ ನಾಶವಾದ ಬಳಿಕ ಜ್ಞಾನವು ಉಳಿಯುವು
 ದಿಲ್ಲ. ಈ ಜ್ಞಾನದ ನಾಶವನ್ನೇ ಪಂಡಿತರು - 'ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ಹಕ್ಕಿ
 ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ॥ ೩೧ ॥ ಯಾವುದರ
 ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಇದು ಪ್ರಿಯ' ಎಂಬ

ನಾತಃ ಪರತರೋ ಲೋಕೇ ಪುಂಃ ಸ್ವಾರ್ಥವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ |
ಯದಧ್ಯಸ್ಥಸ್ಥ ಪೇಯಸ್ತ್ವಮಾತ್ಮನಃ ಸ್ವವ್ಯತಿಕ್ರಮಾತ್ || ೩೨ ||

ಅರ್ಥೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಭಿಧ್ಯಾನಂ

ಸರ್ವಾರ್ಥಾಪಹವೋ ಸ್ವಕಾಮಾ |
ಭೃಂತೋ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಾ-
ದೈನಾವಿಶತಿ ಮುಖ್ಯತಾಮ್ || ೩೩ ||

ನ ಕುರ್ಯಾತ್ಕರ್ಹಚಿತ್ತಂಗಂ ತಮಸ್ತೀವ್ರಂ ತಿರೀರಿಷುಃ |
ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಯದತ್ಯಂತವಿಭಾತಕಮ್ || ೩೪ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಮೋಕ್ಷ ವಿವಾರ್ಥ ಆತ್ಯಂತಿಕತಯೇಷ್ಯತೇ |
ತೈವಗೋಽರೋಃ ಯತೋ ನಿತ್ಯಂ ಕೃತಾಂತ ಭಯಸಂಯುತಃ || ೩೫ ||

ಪರೇಽವರೇ ಚ ಯೇ ಭಾವಾ ಗುಣವ್ಯತಿಕರಾದನು |
ನ ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ಷೇಮಮೀಶವಿದ್ಧಂಚಿತಾಶಿಷಾಮ್ || ೩೬ ||

ತತ್ತ್ವಂ ನರೇಂದ್ರಜಗತಾಮಥ ತದ್ಭಾಷಾಂ ಚ
ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಪಿಷಣಾತ್ಕುರಾವೃತಾನಾಮ್ |
ಯಃ ಕ್ಷೇತ್ರವಿತ್ರಪತಯಾ ಹೃದಿ ವಿಷ್ಣುಗಾವಿಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಾಪ್ತಿ ಭಗವಾಂಸ್ತಮವೇಹಿ ಸೋಽಸ್ಮಿ || ೩೭ ||

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿದಂ ಸದಸದಾತ್ಮತಯಾ ವಿಭಾತಿ
ಮಾಯಾವಿವೇಕವಿಧುತಿ ಸ್ತಜಿ ವಾಹಿಬುದ್ಧಿಃ |
ತಂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಪರಿಶುದ್ಧವಿಬುದ್ಧತತ್ತ್ವಂ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾರ್ಥಕರ್ಮಕಲಿಲಪ್ರಕೃತಿಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೩೮ ||

ಯತ್ಪಾದಪಂಕಜಪಲಾತವಿಲಾಸಭಕ್ತ್ಯಾ
ಕರ್ಮಾಶಯಂ ಗ್ರಥಿತಮುದ್ಧಯಂತಿ ಸಂಕುಃ |
ತದ್ಗ್ನಂ ರಿಕ್ತಮತಯೋ ಯತಯೋಽಪಿ ರುದ್ಧ-
ಸ್ತ್ರೋತೋಗಣಾಸ್ತಮರಣಂ ಭಜವಾಸುದೇವಮ್ || ೩೯ ||

ಭಾವ ಉಚ್ಚಾರಗುತ್ವದೋ ಆ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ಮೂಲಕವೇ ನಾಶ
ವಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ
ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ದೇರೆ ಯಾವ ಹಾನಿಯೂ ಇಲ್ಲ || ೩೨ ||

ಧನ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ
ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ನಾಶಹೊಂದುವುವು.
ಏಕೆಂದರೆ, ಇವುಗಳ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಅವನು ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನ
ಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಮನ-ಬಳಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸ್ವಾವರ
ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ || ೩೩ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಜ್ಞಾನಾಂಧ
ಕಾರದಿಂದ ದಾಟಿಮೋಗುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ
ಎಂದಿಗೂ ಅಸ್ತವಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದು ಧರ್ಮ,
ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಾಧಕ
ವಾಗಿದೆ || ೩೪ || ಈ ಸಾಲ್ಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಮೋಕ್ಷವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಉಳಿದ ಮೂರು
ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲದ ಭಯ ಅಂಟಿಕೊಂಡೇ
ಇರುವುದು || ೩೫ || ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಗುಣಗಳ ಕ್ಷೋಭೆಯುಂ
ಟಾದ ನಂತರ ಪ್ರಕಟವಾದ ಎಲ್ಲ ಗುಣವು ಮತ್ತು ಅಧಮ ಭಾವ
ಪರಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ
ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಾದ ಕಾಲನು ಆ ಎಲ್ಲ ಕುರಲಗಳನ್ನು ತುಳಿದು
ಹಾಕುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ || ೩೬ ||

ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ 'ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಪ್ರಾಣ,
ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲ
ಸ್ವಾವರ-ಜಗಮು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕ
ನಾಗಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮವಾಸವಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ
ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು 'ಸೋಹಮಸ್ಮಿ' 'ನಾನೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ'
ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿ || ೩೭ || ಆಜ್ಞಾನವರಿಂದ ಹೂಮಾಲೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾದರೂ ಅದು ಹೂಮಾಲೆ
ಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಚ್ಚಾರವಾಗ ತೋರಿಹೋಗುವಂತೆ - ವಿವೇಕ
ವುಂಟಾದಾಗ ತೋರಿ ಹೋಗುವಂತಹ ಈ ಮಾಯಾಮಯ
ವಾದ ಪ್ರಪಂಚವು ಮಾವನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆಯೇ. ಯಾರು ಕರ್ಮಫಲಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದ
ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಹೊರಗಿರುತ್ತಾನೋ, ಆ 'ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನೂ, ನಿರ್ಮ
ಲನೂ, ಜ್ಞಾನವೂಪನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಹೊಂದು
ತ್ತಿರುವೆ || ೩೮ || ಸಂತರಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ಅವನ ಚರಣ
ಕಮಲಗಳ ಬೆರಳುಗಳ ದಳಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಕಾಂತಿ
ಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ
ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ವಿಷಯ
ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಕೆತ್ತರಿಸಿಹಾಕಲು ಅತಿಶಯ
ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ ಆ ಹೃದಯದ ಗಂಟನ್ನು ಅದರಿಂದ ಸುಲಭ
ವಾಗಿ ಕೆತ್ತರಿಸಿಹಾಕುವರು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಸರ್ವಾಶ್ರಯ
ನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಭಜಿಸು || ೩೯ ||

ಕೃಚ್ಛ್ರೋ ಮಹಾನಿಹ ಭವಾರ್ಣವಮಪ್ಸವೇಶಾಂ
ಪರ್ಯಗ್ನಸಕ್ತಮಸುಖೇನ ತಿತಿರಜಂತಿ |
ತತ್ತ್ವಂ ಹರೇರ್ಭಗವತೋ ಭವನೀಯಮಂಭ್ರಂ
ಕೃತ್ವೋದಪಂ ವ್ಯಸನಮುತ್ತರ ದುಸ್ತದಾರ್ಣಾಮ್ || ೪೦ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಸ ವಿವಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರೇಣ ಕುಮಾರೇಣಾತ್ಮಮೇಧಸಾ |
ದರ್ಶಿತಾತ್ಮಗತಿಃ ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಸ್ಯೋವಾಚ ತಂ ಸೃಪಃ
|| ೪೧ ||

ದಾಜೋವಾಚ

ಕೃತೋ ಮೇಽನುಗ್ರಹಃ ಪೂರ್ವಂ ಹರಿಣಾಽಽರ್ತಾಸುಕಂಠಿನಾ |
ತಮಾಪಾದಯಿತುಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಭಗವನ್ಮೂಯಮಾಗತಾಃ
|| ೪೨ ||

ನಿಷ್ಪಾದಿತಶ್ಚ ಕಾಶ್ಠೇನ ಭಗವದ್ವಿಪ್ಲವಾಣಾಽಽಭಿಃ |
ಸಾಧೂಚ್ಚಿಪ್ತಂ ಹಿ ಮೇ ಸರ್ವಮಾತ್ಮನಾ ಸಹ ಕಿಂ ದದೇ
|| ೪೩ ||

ಪ್ರಾಣಾ ದಾರಾಃ ಸುಪಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಹಾಶ್ಚ ಸಪರಿಚ್ಛದಾಃ |
ರಾಜ್ಯಂ ಬಲಂ ಮಹೀ ಕೋಶ ಇತಿ ಸರ್ವಂ ನಿವೇದಿತಮ್
|| ೪೪ ||

ಸೈನಾಪತ್ಯಂ ಚ ರಾಜ್ಯಂ ಚ ದಂಡನೇತೃತ್ವಮೇವ ಚ |
ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯಂ ಚ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದ್ವಿದರ್ಹತಿ
|| ೪೫ ||

ಸ್ವಮೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಸ್ಥಂ ವಸ್ತೇ ಸ್ಥಂ ದದಾತಿ ಚ |
ತಸ್ಯೈವಾನುಗ್ರಹೇಣಾನ್ಯಂ ಭುಂಜತೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಯಃ
|| ೪೬ ||

ಯೈರೀದೃತಿಃ ಭಗವತೋ ಗತಿರಾತ್ಮವಾದೇ
ವಿಕಾಂತತೋ ನಿಗಮಿಭಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ನಃ |
ತುಷ್ಯಂತ್ವ ದಭ್ರ ಕರುಣಾಃ ಸ್ವಕೃತೇನ ನಿತ್ಯಂ
ಕೋ ನಾಮ ತತ್ಪ್ರಕರೋತಿ ವಿನೋದಪಾತ್ರಮ್ || ೪೭ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ತ ಆತ್ಮಯೋಗಪತಯ ಆದಿರಾಜೇನ ಪೂಜಿತಾಃ |
ಹೀಲಂ ತದೀಯಂ ಶಂಸಂತಃ ಶೇಽಭಾವನಿಷ್ಠತಾಂ ನೃಣಾಮ್
|| ೪೮ ||

ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮೊಸಳೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಯೋಗವೇ ಮುಂತಾದ ದುಷ್ಟರವಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ದಾಟಲು ಕೆಲವರು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ದಾಟುವುದು ಕಠಿಣವೇ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂಬ ಅಂಜಗನ ಆಶ್ರಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ನೀನು ಆರಾಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಹಡಗನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಈ ದುಸ್ತರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದು. || ೪೦ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪುತ್ರರಾದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿ ಸಪತ್ನುಮಾಲರಿಂದ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಆತ್ಮತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಪಡೆದ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು. || ೪೧ ||

ಪೃಥುರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ದೀನದಯಾಳು ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮೊದಲೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡಿರುವನು. ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಂದೇ ತಾವು ದಯಮಾಡಿಸಿರುವಿರಿ. || ೪೨ || ನೀವು ಆತ್ಮಂತ ಕರುಣಾಳುಗಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೀವು ಬಂದಿರುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿಸಿರುವಿರಿ. ಇದರ ಬದಲಿಗೆ ಈಗ ಹಾನಿ ನಿಮಗೆ ಏನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲಿ? ನನ್ನ ಬಳಿ ನನ್ನ ದೇಹ ಮತ್ತು ಅದರೊಡನೆ ಇರುವುದೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾಪುರುಷರ ಪ್ರಸಾದವೇ ಆಗಿದೆ. || ೪೩ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಚ್ಚಮರೇ! ನನ್ನ ಬಳಿ ಇರುವ - ಪ್ರಾಣ, ಪಕ್ಷಿ, ಪುತ್ರರು, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಅರಮನೆ, ರಾಜ್ಯ, ಸೇನೆ, ಪೃಥಿವಿ, ಭಂಡಾರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿಮ್ಮದೇ ಆಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಡಿ ದಾವರಗಳಲ್ಲೇ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. || ೪೪ || ಮುಷ್ಕವವಾಗಿ ಯಾದರೋ ಸೇನಾಪತಿತ್ವ, ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟ, ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ, ವೇದ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೇ ಇದೆ. || ೪೫ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನದಾದುದನ್ನೇ ಉಪ್ಪುವನು, ತನ್ನದನ್ನೇ ಉಡುವನು, ತನ್ನದನ್ನೇ ದಾನಮಾಡುವನು. ಬೇರೆಕ್ಷತ್ರಿಯರೇ ಮುಂತಾದವರಾದರೋ ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ತಿನ್ನಲು ಅನ್ನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. || ೪೬ || ವೇದವಾರಂಗತರಾದ ನೀವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ 'ಶ್ರೀಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ವಿಕಾಂತಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸುವುದೇ ಅತೀವು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಧನ' ಎಂಬುದನ್ನು ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವಿರಿ. ನೀವು ಪರಮಕೃಪಾಳುಗಳು. ಈ ದೀನೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನೀವು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವಿರಿ. ಈ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಒದಲಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ವಿನಯದರೂ ಕೊಡಬಲ್ಲರೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಪಗಾರ ಮಾಡುವೆನೇನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೂ ಹೃಷ್ಯಾಸ್ತದವೇ ಆಗಿದೆ. || ೪೭ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಮತ್ತೆ ಆದಿರಾಜನಾದ ಪೃಥುವು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸಪತನಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅವರು ರಾಜನ ಶಿಲವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. || ೪೮ ||

ವೈನ್ಯಸ್ತು ಧುರ್ಯೋ ಮಹತಾಂ ಸಂಸ್ತಿತ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಶಿಕ್ಷಯಾ |
ಆಪ್ತಕಾಮಮಿವಾತ್ಮಾನಂ ಮೇನ ಆತ್ಮಸ್ತವಸ್ತಿತಃ || ೪೯ ||

ಕರ್ಮಾಣಿ ಚ ಯಥಾಕಾಲಂ ಯಥಾದೇಹಂ ಯಥಾಲಬ್ಧಾ |
ಯಥೋಚಿತಂ ಯಥಾವಿತ್ತಮಕರೋದ್ರಹ್ಯಸಾತ್ಮತಮ್ || ೫೦ ||

ಫಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ವಿಸ್ತಸ್ಯ ನಿರ್ವಿಪಂಗಃ ಸಮಾಹಿತಃ |
ಕರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ಚ ಮನ್ವಾನ್ ಆತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಮ್ || ೫೧ ||

ಗೃಹೇಷು ವರ್ತಮಾನೋಽಪಿ ಸ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಭಿಯಾಸ್ತಿತಃ |
ನಾಸಂಕ್ಷೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಷು ನಿರಹಂಮತಿರರ್ಹಮ್ || ೫೨ ||

ದಿವಮಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗೇನ ಕರ್ಮಾಣ್ಯನುಸಮಾಚರನ್ |
ಪುತ್ರಾಸುತ್ಪಾದಯಾಮಾಸ ಪಂಚಾರ್ಚಿಷ್ಯಾತ್ಮಸಮೃತಾನ್ || ೫೩ ||

ವಿಜಿತಾರ್ಥ ಧೂಮ್ರಕೇತಂ ಹರ್ಯಿಕ್ಷಂ ದ್ರವಿಣಂ ವೃಕಮ್ |
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ದಧಾರ್ಚಿಕಃ ಪೃಥುಗುರಿಣಾನ್ || ೫೪ ||

ಗೋವೀಧಾಯ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟೇಃ
ಕಾಲೇ ಸ್ವೇ ಸ್ವೇಽಚ್ಯುತಾತ್ಮಕಃ |
ಮನೋವಾಗ್ವತ್ತಿಭಿಃ ಸೌಮ್ಯೈಃ
ಗುಣೈಃ ಸಂರಂಜಯನ್ ಪ್ರಜಾಃ || ೫೫ ||

ರಾಜೇತ್ಯಧಾನ್ಯಾಮಧೇಯಂ ಸೋಮರಾಜ ಇವಾಪರಃ |
ಸೂರ್ಯವದ್ವಿಸ್ತುಜಸ್ವಿಹ್ನನ್ ಪ್ರತಪಂಶ್ಚ ಭುವೋ ಮು || ೫೬ ||

ದುರ್ಧರ್ಷಸ್ತೇಜಸೇವಾಗ್ನಿರ್ಮಹೇಂದ್ರ ಇವ ದುರ್ಜಯಃ |
ತಿತಿಕ್ಷಯಾ ಧರಿತ್ರಿವ ದ್ಕೌರಿವಾಭಿಷ್ಠಯೋ ನೃಕಾಮ್ || ೫೭ ||

ವರ್ಷತಿ ಸ್ಥ ಯಥಾಕಾಮಂ ಪರ್ಜಸ್ಯ ಇವ ತರ್ಪಯಿನ್ |
ಸಮುದ್ರ ಇವ ದುರ್ಬೋಧಃ ಸತ್ತ್ವೇನಾಚಲರಾಡಿವ || ೫೮ ||

ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಅಗಗಣನಾದ ಪೃಥುವು ಅವರಿಂದ ಆಶ್ವೀನಾಚರವನ್ನು ಪಡೆದು ಚಿಕ್ಕದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲೇ ಇರಿಸಿದ ಕಾರಣ ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಕತ್ಯನಂದೇ ಭಾವಿಸಿದನು. || ೪೯ || ಅವನು ವ್ಯವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಸಮಯ, ಸ್ಥಾನ, ಶಕ್ತಿ, ಸ್ವಾಮ್ಯ, ಧನ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೦ || ಹೀಗೆ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಆತ್ಮವನ್ನು ಕರ್ಮಗಳ ಸಾಕ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ ಅತೀತವೆಂದು ಮೋಡುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಪ್ರನಾಗಿದ್ದನು. || ೫೧ || ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದರೂ ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣ-ಮೋಷಗಳಿಂದ ನಿರ್ವಿಪ್ರನಾಗಿರುವಂತೆ, ಪೃಥುಸಾರ್ವ ಭೌಮನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅಹಂಕಾರರೂಪನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲ. || ೫೨ ||

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮಡದಿಯಾದ ಅರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅನುರೂಪರಾದ ಐವು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೫೩ || ವಿಜಿತಾರ್ಥ, ಧೂಮ್ರಕೇತ, ಹರ್ಯಿಕ್ಷ, ವೃಕ, ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜನಾದ ಪೃಥುವು ಭಗವಂತನ ಅಂಶನೇ ಆಗಿದ್ದನು ಅವನು ಕಾಲ-ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೃತಕೇತ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪಾಳೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತುಸೋನ್ನತನೇ ಎಲ್ಲ ಬೋಕವಾಚಕರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಅಂದಾರವಾದ ಮಗನು ಪ್ರಿಯವೂ-ಹಿತಕರವೂ ಆದ ಸೂಮಾತು. ಮನೋಹರವಾದ ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೌಮ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪಚಾರಾಚರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಜಂಡಕಂತೆ ರಾಜಾ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಅವ್ಯರ್ಥ ಗೊಳಿಸಿದನು. ಸೂರ್ಯನು ಬೆಳಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೃಥುವಿ ಮುಂದೆ ಬಂದನು ಸೂಮಾತನು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಳೆಯದೊಡದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಸುರಿಸುವನು ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪೃಥುವೇಕವರ್ಷಯು ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಕಪ್ಪ-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಮಿಕ್ಕಿಗಳನ್ನೇ ಮುಂತಾದ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ ಮನೆಗಳ ಹಿತದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೪ || ಅವನು ಆಗ್ನಿಯಂತೆ ದುರ್ಧರ್ಷನೂ, ಇಂದ್ರನಂತೆ ಅಹೋರಾತ್ರೂ ಪೃಥಿವಿಯಂತೆ ಕ್ಷಮಾಶೀಲನೂ, ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಮನುಷ್ಯರ ಎಲ್ಲ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೫ || ಕಾಲ-ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಷದಂತೆ ವಾದಾಳವಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಂಭೀರನೂ, ಪರ್ವತರಾಜ ಸುಮೇರುನಂತೆ ಧೈರ್ಯ ಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. || ೫೬ ||

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು ದುಷ್ಕರವು ದಮನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಮಧರ್ಮನಂತೆಯೂ, ಅಶ್ವರ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ವಸ್ತುಗಳ

ಧರ್ಮರಾಡಿದ ಶಿಷ್ಯಾಯಾಮಾಶ್ವರ್ಯೇ ಹಿಮವಾನಿವ |
ಕುಬೇರ ಇವ ಕೋತಾಢ್ಯೋ ಗುಪ್ತಾಢ್ಯೋ ಮುನೋ ಯಥಾ
|| ೫೯ ||

ಮೂಕರಿತ್ವೇವ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಬಲೇನ ಸಹಸೌಜಸಾ |
ಅವಿಷಹೃತಯಾ ದೇವೋ ಭಗವಾನ್ ಭೂತರಾಡಿದ
|| ೬೦ ||

ಕಂದರ್ಪ ಇವ ಸೌಂದರ್ಯೇ ಮನಸ್ವಿ ಮೃಗರಾಡಿದ |
ಪಾತ್ಸರ್ಯೇ ಮನುವನ್ಮೃಣಾಂ ಪ್ರಭುತ್ವೇ ಭಗವಾನದಃ
|| ೬೧ ||

ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದೇ ಆತ್ಮವತ್ತ್ವೇ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ |
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೋಗುರುವಿಪ್ರೇಷು ವಿಪ್ರಕ್ಷೇಣಾನುವರ್ತಿತು |
ಹ್ರಿಯಾ ಪ್ರಪ್ರಯತೀಲಾಭ್ಯಾಮಾತ್ಮತುಲ್ಯಃ ಪರೋದ್ಯಮೇ
|| ೬೨ ||

ಕರ್ತೋರ್ಧ್ವಗೀತಯಾ ಪುಂಭಸ್ಮೈಲೋಕ್ತೇ ಕತ್ರ ತತ್ರ ಹ |
ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಕರ್ಣರಂಧ್ರೇಷು ಸ್ವಿಣಾಂ ರಾಮಃ ಸತಾಮಿವ
|| ೬೩ ||

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದಂತೆಯೂ, ಭಂಡಾರದ ಸಮೃದ್ಧಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನಂತೆಯೂ, ಧನವನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿಡುವುದರಲ್ಲಿ
ಮುನೀನಂತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. || ೫೯ || ಶಾರೀರಿಕ ಬಲದಲ್ಲಿ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾಟವದಲ್ಲಿ, ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲೆಡೆ
ಸಂಚರಿಸುವ ವಾಯುವಿನಂತೆಯೂ, ಸಹಿಸಲಸದಳವಾದ ತೇಜಸ್ವಿ
ನಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನಂತೆಯೇ ಆಗಿದ್ದನು. || ೬೦ ||
ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನಂತೆಯೂ, ಉಪಾಹದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ
ದಂತೆಯೂ, ಪಾತ್ಸರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನುವಿನಂತೆಯೂ, ಮನುಷ್ಯರ ಅಧಿ
ಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಮರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮರೇವರಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದನು.
|| ೬೧ || ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದನು.
ಗೋವುಗಳು, ವ್ಯಾಹ್ನರು, ಗುರುಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಲಜ್ಜೆ, ವಿನಯಕೀಲಕ, ಪರೋಪಕಾರಗಳೇ
ಮುಂತಾದ ಗುಣಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ-ತಾನೇ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದನು,
ಅನುಪಮನಾಗಿದ್ದನು. || ೬೨ || ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ
ಅವನು ಸತ್ತಿರುವವರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಗೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಿ ಪುರುಷರೆಲ್ಲರ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಪಡಿದ
ಕೊಂಡಿದ್ದನು. (ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಅವನ ಕೀರ್ತಿ ಕರ್ಣಕರ್ಣ
ಯಾಗಿತ್ತು) || ೬೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭುಕ್ತಾಣಿ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ಪ್ರಥಮಃ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೨ ||

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪ್ರಥಮಹಾರಾಜನ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪರಮಪದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಪ್ರವಯಸಮೇಕದಾ ವೈನ ಆತ್ಮವಾನ್ |
ಆತ್ಮನಾ ವರ್ಧಿತಾಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಸುಪರ್ಗಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ
|| ೧ ||

ಜಗತ್ಸುರುಪಶ್ಯಾಪಿ ವೃತ್ತಿದೋ ಧರ್ಮಭೃತತಾಮ್ |
ನಿಷ್ಪಾದಿತೇಶ್ವರಾವೇಶೋ ಯದರ್ಥಮಿಹ ಜಜ್ಞವಾನ್
|| ೨ ||

ಆತ್ಮಜೇಷ್ಠಾತ್ಮಜಾಂ ಸ್ಯತ್ಯ ವಿರಹಾದ್ವಿದರೀಮಿವ |
ಪ್ರಜಾಸು ವಿಮನಸ್ವೇಕೆ ಸದಾರೋಽಗಾತ್ಪೋವನಮ್
|| ೩ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪ್ರಜಾವಾಲಕನಾದ
ಪ್ರಥಮಃ ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಗರ ಗ್ರಾಮಾದಿ ಸರ್ವವ್ಯ
ವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಾಮಿ-ಜಂಗಮರೂಪವಾದ
ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಜೀವವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸತ್ತಿರುವವರ ಧರ್ಮ
ವನ್ನು ಮರಿಸಿದನು. ತಾನು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಜನಿಸಿ ದೈನೋ
ಽ ಭಗವದಾತ್ಮೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದಂಕಾಯಿತು ಎಂದು ಮನ
ಗಂಡನು. ತನಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಬಂದಿದೆ, ಇನ್ನು ನನಗೆ ರಾಜ್ಯದ
ಕರ್ತವ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅರಿತು ಅವನು ತನ್ನ ವಿರಹದಲ್ಲಿ ಈ
ತ್ತಿರುವ ಪುತ್ರಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪೃಥವಿಯನ್ನು ಪುತ್ರರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ
ಪ್ರಜಾಜನರು ದುಡಿದಿಂದ ಮರುಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅವರನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾಗಿ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

|| ೧-೩ ||

ತತ್ರಾಪ್ಯದಾಭ್ಯನಿಯಮೋ ವೈಖಾನಸುಸಮ್ಮತೇ |
ಆರಬ್ಧ ಉಗ್ರತಪಸಿ ಯಥಾ ಸ್ವನಿಜಯೇ ಪುರಾ || ೪ ||

ಕಂದಮೂಲಫಲಾಹಾರಃ ಶುಷ್ಕಪರ್ಣಾಶನಃ ಕೃಚಿತ್ |
ಅಬ್ಜಕ್ಷಃ ಕತಿಚಿತ್ಕೃಷ್ಣಾಸ್ವಾಯುಭಕ್ತಸ್ತತಃ ಪರಮ್ || ೫ ||

ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಪಂಚತಪಾ ವೀರೋ ವರ್ಷಾಸ್ವಾಸಾರಜಾಗ್ನುನಿಃ |
ಆಕಂಠಮಗ್ನಃ ಶಿಶಿರೇ ಉದಕೇ ಸ್ತಂಡಿಲೇಶಯಃ || ೬ ||

ತಿಶಿಕ್ಷುರ್ಯತವಾಗ್ಧಾಂತ ಉರ್ಧ್ವರೇತಾ ಜಿತಾನಿಲಃ |
ಅರಿರಾಧಯಿಷುಃ ಕೃಷ್ಣಮಚರತ್ತಪ ಉತ್ತಮಮ್ || ೭ ||

ತೇನ ಕ್ರಮಾನುಸಿದ್ಧೇನ ಧ್ವಜಕರ್ಮಾಮಲಾಶಯಃ |
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈಃ ಸಂನಿದುರ್ದವತ್ವಗ್ರಾಸ್ತಿಸ್ತುಂಧನಃ || ೮ ||

ಸಸತ್ಯಮಾರೋ ಭಗವಾನ್ಯದಾಹಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಂ ಪರಮ್ |
ಯೋಗಂ ತೇಸ್ಯೈವ ಪುರುಷಮಭಜತ್ಪುರುಷರ್ಷಭಃ || ೯ ||

ಭಗವದ್ಧರ್ಮಿಣಃ ಸಾಧೋಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯತತಃ ಸದಾ |
ಭಕ್ತಿಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನನ್ಯವಿಷಯಾಭವತ್ || ೧೦ ||

ತಸ್ಯಾನಯಾ ಭಗವತಃ ಪರಿಕರ್ಮಕುದ್ಧ-
ಸತ್ತಾತ್ಮನಸ್ತದನು ಸಂಸ್ಕರಣಾನುಪೂರ್ತ್ವಾ |
ಜ್ಞಾನಂ ವಿರಕ್ತಿಮದಭೂನ್ನಿಶಿತೇನ ಯೇನ
ಚಿಚ್ಛೇದ ಸಂಶಯಪದಂ ನಿಜಜೀವಕೋಶಮ್ || ೧೧ ||

ಛಿನ್ನಾನ್ಯಧೀರಧಿಗತಾತ್ಮಗತಿನಿರೀಶ-
ಸ್ತತ್ಪ್ರತ್ಯಜೇಚ್ಛಿದಿದಂ ವಯುನೇನ ಯೇನ |
ತಾವನ್ನ ಯೋಗಗತಿಭರ್ಯತಿರಪ್ರಮತ್ತೋ
ಯಾವದ್ಗದಾಗ್ರಜಕಥಾಸು ರತಿಂ ನ ಕುರ್ಯಾತ್ || ೧೨ ||

ಹಿಂದೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ವ್ರತಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು
ಹಯಸುವಾದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೂ ವಾನ
ಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಕಠೋರ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ-
ದನು. || ೪ || ಆ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು,
ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಮಾತವೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳು
ಒಣಗಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುದಿನ ಕೇವಲ ನೀರನ್ನು
ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ, ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಗಾಳಿಯನ್ನೇ
ಸೇವಿಸಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫ || ಮುನಿವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ
ನೀರವರನು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗಳು ಮತ್ತು
ಮೇಲ್ಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯ ಹೀಗೆ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳನ್ನು
ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿದ್ದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ
ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಳೆಯ ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ
ಕತ್ತಿನವರೆಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು
ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಣ್ಣಿನ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೬ ||
ಅವನು ಚಳಿ-ಸೆಕೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಧ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾ
ಮಾತು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಯಮಿಸಿಕೊಂಡು ಬೃಹದರ್ಯವನ್ನು
ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ
ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ಥನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಉತ್ತಮವಾದ
ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. || ೭ || ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅವನ ತಪಸ್ಸು
ಚಳಿವೆಗೆ ಹೊಂದಿ ಸಿದ್ಧಿಪುಕ್ತಿರಲಾಗಿ, ಆತನ ಚಿತ್ತವು ಸಂಪೂರ್ಣ
ವಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾಯಿತು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸು
ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನಿರುದ್ದವಾಗಿ ಕರ್ಮವಾಸನೆಗಳಿಂದ
ಉಂಟಾದ ಕುಟ್ಟುಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋದುವು. || ೮ || ಆಗ ಭಗವಾನ್
ಸುತ್ತುಮಾರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ-
ಯೋಗದ ತಿಕ್ಕಣದಂತೆಯೇ ಸ್ವಧುವು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೯ || ಹೀಗೆ ಭಗವತ್ಪ-
ರಾಯಣನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ
ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಧನೆಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರ-
ಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯು ಬೇರೂರಿತು. || ೧೦ ||

ಈ ವಿಧವಾದ ಭಗವದುಪಾಸನೆಯಿಂದ ಅವನ ಅಂಶ-
ಕರಣವು ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಮಯವಾಯಿತು. ನಿರಂತರ ಭಗವತ್ಪೂಜನದ
ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ
ವೈರಾಗ್ಯಸಹಿತ ಜ್ಞಾನವು ಸಿದ್ಧಿಪುಕ್ತಿ. ಮತ್ತೆ ತೀವ್ರವಾದ ಜ್ಞಾನದ
ಮೂಲಕ ಸಂಶಯ-ಪರಮರ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾದ ಜೀವನ
ಉಪಾಧಿವಿರತ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಸಾಕಪಡಿಸಿದನು. || ೧೧ ||
ಅನಂತರ ದೇಹಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಯು ತೊಲಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ನಲ್ಲಿ ಅನುಭೂತಿ ಉಂಟಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಿದ್ಧಿ ಮುಂತಾದವು
ಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಸೀನತೆ ಉಂಟಾದ ಕಾರಣ ತನ್ನ
ಜೀವಕ್ಕೆ ಅವರಣವಾಗಿದ್ದ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಸಾಕಪಡಿಸುವಂತಹ
ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಅವನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಏಕೆಂದರೆ,
ಸಾಧಕನಿಗೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಕಥಾಮೃತದಲ್ಲಿ
ಆನುರಾಗ ಉಂಟಾಗುವವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಯೋಗ ಸಾಧನದಿಂದ
ಮೋಹಜನಿತ ಪ್ರಮಾದವು ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಭ್ರಮೆಯು
ಅಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೨ ||

ವಿವಂ ಸ ವೀರಪ್ರವರಃ ಸಂಯೋಜ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಿ |
ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ ದೃಢಂ ಕಾಲೇ ತತ್ಕಾಜಸ್ಯ ಕಲೇವರಮ್ || ೧೩ ||

ಸಂಪೀಡ್ಯ ಪಾಯುಂ ಪಾರ್ಶ್ವಭ್ಯಾಂ
ಪಾಯುಮುತ್ಸಾರಯನ್ ಭನ್ಯಃ |
ನಾಭ್ಯಾಂ ಕೋಪ್ಲೇಷ್ವಪಸ್ಥಾಪ್ತ
ಹೃದುದಕಂಠಪೀರ್ಷಣಿ || ೧೪ ||

ಉತ್ಸರ್ಪಯಂತ್ಯು ತಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ
ಕ್ರಮೇಣಾವೇತ್ಯ ನಿಪ್ತಾಹಃ |
ವಾಯುಂ ವಾಯೌ ಕ್ಷಿತೌ ಕಾಯಂ
ತೇಜಸ್ವೇಜಸ್ಯಯೂಯುಜತ್ || ೧೫ ||

ಪಾನ್ಯಾಕಾಶೇ ದ್ರವಂ ತೋಯೇ ಯಥಾಸ್ಥಾನಂ ವಿಭಾಗತಃ |
ಕ್ಷಿತಿಮಂಭಸಿ ತತ್ತೇತದ್ವ್ಯದೋ ವಾಯೌ ನಭಸ್ಯಮುಮ್ || ೧೬ ||

ಇಂದ್ರಿಯೇಷು ಮನಸ್ತಾನಿ ತನ್ಮಾತ್ರೇಷು ಯಥೋದ್ವಹಮ್ |
ಭೂತಾದಿನಾಮೂನ್ಯುತ್ಪುಷ್ಯ ಮಹತ್ಕಾತ್ಮನಿ ಸಂದರ್ಭೇ || ೧೭ ||

ತಂ ಸರ್ವಗುಣವಿನ್ಯಾಸಂ ಜೀವೇ ಮಾಯಾಮಯೇ ನೃಧಾತ್ |
ತಂ ಚಾನುಶಯಮಾತ್ಮಸ್ಥಮುಪಾಪನುಶಯೀ ಪುಮಾನ್ |
ಜ್ಞಾನಪ್ರರಾಗೈವರ್ಯೇಣ ಸ್ವರೂಪಸ್ಮೋಽಜಹಾತ್ಮಮಃ || ೧೮ ||

ಅರ್ಚರ್ಣಾಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ತತ್ತ್ವನುಗತಾ ವನಮ್ |
ಸುಕುಮಾರ್ಯತದರ್ಹಾ ಚ ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ಭುವಃ || ೧೯ ||

ಅತೀವ ಭರ್ತುರ್ವೃತಧರ್ಮನಿಷ್ಠಯಾ
ಶುಕ್ರೋಪಯಾ ಚಾರಪದೇಹಯಾತ್ರಯಾ |
ನಾವಿಂದತಾರ್ತಿಕಂ ಪರಿಕರ್ಮಿತಾಪಿ ಸಾ
ಪ್ರೇಯಸ್ಕರಸ್ಪರ್ಶನಮಾನನಿರ್ವೃತಃ || ೨೦ ||

ದೇಹಂ ವಿಪಶ್ಚಾಖಿಲಚೇತನಾದಿಕಂ
ಪಶ್ಯುಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ದಯಿತಸ್ಯ ಚಾತ್ಮನಃ |
ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಕಿಂಚಿಚ್ಛ ವಿಲಿಪ್ಯ ಸಾ ಸಹೀ
ಚತಾಮಘಾರೋಪಯದದ್ರಿಸಾನುನಿ || ೨೧ ||

ಮತ್ತೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ವೀರವರನಾದ ಪೃಥುವು ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತನಾಗಿ ತನ್ನ ಕರೀರವನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟನು. || ೧೩ || ಅವನು ಹಿಮ್ಮಡಿಯಿಂದ ಗುದದ್ವಾರವನ್ನು ತಡೆದು, ಮೂಲಾಧಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ಲಾಣವಾಯುವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿಸುತ್ತಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ಕಂಠ ಮತ್ತು ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. || ೧೪ || ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದು ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕಾಯಾಂಕ ಭೋಗಗಳ ಆಸೆಯೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಆ ವಾಯುವನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರ್ಥಿವ ಶರೀರ ವನ್ನು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಶರೀರದ ತೇಜವನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿತೇಜ ದಲ್ಲಿಯೂ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೫ || ಹೃದಯಾಕಾಶಾದಿ ದೇಹಾವಚ್ಛಿನ್ನ ಅಕಾಶವನ್ನು ಮಹಾಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಶುದ್ಧಿರಾದಿ ನಿರೀನ ಅಂಶವನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಲವನ್ನು ತೇಜ ದಲ್ಲಿಯೂ, ತೇಜವನ್ನು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವಾಯುವನ್ನು ಅಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಲೀನಗೊಳಿಸಿದನು. || ೧೬ || ಅನಂತರ ಮನಸ್ಸನ್ನು (ಸಮಕಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು) ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ಮಾತ್ರೆ ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಹಂಕಾರದ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಆಕಾಶ, ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಮತ್ತು ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅದೇ ಅಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಲಯಗೊಳಿಸಿ, ಅಹಂಕಾರವನ್ನೂ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿದನು. || ೧೭ || ಮತ್ತೆ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಆ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಮಾಯೋಪಾಧಿಕ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆ ಮಾಯಾರೂಪವಾದ ಉಪಾಧಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವನು ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಪ್ರಹೃಷ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಅನಂದಸ್ವರೂಪನಾದನು. || ೧೮ ||

ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅರ್ಚೆಯೂ ಕೂಡ ಅತನೊಡನೆ ಶಪೋವಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಳಷ್ಟೆ! ಆಕೆಯು ಪಾದಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೋಕಿದರೂ ತೋದರೆಪಡುವಷ್ಟು ಸುಕುಮಾರಿಯಾಗಿ ದ್ದಳು. || ೧೯ || ಓಗಿನುವಾಗಲೂ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ತುಂಬು ಸೇವೆ ಮಾಡಿದಳು. ಮುನ್ನಿವೃತ್ತಿಗನುಸಾರ ಕೂದ-ಮೂಲಾದಿ ಗಳಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಮಾಡಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಅವಳು ಒಹಳ ದುರ್ಬಲಳಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಿಯತಮನ ಕರುಣಾರ್ಥ ದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ವಿಳಾಸಿ ಅದರಲ್ಲೇ ಅನಂದವನ್ನು ತೀರದ ಕಾರಣ ಅವಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಷ್ಟಗೊಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೨೦ || ಪೃಥಿವಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಿ, ತನಗೂ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಮಹಾರಾಜನ ದೇಹವು ಜೀತನರ್ದಮಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಾರ್ಥಿಯು ಸ್ವಲಿಪೊತ್ತು ವಿಲಾಸಿಸಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಸರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಚಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪತಿಯ ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದಳು. || ೨೧ ||

ವಿಧಾಯ ಕೃತ್ಯಂ ಹೃದಿನೀಜಲಾಭೃತಾ
 ದಕ್ಷೋದಕಂ ಭರ್ತುರುದಾರಕರ್ಮಣಃ |
 ನತ್ಯಾ ದಿವಿಸ್ಥಾಂಸ್ಮಿ ದಶಾಂಸ್ಮಿ ಪರೀತ್ಯ
 ವಿವೇಶ ವಹ್ನಿಂ ಧ್ಯಾಯತೀ ಭರ್ತೃಪಾದೌ || ೨೨ ||

ವಿಲೋಕ್ಯಾನುಗತಾಂ ಸಾಧ್ವಿಂ ಪೃಥುಂ ವೀರವರಂ ಪತಿಮ್ |
 ತುಷ್ಪವೃವೃದದಾ ದೇವೈರ್ದೇವಪತ್ನೈಃ ಸಹಸ್ರಶಃ
 || ೨೩ ||

ಕುರ್ವತ್ಯಃ ಕುಸುಮಾಸಾರಂ ತಪ್ತಿಸ್ಥಂದವಸಾನುನಿ |
 ನದತ್ಸಮರತೂರ್ಯೇಷು ಗುಣಾಂ ಸ್ತ ಪರಾಧರಮ್
 || ೨೪ ||

ದೇವ ಉಪಾಸುಃ

ಅಹೋ ಇಯಂ ವಧೂರ್ಧನ್ಯಾ
 ಯಾ ಚೈವಂ ಭೂಭುಜಾಂ ಪತಿಮ್ |
 ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಪತಿಂ ಭೇಜೇ
 ಯಜ್ಞೇತಂ ಶ್ರೀರ್ವಧೂರಿವ || ೨೫ ||

ಸೈಷಾ ನೂನಂ ವ್ರಜತೂರ್ಧಮನು ವೈನ್ಯಂ ಪತಿಂ ಸಹೀ |
 ಪಶ್ಯತಾಸ್ತಾನತೀತ್ಯಾರ್ಚಿದುರ್ವಿಭಾಷ್ಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ
 || ೨೬ ||

ತೇಷಾಂ ದುರಾಪಂ ಕಿಂ ತ್ವನ್ಮನ್
 ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಭಗವತ್ಪದಮ್ |
 ಭುವಿ ಲೋಲಾಯುಷೋ ಯೇ ವೈ
 ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯಂ ಸಾಧಯಂತ್ಯುತ || ೨೭ ||

ಸ ವಂಚಿತೋ ಬತಾತ್ಮಧುಕೃಚೈಃ ಮಹತಾ ಭುವಿ |
 ಲಬ್ಧ್ವಾಪ್ರವರ್ಗ್ಯಂ ಮಾನುಷ್ಯಂ ವಿಷಯೇಷು ವಿಷಜ್ಞತೇ
 || ೨೮ ||

ಮೃತೇಯು ಉಪಾಸುಃ

ಸ್ತುವತೀಪ್ತಮರಸ್ತ್ರೀಷು ಪತಿಲೋಕಂ ಗತಾ ವಧುಃ |
 ಯಂವಾ ಆತ್ಮದಿದಾಂಧುಯೋಗೇ ವೈನ್ಯಃ ಪ್ರಾಪಾಂತ್ಯುತಾಶಮಃ
 || ೨೯ ||

ಇತ್ಯಂ ಭೂತಾನುಭಾವೋಽಸೌ ಪೃಥುಃ ಸ ಭಗವತ್ಪದಮಃ |
 ಕೀರ್ತಿತಂ ತಸ್ಯ ಚರಿತಮುದ್ಧಾಮಚರಿತಸ್ಯ ತೇ
 || ೩೦ ||

ಯ ಇದಂ ಸುಮಹತ್ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಯೋವಹಿತಃ ಪತೇತ್ |
 ಶ್ರಾವಯೇತ್ಪುಣ್ಯಾದ್ಧಾಪಿ ಸ ಪೃಥೋಃ ಪದವೀಮಿಯಾತ್
 || ೩೧ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವಿ ರಾಜಸೋ ಜಗತೀಪತಿಃ |
 ವೈಶ್ಯಃ ಪತನ್ವಿಟ್ಟತಿಃ ಸ್ವಾಚೂದ್ರಃ ಸತ್ತಮತಾಮಿಯಾತ್
 || ೩೨ ||

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಆ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಪತಿಗೆ ಜಲಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಮೂರುಬಾರಿ ಚತುರ್ಗವಕ್ಷಿಣ ಎಂದು ಪತಿದೇವರ ಚರಣಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪವೇಶಿಸಿದಳು. || ೨೨ || ಪರಮಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಆರ್ಚಿಯು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ವೀರವರೇಣ್ಯನಾದ ಪೃಥುವಿಗೊಡನೆ ಸಹಸ್ರಮನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಪರಪವಾಯಕ ದೇವಿಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳೊಡನೆ ಅವಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. || ೨೩ || ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೇಳಗಿದ್ದವು. ಆಗ ಆ ಮಂದರಾಚಲದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಆ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಪುಷ್ಪಗಳ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಗೆ ಮಾಡಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. || ೨೪ ||

ದೇವಾಂಗನೆಯವು ಹೇಳಿದವು - ಅಹಾ! ಎಂತಹ ಧನಗಳು ಈಕೆ! ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸೇವಮಾಡುವಂತೆಯೇ ಅವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರ ಪೃಥುವಿಗೆ ಮಗ, ಮನೆ, ಶರೀರದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. || ೨೫ || ಅವಳವಾಗಿಯೂ ಈ ಸಾಧ್ವಿಮಣಿಯು ಚರಿತವಾದ ಅವಳವಾದ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದ ಪೂಜನಿಂದ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಬೋಧನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨೬ || ಈ ಬೋಧದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಒಪುಕಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನ ಪರಮ ಪದಕ್ಕೆ ಒಪುಪಂತಹ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಂತಹ ಧನ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಮರ್ಲಿಕವಲ್ಲ. || ೨೭ || ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರೇತನವನ್ನು ಆತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಪಡೆದ ಸಂತರವೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ ವಿಷಯ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ನಿವಿದಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮಪಾತಿಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. 'ಅಯೋ ಪಾಪ' ಅವರು ಮೋಹಹೋದರಲ್ಲ! ಎಂದು ಮಾಡಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಷನಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೋಮಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನು ಸೇರಿದ ಭಗವಂತನ ಪರಮಧಾಮವನ್ನೇ ಮಹಾರಾಣಿ ಆರ್ಚಿಯು ಅದೇ ಪತಿರೋಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. || ೨೯ || ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮ ಪೃಥುವಿನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಆತ್ಮಂತ ಉದಾರವಾದುದು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸುವೆನು. || ೩೦ || ಆ ಪರಮಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ (ವಿಷ್ಣುಮುಖಾವದಿಂದ) ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಓದುವವನೂ, ಕೇಳುವವನೂ ಕೂಡ ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜನ ಪದವನ್ನೇ ಅಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಪರಮಧಾಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. || ೩೧ || ಇದನ್ನು ಸಹಾಮುಖಾವದಿಂದ ಪಠಿಸಿದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಪೃಥಿವೀಪತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ವೈಶ್ಯನು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಶೂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ತಮ ಇಳುವುಗೊತ್ತಾನೆ. || ೩೨ ||

ತ್ರಿಕೃತ್ವಾದಮಾರ್ಗಾರ್ಥೋ ನಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಽಽದೃತಾ |
ಆಪ್ರಜಃ ಸುಪ್ರಜತಮೋ ನಿರ್ಧನೋ ಧನವತ್ತಮಃ || ೩೩ ||

ಅಸ್ತಪ್ತಕೀರ್ತಿಃ ಸುಯಶಾ ಮೂರ್ಖೋ ಭವತಿ ಪಂಡಿತಃ |
ಇದಂ ಸ್ವಸ್ತಯನಂ ಪುಂಸಾಮಮಂಗಲ್ಯನಿವಾರಣಮ್ || ೩೪ ||

ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ವಮಾಯುಷ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗಂ ಕರಿಮಲಾಪಹಮ್ |
ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಸಮ್ಯಕ್ವಿದಿಮಭೀಷ್ಟಭಿಃ |
ಶ್ರದ್ಧಯೈಕದನುಶ್ರಾವ್ಯಂ ಚತುರ್ಣಾಂ ಕಾರಣಂ ಪರಮ್ || ೩೫ ||

ವಿಜಯಾಭಿಮುಖೋ ರಾಜಾ ಶ್ರುತ್ವತದಭಿಯಾತಿ ಯಾನ್ |
ಬಲಿಂ ತಸ್ಮೈ ಹರಂತ್ಯಗ್ರೇ ರಾಜಾಃ ಪೃಥವೇ ಯಥಾ || ೩೬ ||

ಮುಕ್ತಾನ್ಯಸಂಗೋ ಭಗವತ್ಕಮಲಾಂ ಭಕ್ತಿಮುದ್ಧಹನ್ |
ವೈನ್ಯಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಶೃಣುಯಾಚ್ಯಾವಯೇತ್ಪರೇತ್ || ೩೭ ||

ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೀರ್ಯಾಭಿಹಿತಂ ಮಹನ್ನಾಹಾತ್ಮಸೂಚಕಮ್ |
ಅಸ್ಮಿನ್ಯತಮತಿರ್ಮರ್ತ್ಯಃ ಪಾರ್ಥವೀಂ ಗತಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೮ ||

ಅನುದಿನಮಿದಮಾದರೇಣ ಶೃಣ್ವನ್
ಪೃಥುಚರಿತಂ ಪ್ರಥಯನ್ನಿಮುಕ್ತಸಂಗಃ |
ಭಗವತಿ ಭವಸಿಂಧುಪೋತಪಾದೇ
ಸ ಚ ನಿಪುಣಾಂ ಲಭತೇ ರತಿಂ ಮನುಷ್ಯಃ || ೩೯ ||

ಸ್ವಿಯಾಗಿದಲಿ ಅಥವಾ ಪುರುಷನಾಗಿದಲಿ ಇದನ್ನು ಆದರ
ದಿಂದ ಮೂರುದಾರಿ ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ಸಂಶಾನಹೀನರಾಗಿದ್ದರೆ
ಸಂತತಿಯನ್ನು, ಧನಹೀನನಾಗಿದ್ದರೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು, ಕೀರ್ತಿ
ಹೀನನಾಗಿದ್ದರೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ಮೂರ್ಖನಾಗಿದ್ದರೆ ಪಂಡಿತನು
ಆಗಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚರಿತೆಯು ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು
ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಅಮಂಗಳವನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತಹದೂ
ಆಗಿದೆ. || ೩೩-೩೪ || ಇದು ಧನ, ಕೀರ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಯುಷ್ಯ
ಇವುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡು
ವಂತಹುದು ಹಾಗೂ ಕಲಿಯುಗದ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡು
ವುದೂ ಆಗಿದೆ. ಧರ್ಮವೇ ಮುಂತಾದ ನಾಲ್ಕು ಪುರು
ಷಾರ್ಥಗಳ ಆಶ್ರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಯಸುವವರು
ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರವಣಸಬೇಕು. || ೩೫ || ವಿಜಯ
ಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೊರಟ ರಾಜನ
ಮುಂದೆ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ರಾಜರು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸು
ತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಈತನಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಸುವರು. || ೩೬ || ಮನುಷ್ಯನು ಬೇರೆ
ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ
ನಿಷ್ಠಾಮ ಭಾವವನ್ನಿಟ್ಟು ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನ ಈ ನಿರ್ಮಲ
ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು, ಹೇಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಓದಬೇಕು. || ೩೭ ||
ವಿದುರನೇ! ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವ ಈ
ಪುತ್ರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ
ಪೂರ್ಣವಾದ ಭಕ್ತಿ-ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಡುವವನು ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನು
ಪಡೆದ ಗತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನು. || ೩೮ || ಈ ಪೃಥುಚರಿತ್ರೆ
ಯನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಆದರದಿಂದ ನಿಷ್ಠಾಮಭಾವದೊಂದಿಗೆ
ಶ್ರವಣ-ಕೀರ್ತನಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು
ಪಾರಾಗಿಸಲು ನೌಕೆಯಂಟಿರುವ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ
ದೃಢವಾದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. || ೩೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ತಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಥುವಿನ ವಂಶಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀತಸರಿಗೆ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರನಿಂದ ಉಪದೇಶ

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ್

ವಿಜಿತಾಶ್ವೋಽಧಿರಾಜಾಽಽಸೀತ್ -

ಪೃಥುಪುತ್ರಃ ಪೃಥುಪ್ರವಾಃ |

ಯವೀಯೋಭ್ಯೋಽದವಾತ್ಯಾಪ್ತಾ

ಭ್ರಾತೃಭ್ಯೋ ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲಃ || ೧ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯುನುರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಪೃಥು
ಮಹಾರಾಜನ ಬಳಿಕ ಪರಮ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಅವನ ಪುತ್ರ
ವಿಜಿತಾಶ್ವನು ರಾಜನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಶನ್ಯ ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ
ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ನಾಲ್ಕು ತಮ್ಮಂದಿಗೆ
ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. || ೧ ||
ಅದರಲ್ಲಿ ಹರ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ, ಧೂಮ್ರಕೇಶನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣ
ದಿಕ್ಕಿನ, ವೃಕನಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮತ್ತು ದ್ರವಿಣನಿಗೆ ಉತ್ತರದ ರಾಜ್ಯಾಧಿ

ಹರ್ಯಾಕಾಶಾದಿಶತ್ಕಾಶಂ ಧೂಮ್ರಕೇಶಾಯ ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ |
ಪ್ರತೀಚೀಂ ವೃಕಸಂಜ್ಞಾಯ ತುರ್ಯಾಂ ದ್ರವೀಣೀ ವಿಭುಃ

|| ೨ ||

ಅಂತರ್ಧಾನಗತಿಂ ಶಕ್ಯಾಲ್ಪಭ್ರಾಂತರ್ಧಾನಸಂಜ್ಞತಃ |
ಅಪತ್ಯತ್ರಯಮಾಧತ್ ಹಿಖಂಡಿನ್ಯಾಂ ಸುಸಮೃತಮ್

|| ೩ ||

ಪಾವಕಃ ಪವಮಾನಶ್ಚ ಕುಚರಿತ್ಯಗ್ನಯಃ ಪುರಾ |
ವಸಿಷ್ಠ ಶಾಪಾದುತ್ಪನ್ನಾಃ ಪುನರ್ಯೋಗಗತಿಂ ಗತಾಃ

|| ೪ ||

ಅಂತರ್ಧಾನೋ ನಭಸ್ವತ್ಯಾಂ ಹವಿರ್ಧಾನಮವಿಂದತ |
ಯ ಇಂದ್ರಮಶ್ವಹರ್ತಾರಂ ವಿದ್ವಾನ್ಹುನಿ ನ ಜಘ್ನಿವಾನ್

|| ೫ ||

ರಾಜ್ಞಾಂ ಪತ್ತಿಂ ಕರಾದಾನದಂಡುಲ್ಕಾದಿದಾದುಗಾಮ್ |
ಮನ್ಯಮಾನೋ ದೀರ್ಘಸತ್ವವ್ಯಾಜೇನ ವಿಸರ್ಜತ

|| ೬ ||

ತತ್ಕಾಪಿ ಹಂಸಂ ಪುರುಷಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮದೃಕ್ |
ಯಜಂಸ್ತಲ್ಲೋಕತಾಮಾಪ ಕುಶಲೇನ ಸಮಾಧಿನಾ

|| ೭ ||

ಹವಿರ್ಧಾನಾದ್ವಿರ್ಧಾನೀ ವಿದುರಾಸೂತ ಪಟ್ಟಿತಾನ್ |
ಬರ್ಹಿಷದಂ ಗಯಂ ಶುಕ್ಲಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಸತ್ಯಂ ಚತುರ್ಮತಮ್

|| ೮ ||

ಬರ್ಹಿಷತ್ ಸುಮಹಾಭಾಗೋ ಹಾವಿರ್ಧಾನಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡೇಷು ನಿಷ್ಣಾತೋ ಯೋಗೇಷು ಚ ಕುರೂದ್ಧಹ

|| ೯ ||

ಯಸ್ಯೇದಂ ದೇವಯಜನಮನುಯಜ್ಞಂ ವಿತಸ್ಥತಃ |
ಪ್ರಾಚೀನಾಗ್ನೈಃ ಕುಶೈರಾಸೀದಾಸ್ತತಂ ವಸುಧಾತಲಮ್

|| ೧೦ ||

ಸಾಮುದ್ರೀಂ ದೇವದೇವೋಕ್ತಾ-
ಮುಪಯೀಮೇ ಶತದ್ವೈತಿಮ್ |

ಯಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಚಾರುಸರ್ವಾಂಗೀಂ
ಕಿಶೋರಿಂ ಸುಷ್ಪಲಂಕೃತಾಮ್ |

ಪರಿಕ್ರಮಂತೀಮುದ್ವಾಹೇ
ಚಕಮೇಽಗ್ನಿಃ ಪುಕೇದಿವ || ೧೧ ||

ಕಾರಮ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. || ೨ || ವಿಜಿತಾಶ್ವನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಅಂತರ್ಧಾನಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನನ್ನು 'ಅಂತರ್ಧಾನ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಹಿಖಂಡಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೩ || ಅವರ ಹೆಸರು ಪಾವಕ, ಪವಮಾನ ಮತ್ತು ಮುಚಿ ಎಂದಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ವಸಿಷ್ಠರ ಶಾಪದಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೇ ಇವರ ರೂಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಇವರು ಪುನಃ ಅಗ್ನಿರೂಪವನ್ನೇ ಪಡೆದು ಕೊಂಡರು. || ೪ ||

ಅಂತರ್ಧಾನಿಗೆ ಸಭಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನ ನೆಂಬ ಪುತ್ರಶ್ರೇಷ್ಠನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅಂತರ್ಧಾನ ಮಹಾರಾಜನು ತುಂಬಾ ಉದಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ತಂದೆ ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಆಡವಹಿಸಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೫ || ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ದಂಡಹಾಕುವುದು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಡೋರವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು. ಇವುಗಳಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಂಟುಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನು ಒಂದು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಯಜ್ಞವೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಯಜ್ಞವೀಕ್ಷಿತನು ಚೌಕ ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ರಾಜವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. || ೬ || ಆ ಅಶ್ವವ್ಯಾಜಿಯಾದ ರಾಜನು ಮುಷ್ಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗಲೇ ಭಕ್ತಭಯವಂಟಾಗಲಿ. ಹವಿರ್ಧಾನನೂ ಅದ ಪರ ಮಾತ್ಮಕನು. ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವರವಾದ ಸಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ಧೀರಗಮಂತನ ವಿಷಯೋಚಿತವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. || ೭ ||

|| ೮ || 'ವಿದುರನೇ' ಮುಂದೆ ಹವಿರ್ಧಾನನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಹವಿರ್ಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬರ್ಹಿಷವ, ಗಯ, ಶುಕ್ಲ, ಕೃಷ್ಣ, ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತವೃತ್ತ ಎಂಬ ಆರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೯ || ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದುರನೇ! ಇವರಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನನ ಪುತ್ರನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಬರ್ಹಿಷವನು ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕುಶಲನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. || ೧೦ ||

ಅವನು ನಾನಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನೆಂದರೆ, ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವು ಆತನು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕರಡಿದ ಪೂರ್ವಾಗ್ರವಾದ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವನು 'ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ವಿಖ್ಯಾತನಾದನು. || ೧೧ ||

ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾತಿನಂತೆ ಸಮುದ್ರನ ಕಡೆಯಿಂದ ಶತದ್ವೈತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹಿತನಾದನು. ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಶತದ್ವೈತಿಯು ಸುಂದರವಾದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವಾಹಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪತಿಯೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ - ಹಿಂದೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾದನು. || ೧೧ ||

ವಿಬುಧಾಸುರಗಂಧರ್ವಮುನಿಸಿದ್ಧಸರೋರಗಾಃ |
ವಿಜಿತಾಃ ಸೂರ್ಯಯಾ ದಿಕ್ಪುಶ್ಚಾಯಂತ್ಯೈವ ನೂಪುರೈಃ || ೧೨ ||

ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷಃ ಪುತ್ರಾಃ ಶತದ್ರುತ್ಯಾಂ ದಶಾಭವನ್ |
ತುಲ್ಯನಾಮವ್ರತಾಃ ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಸ್ಥಾತಾಃ ಪ್ರಚೀತಸು || ೧೩ ||

ಪಿತೃಽಽದಿಪ್ಯಾ ಪ್ರಜಾಸುಗೇ ತಪೋಽರ್ಣವಮಾವಿಶನ್ |
ದಶವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ತಪಸಾಽಽರ್ಚಂಸ್ತಪಸ್ತಪಮ್ || ೧೪ ||

ಯದುಕ್ಷಂ ಪಥಿ ದೃಷ್ಟೇನ ಗಿರಿಶೇನ ಪ್ರಸೀದತಾ |
ತದ್ವಾಯಂತೋ ಜಪಂತಶ್ಚ ಪೂಜಯಂತಶ್ಚ ಸಂಯತಾಃ || ೧೫ ||

ವಿದುರಉವಾಚ

ಪ್ರಚೀತಸಾಂ ಗಿರಿತ್ರೇಣ ಯಥಾಽಽರ್ಚಿತೃಃ ಸಂಗಮಃ |
ಯದುತಾಹ ಹರಃ ಪ್ರೀತಸ್ತನ್ನೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ವದಾರ್ಥವತ್ || ೧೬ ||

ಸಂಗಮಃ ಖಲು ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಶಿವೇನೇಹ ಶರೀರಿಣಾಮ್ |
ದುರ್ಲಭೋ ಮುನಯೋ ದಧುರಸಂಗಾದ್ಯಮಭೀಷ್ಠಮ್ || ೧೭ ||

ಅತ್ಯಾರಾಮೋಽಪಿ ಯಸ್ತಸ್ಯ ಲೋಕಲಕ್ಷ್ಯ ರಾಧಯೇ |
ಶಕ್ತಾ ಯುಕ್ತೋ ವಿಚರತಿ ಘೋರಯಾ ಭಗವಾನ್ಮನಃ || ೧೮ ||

ಮೈತ್ರೇಯಉವಾಚ

ಪ್ರಚೀತಸು ಪಿತುರ್ವಾಕ್ಯಂ ಶಿರಸಾಽಽದಾಯ ಸಾಧನಃ |
ದಿತಂ ಪ್ರತೀಚೇಂ ಪ್ರಯಯುಸ್ತಪಸ್ಸಾದ್ಯತಚೀತಸು || ೧೯ ||

ಸಮುದ್ರಮುಪ ವಿಪ್ಲೀರ್ಣಮಪಶ್ಯ ಮುಮಹತ್ಸರಃ |
ಮಹನ್ಮನಃ ಇವ ಸ್ವಕ್ಷಂ ಪ್ರಸನ್ನಸಲಿಲಾಶಯಮ್ || ೨೦ ||

ನೀಲರಕ್ತೋತ್ತರಾಂಭೋಜಕಹ್ಲಾರೇಂದೀವಶಾಕರಮ್ |
ಹಂಸಾಸಾಶಸಚಕ್ರಾಪ್ತಕಾರಂಥವನಿಕೂಜಿತಮ್ || ೨೧ ||

ಮದುವಣಗಿತ್ತಿಯಾದ ಆಯು ಝಣ-ಝಣಿಸುವ ನೂಪುರ ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದಾಗ ಆ ಕಾಲದುರ್ಗಗಳ ಧ್ವನಿಗೆ ದಶ-ದಿಕ್ಪು ಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಮುನಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಮನುಷ್ಯರು, ನಾಗರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮನಸೋತು ಪರಾಸರಿದರು. || ೧೨ || ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷಯು ಶತದ್ರುತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪ್ರಚೀತರೂಪ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಜ್ಞರಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಆಶುರಣಿಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. || ೧೩ || ತಂದೆಯು ಅವರಿಗೆ ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಆದೇಶ ನೀಡಿದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಪ್ಪನ್ನಾಚರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತುನಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶಪ್ತನ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರು. || ೧೪ || ಮನೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಹಾದೇವನು ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಶತ್ಪತ್ನವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ವಿಶಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನ, ಜಪ, ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. || ೧೫ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾಶ್ವೇ ! ಪ್ರಚೀತರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಹಾದೇವನ ಭೇಟಿ ಹೇಗಾಯಿತು ? ಅವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಅವರಿಗೆ ಏನನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು ? ಆ ಸಾರವತ್ತಾದ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ. || ೧೬ || ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೇ ! ದೇಹಧಾರಿಗಳಾದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಶಿವನ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭ. ಮುನಿಜನರೂ ಎಲ್ಲಿ ಬಗೆಯ ಆಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇತರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನಿವ ? || ೧೭ || ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಅತ್ಯಾರಾಮನು. ತನಗಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏನನ್ನೂ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಲೋಕರಕ್ಷಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅವನು ತನ್ನ ಘೋರರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿದೇವಿಯೊಡನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. || ೧೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ ! ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪ್ರಚೀತಸರು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟರು. || ೧೯ || ಹಾಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ವಿಕಾಲವಾದ ಒಂದು ಸರೋವರವು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು ಮಹಾಪುರುಷನ ಮನುಷ್ಯಂತೆ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀನುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೦ || ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನದಿರೆ, ಕೇಂದಾವರೆಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರಳುವ ಕಮಲಗಳು ಹಾಗೂ ಇಂದೀವರ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕಮಲಗಳು ಸುಶೋಭಿತವಾಗಿ ದ್ದವು. ಹಂಸ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕಾರುಡಮಗಳೇ ಮುಂತಾದ ನಿಸುಹಕ್ಕಿಗಳು ಅದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮೊದಲಿದ್ದವು. || ೨೧ ||

ಮತ್ತಭ್ರಮರಸೌಸ್ಥರ್ಯಹೃಷ್ಯರೋಮಲತಾಂಘ್ರಪಮ್ |
ಪದ್ಯಕೋಶದಜೋ ದಿನ್ನು ವಿಕೃಪತಪ್ತನೋತ್ಪಮ್ |
|| ೨೨ ||

ತತ್ರ ಗಾಂಧರ್ವಮಾರ್ಕರ್ಯ ದಿವ್ಯಮಾರ್ಗಮನೋಹರಮ್ |
ವಿಸಿಷ್ಟೋ ರಾಜಪುತ್ರಾಸ್ತೇ ಮೃದಂಗಪಣವಾಡ್ಯನು |
|| ೨೩ ||

ತರ್ಜೇವ ಸರಸ್ವತ್ಪಾನ್ನಿಷ್ಠಾಮಂತಂ ಸಹಾನುಗಮ್ |
ಉಪಗೀಯಮಾನಮಮರಪ್ರವರಂ ವಿಬುಧಾನುಗೈಃ |
|| ೨೪ ||

ತಪ್ತಹೇಮನಿಕಾಯಾಭಂ ಪಿತೃಕಂಠಂ ತ್ರಿಲೋಚನಮ್ |
ಪ್ರಸಾದಸುಮುಖಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಣೇಮುರ್ಜಾತಕೌತುಕಾಃ |
|| ೨೫ ||

ಸ ತಾಪ್ತಪ್ರನ್ನಾತಿಹರೋ ಭಗವಾನ್ ಧರ್ಮವತ್ಸಲಃ |
ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ್ ಶೀಲಸಂಪನ್ನಾನ್ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರೀತಾನುವಾಚ ಹ |
|| ೨೬ ||

ಶ್ರೀಮದ್ ಉವಾಚ

ಯೋಯಂ ವೇದಿಪಥಃ ಪುತ್ರಾ ವಿದಿತಂ ವೃತ್ತೀರ್ಷಿತಮ್ |
ಅನುಗ್ರಹಾಯ ಭದ್ರಂ ವ ವಿನಂ ಮೇ ದರ್ಶನಂ ಕೃತಮ್ |
|| ೨೭ ||

ಯಃ ಪರಂ ರಂಹಸಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಿಗುಣಾಜ್ಞೇವಸಂಜ್ಞತಾತ್ |
ಭಗವಂತಂ ವಾಸುದೇವಂ ಪ್ರಪನ್ನಃ ಸ ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಮೇ |
|| ೨೮ ||

ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠಃ ಶತಜನ್ಮಭಿಃ ಪುಮಾನ್ |
ವಿರಿಂಚಿತಾಮೇತಿ ತತಃ ಪರಂ ಹಿ ಮಾಮ್ |
ಅವ್ಯಾಕೃತಂ ಭಾಗವತೋಽಥ ವೈಷ್ಣವಂ |
ಪದಂ ಯಥಾಹಂ ವಿಬುಧಾಃ ಕಲಾತ್ಮಯೇ || ೨೯ ||

ಅಥ ಭಾಗವತಾ ಯೋಯಂ ಪ್ರಿಯಾಃ ಸ್ವ ಭಗವಾನ್ ಯಥಾ |
ನ ಮದ್ಯಾಗಮಹಾಸಾಂಚ ಪ್ರೇಯಾನಸ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಕರ್ಹಿ ಚತ್ |
|| ೩೦ ||

ಅದರ ಸುಷ್ಕಲೂ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ
ಮರ-ಬಳ್ಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಮಂಜಿಗಳು ರೋಷರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.
ಆವುಗಳ ಮಧುರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗಿಡ-ಮರ-ಬಳ್ಳಿಗಳು ಹರ್ಷ
ದಿಂದ ರೋಮಾಂಚಿತವಾಗಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.
ತಾವರೆಯ ಪೂದೂಳಿಯನ್ನು ಗಾಳಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಜನರಿಗೆ
ಆನಂದೋತ್ಸವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಂತಿತ್ತು. || ೨೨ || ಅಲ್ಲಿ
ಮೃದಂಗ, ಪಣವುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ
ವಿಧ ಕಾಗ-ದಾಗಿಣೆಯರ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಗೀತದ ಮಧುರ ಧ್ವನಿ
ಮೆನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಕುಂಟಾ ಆಶ್ಚರ್ಯ
ವಾಯಿತು. || ೨೩ || ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ದೇವಾಧಿದೇವ
ನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಆ ಸರೋ
ವರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ
ದೇಹವು ಪಟವಿಟ್ಟ ಭಂಗಾರದ ರಾಶಿಯಂತೆ ಥಳ-ಥಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.
ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಕಂಠದಿಂದಲೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಮೂರು ಕಣ್ಣು
ಗಳಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಶಂಕರನು ಪ್ರಸನ್ನಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಭಕ್ತರ
ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಂಧರ್ವರು ಕೃಪಿ
ಮಧುರವಾಗಿ ಆತನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ
ಇದ್ದಷ್ಟಿದ್ದಂತೆ ಆತನ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರಜೀತನಿಗೆ
ಕುಂದಾ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿ ಅವರು ಶಿವನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ
ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. || ೨೪-೨೫ || ಆಗ ಶರಣಾಗತರ
ಭವಭಯಹಾರಿಯೂ, ಧರ್ಮವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್
ಶಂಕರನು ತನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತಸಗೊಂಡ ಆ ಧರ್ಮಜ್ಞರೂ,
ಶೀಲಸಂಪನ್ನರೂ ಆದ ರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ
ಇಂತೆಂದನು. || ೨೬ ||

ಶ್ರೀಮಹಾದೇವನು ಹೇಳಿದನು - ನೀವು ಪಾಚೀನ ಒಹಿ
ರಾಜನ ಸುಷ್ಕಲನು. ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನೀವು ವಿಸು ಮಾಡ
ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು
ವುದಕ್ಕಾಗಿದೆ. ನಾನು ನಿಮಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇನೆ.
|| ೨೭ || ಮಾದು ಅವತ್ತ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಜೀವಸಂಸ್ಥೆ ಪುರುಷ
ಇವರದರ ನಿರೂಪಕನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ
ಶರಣಾಗತನೋ ಅವನು ನನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನು. || ೨೮ ||
ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು
ನೂರುಜನ್ಮಗಳ ನಂತರ ಒಪ್ಪದೇವರ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.
ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದರೆ ಆತನು ನನ್ನನ್ನು
ಹೊಂದುವನು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಇನ್ನೆ ಭಕ್ತನಾದರೋ
ನೇರವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಒಪ್ಪುವನು ಆ ಪ್ರಪಂಚಾತೀತ ಪರಮ
ಪದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ನಾವು ಮತ್ತು ನಮ್ಮಂತಹ ಅಧಿ
ಕಾರಿರೀಷತೆಗಳೂ ನಮ್ಮ-ನಮ್ಮ ಅಧಿಪತನದ ಕಾಲವು ಮುಗಿದ
ನಂತರ ಹೋಗಿ ಸೇರುವ ಪರಮೋತ್ತಮಪದವರು. || ೨೯ ||
ನೀವು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನನಗೂ ಶ್ರೀಭಗವಂತ
ನಷ್ಟೆ ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಅಂತೆಯೇ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಕೂಡ
ನಾನಿಂತೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಿಯನು ಯಾರು ಎಂದಿಗೂ
ಇರುವುದಿಲ್ಲ. || ೩೦ ||

ಇದಂ ವಿವಿಕ್ತಂ ಜಪ್ರವ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಂ ಮಂಗಲಂ ಪರಮ್ |
ನಿಶ್ಚೇಯಸಕರಂ ಚಾಪಿ ಶ್ರೂಯತಾಂ ತದ್ವರಾಮಿ ವಃ |
|| ೩೦ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯನುಕ್ರೋಶವದಯೋ ಭಗವಾನಾಹ ತಾಂಶಿವಃ |
ಬದ್ಧಾಂಜಲೀನ್ರಾಜಪುತ್ರಾನ್ನಾರಾಯಣಪರೋ ವಚಃ |
|| ೩೧ ||

ಶ್ರೀರುದ್ರ ಉವಾಚ

ಜಿತಂ ತ ಆತ್ಮವಿದ್ಧುರ್ಯಸ್ಥುಯೇ ಸ್ವಪಿಸ್ತು ಮೇ |
ಭವತಾ ರಾಧಾ ರಾದ್ಧಂ ಸರ್ವಸ್ಮಾ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ |
|| ೩೨ ||

ನಮಃ ಪುಂಕಜನಾಭಾಯ ಭೂತಸೂಕ್ತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮನೇ |
ವಾಸುದೇವಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಕೂಟಸ್ಥಾಯ ಸ್ವರೋಚಸೇ |
|| ೩೩ ||

ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಸೂಕ್ತಾಯ ದುರಂತಾಯಾಂತಕಾಯ ಚ |
ನಮೋ ವಿಶ್ವಪ್ರಭೋಧಾಯ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯಾಂತರಾತ್ಮನೇ |
|| ೩೪ ||

ನಮೋ ನಮೋನಿರುದ್ಧಾಯ ಹೃಷೀಕೇಶೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮನೇ |
ನಮಃ ಪರಮಹಂಸಾಯ ಪೂರ್ಣಾಯ ನಿಭೃತಾತ್ಮನೇ |
|| ೩೫ ||

ಸ್ವರ್ಗಪವರ್ಗದ್ವಾರಾಯ ನಿತ್ಯಂ ಶುಚಿಷದೇ ನಮಃ |
ನಮೋ ಹಿರಣ್ಯವೀರ್ಯಾಯ ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಾಯ ತಂತವೇ |
|| ೩೬ ||

ನಮ ಉರ್ಜ ಇಜೇ ತ್ರಯ್ಯಾಃ ಪತಯೇ ಯಜ್ಞರೇತಸೇ |
ತೃಪ್ತಿದಾಯ ಚ ಜೀವಾನಾಂ ನಮಃ ಸರ್ವರಸಾತ್ಮನೇ |
|| ೩೭ ||

ಸರ್ವಸತ್ತ್ವಾತ್ಮದೇಹಾಯ ವಿಶೇಷಾಯ ಸ್ತವೀಯಸೇ |
ನಮಸ್ತ್ವೇಲೋಕ್ಯಪಾಲಾಯ ಸಹ ಓಜೋಬಲಾಯ ಚ |
|| ೩೮ ||

ಈಗ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಆತ್ಮಂ ಪವಿತ್ರವೂ, ಮಂಗಳಕರವೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ ಆದ ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ನೀವು ಶುದ್ಧವಾದ ಭಾವದಿಂದ ಜಪಿಸಬೇಕು. || ೩೦ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಆಗ ಕರುಣಾರ್ಥ ಹೃದಯನಾದ ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಿವನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರನಿಗೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. || ೩೧ ||

ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರನು ಶ್ರುತಿಮಾರ್ತಕೊಡಗಿದನು - ಓ ಭಗವಂತಾ ! ನಿನ್ನ ಜಯ (ಉತ್ಕರ್ಷ)ವು ಉಚ್ಚೋಚಿತವಾದ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ - ನಿಜಾಸಂದ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಅದರಿಂದ ನನಗೂ ಕ್ಷೇಮ ಉಂಟಾಗಲಿ. ನೀನು ಸದಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವೆ ವನು. ಇಂತಹ ಸರ್ವಾತ್ಮಕ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೨ || ನೀನು ಪದ್ಮನಾಭ (ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳ ಅಧಿಕಾರಿ)ನಾಗಿರುವೆ. ಭೂತಸೂಕ್ತ (ತಪ್ಪಾತ್ರಗಳು) ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿಯಾಮಕನೂ, ಶಾಂತನೂ, ವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದದ ಏಕರಸನೂ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶ ವಾಸುದೇವ (ಚಿತ್ತದ ಅಧಿಪಾತ್ಮ)ನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೩ || ಸೂಕ್ತ (ಅಪ್ಪಳಿ)ರೂಪಿಯೂ, ಅಂತ ರಹಿತನೂ, ಸರ್ವಸಂಹಾರಕನೂ ಆಗಿರುವ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪಿ ಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವಿಶ್ವವನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವ, ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮ ಸ್ಕಾರವು. || ೩೪ || ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ಮನೋಹರತ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿ ಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನೇ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ತುಂಬಿರುವ ಸೂರ್ಯದೇವನಾಗಿರುವೆ. ಪೂರ್ಣನಾದ್ದರಿಂದ ವೃದ್ಧಿ-ಕ್ಷಯಗಳಿಲ್ಲದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೫ || ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ದ್ವಾರವಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸುರ್ವೋವನ್ನು ವೀರ್ಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನೂ, ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವವನೂ ಆದ ಆಗ್ನಿದೇವ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೬ || ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಒಕ್ಕಗಳಿಗೂ ಪೋಷಕನಾದ ಸೋಮರೂಪಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವೇದಗಳಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸರ್ವರಸ (ಹಲ)ರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೭ || ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ಸ್ಥೂಲವಿರಾಟ್ ಪುರುಷರೂಪಿಗೆ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಪಾಲಕನಿಗೆ, ಮಾನಸಿಕ, ಇಂದ್ರಿಯಿಕ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಶಕ್ತಿರೂಪಿಯಾದ ವಾಯು (ವ್ಯಾಘ್ರ)ರೂಪಿಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. || ೩೮ || ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಗುಣ ಶಬ್ದದ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅವಿವಿಕ್ಷುತವಾದ ಒಳ-ಹೊರಗಿನ ಭೇದವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆಕಾಶನಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ಮಹಾನ್ ಪುಣ್ಯ

ಅರ್ಥಲಿಂಗಾಯ ನಭಸೇ ನಮೋಽಂತರ್ಬಹಿರಾತ್ಮನೇ |
ನಮಃ ಪುಣ್ಯಾಯ ಲೋಕಾಯ ಅಮುಷ್ಠೈ ಭೂರಿಮರ್ಚನೇ

|| ೪೦ ||

ಪ್ರವೃತ್ತಾಯ ನಿವೃತ್ತಾಯ ಪಿತೃದೇವಾಯ ಕರ್ಮಣೇ |
ನಮೋಽಧರ್ಮವಿಪಾಕಾಯ ಮೃತ್ಯುನೇ ದುಃಖದಾಯ ಚ

|| ೪೧ ||

ನಮಸ್ತ ಆಶಿಷಾಮೀಶ ಮನವೇ ಕಾರಣಾತ್ಮನೇ |
ನಮೋ ಧರ್ಮಾಯ ಬೃಹತೇ ಕೃಷ್ಣಾಯಾಕುಂತಮೇಧನೇ |
ಪ್ರವಿಷಾಯ ಪುರಾಣಾಯ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೇಶ್ವರಾಯ ಚ

|| ೪೨ ||

ಚಕ್ಷುಃಪ್ರಮೇತಾಯ ಮೀಢುಷೇಽಹಂಕೃತಾತ್ಮನೇ |
ಪಾಪಾಪೂರ್ವರೂಪಾಯ ನಮೋ ವಾಚೋವಿಭೂತಯೇ

|| ೪೩ ||

ಪರ್ವತಂ ನೋ ದಿದೃಕ್ಷೂಣಾಂ
ದೇಹಿ ಭಾಗವತಾರ್ಚಿತಮ್ |
ಮೂಢಂ ಪ್ರಿಯತಮಂ ಸ್ವಾಸಾಂ
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗುಣಾಂಜನಮ್ || ೪೪ ||

ಸ್ವಿಷ್ಟಾಪ್ಯದೃಶ್ಯಾಮಂ ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯಸಂಗ್ರಹಮ್ |
ಚಾರ್ವಾಕಯತಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಸುಜಾತರುಚಿರಾನನಮ್

|| ೪೫ ||

ಪದ್ಮಕೋಶವಲಾಶಾಕ್ಷಂ ಸುಂದರಭೃ ಸುನಾಸಿಕಮ್ |
ಸುದ್ವಿಜಂ ಸುಕಪೋಲಾಸ್ಯಂ ಸಮಕರ್ಣವಿಭೂಷಣಮ್

|| ೪೬ ||

ಪ್ರೀತಿಪ್ರಹಸಿತಾಪಾಂಗಮಲಕೈರುಪಶೋಭಿತಮ್ |
ಲಸತ್ತಂಕಜಕಿಂಜಲ್ಕದುಕೂಲಂ ಮೃಷ್ಣಕುಂಡಲಮ್

|| ೪೭ ||

ಸುರತ್ಕಿರೀಟವಲಯಹಾರನೂಪುರಮೇಖಲಮ್ |
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಮಾಲಾಮಣ್ವತ್ತಮರ್ಧಿಮತ್

|| ೪೮ ||

ಸಿಂಹಸ್ಕಂಧಪ್ರಪೋ ಬಿಭೃತ್ಪೌಭಗಗ್ರೀವಕೌಸ್ತುಭಮ್ |
ಶ್ರಿಯಾನಪಾಯಿನ್ಯಾ ಕ್ವಿಪ್ತನಿಕಪಾಶೋರಮೋಲ್ಲಸತ್

|| ೪೯ ||

ಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವಂತಹ ಪರಮ ಕೇಜೋಮಯ ಸ್ವರ್ಗ-
ವೈಕುಂಠವೇ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಗಳೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ
ಪದೇ-ಪದೇ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೪೦ || ಪಿತೃಲೋಕವನ್ನು ದೊರೆ
ಪಿತೃಲೋಕವ ಪದ್ಧತಿರ್ಮರೂಪಿಯೂ, ದೇವಲೋಕವನ್ನು ದೊರೆ
ಪಿತೃಲೋಕವ ಪದ್ಧತಿರ್ಮರೂಪಿಯೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನೇ
ಅಧರ್ಮದ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾದ ದುಃಖದಾಯಕ ಮೃತ್ಯುವೂ
ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೪೧ || ಸ್ವಾಮೀ !
ನೀನೇ ಪ್ರವಾಣಪುರುಷನೂ, ಸಾಂಖ್ಯ ಮತ್ತು ಯೋಗದ ಅಧೀ
ಶ್ವರನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ
ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಂತ್ರ
ಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಮಹಾನ್ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ
ಜ್ಞಾನದತ್ತಮು ಎಂದಿಗೂ ಕುಂಠಿತವಾಗುವಂತಹುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ
ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ || ೪೨ || ನೀನೇ ಕರ್ತಾ-ಕರಣ-ಕರ್ಮ
ಮೂರೂ ಶಕ್ತಿಗಳ ಏಕಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ
ಅಹಂಕಾರತ್ವಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ರುದ್ರರೂಪಿಯಾಗಿರುವೆ.
ನೀನೇ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ ಹಾಗೂ ಪರಾ,
ಪಶ್ಯಂತಿ, ಮಧ್ಯಮಾ, ಭೈರಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ
ವಾಣೀಪ್ರಕಾರನೂ ಆಗಿರುವೆ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೪೩ ||

ಪುರುಷೇ ! ನಿನ್ನ ಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು
ಪಂಡಿತರುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ - ಭಾಗವತ್ತ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿ,
ಅಕ್ಷಿಯಾಭಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ
ರುವ ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು.
|| ೪೪ || ಅದಾದರೂ ಕಾರ್ಮುಗಿರಿನಂತೆ ಸ್ವಿಗ್ಧ ತ್ಯಾಮಲವರ್ಣ
ದಿಂದಿವು, ಸಮಸ್ತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ.
ಸುಂದರವಾದ ಕಿಟ್ಟ ಎಲೆಲಘವಿಗಳು ಮನೋಹರ ಮುಖಾ
ರೂಪವು, ಕಮಲದ ಎರಕಂತಿರುವ ಕೆಜ್ಜಿಗಳು, ಸುಂದರವಾದ
ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಎಳಸಾದ ಮೂಗು, ಮನೋಹರವಾದ
ದಂತಪಂಕ್ತಿಗಳು, ಕಮಲೀಯವಾದ ಕಪೋಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
ಪೊಂಗಾದ ಮುಖಮಂಡಲವು ಸಮವಾದ ಎರಡು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ
ಅಭರಣಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. || ೪೫-೪೬ || ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ವಾಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಕಡೆಗಣ್ಣುಪೋಟ, ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರು
ಳುಗಳು, ಕಮಲಪ್ರಪ್ತದ ಕೇಸರದಂತೆ ಕಾಂತಿಕಿರಣಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿ
ರುವ ಪಿಶಾಂಕರ, ಫಳ ಫಳಿಸುವ ಕುಂಡಲಗಳು, ಮಿರುಗುತ್ತಿ
ರುವ ಕಿರೀಟ, ಕಂಕಣ, ಹಾರ, ಕಾಲಂದುಗೆ, ಓಡ್ಡಾಣಗಳೇ
ಮುಂತಾದ ಪಿಚಿತ್ತವಾದ ಆಭರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ,
ಗದಾ, ಪದ್ಮ, ವನಮಾಲೆ, ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವನ
ರೂಪವು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.
|| ೪೭-೪೮ || ಸಿಂಹದ ಹೆಗಲನ್ನು ಹೋಲುವ ಉಜ್ಜದ ಹೆಗಲಿನ
ಪೊಂಗು, ಸುಂದರವಾದ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹಾರ,
ಕೇಯೂರ, ಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿಯು, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೆ
ನಿತ್ಯವಿವಾಸಮಂದಿರವಾಗಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ
ವಕ್ರಚಕ್ರವು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವಾಗಿದೆ. || ೪೯ ||

ಪೂರರೇಚಕಸಂವಿಗ್ಧವಲಿವಲ್ಲುದರೋದರಮ್ |
ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಮಯದ್ವಿಶ್ವಂ ಸಾಭ್ಯಾಽಽವರ್ತಗಭೀರಯಾ || ೫೦ ||

ಶ್ಯಾಮಶ್ರೋಣ್ಯಧಿರೋಚಿಪ್ಲು ದುಕೂಲಸ್ವರ್ಗಮೇಖಲಮ್ |
ಸಮಬಾವಂಘ್ರಜಂಘೋರುನಿಮ್ನಜಾನುಸುರ್ದರ್ಶನಮ್ || ೫೧ ||

ಪದಾ ಶರತ್ಪದ್ಧಪಲಾಶರೋಚಿಜಾ
ನಖದ್ಯುಭಿನೋಽಂತರಘಂ ವಿಧುಸ್ತಾ |
ಪ್ರದರ್ಶಯ ಸ್ವೀಯಮಪಾಸ್ತ ಸಾಧ್ಯಸಂ
ಪದಂ ಗುರೋ ಮಾರ್ಗಗುರುಸ್ತಮೋಜುಷಾಮ್ || ೫೨ ||

ಏತದ್ರೂಪಮನುಭ್ಯೇಯಮಾತ್ಮಕುದ್ವಿಮಭೀಪ್ಸತಾಮ್ |
ಯದ್ವೈಯೋಗೋಽಭಯದಃ ಸ್ವಧರ್ಮಮನುತಿಷ್ಠತಾಮ್ || ೫೩ ||

ಭವಾನ್ ಭಕ್ತಮತಾ ಲಭ್ಯೋ ದುರ್ಲಭಃ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ |
ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಸ್ಯಾಪ್ಯಭಿಮತ ಏಕಾಂತೇನಾತ್ಮವಿದ್ಗತಿಃ || ೫೪ ||

ತಂ ದುರಾರಾಧ್ಯಮಾರಾಧ್ಯ ಸತಾಮಪಿ ದುರಾಪಯಾ |
ಏಕಾಂತಭಕ್ತ್ಯಾ ಕೋ ವಾಂಛೇತ್ಪಾದಮೂಲಂ ವಿಸಾ ಬಹಿಃ || ೫೫ ||

ಯತ್ರ ನಿರ್ವಿಷ್ಣುರಣಂ ಕೃತಾಂತೋ ಸಾಧಿಮನ್ಯತೇ |
ವಿಶ್ವಂ ವಿಧ್ವಂಸಯನ್ ವೀರ್ಯಶೌರ್ಯವಿಸ್ಫೂರ್ಜಿತಾಭ್ರವಾ || ೫೬ ||

ಕ್ಷಣಾರ್ಧೇನಾಪಿ ತುಲಯೇ ನ ಸ್ವರ್ಗಂ ನಾಪುನರ್ಭವಮ್ |
ಭಗವತ್ಸಂಗಿರಂಗಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಕಿಮುತಾಶಿಷಃ || ೫೭ ||

ಅಥಾನುಪಾಂಘ್ರೈಶ್ಚ ತೀರ್ತಿತೀರ್ಥಯೋ-
ರಂತರ್ಬಹಿಷ್ಠಾನವಿಧೂತಪಾಪ್ಪನಾಮ್ |
ಭೂತೇಷ್ವನುಕ್ರೋಶಸುಸತ್ತ ಶ್ರೀಲಿನಾಂ
ಸ್ಯಾತ್ಸಂಗಮೋಽನುಗ್ರಹ ಏಷ ನ್ನವ || ೫೮ ||

ಉಚ್ಚಾಸ- ನಿಶ್ಚಾಸಗಳ ಎರಿಳತದಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ
ಕ್ಷಿವಳಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ತೆಳುವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ
ಹೊರಬಂದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಲಯಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ
ಎಂಬಂತಿರುವ ಆಳವಾದ ಸುಳನಾಭಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. || ೫೦ ||
ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ಕುಟಿಲಾಗದಲ್ಲಿ ಪೀತಾಂಬರವೂ, ಉಡಿದಾರವೂ
ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪರಸ್ಪರ ಸಮನಾಗಿರುವ ಪಾದಗಳು, ಮೇಗಾಲು,
ಮೋ ಕಾಲು ಮತ್ತು ಕೊಡೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಶ್ರೀದೇಹವು
ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. || ೫೧ || ಶರತ್ಕಾಲದ ಕಮಲದಳದ ಕಾಂತಿ
ಯನ್ನು ನಾಚಿಸುವ ಅಡಿದಾವರೆಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ
ಆ ಕಾಲುಗುರುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕಾಶವು ಜೀವರ
ಹೃದಯದ ಕ್ಷಲೆಯನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುತ್ತಿದೆ. ಭಕ್ತರ ಭಯವನ್ನು
ನೀಗಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪದ
ದರ್ಶನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಜಗದ್ಗುರೋ! ಅಜ್ಞಾನದಿಂದೊ
ಡಗೊಂಡ ನಮ್ಮಂಶಹ ಬಡಜೀವಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರುವ ಸದ್ಗುರುವು
ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೇ! || ೫೨ ||

ಪ್ರಭೋ! ಆತ್ಮಕುದ್ವಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು - ಇಂತಹ ನಿನ್ನ
ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಭಕ್ತಿ
ಯೋಗವೇ ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಆಭಯ
ವನ್ನು ನೀಡುವುದು. || ೫೩ || ಇತರ ಎಲ್ಲ ದೇಹಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲ
ಭವಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ನೀನು ದೊರೆಯುವೆ.
ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಬಯಸುವರು.
ವಿಶಾಂತಭಾವವುಳ್ಳ ಆತ್ಮಜ್ಞರಿಗೆ ನೀನೇ ಗತಿಯಾಗಿರುವೆ. || ೫೪ ||
ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವ ಅನನ್ಯವಾದ ಮತ್ತು
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿದ ಬಳಿಕ
ಆ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ದಿಟ್ಟು ದೇಶಾಪದನಾದರೂ ಯಾರು
ತಾನೇ ಬಯಸಿಯಾರು ? || ೫೫ || ವೀರ್ಯ- ಶೌರ್ಯ ಗಳಿಂದ
ಆಡುರುತ್ತಿರುವ ಹುಬ್ಬನಾಟಗಳಿಂದಲೇ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು
ಸಂಹಾರಮಾಡುವ ಯಮನೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾದ
ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರನು. || ೫೬ ||

ಭಗವಂತನ ಅಂತಹ ಪ್ರೇಮಿ ಭಕ್ತರ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದ ಸತ್ತಂಗ
ಉಂಟಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಲೀ, ದೋಕ್ಷ
ವಾಗಲೀ ನಾನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ
ತುಚ್ಛ ಭೋಗಗಳ ಒಗ್ಗ ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ ? || ೫೭ || ಪ್ರಭೋ!
ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತ
ಹವುಗಳು. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಪಾದ
ಕೀರ್ಥವಾದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಸ್ನಾನವನ್ನು
ಮಾಡಿ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾರೀರಿಕ ಎರಡೂ ವಿಧದ ಪಾಪಗಳನ್ನು
ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಜೀವಿಗಳ ಕುರಿತು ದಯೆ ತೋರುವ
ರಾಗ- ದ್ವೇಷಾದಿರಹಿತ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳ ಸರಳವಾದ ಸರ್ವಗುಣಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಆ ಭಗವತ್ಕೋತ್ತಮರ ಸಂಗವು ನಮಗೆ ದೊರೆಯು
ತ್ತಿರಲಿ. ಇದೇ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನೀನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತೋರ
ಬೇಕು. || ೫೮ ||

ನ ಯಸ್ಯ ಚಿತ್ತಂ ಬಹಿರರ್ಥವಿಭ್ರಮಂ
ತಮೋಗುಹಾಯಾಂ ಚ ವಿಶುದ್ಧಮಾವಿಶತ್ |
ಯದ್ವತ್ತಯೋಗಾನುಗೃಹೀತಮಂಜಸಾ
ಮುನಿರ್ವಿಚಕ್ಷೇ ನನು ತತ್ರ ತೇ ಗತಿಮ್ || ೫೯ ||

ಯತ್ರೇದಂ ವ್ಯಭೃತೇ ವಿಶ್ವಂ ವಿಶ್ವನ್ನವಭಾತಿ ಯತ್ |
ತತ್ ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಜ್ಯೋತೀತಾಕಾಶಮಿವ ವಿಸ್ತೃತಮ್ || ೬೦ ||

ಯೋ ಮಾಯಯೇದಂ ಪುರುಷೋಪಯಾಸೃಜತ್
ಬಿಭರ್ತಿ ಭೂಯಃ ಕ್ವಪಯತ್ಕವಿತ್ರಯಃ |
ಯದ್ವೇದಬುದ್ಧಿಃ ಸದಿವಾತ್ಮದಾಹೃಯಾ
ತಮಾತ್ಮತಂತ್ರಂ ಭಗವನ್ ಪ್ರತೀಮಹಿ || ೬೧ ||

ತ್ಯಯಾಕರಾಪೈರಿದಮೇವ ಯೋಗಿನಃ
ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಿತಾಃ ಸಾಧು ಯಜಂತಿ ಸಿದ್ಧಯೇ |
ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣೋಪಲಕ್ಷಿತಂ
ವೇದೇ ಚ ತಂತ್ರೇ ಚ ತ ವಿವ ಕೋವಿದಾಃ || ೬೨ ||

ತ್ವಮೇಕ ಆದ್ಯಃ ಪುರುಷಃ ಸುಪ್ತಶ್ಚ-
ಸ್ತಯಾ ರಜಃಸತ್ತತ್ವಮೋ ವಿಭಿಷ್ಯತೇ |
ಮಹಾನಹಂ ಖಂ ಮಹದಗ್ನಿವಾರ್ಧರಾಃ
ಸುರರ್ಷಯೋ ಭೂತಗಣಾ ಇದಂ ಯತಃ || ೬೩ ||

ಸೃಷ್ಟಂ ಸ್ವಶಕ್ತೇದಮನುಪ್ರವಿಷ್ಟ-
ಶ್ಚತುರ್ವಿಧಂ ಪುರಮಾತ್ಮಾಂತಕೇನ |
ಅಥೋ ವಿಮುಕ್ತಂ ಪುರುಷಂ ಸಂತಮಂತ-
ಭೂಂಕ್ತೇ ಹೃಷೀಕೈರ್ಮಧು ಸಾರಘಂ ಯಃ || ೬೪ ||

ಸ ವಿಷ ಲೋಕಾನತಿಚಂಡ ವೇಗೋ
ವಿಕರ್ಷಸಿ ತ್ವಂ ಖಲು ಕಾಲಯಾಸಃ |
ಭೂತಾನಿ ಭೂತ್ಯರನುಮೇಯತತ್ತ್ವೋ
ಘನಾವಲೀವಾಳಯುರಿವಾವಿಷಹ್ನಃ || ೬೫ ||

ಪ್ರಮತ್ತ ಮುಚ್ಛ್ರಿತಿಕ್ಕೃತ್ಯಚಿಂತಯಾ
ಪ್ರವೃದ್ಧರೋಭಂ ವಿಷಯೇಷು ಲಾಲಸಮ್ |
ತ್ವಮಪ್ರಮತ್ತಃ ಸಹಸಾಭಿಪದ್ಯಸೇ
ಕುಲ್ಲೇಲಿಹಾನೋಽಹಿರಿವಾಮಿಮಂತಕಃ || ೬೬ ||

ಯಾವ ಸಾಧಕನ ಚಿತ್ತವು ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಅನುಗೃಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಆಯಾಸ ವಿಭ್ರಮವೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು || ೫೯ || ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಯಾರಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆಯೋ, ಯಾವುದು ಈ ಇಡೀ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆಯೋ ಆ ಆಕಾಶದಂತೆ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕವು ಪರಮಪ್ರಕಾಶ ಮಯವೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ || ೬೦ || ಓ ಭಗವಂತಾ! ನೀನು ಸಾನಾರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸಲಹಿ, ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾವ ವಿಕಾರಕ್ಕೂ ಒಳಪಡದವನಾಗಿರುವೆ. ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ಇಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವ ಆ ಮಾಯೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಲು ಅಸಮರ್ಥ ವಾಗಿದ್ದಾಳೆ ನೀನಾದರೋ ಪರಮಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದೇ ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ || ೬೧ || ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅಂತಃಕರಣ ಇವುಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತೀಯೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಒಗೆ-ಒಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿನ್ನ ಈ ಸಗುಣ ಸಾಕಾರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಕೃತ್ಯವೆಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಮೋಗಿಗಳೇ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರೆಂದು ತಿಳಿದಾಡುವೆ || ೬೨ || ಓ ಸರ್ವಮೂಲನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನೀನೇ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಅದಿಪುರುಷನು. ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದಿಂದಲೇ ಸತ್ತ, ರಜ, ತಮ ಎಂಬ ಗುಣಗಳ ವಿಭಾಗವಾಗಿ ಮಹತ್ತತ್ವ, ಅಹಂಕಾರ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ ಮತ್ತು ಪೃಥಿವಿಗಳೆಂಬ ಶತ್ವಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. || ೬೩ ||

ಜೇನುಹುಳುಗಳು ಶಾವೇ ತಯೂರಿಸಿದ ಜೇನನ್ನು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಪುರುಷನು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜರಾಯುಜ, ಅಂಶಜ, ಸ್ವೇದಜ, ಉದ್ವಿಜ್ಜಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪುರುಷನು ನಿನ್ನ ಅಂಗವೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ್ನೇ ಜೀವನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ || ೬೪ || ಸಹಿಸಲು ಆಶಕ್ತವಾದ ಪ್ರಚಂಡವೇಗದಿಂದ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯು ಮೋಡಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಚದುರಿಸುವಂತೆ - ನೀನೇ ಕಾಲವೆಂಬ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಹಿಸಲು ಆಶಕ್ತವಾದ ಪ್ರಚಂಡವೇಗದಿಂದ ಭೂತಗಳನ್ನು ಚದುರಿಸಿ ಲಯಗೊಳಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ಶತ್ವವನ್ನು ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮೋದಿಂದ ಅರಿಯಬೇಕೇ ಹೊರತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೬೫ ||

'ಇದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು' ಮುಂತಾದ ಚಿಂತಾಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ಲೋಭವು ಹುಟ್ಟಿ ವಿಷಯಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ

ಕಸ್ತುರದಾಬ್ಜಂ ವಿಜಹಾತಿ ಪಂಡಿತೋ
ಯಶ್ಚೇವಮಾವವ್ಯಯಮಾನಕೇತನಃ |
ವಿಶಂಕಯಾಸ್ತದ್ಗುರುರರ್ಚತಿ ಸ್ತ ಯದ್
ವಿನೋದಪತ್ರಿಂ ಮನವಶ್ಚಕುರ್ದತ || ೧೮ ||

ಅಥ ತ್ವಮಸಿ ನೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರಮಾತ್ಮನಿಪಶ್ಚಿತಾಮ್ |
ವಿಶ್ವಂ ರುದ್ರಭಯಧ್ವಜಮಕುಶ್ಚಿದ್ಭಯಾ ಗತಿಃ
|| ೧೯ ||

ಇದಂ ಜಪತ ಭದ್ರಂ ವೋ ವಿಶುದ್ಧಾ ನೃಪನಂದನಾಃ |
ಸ್ವಧರ್ಮಮನುತಿಷ್ಠಂತೋ ಭಗವತ್ಕರ್ಪಿತಾಶಯಾಃ
|| ೨೦ ||

ತಮೇವಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಸ್ಥಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ವಪ್ಪಜ್ಞಿತಮ್ |
ಪೂಜಯದ್ಧಂ ಗುಣಾತ್ ಶ್ವಾಭ್ಯಾಂ ತತ್ಪಾಪಕೃದ್ಧರ್ಮಮ್
|| ೨೧ ||

ಯೋಗಾದೇಶಮುಪಾಸಾನ್ಯ ಧಾರಯಂತೋ ಮುನಿವ್ರತಾಃ |
ಸಮಾಹಿತಧಿಯಃ ಸರ್ವ ವಿತದಭ್ಯಸತಾದೃತಾಃ
|| ೨೨ ||

ಇದಮಾಹ ಪುರಾಸ್ಕಾಕಂ ಭಗವಾನ್ವಿಶ್ವಕೃತಿಃ |
ಭೃಗ್ವಾದೀನಾಮಾತ್ಮಜಾನಾಂ ಸ್ವಕುಃ ಸಂಸ್ರಜ್ಞತಾಮ್
|| ೨೩ ||

ತೇ ವಯಂ ನೋದಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೀ ಪ್ರಜೇಶ್ವರಾಃ |
ಅನೇನ ಧ್ವಜತಮಸಃ ಸ್ವಕೋ ವಿವಿಧಾಃ ಪ್ರಜಾಃ
|| ೨೪ ||

ಅಥೇದಂ ನಿತ್ಯದಾ ಯುಕ್ತೋ ಜಪನ್ನವಹಿತಃ ಪುಮಾನ್ |
ಅಚರಾಚ್ಛ್ರೇಯ ಆಪ್ನೋತಿ ವಾಸುದೇವವರಾಯಣಃ
|| ೨೫ ||

ಶ್ರೇಯಸಾಮಿಹ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಿಷ್ಕೇಯಸಂ ಪರಮ್ |
ಸುಖಂ ತಯಿ ದುಃಖಾರಂ ಜ್ಞಾನಸೌವ್ಯಸಾರ್ಥೋಮಮ್
|| ೨೬ ||

ಯ ಇಮಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಮದ್ಗೀತಂ ಭಗವತ್ಸ್ತವಮ್ |
ಅಧೀಯಾನೋ ದುರಾರಾಧ್ಯಂ ಹರಿಮಾರಾಧಯಿತ್ಯಸೌ
|| ೨೭ ||

ಅಪಕೃಣಾದ ಮೈಮರೀಕಿರುವ ಜೀವನು - ಎಂದೆಂದೂ
ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ನೀನು ದಿಢೀರವೆ
ಅಕ್ರಮಿಸಿದುದುತೀಯ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಚಾಚಿರುವ
ಸರ್ಪವು ಇಲಿಯನ್ನು ಕಲಸುವಂತೆ ಮೈಮರೀಕಿರುವ ಜೀವಿಯನ್ನು
ಕಲಸಿದುದು || ೧೮ || ಯಾವ ಪಂಡಿತನು ತಾನೇ ನಿನ್ನನ್ನು
ಅನಾದರಿಸಿ ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ವೈರ್ಧ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ
ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ತೊರೆದಾನು ? ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವರೂ, ಹವಿನಾಬ್ಬ ಮಂದಿ ಮನುಗಳೂ ಕೂಡ ಯಾವ
ವಿಚಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ
ದ್ದರು || ೧೯ || ೬ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ! ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ರುದ್ರರೂಪ
ವಾದ ಕಾಲರ ಭಯದಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
೬ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ಈ ಶತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ವಮಗಾದರೋ
ಈಗ ನೀನೇ ಪೂರ್ಣ ಭಯತೂಷ್ಣ ಅಶ್ರಯವಾಗಿರುವೆ. || ೨೦ ||

ರಾಜಕುಮಾರರೇ ! ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ವಿಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ
ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ನಾನು
ಹೇಳಿರುವ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಇರಿ. ಭಗವಂತನು ನಿಮಗೆ
ಮಂಗಳವನ್ನು ಕುಂಟುಮಾಡುವನು || ೨೧ || ನಿವೃತ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮ
ನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪದೇ-ಪದೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ,
ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಿ || ೨೨ || ವಾನು ನಿಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಈ
ಯೋಗಾದೇಶವೆಂಬ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಧರಿಸಿ, ಮುನಿವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ
ಕೂಡಿ ವಿನಾಗ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಭ್ಯಸಮಾಡುತ್ತಿರಿ || ೨೩ || ಈ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಜಗದ್ವಿಸ್ತಾರದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ
ಒಡೆಯನಾದ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪ್ರಜೆಯನ್ನು
ಕುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಭೃಗುವೇ ಮುಂತಾದ ತನ್ನ
ಪುತ್ರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ್ದರು || ೨೪ || ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾದ
ನಮಗೆ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ವಿಧರಿಸುವ ಅಚ್ಛೆಯು ಕೊಡಲಿಲ್ಲಾಗ ಇದರ
ಮೂಲಕವೇ ನಾವು ನಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾನವನ್ನು ಈಗೊಂದು ಅನೇಕ
ಬಗೆಯ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದೆವು. || ೨೫ ||

ಈಗಲೂ ಭಗವತ್ಪರಾಯಣನಾದ ಪುರುಷನು ಇದನ್ನು
ವಿನಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಜಪಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಶೀಘ್ರ
ವಾಗಿಯೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕುಂಟಾಗುವುದು || ೨೬ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಕದಾಯಕವಾದ
ಜ್ಞಾನವೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹತ್ತಿದವನು
ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಈ ದಾಟಲಶೃಂಗವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು
ದಾಟಿದಿರುವನು || ೨೭ || ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯು ಜಪ
ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ
ಪಠಿಸುವವನು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಅವನ ಪುನರ್ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನು || ೨೮ ||

ವಿಂದತೇ ಪುರುಷೋಽಮುಷ್ಮಾದ್ವದ್ಯದಿಚ್ಛತ್ಸುತರಮ್ |
ಮದ್ಗೀತಗೀತಾತ್ಪ್ರೀತಾಚ್ಛೀಯಸಾಮೇಕವಲ್ಲಭಾತ್

|| ೭೭ ||

ಇದಂ ಯಿ ಕಲ್ಯ ಉತ್ಥಾಯ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾಸ್ಥಿತಃ |
ಶ್ವೇಬಯಾಚ್ಛಾಪಯೇನ್ಮತ್ಕೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಕರ್ಮಬಂಧನೈಃ

|| ೭೮ ||

ಗೀತಂ ಮಯೇದಂ ಪರದೇವನಂದನಾಃ

ಪರಸ್ಯ ಪುಂಸಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸ್ತವಮ್ |

ಜಪಂತ ವಿಶಾಗ್ರಧಿಯಪ್ತಪೋ ಮಹ-

ಚ್ಛರದ್ಧಮಂತೇ ತತ ಅಪ್ಸಥೇಪಿತಮ್ || ೭೯ ||

ಭಗವಂತನೇ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣಸಾಧನೆಗಳ ಏಕಮಾತ್ರ
ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹಾಡಿ
ರುವ ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಾಯನದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ,
ಅವನು ಸ್ವರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನು
ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೭೭ || ಉಷಣಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಇದನ್ನು
ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೇಳುವವನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ
ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುವನು. || ೭೮ ||
ರಾಜಕುಮಾರರೇ! ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಈ ಪರಮಪುರುಷ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ವಿಶಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಜಪಿಸುತ್ತಾ ನೀವು
ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ. ತಪಸ್ಸು ಪೂರ್ಣವಾದಾಗ
ಇದರಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಫಲವು ಈಡೇರುವುದು. || ೭೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಪಂಚತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ವಿದ್ಯಗೀತಂ ನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೪ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆ ದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪುರಂಜನೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಾರಂಭ

ಮೃತೇಯು ಉವಾಚ್

ಇತಿ ಪಂದಿಶ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಬಾರ್ಹಿಷದೈರಭಿಪೂಜಿತಃ |
ಪಶ್ಯತಾಂ ರಾಜಪುತ್ರಾಣಾಂ ತತ್ಪ್ರವಾಂತರ್ದರ್ಭೇ ಹವಃ

|| ೧ ||

ವಿದ್ಯಗೀತಂ ಭಗವತಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಚೀತಃ |
ಜಪಂತಸ್ತೇ ತಪಸ್ತೇಪುರ್ವಪಾರ್ಶ್ವಾಣಾಮಯುತಂ ಜಲೇ

|| ೨ ||

ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷಂ ಕೃತಃ ಕರ್ಮಸ್ಥಾಪಕಮಾಸನಮ್ |
ನಾರದೋಽಧ್ಯಾತ್ಮತತ್ತ್ವಜ್ಞಃ ಕೃಪಾಲುಃ ಪ್ರತ್ಯಯೋಧಯತ್

|| ೩ ||

ಶ್ರೇಯಸ್ತಂ ಕತಮದ್ರಾವಿನ್ ಕರ್ಮಣಾಽಽತ್ಮನ ಈಹರೇ |
ದುಃಖಹಾನಿಃ ಸುಖಾವಾಪ್ತಿಃ ಶ್ರೇಯಸ್ತನ್ನೇಹ ಚೇಷ್ಟತೇ

|| ೪ ||

ರಾಜೋಪಾಹ

ನ ಜಾನಾಮಿ ಮಹಾಭಾಗ ಪರಂ ಕರ್ಮಾಪವಿದ್ವದ್ಧಿ |
ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ ವಿಮಲಂ ಜ್ಞಾನಂ ಯೇಷ ಮುಚ್ಯೇಯ ಕರ್ಮಭಿಃ

|| ೫ ||

ಶ್ರೀಮೃತೇಯುವು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ!
ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಚೀತನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಒಳಕ
ಪ್ರಚೀತನು ಶಂಕರನನ್ನು ತುಂಬು ವ್ರತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು.
ಅನಂತರ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರು ಸ್ತೋತೃಚಿತ್ತವಂತೆ ಶಿವನು ಅಂತ
ರಾರ್ಥನನಾದನು. || ೧ || ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾಚೀತನಲ್ಲರೂ ರುದ್ರದೇವರು
ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿನಿಂತುಕೊಂಡು
ಹತ್ತುನಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೨ ||
ಇನ್ನೂ ಕಡೆ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷಯ ಚಿತ್ರವು ಕರ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ
ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವ ಏಕಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಇರುವು
ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದ ರಾಜ ಪರಮದಯಾಳು
ಗಳಾದ ನಾರದರು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿ
ಸಿದನು. || ೩ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಈ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ನೀನು ತನ್ನ ಯಾವ
ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ದುಃಖದ ಅತ್ಯಂತಿಕ
ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಪರಮಾನಂದದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಹೆಸರೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಿದೆ.
ಇವಾದರೋ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೪ ||

ರಾಜನು ಹೇಳಿದನು - ಮಹಾಭಾಗವತರಾಜ ನಾರದರೇ!
ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮದಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರಿಂದ
ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಈ
ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ನಾನು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವಂತಹ ವಿಶುದ್ಧ
ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀವು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ. || ೫ ||

ಗೃಹೇಷು ಕೂಟಧರ್ಮೇಷು ಪುತ್ರದಾರಧನಾರ್ಥಧೀಃ |
ನ ಪರಂ ವಿಂದತೇ ಮೂಢೋ ಭ್ರಾಮ್ಯನ್ಸಸಾರಮರ್ತ್ಯಸು || ೬ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಭೋ ಭೋಃ ಪ್ರಜಾಪತೇ ರಾಜನ್ ಪಶೂನ್ಶ್ಚ ತ್ವಯಾರ್ಜುನ |
ಸಂಜ್ಞಾಪಿತಾಂಜೀವಸಂಘಾನಿರ್ಘೋಷೇನ ಸಹಸ್ರಶಃ || ೭ ||

ದಿತೇ ತ್ವಾಂ ಸಂಪ್ರತೀಕ್ಷಂತೇ ಸ್ಮರಂತೋ ವೈಶಸಂ ತವ |
ಸಂಪರೇತಮಯಃ ಕೂಟೈಶ್ಚಿದಂತ್ಯುಕ್ತಿತಮಸ್ತವಃ || ೮ ||

ಅತ್ರ ತೇ ಕಥಯಿಷ್ಯೇಽಮುಮಿಕಿಪಾಸಂ ಪುರಾತನಮ್ |
ಪುರಂಜನಸ್ಯ ಚರಿತಂ ನಿರೋಧ ಗದತೋ ಮಮ || ೯ ||

ಅಸೀದ್ಪುರಂಜನೋ ನಾಮ ರಾಜಾ ರಾಜನ್ ಬೃಹತ್ಕವಾಃ |
ತಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾತನಾಮಾಽಽಸೀತ್ಸರಾವಿಜ್ಞಾತಚೇಷ್ಟಿತಃ || ೧೦ ||

ಸೋಽನ್ವೇಷಮಾಣಃ ಶರಣಂ ಬಭ್ರಾಮ ಪೃಥಿವೀಂ ಪ್ರಭುಃ |
ನಾನುರೂಪಂ ಯದಾವಿಂದದಭೂತ್ಸ ಎಮನಾ ಇವ || ೧೧ ||

ನ ಸಾಧು ಮೇನೇ ತಾಃ ಸರ್ವಾ ಭೂತಲೇ ಯಾವತೀಃ ಪುರುಃ |
ಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಯಮಾನೋಽಸೌ ತ್ಯ ತ್ಯೋಜಜ್ಜತ್ತಯೇ || ೧೨ ||

ಸ ಏಕದಾ ಹಿಮವತೋ ದಕ್ಷಿಣೇಷ್ಟಥ ಸಾನುಪು |
ದದರ್ಶ ನವಭಿರ್ವಾರ್ಭಿಃ ಪುರಂ ಲಕ್ಷಿತಲಕ್ಷಕಾಮ್ || ೧೩ ||

ಪ್ರಾಕಾರೋಪವನಾಟಾಲಪರಿಪ್ಲವತೋದಗೈಃ |
ಸ್ವರ್ಣರೌಪ್ಯಾಯಸ್ವೈಃ ಶೃಂಗೈಃ ಸಂಕುಲಾಂ ಸರ್ವತೋ ಗೃಹೈಃ || ೧೪ ||

ನೀಲಸ್ಪಟಿಕವೈದೂರ್ಯಮುಕ್ತಾಮರಕತಾರುಣೈಃ |
ಕ್ಷಪ್ತಹರ್ಮ್ಯಸ್ಥಲೀಂ ದೀಪ್ತಾಂ ಶ್ರಿಯಾ ಭೋಗವತೀಮಿವ || ೧೫ ||

ಸಭಾಚತ್ವರರಥಾಭಿರಾತ್ರೇಡಾಯತನಾಪಗೈಃ |
ಚೈತ್ಯಧ್ವಜಪತಾಕಾಭಿಯುಕ್ತಾಂ ವಿದ್ರುಮವೇದಿಭಿಃ || ೧೬ ||

ಕೂಟಧರ್ಮಮಯ ಗೃಹಪಾತ್ರಮದಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು
ಪಕ್ಷಿ, ಪುತ್ರ, ಧನ ಇವುಗಳನ್ನೇ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು
ತಳಿಯುವವನಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನವತರಿಂದ ಸಂಸಾರಾರೋಗದಲ್ಲೇ
ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಶ್ರೇಯಸ್ಸು
ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ || ೬ ||

ಶ್ರೀನಾರದರು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ನೀನು
ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯೆಯಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಪಶುಗಳನ್ನು ಬಲಿ
ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ಇದೋ ಅಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೋಡು, ಎಂದು
ಕೋರಿದರು || ೭ || ಅವೆಲ್ಲವೂ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಿಂ
ಯನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟೊಂಡು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ
ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿವೆ ನೀನು ಸತ್ತು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ
ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುಬ್ಜಾದಂತಹ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ
ತಿವಿಯುವರು || ೮ || ಇರಲಿ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನಗೆ
ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಅದು ರಾಜಾ
ಪುರಂಜನನ ಚರಿತ್ರೆ ನೀನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳುವವನಾಗು
|| ೯ || ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಹಿಂದೆ ಪುರಂಜನನೆಂಬ ಓರ್ವ ಮಹಾ
ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅಮಿಚ್ಛಾತನೆಯ ಒಬ್ಬ
ಸ್ನೇಹಿತನಿದ್ದನು. ಆ ಸ್ನೇಹಿತನ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯಗಳು
ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ || ೧೦ || ರಾಜನು ತಾನು ವಾಸ
ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಪೃಥಿವಿ
ಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನು
ಕೂಲಕರ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಬೇಸರಗೊಂಡನು.
|| ೧೧ || ಅವನಿಗೆ ನಾನಾ ಭೋಗಗಳ ಬಯಕೆ ಉತ್ಪಟವಾಗಿತ್ತು.
ಅವುಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ
ಯಾವುದೇ ನಗರವು ಅವನಿಗೆ ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ || ೧೨ ||

ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದ ತಪ್ಪಲಿನ
ಕರ್ಮಭೂಮಿಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಂಭತ್ತು ಬಾಗಿಲುಗಳುಳ್ಳ ನಗರವನ್ನು
ನೋಡಿದನು. ಅದು ಎಲ್ಲ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು.
|| ೧೩ || ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಎತ್ತರವಾದ ಕೋಟೆ-ಕೊತ್ತಲಗಳೂ,
ಕಂದಕಗಳೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಉದ್ಯಾನವನಗಳೂ, ಗವಾಕ್ಷಿ
ಗಳೂ, ತೋರಣದ್ವಾರಗಳೂ, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಕಬ್ಬಿಣಗಳ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ
ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದ ಮೂಲವಾದ ಭವನಗಳೂ ಅದನ್ನು ಅಲಂಕರಿ
ಸಿದ್ದವು || ೧೪ || ಅಲ್ಲಿಯ ಭವನಗಳು - ನೆಲಗಳು ಇಂದ್ರ
ನೀಲಮಣಿ, ಸ್ಪಟಿಕ, ವಜ್ರ-ವೈಡೂರ್ಯ, ಮುತ್ತು, ಮರಕತಮಣಿ,
ಕೆಂಪು ರತ್ನಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದವು. ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅದು
ನಾಗಗಳ ರಾಜಧಾನಿ ಯಾದ ಭೋಗವತಿನಗರದಂತೆ ಕಂಡು ಬರು
ತ್ತಿತ್ತು || ೧೫ || ಅದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕಸಭಾಭವನಗಳೂ,
ಚೌಕಗಳೂ, ರಸ್ತೆಗಳೂ, ಕ್ರೀಡಾಗೃಹಗಳೂ, ಅಂಗಡಿಬೀದಿಗಳೂ,
ವಿಶ್ರಾಂತಿಧಾಮಗಳೂ, ದಾವುಟ - ಪತಾಕೆಗಳೂ, ಕವಳದ
ಜಾರಿಗಳೂ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು || ೧೬ ||

ಆ ನಗರದ ಹೊರಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಮರ-ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನವೂ, ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ

ಪುಯೋಗಾನ್ ಬಾಹ್ಯೋಪವಸೇ ದಿವ್ಯದ್ರುಮಲತಾಕುಲೇ |
ನದದ್ವಿಹಂಗಾರಿಕುಲಕೋಲಾಹಲಪಲಾಶಯೇ || ೧೭ ||

ಹಿಮನಿರ್ಯುಧವಿಪ್ರಪ್ತುಮಮಾಕರವಾಯುನಾ |
ಚಲತ್ಯಪಾಲಫಿಟಪನಲಿನೀತಟಸಂಪದಿ || ೧೮ ||

ನಾನಾರಣ್ಯಮೃಗವ್ರಾತೈರನಾಬಾರ್ಥೇ ಮುನಿವ್ರತೈಃ |
ಆಹೂತಂ ಮನ್ಯತೇ ಪಾಂಥೋ ಯತ್ರ ಕೋಕಿಲಕೂಜತೈಃ || ೧೯ ||

ಯದೃಚ್ಛಮಾಽಽಗತಾಂ ತತ್ರ ಪದರ್ಶ ಪ್ರಮದೋತ್ತಮಾಮ್ |
ಪೃತ್ಯೈರ್ವಶಭಿರಾಯಾಂತೇಮೇಕೈಕಶತನಾಯಕೈಃ || ೨೦ ||

ಪಂಚಶೀರ್ಷಾಹಿನಾ ಗುಪ್ತಾಂ ಪ್ರತೀಹಾರೇಣ ಸರ್ವತಃ |
ಅನ್ಯೈಃಪಮಾಣಾಮೃಷಭಮಪ್ರೌಢಾಂ ಕಾಮರೂಪಿಣೀಮ್ || ೨೧ ||

ಸುನಾಮಾಂ ಸುದತೀಂ ಬಾಲಾಂ ಸುಕಪೋಲಾಂ ವರಾಪನಾಮ್ |
ಸಮವಿನ್ಯಸ್ತಕರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಬಿಭೃತೀಂ ಕುಂಡಲಶ್ರಿಯಮ್ || ೨೨ ||

ಪಿಶಂಗನೀವೀಂ ಸುಶ್ರೋಣೀಂ ಶ್ಯಾಮಾಂ ಕನಕಮೇಖಲಾಮ್ |
ಪದ್ಮಾಂ ಕ್ಷಾಪ್ತಾಂ ಚಲತೀಂ ನೂಪುರೈರ್ವೇಷಿತಾಮಿವ || ೨೩ ||

ಸ್ತನೌ ವ್ಯಂಜಕೈಶೋರೈ ಸಮವೃತ್ತೌ ನರಂತರೌ |
ವಸ್ತ್ರಾಂತೇನ ನಿಗೂಹಂತೀಂ ವ್ರೀಡಯಾ ಗಜಗಾಮಿನೀಮ್ || ೨೪ ||

ತಾಮಾಹ ಲಲಿತಂ ವೀರಃ ಸವ್ರೀಡಸ್ಥಿತಶೋಭನಾಮ್ |
ಪ್ಲೀನಾಪಾಂಗಪೂರ್ವೀನ ಸ್ಪೃಷ್ಟ ಪ್ರೇಮೋದ್ರಮದ್ಭ್ರವಾ || ೨೫ ||

ಕಾ ತ್ವೌ ಕಂಡಪಲಾಶಾಕ್ಷಿ ಕಸ್ಯಾಸೀಹ ಕುತಃ ಸಹ |
ಇಮಾಮುಪಪುರೀಂ ಭೀಮ ಕಿಂ ಚಕೀರ್ಷಸಿ ಶಂಖ ಮೇ || ೨೬ ||

ಒಂದು ಸರೋವರವೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಬಲಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ದುಂಬಿಗಳು ಝೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೭ || ಸರೋವರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳೂ ಕೀಕಲವಾದ ಝರಿಗಳು ನೀರಿನ ಹಸಿಗಳು ಬೆರೆತಿದ್ದ ವಸಂತಮಾರುತದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಲುಗಾಡುತ್ತಾ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ನೆಲದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೮ || ಅಲ್ಲಿಯ ಹಾಡುಮೃಗಗಳೂ ಕೂಡ ಮುನಿಗಳಗುಚಿತವಾದ ಅಹಿಂಸಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ತೋವರೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಉದ್ಯಾನ ವನದಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಕುಹೂ-ಕುಹೂ ಎಂದು ಇಂಪಾದ ದನ್ನೈಯುತ್ತಾ ದಾರಿಹೋಕರಿಗೆ 'ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತವೋ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. || ೧೯ ||

ಆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಂಜನರಾದನಿಗೆ ಆಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸುಂದರಿಯು ಕಾಣಿಸಿದಳು. ಆಕೆಗೆ ಶತ್ರುಮಂದಿ ಸೇವಕರು ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ನೂರು ಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. || ೨೦ || ಐದು ಹೆತೆಯ ಜಾವೋದು ಅವಳ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾಗಿದ್ದು ಅಂಗರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಗ್ಧೆಯಾಗಿ ಇಷ್ಟೊಂದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಾಗಿತ್ತು ಆ ರಮಣಿಯು ತನಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ರಮಣನನ್ನು ಅರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨೧ || ಅವಳ ನೀಳವಾದ ಮೊಗು. ದಂತಪಂಕ್ತಿಗಳು, ಕಮನೀಯ ಕಪೋಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖವು ಒಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಶತ್ರುದಾದ ಕುಂಡಲಗಳು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಟಕ-ಫಕು ತಿದ್ದುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೨ || ಅವಳ ಮೈಬಣ್ಣ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿದ್ದು ನಡುವು ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಹಳದಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಚಿನ್ನದ ಡಾಬನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಲಂದುಗಳೆಳು ಝಣ-ಝಣಿಸುವಂತೆ ವೈಯ್ಯಾರದಿಂದ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಮಣಿಯು ಧರಗೆ ಇಳಿದು ಒಂದ ಓರ್ವದೇವಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨೩ ||

ಆ ಗಜಗಾಮಿನಿಯು ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಂಡಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಸ್ತನಗಳನ್ನು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬಾರಿ-ಬಾರಿಗೂ ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೨೪ || ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭ್ರೂಮಾಟದಿಂದಲೂ, ಮನೋಹರವಾದ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟವೆಂಬ ಬಾಣದಿಂದಲೂ ಘಾಸಿಯಾದ ನೀರ ಪುರಂಜನರಾಜನು ಪರಮವಾಗಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಸಮಿಮಾತುಗಳಿಂದ ಅಕೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. || ೨೫ || ಎಲೈ ಕಮಲಾಕ್ಷಿಯೇ! ನೀನು ಯಾರು? ಯಾರ ಮಗಳು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವೆ? ಸಾಧ್ವಿಯೇ! ಈ ಪುರಿಯ ಬಳಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆ? || ೨೬ ||

ಕ ವಿತೇತನುಪಥಾ ಯೇ ತ ಏಕಾದಶ ಮಹಾಭಟಾಃ |
ಏತಾ ವಾ ಲಲನಾಃ ಸುಭ್ರು ಕೋಟಯಂತೇಹಿ ಪುರುಷಃ || ೨೭ ||

ಕ್ಷಂ ಹೀರ್ಭವಾನ್ಯಸ್ಯಥ ವಾಗ್ರಮಾ ಪತಿಂ
ವಿಚಿನ್ತೇ ಕಿಂ ಮುನಿವದ್ರಹೋವನೇ |
ತದಂಪ್ರಕಾಮಾಪ್ತಸಮಸ್ತಕಾಮಂ
ಕೃ ಪದ್ಧತೋಃ ಪತಿಃ ಕರಾಗ್ರಾತ್ || ೨೮ ||

ನಾನಾಂ ವರೋರ್ವತ್ಯತಮಾ ಭುವಿಸ್ಪೃಕ್
ಪುರೀಮಿಮಾಂ ವೀರವರೇಣ ಸಾಕಮ್ |
ಅರ್ಹಸ್ಯಲಂಕರ್ತುಮದಭ್ಯ ಕರ್ಮಣಾ
ಲೋಕಂ ಪರಂ ಶ್ರೀರಿಸ ಯಜ್ಞಪುಷಾ || ೨೯ ||

ಯದೇಷ ಮಾಪಾಂಗವಿಖಂಡಿತೇಂದ್ರಿಯಂ
ಸವ್ರೇಷಭಾವಸ್ಥಿತವಿಭ್ರಮದ್ಭವಾ |
ತಯೋಪಸ್ಥಪ್ಯೋ ಭಗವಾನ್ಮನೋಭವಾ
ಪ್ರಬಾಧತೇಽಥಾನುಗೃಹಾಣ ಶೋಭನೇ || ೩೦ ||

ತದಾಸನಂ ಸುಭ್ರು ಸುಕಾರಲೋಚನಂ
ವ್ಯಾಲಂಬಿನೀಲಾಲಕವೃಂದಸಂವೃತಮ್ |
ಉನ್ನೀಯ ಮೇ ದರ್ಶಯ ವಬ್ಧವಾಚಕಂ
ಯದ್ವೀಡಯಾ ನಾಭಿಮುಖಂ ಪುಚ್ಛತೇ || ೩೧ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ್

ಇತ್ಥಂ ಪುರಂಜನಂ ನಾರೀ ಯಾಚಮಾಸಮಧೀರವತ್ |
ಆಭ್ಯನಂದತ ತಂ ವೀರಂ ಪುಷ್ಪೇ ವೀರ ಮೋಹಿತಾ || ೩೨ ||

ಸ ವಿದಾಮ ವಯಂ ಸಮ್ಯಕ್ಕರ್ತಾರಂ ಪುರುಷರ್ಷಭ |
ಆತ್ಮನಶ್ಚ ಪರಸ್ಥಾಪಿ ಗೋತ್ರಂ ನಾಮ ಚ ಯತ್ಕೃತಮ್ || ೩೩ ||

ಅಪಾದ್ಯ ಸಂಕಮಾತ್ಮಾನಂ ವಿದಾಮ ನ ತತಃ ಪರಮ್ |
ಯೇನೇಯಂ ನಿರ್ಮಿತಾ ವೀರ ಪುರೀ ಶರಣಮಾತ್ಮನಃ || ೩೪ ||

ಏತೇ ಸಖಾಯಾ ಸಖೋ ಮೇ
ನರಾ ನಾರ್ಯಶ್ಚ ಮಾನವ |
ಸುಪ್ತಾಯಾಂ ಮಯಿ ಜಾಗರ್ತಿ
ನಾಗೋಟಯಂ ಕಾಲಯನ್ ಪುರೀಮ್ || ೩೫ ||

ಎಲೈ ಭೀರುವೇ! ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಹಸ್ತೋದು ಮಂದಿ ವೀರಭಟರು ಯಾರು? ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾರು? ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಐವಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಸರ್ಪವು ಯಾರು? || ೨೭ || ಸುಂದರಿಯೇ! ನೀನು ಪತಿಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷಾದೇವಿಯೋ, ಉಮಾ ದೇವಿಯೋ, ಸರಸ್ವತಿಯೋ ಅಥವಾ ರಮಾದೇವಿಯೋ? ನೀನು ಮುನಿಗಳಂತೆ ಈ ಪನದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಗುವನ್ನು ಎಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಚರಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಪತಿಯ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಮನುಗಳು ಈಡೇರಿದಂತಾಗುವವು. ನೀನು ಲಕ್ಷಾದೇವಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಲೀಲಾಕಮಲವು ಎಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು? || ೨೮ || ಆದರೆ ನೀನು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಆಗಿರದರೆ ಏಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ ನೀನು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯದು, ಹಾಗಾದರೆ ಲಕ್ಷಾದೇವಿಯು ಧಾವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನೊಡನೆ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ನೀನು ವೀರವರನಾದ ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ನಗರಿ ಯನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸುವಳಾಗು. || ೨೯ || ನಾನು ಮಹಾಪರಾ ಕ್ರಮಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನಿನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡುಬಿಟ್ಟವೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ರಕಭಾವದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ಹುಬ್ಬುಗಳ ಪೋಷಕವಡೆದು ಕಡುಗಲಿಯಾದ ಕಾಮದೇವನು ನನ್ನನ್ನು ಒಡಿಸಿ ತಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ ಅದುದರಿಂದ ಸುಂದರಿಯೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆದೋರು. || ೩೦ || ಮುಖವಾದ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಲ್ಲ ಮೋಹಿನಿಯೇ! ಸುಮಧುರವಾದ ಮಾತನ್ನು ಸುರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮುಖಾರವಿಂದ ವನ್ನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಏಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ? ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಿಕ್ಕಿತ್ತ ನನಗೆ ತೋರಿಸು. ಸುಂದರವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶಾಲ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ಮುಖಕಮಲವನ್ನು ಕಮನೀಯವಾದ ಕಿರಿಯ ಮುಂಗು ರುಳುಗಳು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. || ೩೧ ||

ಶ್ರೀನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಪುರಂಜನ ರಾಜನು ವೈಷ್ಣವಿಂದ ಬೆಣ್ಣುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆತನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡ ಆ ರಮಣಿಯು ನಾನುನಗುಕ್ಕು, ಅನುಮೋದಿ ಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದಳು. || ೩೨ ||

ಎಲೈ ಸರಸ್ವತೀವನೇ! ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುಮಾಡಿದವರು ಯಾರು ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ನಮ್ಮ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯವರ ಹೆಸರು - ಕುಲಗೋತ್ರಗಳೂ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. || ೩೩ || ವೀರವನೇ! ಇಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಬೇರೇನೂ ತಿಳಿಯಲಾರೆ. ನಮಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಈ ಪುರವನ್ನು ಯಾರು ರಚಿಸಿದರು? ಇದೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. || ೩೪ || ಪ್ರಿಯನೇ ಈ ಪುರುಷರು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನನ್ನ ಗೆಳತಿಯರು. ಈ ಸರ್ಪವು ನನ್ನ ರಕ್ತವು. ನಾನು ಮಲಗಿದಾಗಲೂ ಇದು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದು ಈ ಪುರಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. || ೩೫ ||

ದಿಷ್ಟಾಂಕಗತೋಽಸಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಗ್ರಾಮ್ಯಾನ್ಯಾಮಾಸಭೀಪ್ಸವೇ |
ಉದ್ವಿಗ್ನಾಂಷ್ಠಾಮಿ ತಾಂಸ್ತೇಽಹಂ ಸ್ವಪ್ನಂಧುಭಿರರಿಂದಮು || ೩೬ ||

ಇಮಾಂ ತ್ವಮಧಿತಿಷ್ಠಸ್ವ ಪುರೀಂ ನವಮುಖೀಂ ವಿಭೋ |
ಮಯೋಪನೀತಾಸ್ತು ಹ್ವಾನಃ ಕಾಮಭೋಗಾನ್ ಶತಂ ಸಮಾಃ || ೩೭ ||

ಕಂ ನು ತ್ವದನ್ಯಂ ರಮಯೀ ಹೃದತಿಷ್ಠಮುಕೋವಿದಮ್ |
ಅಸಂಪರಾಯಾಭಿಮುಖಮಶ್ವನವಿದಂ ಪಶುಮ್ || ೩೮ ||

ಧರ್ಮೋ ಹೃತ್ಪಾರ್ಥಕಾಮೌ ಚ
ಪ್ರಜಾನಂದೋಽಮೃತಂ ಯಶಃ |
ಲೋಕಾ ವಿಶೋಕಾ ವಿರಜಾ
ಯಾನ್ ನ ಕೇವಲಿನೋ ವಿದುಃ || ೩೯ ||

ಪಿತೃದೇವರ್ಷಿಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಭೂತಾನಾಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಹ |
ಕ್ಷೇಮ್ಯಂ ವದಂತಿ ತರೇಂ ಭವೇಽಸ್ಮಿನ್ ಯದ್ ಗೃಹಾಶ್ರಮಃ || ೪೦ ||

ಕಾ ನಾಮ ವೀರ ವಿಖ್ಯಾತಂ ವದಾನ್ಯಂ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನಮ್ |
ನ ವ್ಯಗೇತ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಾದೃಶೀ ತ್ವಾದ್ವಶಂ ಪತಿಮ್ || ೪೧ ||

ಕನ್ಯಾ ಮನ್ತೇ ಭುವಿ ಭೋಗಿಭೋಗಯೋಃ
ಸ್ತ್ರಿಯಾ ನ ಸಜ್ಜೇದ್ವ್ರಜಯೋರ್ಮಹಾಭುಜ |
ಯೋಽನಾಥವರ್ಗಾಧಿಮಲಂ ಫುಣೋದ್ವಿ-
ಸ್ಮಿತಾವಲೋಕೇನ ಚರತ್ಯಪೋಹಿತುಮ್ || ೪೨ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಇತಿ ತೌ ದಂಪತೀ ತತ್ರ ಸಮುದ್ಯ ಸಮಯಂ ಮಿಥಃ |
ತಾಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಪುರೀಂ ರಾಜನ್ಯಮುದಾತೇ ಶತಂ ಸಮಾಃ || ೪೩ ||

ಉಪಗೀಯಮಾನೋ ಲರಿತಂ ತತ್ರ ತತ್ರ ಚ ಗಾಯತ್ಯಃ |
ಕ್ರೀಡನ್ವರಿವೃತಃ ಸ್ತ್ರಿಭರ್ತೃದಿನೀಮಾವಶುಚುಚೌ || ೪೪ ||

ಸಪ್ತೋಪರಿ ಕೃತಾ ದ್ವಾರಃ ಪುರಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ತು ದ್ವೇ ಅಧಃ |
ಪೃಥಗ್ವಿಷಯಗ್ಯಾರ್ಥಂ ತಸ್ಯಾಂ ಯಃ ಕಶ್ಚನೇಶ್ವರಃ || ೪೫ ||

ಎಲೈ ಶತ್ರುಸೂದನನೇ! ನೀನು ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿರುವೆ. ಗ್ರಾಮ್ಯಸುಖಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ-ಗೆಳತಿಯರೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾ ಇರುವೆನು || ೩೬ || ಪ್ರಭೋ! ಒಂಭತ್ತು ಬಾಗಿಲುಗಳುಳ್ಳ ಈ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನೀನು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರು || ೩೭ || ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರವಿಸಲಿ? ಇತರ ಜನರಿಗೆ ರತಿಸುಖವೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಭೋಗಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅವರು ಅರಿಯರು. ಪರಲೋಕದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ನಾಳೆ ದಿನಾಗುವುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯರು. ಅವರು ಪಶುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರು || ೩೮ || ಆಹಾ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಸಂತಾನ-ಸುಖ, ಮೋಕ್ಷ ಸತ್ಕೀರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ದಿವ್ಯ ಲೋಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗಬಲ್ಲದು. ಸಂಸಾರವನ್ನು ತೊರೆದ ಮುಕ್ತಿಗಳಾದರೋ ಇವೆಲ್ಲದರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಮಾಡಲಾರರು || ೩೯ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಿಶ್ಯಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು-ಇವರೆಲ್ಲರ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ತನ್ನದೂ ಕೂಡ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಎತಮಾತ್ಮ ಅಶ್ರಯ ಗೃಹಸ್ವಾಶ್ರಮವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಹೇಳುವರು || ೪೦ || ಎಲೈ ವೀರಶಿರೋ ಮಣಿಯೇ! ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಾಮಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ನಿನ್ನಂತಹ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ಉದಾರಚಿತ್ತನೂ, ಸುಂದರನೂ ಆದ ಪತಿಯನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ಯಾವ ಹೆಂಗಸು ತಾನೇ ವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ? || ೪೧ || ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ಸರ್ವದಂತೆ ದುಂಡಾಗಿ ಕೋಮಲವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯಾವ ಕಾಮಿನಿಯು ಚಕ್ರವೃತ್ತ ತಾನೇ ಆಕರ್ಷಣವುದಿಲ್ಲ! ನೀನು ಸುಂದರನಾದ ಮುಗುಳಿನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮಂತಹ ಅನಾರ್ಥವಿರ ಮುನ್ನಿನ ಸಂತಾಪ ವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸು ಕ್ಕಿದ್ದೀಯೆ || ೪೨ ||

ಶ್ರೀನಾರದಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿಷಮತಿಯೇ! ಹೀಗೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ನಗರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿ ಆರಂಭವನ್ನು ಆನುಭವಿಸಿದರು || ೪೩ ||

ಸಂಗೀತಗಾರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸುಮಧು ರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಟೆಯಾಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಹಲವಾರು ಲಲನೆಯರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಅವರು ನದೀ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೪೪ || ಆ ನಗರಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಒಂಭತ್ತು ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ನಗರಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಎರಡು ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಆ ನಗರಕ್ಕೆ ಯಾರೇ ರಾಜನಾಗಿ ಬಂದರೂ ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಬಾಗಿಲುಗಳು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದವು || ೪೫ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಬಾಗಿಲುಗಳು ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೂ, ಒಂದು ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೂ, ಒಂದು ಉತ್ತರದ ಕಡೆಗೂ, ಎರಡು ಪಶ್ಚಿಮದ

ಪಂಚ ದ್ವಾರಸ್ತು ಪೌರಸ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣೈಕಾ ತಥೋತ್ತರಾ |
ಪಶ್ಚಿಮೇ ದ್ವೇ ಅಮೂಷಾಂ ತೇ ನಾಮಾನಿ ನೃಪ ವರ್ಣಯೇ

|| ೪೬ ||

ಖದ್ಯೋತಾಽಽವಿರ್ಮುಖೀ ಚ ಪ್ರಾಗ್ಧ್ವಾರಾವೇಕತ್ರ ನಿರ್ಮಿತೇ |
ವಿಭ್ರಾಜಿತಂ ಜನಪದಂ ಯಾತಿ ತಾಭ್ಯಾಂ ದ್ಯುಮತ್ಸಖೀ

|| ೪೭ ||

ನಲಿನೀ ನಾಲಿನೀ ಚ ಪ್ರಾಗ್ಧ್ವಾರಾವೇಕತ್ರ ನಿರ್ಮಿತೇ |
ಅವಧೂತಸಖಿಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಷಯಂ ಯಾತಿ ಸೌರಭಮ್

|| ೪೮ ||

ಮುಖ್ಯಾ ನಾಮ ಪುರಸ್ತಾದ್ವಾಸ್ತಯೋಽಽಂಬಹೂದಸೌ |
ವಿಷಯೌ ಯಾತಿ ಪುರರಾಡ್ರಸಜ್ಜ ವಿಪಣಾನ್ವಿತಃ

|| ೪೯ ||

ಪಿತ್ಯಹೂರ್ನ್ಯಪ ಪುರ್ಯಾ ದ್ವಾರ್ಧಕ್ಷಿಣೇನ ಪುರಂಜನಃ |
ರಾಷ್ಟ್ರಂ ದಕ್ಷಿಣಪಂಚಾಲಂ ಯಾತಿ ಶ್ರುತಧರಾನ್ವಿತಃ

|| ೫೦ ||

ದೇವಕೂರ್ಣಾಮ ಪುರ್ಯಾ ದ್ವಾ ಉತ್ತರೇಣ ಪುರಂಜನಃ |
ರಾಷ್ಟ್ರಮುತ್ತರಪಂಚಾಲಂ ಯಾತಿ ಶ್ರುತಧರಾನ್ವಿತಃ

|| ೫೧ ||

ಆಸುರೀ ನಾಮ ಪಶ್ಚಾದ್ವಾಸ್ತಯಾ ಯಾತಿ ಪುರಂಜನಃ |
ಗ್ರಾಮಕಂ ನಾಮ ವಿಷಯಂ ದುರ್ಮದೇನ ಸಮನ್ವಿತಃ

|| ೫೨ ||

ನಿರ್ಮಿತಿನಾಮ ಪಶ್ಚಾದ್ವಾಸ್ತಯಾ ಯಾತಿ ಪುರಂಜನಃ |
ವೈಶಸಂ ನಾಮ ವಿಷಯಂ ಉಬ್ಧಕೇನ ಸಮನ್ವಿತಃ

|| ೫೩ ||

ಅಂಧಾವಮಿಷಾಂ ಪೌರಾಣಾಂ ನಿರ್ವಾಕ್ವೀರ್ಯತಾವೃಭೌ |
ಅಕ್ಷಣ್ಣತಾಮಧಿಪತಿಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಯಾತಿ ಕರೋತಿ ಚ

|| ೫೪ ||

ಸ ಯತ್ಕೃಂತಃ ಪುರಗತೋ
ವಿಷೋಚೇನಸಮನ್ವಿತಃ

ಮೋಹಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಹರ್ಷಂ ವಾ
ಯಾತಿ ಜಾಯಾತ್ಮಜೋದ್ಭವಮ್

|| ೫೫ ||

ಏವಂ ಕರ್ಮಸು ಸಂರಕ್ಷಃ ಕಾಮಾತ್ಮಾ ವಂಚಿತೋಽಽಬುಧಃ |
ಮಹಿಸೀ ಯದ್ಯದೀಹೇತ ತತ್ತದೇವಾನ್ವಾತ್ಮತಃ

|| ೫೬ ||

ಕೃಚಿತ್ತಿಬಂತ್ಯಾಂ ಪಿಬತಿ ಮದಿರಾಂ ಮದವಿಹ್ವಲಃ |
ಅಶ್ವಂತ್ಯಾಂ ಕೃಚಿದಶ್ವಾತಿ ಜಕ್ಷತ್ಯಾಂ ಸಹ ಜಕ್ಷತಿ

|| ೫೭ ||

ಕಡಗೂ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಹಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವನು ಕೇಳು.

|| ೪೬ || ಪೂರ್ವದ ಕಡಗಿದ್ದ ಖದ್ಯೋತಾ ಮತ್ತು ಅವಿರ್ಮುಖೀ ಎಂಬ ಎರಡು ದ್ವಾರಗಳು ಒಂದೇ ಕಡೆ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದವು.

ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಪುರಂಜನನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ದ್ಯುಮಂತ ನೊಡನೆ ವಿಭ್ರಾಜಿತವೆಂಬ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೭ ||

ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವದಿದ್ದ ನಲಿನೀ ಮತ್ತು ನಾಲಿನೀ ಎಂಬ ಇನ್ನೆರಡು ದ್ವಾರಗಳೂ ಕೂಡ ಒಂದೇ ಕಡೆ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜನು ಅವಧೂತ ಎಂಬಾತನೊಡನೆ ಸೌರಭದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೮ ||

ಪೂರ್ವದಿದ್ದ ಮುಖ್ಯಾ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ರಾಜನು ರಸಜ್ಞ ಮತ್ತು ವಿಪಣ ಎಂಬುವರೊಡನೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಹೂದನ ಹಾಗೂ ಆವಣ ಎಂಬ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೯ ||

ನಗರಿಯ ದಕ್ಷಿಣದ್ದ ಒತ್ತಹೂ ಎಂಬ ದ್ವಾರದಿಂದ ಅವನು ಶ್ರುತಧರ ಎಂಬವನೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣಪಂಚಾಲ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೦ ||

ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತರದ್ದ ದೇವಹೂ ಎಂಬ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ರಾಜನು ಶ್ರುತಧರ ನೊಡನೆ ಉತ್ತರಪಂಚಾಲ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೧ ||

ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸುರೀ ಎಂಬ ದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ಅವನು ದುರ್ಮದನೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಾಮಕವೆಂಬ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೨ ||

ಹಾಗೆಯೇ ನಿರ್ಮಿತಿ ಎಂಬ ಹಸರಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಪಶ್ಚಿಮದ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಉಬ್ಧಕನೆಂಬವನೊಡನೆ ಅವನು ವೈಶಸ ವೆಂಬ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೩ ||

ಆ ನಗರದ ನಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಪೇಶಸ್ಕೃತ್ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪೌರರು ಕುರುಡರಾಗಿದ್ದರು. ಪುರಂಜನರಾಜನು ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಪೌರರಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಇಬ್ಬರು ಕುರುಡರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೪ ||

ರಾಜನು ಎಂದಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಧಾನ ಸೇವಕ ವಿಷೋಚೇನ ನೊಡನೆ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಮೋಹ, ಪ್ರಸನ್ನತೆ, ಹರ್ಷ ಮುಂತಾದ ವಿಹಾರಗಳ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. || ೫೫ ||

ಅತನ ಚಿತ್ರವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾದರೆ, ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಾಮಪರವಶನಾಗಿ ರಾಜನು ಮೂಢನಾಗಿ ದೈವದ ವಂಚನೆಗೊಳಗಾಗಿದ್ದನು. ರಮಣೀಯ ಮೋಹಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಅವಳು ಏನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಅವನ್ನೇ ಇವನೂ ಮಾಡತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೬ ||

ಅಕೇಯು ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವನೂ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು ಮತ್ತೇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳು ಊಟಮಾಡಿದಾಗ ಹಾನೂ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಕೇಯು ಏನನ್ನಾದರೂ ಅಗಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾನೂ ಅಗಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೭ ||

ಕ್ಷುಚಿದ್ಗಾಯತಿ ಗಾಯಂತ್ಯಾಂ ರುದತ್ಯಾಂ ರುದತಿ ಕ್ಷುಚಿತ್ |
ಕ್ಷುಚಿದ್ಗಸಂತ್ಯಾಂ ಹಸದಿ ಜಲ್ಪಂತ್ಯಾಮನು ಜಲ್ಪತಿ
|| ೫೮ ||

ಕ್ಷುಚಿದ್ವಾತಿ ಧಾವಂತ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠಂತ್ಯಾಮನು ತಿಷ್ಠತಿ |
ಅನು ಶೇತೇ ಕಯಾನಾಯಾಮನ್ವಾಸ್ತೇ ಕ್ಷುಚಿದಾಸತೀಮ್ |
|| ೫೯ ||

ಕ್ಷುಚಿಚ್ಛುಣೋತಿ ಶೃಣ್ವಂತ್ಯಾಂ ಪಶ್ಯಂತ್ಯಾಮನು ಪಶ್ಯತಿ |
ಕ್ಷುಚಿಜ್ಜಿಘ್ರತಿ ಜಿಘ್ರಂತ್ಯಾಂ ಸ್ಪೃಶಂತ್ಯಾಂ ಸ್ಪೃಶತಿ ಕ್ಷುಚಿತ್ |
|| ೬೦ ||

ಕ್ಷುಚಿಚ್ಛುಣೋಚಿತಿಂ ಜಾಯಾಮನುಣೋಚತಿ ದೀನವತ್ |
ಅನು ಹೃಷ್ಯತಿ ಹೃಷ್ಯಂತ್ಯಾಂ ಮುದಿತಾಮನು ಮೋದತೇ |
|| ೬೧ ||

ವಿಪ್ರಲಬ್ಧೋ ಮಹಿಷೈವಂ ಸರ್ವಪ್ರಕೃತಿವಂಚಿತಃ |
ನೇಚ್ಛನ್ನನುಕರೋತ್ಯದ್ಭಃ ಕೈವಾಲ್ಯಾತ್ಮಾಹಾಮೃಗೋ ಯಥಾ
|| ೬೨ ||

ಹೀಗೆಯೇ ಆಕೆಯು ಹಾಡಿದರೆ ತಾನೂ ಹಾಡುವನು. ಆತ್ಮಾಗೆ ಅಳುವನು. ನಗುವಾಗ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಇವನೂ ಮಾತನಾಡುವನು. || ೫೮ || ಅವಳು ಓಡಿದರೆ ತಾನೂ ಓಡುವನು. ನಿಂತರೆ ನಿಲ್ಲುವನು. ಮಲಗಿದರೆ ಅವಳೊಡನೆ ತಾನೂ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಕೆಯು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ತಾನೂ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವನು. || ೫೯ || ಎಂದಾದರೂ ಅವಳು ಕೇಳಿಕೊಡಗಿದರೆ ತಾನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ನೋಡಿದರೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಮೂಸಿದರೆ ಮೂಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿನನ್ನಾದರೂ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು. || ೬೦ || ಎಂದಾದರೂ ಅವನ ಪ್ರಿಯೆಯು ಓಣೀಕಾಕುಲೆಯಾದರೆ ತಾನೂ ಅತ್ಯಂತ ದೀನನಂತೆ ಖ್ಯಾತುಲನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಕೆಯು ಪ್ರಸನ್ನವಾದರೆ ತಾನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು. ಅವಳು ಆನಂದಿತಳಾದರೆ ಇವನೂ ಆನಂದಿತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೬೧ || ಹೀಗೆ ಪುರಂಜನರಾಜನು ತನ್ನ ಸುಂದರರಾಣಿಯಿಂದ ವಂಚನೆಗೊಳಗಾದನು. ಇಡೀ ಪ್ರಕೃತಿವರ್ಗ-ಪರಿಕರಗಳೇ ಅವನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದವು. ಆ ಮೂರ್ಖನು ವಿವಶನಾಗಿ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಕೋತಿಯು ಯಜಮಾನನ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಿಯೆಯು ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿ ಅವಳನ್ನೇ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೬೨ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂಭೇ
ಪುರಂಜನೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೫ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪುರಂಜನನ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ - ರಾಣಿಯ ಪ್ರಣಯಕೋಪ

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಸ ವಿಕದಾ ಮಹೇಷ್ವರೋ ರಥಂ ಪಂಚಾಕ್ಷಮಾಪುಗಮ್ |
ದ್ವಿಪಂ ದ್ವಿಕ್ರಮೇಕಾಕ್ಷಂ ತ್ರಿವೇಣುಂ ಪಂಚುಂಧುರಮ್ |
|| ೧ ||

ಏಕರಶ್ಮೀಕದಮನಮೇಕನೀಡಂ ದ್ವಿಕೂಬರಮ್ |
ಪಂಚಪ್ರಹರಣಂ ಸಪ್ತವರೂಢಂ ಪಂಚವಿಕ್ರಮಮ್ |
|| ೨ ||

ಹೈಮೋಪಸ್ತರಮಾರುಹ್ಯ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಾಕ್ಷಯೀಪುಥಿಃ |
ಏಕಾದಶಚಮೂನಾಥಃ ಪಂಚಪ್ರಸ್ಥಮಗಾದ್ವನಮ್ |
|| ೩ ||

ಶ್ರೀನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾಭೂತವರ್ಧನರಾದ ಪುರಂಜನರಾಜನು ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ಚಿಕ್ಕದ ಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಅಕ್ಷಯಬಾಣಗಳಿರುವ ಒತ್ತಕಕಿಷ್ಕುಧರಿಸಿ, ತನ್ನ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೇನಾಪತಿಯೊಡನೆ ಭಾಗಲದ ಒಂದು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಪಂಚ ಪದ್ಧತಿಯ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಆ ರಥವು ಐದು ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬೊಂಬುಗಳು, ಎರಡು ಗಾಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಒಂದು ಅಚ್ಚು ಮೆರದಿಂದಲೂ, ಮೂರು ಧ್ವಜಗಳಿಂದಲೂ, ಐದು ಕುಬ್ಜಗಳಿಂದಲೂ, ಒಂದೇ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಾರಥಿಯಿಂದಲೂ, ಒಂದು ಸಾರಥಿಯ ಸ್ಥಾನ - ಎರಡು ಯುಗ್ಮಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಏಳು ಅವರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಐದು ಅಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಗತಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು. || ೧-೩ ||

ಚಟಾರ ಮೃಗಯಾಂ ತತ್ರ ದೃಪ್ತ ಆಶ್ರೇಷ್ಠಕಾರ್ಮುಕಃ |
ವಿಹಾಯ ಜಾಯಾಮತದರ್ಹಾಂ ಮೃಗವ್ಯಸನಲಾಲಸಃ |

|| ೪ ||

ಆಸುರೀಂ ಪತ್ತಿಮಾಶ್ರಿತೈಃ ಘೋರಾತ್ಮಾ ನಿರಸುಗ್ರಹಃ |
ನೃಹನಸ್ಥಿತಿಶೈರ್ಬಾಹ್ಯೈರ್ವನೇಷು ವನಗೋಚರಾನ್ |

|| ೫ ||

ತೀರ್ಥೇಷು ಪ್ರತಿಭೃಷ್ಟೇಷು ರಾಜಾ ಮೇಧ್ಯಾಸ್ತತ್ಕೂಸ್ಥನೇ |
ಯಾವದರ್ಥಮಲಂ ಲುಬ್ಧೋ ಹನ್ಯಾದಿತಿ ನಿಯಮ್ಯತೇ |

|| ೬ ||

ಯಿ ಏವಂ ಕರ್ಮ ನಿಯತಂ ವಿದ್ವಾನ್ಸುರ್ವೀತ ಮಾನವಃ |
ಕರ್ಮಣಾ ತೇನ ರಾಜೇಂದ್ರ ಜ್ಞಾನೇನ ನ ಸ ಲಿಪ್ಯತೇ |

|| ೭ ||

ಅನ್ಯಥಾ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಾಣೋ ಮಾನಾದೂಷೋ ನಿಬಿಡ್ಯತೇ |
ಗುಣಪ್ರವಾಹಪತಿತೋ ನಪ್ಪಪ್ರಜ್ಞೋ ವ್ರಜತ್ಯಥಃ |

|| ೮ ||

ತತ್ರ ನಿರ್ಭಿನ್ನ ಗಾತ್ರಾಣಾಂ ಚಿತ್ರವಾಚ್ಯೈಃ ಶಿಲೀಮುಖೈಃ |
ವಿಪ್ಲವೋಽಭೂದ್ಧೃವಿತಾನಾಂ ದುಷಹಃ ಕರುಣಾತ್ಮಕಾಮ್ |

|| ೯ ||

ಶಶಾನ್ಶರಾಹಾಸ್ಮಹಿಷಾನ್ಶವಯಾನ್ಶುರುಶಲ್ಯಕಾನ್ |
ಮೇಧ್ಯಾನನ್ಯಾಂಶ್ಚ ವಿವಿಧಾನ್ವಿಸಿಘ್ನಾನ್ ಶ್ರಮಮದ್ಭಗಾತ್ |

|| ೧೦ ||

ತತಃ ಕ್ಷುತ್ಕಟ್ರಿಶ್ರಾಂತೋ ನಿವೃತ್ತೋ ಗೃಹಮೇಯಿದಾನ್ |
ಕೃತಸ್ನಾನೋಚಿತಾಹಾರಃ ಸಂವಿವೇಶ ಗಾಕ್ಷಮಃ |

|| ೧೧ ||

ಆತ್ಮಾನಮರ್ಹಯಾಂಚಕ್ರೇ ಧೂಪಾಲೇಪ್ಯಗಾದಿಭಿಃ |
ಸಾಧ್ಯಲಂಕೃತಸರ್ವಾಂಗೋ ಮಹಿಷ್ಯಾಮಾದಧೇ ಮನಃ |

|| ೧೨ ||

ತೃಪ್ತೋ ಹೃಪ್ತಃ ಸುದೃಢಶ್ಚ ಕಂದರ್ವಾಕೃಷ್ಣಮಾನಸಃ |
ನ ವ್ಯಚಿಪ್ಸ ವರಾರೋಹಾಂ ಗೃಹೀಣಂ ಗೃಹಮೇಧಿನೀಮ್ |

|| ೧೩ ||

ಅಂತಃಪುರಸ್ಥಿಯೋಽಪೃಚ್ಛದ್ವಿಮನಾ ಇವ ವೇದಿಜತ್ |
ಅಪಿ ವಃ ಕುಶಲಂ ರಾಮಾಃ ಸೇಶ್ವರೀಣಾಂ ಯಥಾ ಪುರಾ |

|| ೧೪ ||

ರಾಜನಿಗೆ ಕನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯನ್ನು ಕ್ಷಮಾವರಣ ಬಿಟ್ಟರು
ವೃದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂದು ಅವನಿಗೆ ಬೇಟೆಯ ಮದವು
ಏರಿದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಪರಿವೆಯಲ್ಲದೆ ಗರ್ವದಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಒಂದು
ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬೇಟೆಯಾಡತೊಡಗಿದನು.

|| ೪ || ಆಗ ಅರವಾವೃತ್ತಿಯು ಅವನನ್ನು ಅವನಿಡಿದಿಂದ ಕೋರ
ಚಿತ್ತದಿಂದ ನಿರ್ದಯನಾಗಿ ಅವನು ಕನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣ
ಗಳಿಂದ ಅರಣ್ಯದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ದೋಷ
ಯಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿದನು. || ೫ || ಮುಷ
ದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮತ ಆದೃಶ ಉಂಟಾದ ರಾಜನು ಕೆವಲ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಶತ್ಕಂಠೆ
ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲದೆ ಏತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಧಿಸಬೇಕು. ವೈರ್ಭವಾಗಿ
ವಶುಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಈ ರೀತಿಯ ಉಚ್ಚೈಖಿಲ
ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದೆ. || ೬ || ರಾಜನೇ ! ಹೀಗೆ
ಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿಯತಮಾಡಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ವಿದ್ವಾನ್
ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆ ಕರ್ಮಮಂಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೂರತೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ಕರ್ಮದ ದೇವವ್ಯಂಜನವು ದಿಲ್ಲ. || ೭ || ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯ
ಬಂದಂತೆ ಕರ್ಮಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ
ವಶನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಗುಣಪ್ರವಾಹ
ರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಒಲುಕಿ, ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯು ನಾಶ
ವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆಧಮ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. || ೮ ||
ಪುರಂಜನನ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಗರಿಗಳನ್ನೆ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ
ಲಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ಜೀವರುಗಳು ಅತೀವ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ
ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದವು. ಅವನ ಆ ನಿರ್ದಯವಾದ ಜ್ಞಾನಸಂಹಾರ
ವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲ ದಯಾಳುಗಳು ಬಹಳ ದುಃಖಿತರಾದರು.
ಅವರು ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದಾದರು. || ೯ || ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮೊಲಗಳು,
ಹಂದಿಗಳು, ಕಾಡುಕೋಣಗಳು, ಕಾಡುಹಸುಗಳೂ, ಕೃಷ್ಣಮೃಗ
ಗಳೂ, ಚಿಂಕೆಗಳೂ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಜಾತಿಯ ನೂರಾರು
ನಿರ್ದೋಷ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ಪುರಂಜನರಾಜನು
ತುಂಬಾ ಆಯಾಸಗೊಂಡನು. || ೧೦ || ಆಗ ಹಸಿವು-ಜಾಯಾ
ರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಿದ ಅವನು ವನದಿಂದ ಮರಳಿ ಅರಮನೆಗೆ
ಬಂದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಥಾ-ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ
ಸ್ನಾನ-ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೊಂಚ ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆದು
ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೧೧ || ಮತ್ತೆ ಗಂಧ-
ಚಂದನ, ಮಾಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿ ಅಂಗಾರ
ಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸುಂದರವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡನು.
ಆಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯ ನಮನಾಯಿತು. || ೧೨ || ಅವನು
ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ ಮದ
ವೇರಿ ಕಾಮಪೀಡಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸುಂದರಿಯಾದ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು
ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆಕೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. || ೧೩ ||

ಪ್ರಾಚೀನವರ್ಹಿರಾಜನೇ ! ಆಗ ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸರ
ಗೊಂಡು ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದನು - 'ಸುಂದರಿ
ಯರೇ ! ನಿಮ್ಮ ಒಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ
ಕುಶಲರಾಗಿದ್ದೀರಿ ಹಾಣೆ ? || ೧೪ ||

ನ ತಥೈತರ್ಹಿ ರೋಚಂತೇ ಗೃಹೇಷು ಗೃಹಸಂಪದಃ |
ಯದಿ ನ ಸ್ಯಾದ್ಗೃಹೇ ಮಾತಾ ಪತ್ನೀ ವಾ ಪತಿದೇವತಾ |
ವ್ಯಂಗೀ ರಥ ಇವ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಕೋ ನಾಮಾಸಿತ ದೀನಮ್

|| ೧೫ ||

ಕೃ ವರ್ತತೇ ಸಾ ಲಲನಾ ಮಜ್ಜಂತಂ ವ್ಯಸನಾರ್ಣವೇ |
ಯಾ ಮಾಮುದ್ಧರತೇ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ದೀಪಯಂತೀ ಪದೇ ಪದೇ

|| ೧೬ ||

ರಾಮಾ ಉವಾಚ

ನರನಾಥ ನ ಚಾನೀಮಸ್ತ್ವಸ್ತ್ವಿಯಾ ಯದ್ವ್ಯವ್ಯತಿ |
ಭೂತಲೇ ನಿರವಸ್ಥಾರೇ ಶಯಾನಾಂ ಪಶ್ಯ ಶತ್ರುಹನ್

|| ೧೭ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಪುರಂಜನಃ ಸ್ವಮಹಿಷೀಂ ನಿರೀಕ್ತಾದಧುತಾಂ ಭುವಿ |
ತತ್ಸಂಗೋನ್ಮಥಿತಜ್ಞಾನೋ ವೈಕಲ್ಯಂ ಪರಮಂ ಯಯೌ

|| ೧೮ ||

ಸಾಂತ್ವಯನ್ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಯಯಾ ವಾಚಾ ಹೃದಯೇನ ವಿದೂಷಿತಾ |
ಪ್ರೇಯಸ್ಯಾಃ ಸ್ನೇಹಸಂರಂಭಲಿಂಗಮಾತ್ಮನಿ ನಾಚ್ಛಗಾತ್

|| ೧೯ ||

ಅನುನಿರ್ನೇಽಥ ಶನಕೈರ್ವೀರೋಽನುನಯಕೋವಿದಃ |
ಪಾರ್ಥ ಪಾದಯುಗಲಮಾಹ ಚೋತ್ತಂಗ ಲಾಲಿತಾಮ್

|| ೨೦ ||

ಪುರಂಜನ ಉವಾಚ

ನೂನಂ ತಕ್ಷತಪುಣ್ಣಾಸ್ತೇ ಭೃತ್ಯಾ ಯೇಷ್ಟೀಶ್ವರಾಃ ಶುಭೇ |
ಕೃತಾಗ್ನಾತ್ಮಸಾತ್ಮತ್ವಾ ಶಿಕ್ಷಾದಂಡಂ ನ ಯುಂಜತೇ

|| ೨೧ ||

ಪರಮೋಽನುಗ್ರಹೋ ದಂಡೋ ಭೃತ್ಯೇಷು ಪ್ರಭುಕಾರ್ಪಿತಃ |
ಬಾಲೋ ನ ವೇದ ತತ್ತನ್ದಿ ಬಂಧುಕೃತ್ಯಮಮರ್ಪಣಃ

|| ೨೨ ||

ಠಾ ತ್ವಂ ಮುಖಂ ಸುದತಿ ಶುಭ್ರವಸುರಾಗ್ನಿಧಾರ-
ಪ್ರೀಡಾವಿಲಂಬವಿಲಸದ್ಧಸಿತಾವಲೋಕಮ್ |
ನೀಲಾಲಕಾಲಿಭಿರುಪಸ್ಯತಮುನ್ನತಂ ನಃ
ಸ್ವಾನಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯ ಮನಸ್ವಿನಿ ವಲ್ಲಭಾಕ್ಷಮ್ || ೨೩ ||

ಇಂದು ಈ ಮನೆಯ ಸಂವತ್ಸರ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿ
ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಪತಿನಿಷ್ಠ
ಇದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಆ ಮನೆಯು ಚಕ್ರವಿಲ್ಲದೆ
ರಥದಂತೆ ಆಗಿಬಿಡುವುದು. ಅಂತಹ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬುದ್ಧಿ
ಪಂಶು ದೀನಜನರಂತೆ ವಾಸಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುವನು ? || ೧೫ ||
ಅದರಿಂದ ನಾನು, ದೇವತೆಗಳಾದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ
ವೇಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು-ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಸಂಕಟ
ದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಕುಂದರಿಯಾದ ಆ ಪ್ರಿಯತಮೆಯು ಎಲ್ಲಿ
ವ್ಯಾಳಿ ? ಎಂದು ಪಶ್ಚಿಸಿದನು. || ೧೬ ||

ಪ್ರಿಯರೊಂದರು - ನರೇಂದ್ರನೇ! ನಿಮ್ಮ ಆ ಇನಿಯಳು
ಇಂದು ವಿನು ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವಳು ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿ
ಯಾದು. ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನೇ! ನೋಡು, ಅವಳು ಹಾಸಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ
ಬರಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವಳು. || ೧೭ ||

ಪ್ರೀತಾರೊಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾರಾಜಾ! ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ
ಸಂಗದಿಂದ ಪುರಂಜನರಾಜನ ವಿವೇಕವು ನಾಶವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವ
ರಿಂದ ತನ್ನ ರಾಣಿಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಬಿದ್ದು
ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ಶೋಕ
ಉಂಟಾಯಿತು. || ೧೮ || ಅವನು ನೋಡ ಹೃದಯದಿಂದ ಆಕೆ
ಯನ್ನು ಸವಿಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂಕೈಸಿದನು. ಅದರ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ
ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವ ಯಾವ ಚಿಹ್ನೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ಕಂಡು
ಬರಲಿಲ್ಲ. || ೧೯ || ಪುರಂಜನನು ಸಂಕೈಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ
ಕುಳುಕಾಗಿರುವನು. ಅವನು ಆಕೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಅನುಸರಿಸಿ
ವಿನಯಗಳಿಂದ ಸಾಂತ್ವಕಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಮೊದ
ಲಿಗೆ ಆಕೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆಟ್ಟು ಕೊಂಡು
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗಿರುವನು. || ೨೦ ||

ಪುರಂಜನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಕುಂದರೀ! ಯಾವ ಸೇವಕರು -
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಬಿಡೆಯಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಂಡನೆ
ಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೇ - ಅವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಂದ
ಭಾಗ್ಯರು. || ೨೧ || ಸ್ವಾಮಿಯು ಸೇವಕರಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು
ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿದಂತೆ ಆಗು
ತ್ತದೆ. ಹಿತಕಾರಿಯಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವು ಬಂಧುವಿನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆ
ದಂಡನೆಯಿಂದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಇರುವವನು ನಿಜ
ವಾಗಿಯೂ ಮೂರ್ಖನು. || ೨೨ || ಸುಂದರವಾದ ಸುಲಿಹಲ್ಲು
ಗಳಿಂದಲೂ, ರಮಣೀಯವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸು
ತ್ತಿರುವ ಶುಭಾಂಗಿಯೇ! ಈಗ ಈ ಕೋಪವನ್ನು ತೊರೆದು 'ನಾನು
ನಿನ್ನವನು' ಎಂಬುದನ್ನು ನನಸು ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ,
ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಗ್ಗಿ ಮಧುರವಾದ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುವ
ನಿನ್ನ ಮನೋಹರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸುವವಳಾಗು.
ಆಹಾ! ದುಃಖಗಳ ಸಾಲಿನಂತೆ ನೀಲಿಯ ಬಟ್ಟಾದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸು
ತ್ತಿರುವ ಮುಂಗುರುಳು, ಉನ್ನತವಾದ ಮೂಗು ಮತ್ತು ಸವಿನುಡಿ
ಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಮುಖಾರವಿಂದವು ಎಷ್ಟು ಮನಮೋಹಕ
ವಾಗಿದೆ ? || ೨೩ ||

ತಸ್ಮಿನ್‌ದರ್ಥೇ ದಮಮಹಂ ತವ ವೀರಪತ್ನಿ
ಯೋಽಸ್ಯತ್ರ ಭೂಸುರಕುಲಾತ್ಮಕುಲೈಃಪ್ರಮ್ |
ಪಶ್ಯೇ ನ ವೀರಭಯಮುನ್ಮುದಿತಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾ-
ಮಸ್ಯತ್ರ ವೈ ಮುರರಿಪೋರಿತರತ್ಯ ದಾಸಾತ್ || ೨೪ ||

ವಕ್ತ್ರಂ ನ ತೇ ವಿತಿಲಕಂ ಮಲಿಸಂ ವಿಹರ್ಷಂ
ಸಂರಂಭಿಭೀಮಮವಿಮೃಶ್ಯಮಪೇತರಾಗಮ್ |
ಪಶ್ಯೇ ಸ್ತನಾವಪಿ ಕುಟೋಪಹತೌ ಸುಜಾತೌ
ಬಿಂಬಾಧರಂ ವಿಗತಕುಂಕುಮಪಂಕರಾಗಮ್ || ೨೫ ||

ತನ್ಯೇ ಪ್ರಸೀದ ಸುಹೃದಃ ಕೃತಕಲ್ಪಿಪ್ರಸ್ಯ
ಸ್ವೈರಂ ಗತಸ್ಯ ಮೃಗಯಾಂ ವ್ಯಸನಾತುರಸ್ಯ |
ಕಾ ದೇವರಂ ವಶಗತಂ ಕುಸುಮಾಸ್ತದೇಗ-
ವಿಸ್ತೃಪೌಂಸ್ವ ಮುಕತೀ ನ ಭಜೇತ ಕೃತ್ಯೇ || ೨೬ ||

ವೀರಪತ್ನಿಯೇ! ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ನಿನಗೆ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ತಿಳಿಸು. ಆ ಅಪರಾಧಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲದವನಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಈಗಲೇ ಉಗ್ರಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಹೊರಗಾಗಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಮಾಡಿ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿಯೂ, ಸುಖಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಲಾರನು. || ೨೪ || ತ್ರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಮುಖವು ತಿಲಕವಿಲ್ಲದೆ, ಕಾಂಟೀನವಾಗಿ, ಬಾಡಿ-ಬವಳಿದು ಕೋಪದಿಂದ ಭೀಕರವಾಗಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ಸುಂದರವಾದ ಸ್ತನಗಳು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೆನೆದಿರುವುದಾಗಲೇ, ತೊಂದೆಹಕ್ಕನಂತಿರುವ ತುಟಿಗಳು ಕೇಸರಿಯ ಲೇಪದಿಂದ ಕೆಂಪಾಗದೆ ಇರುವುದನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. || ೨೫ || ನಾನು ಬೇಟೆಯ ವ್ಯಸನದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೇ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋಗಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ಆದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನವನೆಂದು ತಿಳಿದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು. ಮಸ್ತಕನ ವಿಷಮು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ, ಸದಾ ತನಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ತ್ರಿಯನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಕಾಮಿನಿಯು ತಾನೇ ಉಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಹೀಗೆ ಸವಿಮಾತು - ವರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪುರಂಜನನು ತನ್ನ ಕಾಮಿನಿಯನ್ನು ಸಂಶ್ಲೇಷಿದನು. || ೨೬ ||

ಇಪ್ರತ್ಯಾದೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧೇ
ಪುರಂಜನೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಪದ್ಧಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೬ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪುರಂಜನನ ಪುರಿಯಮೇಲೆ ಚಂಡವೇಗನ ಧಾಳಿ, ಕಾಲಕನ್ಯೆಯ ಚರಿತ್ರೆ

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಇತ್ಥಂ ಪುರಂಜನಂ ಸಮ್ಯಗ್ಭ್ರಮಾನೀಯ ವಿಭ್ರಮೈಃ |
ಪುರಂಜನೀ ಮಹಾರಾಜ ರೇಮೇ ರಮಯತೀ ಪತಿಮ್ || ೧ ||

ಸ ರಾಜಾ ಮಹಿಷೀಂ ರಾಜನ್ಯಸ್ನಾತಾಂ ರುಚಿರಾನನಾಮ್ |
ಕೃತಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನಾಂ ತೃಪ್ತಾಮಭ್ಯನಂದದುಪಾಗತಾಮ್ || ೨ ||

ತಯೋಪಗೂಢಃ ಪರಿರಬ್ಧಕಂಧರೋ
ರಹೋಽನುಮಂತ್ಯೈರಪಕೃಪ್ಯಚೇತನಃ |
ನ ಕಾಲರಂಹೋ ಬುಬುಧೇ ದುರತ್ಯಯಂ
ದಿವಾ ನಿಶೇತಿ ಪ್ರಮದಾಪರಿಗ್ರಹಃ || ೩ ||

ಶ್ರೀನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಹೀಗೆ ಪುರಂಜನನ ಮಡದಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಒಗೆ-ಬಗೆಯ ವಿರಾಸುಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ವಿಹರಿಸತೊಡಗಿದಳು. || ೧ || ಅವಳು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು, ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಳಾಗಿ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ರಾಜನು ಆ ಮನೋಹರ ಮುಖವುಳ್ಳ ರಾಣಿಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸಿದನು. || ೨ || ಪುರಂಜನಿಯು ರಾಜನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗನು ಕೂಲವಾದ ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಿತಿಮೀರಿ ಮೋಹಗೊಂಡನು. ಆ ಕಾಮಿನಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವು ನೆಟ್ಟುಹೋಗಿ - ಹೆಗೆಲು-ರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ನಿರಂತರ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದುಸ್ಸರವಾದ ಕಾಲಗತಿಯು ಅವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಷ್ಟು ಮೋಹಾವೃಂಜಾಯಿತು. || ೩ ||

ಶಯಾನ ಉನ್ನದ್ಯಮದೋ ಮಹಾಮನಾ

ಮಹಾರ್ಹತಲ್ಯೇ ಮಹಿಷೇಭುಜೋಪಧಿ |

ತಾಮೇವ ವೀರೋ ಮನುತೇ ಪರಂ ಯತ-

ಸ್ತಮೋಽಭಿಧೂತೋ ನ ನಿಜಂ ಪರಂ ಚ ಯತ್ || ೪ ||

ತಯೈವಂ ರಮಮಾಗಸ್ಯ ಕಾಮಕಲ್ಪಲಚೇತಸಃ |

ಕ್ಷಣಾರ್ಧಮಿವ ರಾಜೇಂದ್ರ ವ್ಯತಿಕ್ರಾಂತಂ ನವಂ ಪಯಃ

|| ೫ ||

ತಸ್ಯಾಮಜನಯಪುತ್ರಾನ್ಪುರಂಜನ್ಯಾಂ ಪುರಂಜನಃ |

ಶೂನ್ಯೇಕಾದಶ ವಿರಾಡಾಯುಷೋಽರ್ಧಮಥಾತ್ಮಗಾತ್

|| ೬ ||

ದುಹಿತ್ಯರ್ಥಕೋತ್ತರಶತಂ ಪಿತ್ಯಮಾತ್ರಯಶಸ್ವರೀಃ |

ಶೀಲೌದಾರ್ಯಗುಣೋಪೇತಾಃ ಪೌರಂಜನ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಪತೇ

|| ೭ ||

ಸ ಪಂಚಾಲಪತಿಃ ಪುತ್ರಾನ್ವಿಕ್ರವಂಶವಿವರ್ಧನಾನ್ |

ದಾರೈಃ ಸಂಯೋಜಯಾಮಾಸ ದುಹಿತ್ಯಃ ಸದೃಶೈರ್ವರೈಃ

|| ೮ ||

ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಚಾಭವನ್ ಪುತ್ರಾ ವಿಕ್ಲೇಶ್ಯ ಶತಂ ಶತಮ್ |

ಯೈವೈ ಪೌರಂಜನೋ ವಂಶ ಪಂಚಾಲೇಷು ಸಮೇಧಿತಃ

|| ೯ ||

ತೇಷು ತದ್ವಿಕ್ಲಹಾರೇಷು ಗೃಹಕೋಶಾನುಜೇನಿಷು |

ನಿರೂಢೇನ ಮಮತ್ವೇನ ವಿಪಯೇಷ್ವಸ್ತುಭೃತ

|| ೧೦ ||

ಈಜೇ ಚ ಕ್ಷತುಭಿಘ್ನೋರೈರ್ದೀಕ್ಷಿತಃ ಪಶುಮಾರಕೈಃ |

ದೇವಾನ್ವಿತ್ಯಸ್ತೃಕಪತೀನ್ಮಾನಾಕಾಮೋ ಯಥಾ ಭವಾನ್

|| ೧೧ ||

ಯುಕ್ತೇಷ್ಟೇವಂ ಪ್ರಮತ್ತಸ್ಯ ಕುಟುಂಬಾಸ್ತುಚೇತಸಃ |

ಅಸಾದಸವೈ ಕಾಲೋ ಯೋಽಪ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯಯೋಽತಾಮ್

|| ೧೨ ||

ಚಂಡವೇಗ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಗಂಧರ್ವಾಧಿಪತಿರ್ನೃಪ |

ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತಸ್ಯ ಬಲಿನಃ ಪಶ್ಚುತ್ಪರಶತತ್ರಯಮ್

|| ೧೩ ||

ಗಂಧರ್ವಸ್ತಾದೃತೀಶ್ಯ ಮೈಥುನ್ಯಶ್ಚ ಪಿತಾಸಿತಾಃ |

ಪರಿವೃತ್ತ್ಯಾ ವಿಲುಂಪಂತಿ ಸರ್ವಕಾಮವಿನಿರ್ವಿತಾಮ್

|| ೧೪ ||

ತೇ ಚಂಡ ವೇಗಾನುಚರಾಃ ಪುರಂಜನಪುರಂ ಯದಾ |

ಪರ್ತುಮಾರೇಭಿರೇ ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಪೇಧತ್ಯಜಾಗರಃ

|| ೧೫ ||

ಮತ್ತೇರಿತ ಮನ್ಯಾಯಾದ ಪುರಂಜನನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯ ಭುವನ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಹಂಪತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗಾದರೋ ಆ ರಮೆಯೇ ಮೇವನದ ಪರಮಫಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆದೃತನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲ || ೪ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಹೀಗೆ ಕಾಮಾತುರನಾದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆಲೋಚನೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಪುರಂಜನನ ಯೌವನವು ಅರ್ಧ ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು || ೫ || ಪ್ರಜಾಪತಿಯೇ! ಆ ಪುರಂಜನಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸುಖರಹಸ್ಯವು ಮುಂದೆ ಪುತ್ರರೂ, ಒಂದುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನವರೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಸೌಶೀಲ್ಯ ಔದಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಸ್ತರಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪೌರಂಜನಿಯಿಂದಲೇ ಒಟ್ಟಾತರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ವಿಭವವಾದ ಆಯುಷ್ಯನ ಅರ್ಧಭಾಗ ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತು ೬-೭ | ಮತ್ತೆ ಪಂಚಾಲನರೇ ಪುರಂಜನನು ವಿಶ್ವವಂಶವನ್ನು ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಪುತ್ರರ ಯೋಗ್ಯವರ್ತುಗಳೊಂದಿಗೂ ಮತ್ತು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ವರೋದಿಗೂ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು || ೮ || ಅವನ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಗೂರು-ಗೂರು ವೃತ್ತದ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಿಂದ ವಂಶವು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇನ್ನೂ ವಾಂಛಾಲದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುರಂಜನನವಂಶ ವರಡಿಯಾಯಿತು || ೯ || ಈ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ, ಕೂಶ, ಸೇವಕರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಮಮತೆ ಇಂಟಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಒಂಥಿತನಾದನು || ೧೦ || ಮತ್ತೆ ನಿಸ್ಸಂತೆಯೇ ಅವನೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಪಶುವರ ಮರಿಗಳ ಕಾಮಸಂಯುತ ಸುಜ್ವಲಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ತಲವಾದು ೧೧ಯ ಬೆಳುಕಿಂಥ ಮಯವಾದ ಘೋರ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ವಿಶ್ವಗಳನ್ನು, ಭೂತಪತಿಗಳನ್ನು ಅರಾಧಿಸಿದನು || ೧೧ || ಹೀಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಗೊಡುವ ಕುಟುಂಬವಾಲನೆಯಲ್ಲೇ ಆಸ್ತನಾದನು. ಕೊನೆಗೆ, ಧ್ವಲಂಜಲಿರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಪುಷ್ಪಾಪ್ಪವು ಒಂಪೊಂದಿತ್ತು || ೧೨ ||

ರಾಜನೇ! ಚಂಡವೇಗನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಗಂಧರ್ವರಾಜನಿದ್ದನು. ಮುಂದೂರ ಜನವತ್ತು ಮಂದಿ ಮಹಾಕೂರರಾದ ಗಂಧರ್ವರು ಅವನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದರು || ೧೩ || ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಬಿಳುವು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಪ್ಪ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಂಧರ್ವಸ್ತ್ರಿಯರು ಅವರೊಡನೆ ಮಡದಿಯರಂತೆ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಒಬ್ಬರಾದ ಬಳಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಂತೆ ಸುತ್ತುಡುತ್ತಾ ಭೋಗ-ವಿಲಾಸಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಕುಳುಕುವ ನಗದಗಳನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೪ || ಗಂಧರ್ವರಾಜ ಚಂಡವೇಗನ ಆ ಅನುಚರರು ಪುರಂಜನನ ನಗರವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಐದು ಹಜರೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜಾಗರ ಸರ್ವವು ತಡೆಯಿತು || ೧೫ ||

ಸ ಸಪ್ತಭಿಃ ಶತ್ಯರೇಕೋ ವಿಶತ್ಯಾ ಚ ಶತಂ ಸಮಾಃ |
ಪುರಂಜನಪುರಾಡ್ಯಕ್ಷೋ ಗಂಧರ್ವೈರ್ಯುಯಧೇ ಬಲೀ
|| ೧೬ ||

ಕ್ಷೀಯಮಾಣೇ ಸ್ವಸಂಬಂಧೇ ಏಕಸ್ಮಿನ್ಮಹಾಭರ್ಯುಧಾ |
ಚಿಂತಾಂ ಪರಾಂ ಜಗಾಮಾರ್ತಃ ಸರಾಶ್ಚ ಪುರಾಂಧವಃ
|| ೧೭ ||

ಸ ಏವ ಪುರ್ಯಾಂ ಮಧುಭುಕ್ತುಚಾಲೇಷು ಸ್ವಪಾರ್ಷದೈಃ |
ಉಪನಿಷಂ ಬಲಿಂ ಗೃಹ್ಣನ್ ಸ್ವೀಡತೋನಾವಿದದ್ಭಯಮ್
|| ೧೮ ||

ಕಾಲಸ್ಯ ದುಹಿತಾ ಕಾಚಿತ್ತಲೋಕೀಂ ದರಮಿಚ್ಛತೀ |
ಪರ್ಯಟಂತೀ ನ ಬರ್ಹಿಷ್ಯನ್ಯತ್ಯನಂದತ ಕಶ್ಚನ
|| ೧೯ ||

ದೌರ್ಭಾಗ್ಯೇನಾತ್ಮನೋ ಲೋಕೇ ವಿಕ್ರುತಾ ದುರ್ಭಾಗೀತಿ ಸಾ |
ಯಾ ತುಷ್ಠಾರಾಜರ್ಷಯೇ ತು ವೃತಾದಾತ್ಮಾರವೇ ವರಮ್
|| ೨೦ ||

ಕದಾಚಿದಟಮಾನಾ ಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾನ್ಮಹೀಂ ಗತಮ್ |
ವಪ್ರೇ ಬೃಹದ್ವ್ರತಂ ಮಾಂ ತು ಜಾನತೀ ಕಾಮಮೋಹಿತಾ
|| ೨೧ ||

ಮಯಿ ಸಂರಚ್ಯ ವಿಪುಲಮದಾಚ್ಯಾಪಂ ಸುದುಃಖಮ್ |
ಸ್ಥಾತುಮರ್ಹಸಿ ನೈಕತ್ರ ಮದ್ಯಾಚ್ಯಾವಿಮುಖೋ ಮುನೇ
|| ೨೨ ||

ತತೋ ವಿಹತಸಂಕಲ್ಪಾ ಕನ್ಯಕಾ ಯವನೇಶ್ವರಮ್ |
ಮಯೋಪದಿಷ್ಟಮಾಸಾಧ್ಯ ವಪ್ರೇ ನಾಮ್ನಾ ಭಯಂ ಪತಿಮ್
|| ೨೩ ||

ಶುಷುಭಂ ಯವನಾನಾಂ ತ್ವಾಂ ವೃಣೇ ವೀರೇಶ್ವರಂ ಪತಿಮ್ |
ಸಂಕಲ್ಪಸ್ವಯಿ ಭೂತಾನಾಂ ಕೃತಾ ಕಿಲ ನ ರಿಷ್ಯತಿ
|| ೨೪ ||

ದ್ವಾವಿಮಾವನುತೋಚಂತಿ ಬಾಲಾವಸದವಗ್ರಹೌ |
ಯಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರೋಪನತಂ ನ ರಾತಿ ನ ತದಿಚ್ಛತಿ
|| ೨೫ ||

ಈ ಪುರಂಜನಪುರಿಯನ್ನು ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿ ಯಾದ ಸರ್ಪವು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಒಬ್ಬಟಗಾಗಿ ಆ ಏಳನೂರೂಪ್ಪತ್ತು ಗಂಧವ-ಗಂಧರ್ವ ಯರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. || ೧೬ || ಅನೇಕ ವೀರರೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಬಂಧುವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಜಾಗರನು ಬಲಹೀನನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪುರಂಜನರಾಜನಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಇತರ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಬಹಳ ಚಿಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. || ೧೭ || ಅವನು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪಾಂಚಾಲದೇಶದ ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೂತರು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದನು. ಸ್ವೀಯಳಿಗೆ ವಶೀಭೂತನಾದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬಂದೊದಗುವ ಇಂತಹ ಭಯದ ಸುಳಿವೇ ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. || ೧೮ ||

ಬರ್ಹಿಷ್ಯಂತನೇ! ಆದೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಪುರುಷನ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ತನಗಾಗಿ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೧೯ || ಆ ಜರಾ (ಮುಪ್ಪು) ಎಂಬ ಕಾಲಕನ್ಯೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಧಾನ್ಯಹೀನನಾದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಜನರು ದುರ್ಭಾಗಾ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ರಾಜರ್ಷಿ ಪುರುಷು ತಂದೆಗೆ ತನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವಳು ರಾಜನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. || ೨೦ || ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತು ನನ್ನನ್ನೂ ಸಂಧಿಸಿದ್ದಳು. ನಾನು ನೈತ್ಯಕಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯು ಕಾಮಮೋಹಿತಳಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಲು ಬಯಸಿದಳು. || ೨೧ || ನಾನು ಅವಳ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಕುಪಿತಳಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು - 'ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ! ನನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಒಂದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುಕಾಲ ನಿಲ್ಲದಿರುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಸಹಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. || ೨೨ ||

ಹೀಗೆ ನನ್ನಿಂದ ನಿರಾಕೃತಾದ ಅವಳು ನನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಯವನರಾಜನಾದ ಭಯ ಎಂಬುವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿಕೊಂಡಳು ಹಾಗೂ ಹೇಳಿದಳು - || ೨೩ || ಎಲೈ ವೀರವರನೇ! ನೀನು ಯವನರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಕುರಿತು ಜೀವಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಂಕಲ್ಪವು ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೪ || ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಲೋಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರು ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯ ನಾಗಿದ್ದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದುರಾಗ್ರಹಿ ಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಢರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶೋಚನೀಯರು. || ೨೫ ||

ಅಥೋ ಭವತ್ವಮಾಂ ಭದ್ರ ಭವಂತೀಂ ಮೇ ದಯಾಂ ಕುರು |
ವಿತಾವಾನ್ವಿರುಷೋ ಧರ್ಮೋ ಯದಾರ್ತಾನುಕಂಪತೇ

|| ೨೬ ||

ಕಾಲಕನ್ಯೋದಿತವಚೋ ನಿಶಮ್ಯ ಯವನೇಶ್ವರಃ |
ಚಕೀರ್ಪುರ್ದೇವಗುಹ್ಯಂ ಸ ಸ್ಥಿತಂ ತಾಮುಭಾಷತ

|| ೨೭ ||

ಮಯಾ ನಿರೂಪಿತಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪತಿರಾತ್ಮಸಮಾಧಿನಾ |
ನಾಭಿನಂದತಿ ಲೋಕೋಽಯಂ ತ್ವಾನುಭವ್ಯಾಮಸಮೃತಾಮ್

|| ೨೮ ||

ತ್ವಮಪ್ಯಕ್ಷಗತಿಭುಂಕ್ತು ಲೋಕಂ ಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಮ್ |
ಯಾಹಿ ಮೇ ಪುತನಾಯುಕ್ತಾ ಪ್ರಜಾನಾಶಂ ಪ್ರಣೇಷ್ಯಸಿ

|| ೨೯ ||

ಪ್ರಜ್ವಾರೋಽಯಂ ಮಮ ಭ್ರಾತಾ ತ್ವಂ ಚ ಮೇ ಭಗಿನೀ ಭವ |
ಚರಾಮ್ಯುಭಾಭ್ಯಾಂ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ನಪ್ಯಕ್ಷೋ ಭೀಮಸೈನಿಕಃ

|| ೩೦ ||

ಮಂಗಳಾಂಗನೇ! ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ
ಒಂದಿಷ್ಟನ್ನೇ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ದೀನರ ಮೇಲೆ
ದಯೆತೋರುವುದೇ ಮನುಷ್ಯರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. || ೨೬ ||

ಕಾಲಕನ್ಯೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯವನರಾಜನು ದೈವಸಂಕಲ್ಪ
ದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಗುಟ್ಟಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಕೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿ
ಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾ ನಮನಗುತ್ತಾ ಆಕೆಗೆ ಹೀಗೆಂದನು - || ೨೭ ||
ನಾನು ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಒಬ್ಬ ವರನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರು
ವೆನು. ನೀನು ಎತ್ತರಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ
ಯಾರಿಗೂ ಬೇಕಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯಾರೂ ನಿನ್ನನ್ನು
ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಕರ್ಮದಿಂದ ಉಂಟಾದ
ಈ ಬೋಕವನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಭೋಗಿಸು. ಜೊತೆಗೆ
ನನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ
ನೀನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವೆ.
ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಎದುರಿಸ ಲಾರರು. || ೨೮-೨೯ || ನೋಡು |
ಈ 'ಪ್ರಜ್ವಾರ' ಎಂಬುವನು ನನ್ನ ಸೋದರನು. ನೀನು ನನ್ನ
ಸೋದರಿಯಾಗು. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರೊಡಗೂಡಿ ನಾನು ನನ್ನ ಆಪ್ತಕ್ಷಗತಿ
ಯಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವೆನು. || ೩೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಗವತಃ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂಭೇ
ಪುರಂಜನೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಸಪ್ತವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೭ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪುರಂಜನನು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುದು,
ಅವಿಜ್ಞಾತನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದುದು

ನಾರದ ಉವಾಚ

ಸೈನಿಕಾ ಭಯನಾಮೋ ಏ ಬರ್ಹಿಷ್ಠಂದಿಷ್ಟಕಾರಿಣಃ |
ಪ್ರಜ್ವಾರಕಾಲಕನ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ವಿಚೀರುರವನೀಮಿಮಾಮ್

|| ೧ ||

ತ ಏಕದಾ ತು ರಭಸಾ ಪುರಂಜನಪುರಿಂ ಸೃಪ |
ರುರುಧುರ್ಭಾವಮಭೋಗಾಢ್ಯಾಂ ಜರತ್ವನ್ನಜಾಲಿತಾಮ್

|| ೨ ||

ಕಾಲಕನ್ಯಾಪಿ ಟುಭುಜೇ ಪುರಂಜನಪುರಂ ಬಲಾತ್ |
ಯಯಾಭಿಭೂತಃ ಪುರುಷಃ ಸದ್ಯೋ ನಿದಾರತಾಮಿಯಾತ್

|| ೩ ||

ಶ್ರೀನಾರದಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಬರ್ಹಿಷ್ಠಂತನೇ!
ಕೇಳು. ಅನಂತರ ಆ ಭಯನೆಂಬ ಯವನರಾಜನ ಸೈನಿಕರು
ಪ್ರಜ್ವಾರ ಮತ್ತು ಕಾಲಕನ್ಯೆ ಜರೆಯೊಡನೆ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲಿಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೧ || ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಮುದಿ
ಸರ್ಪದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸುಖ-ಸಾಮಗ್ರಿ
ಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿದ್ದ ಪುರಂಜನಪುರಿಗೆ ರಭಸದಿಂದ
ಧಾಳೆಯಿಟ್ಟರು. || ೨ || ಆಗ ಕಾಲಕನ್ಯೆಯು ಆ ಪುರಿಯ
ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಭೋಗಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆಕೆಯ
ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮನುಷ್ಯರು ಬೇಗನೇ ಸತ್ತಹೀನರಾಗಿ
ಬಿಡುವರು. || ೩ || ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಯವನರಾಜನೂ
ಕಾಲಕನ್ಯೆಯಿಂದ ಭೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪುರದೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕು

ತಯೋಪಭುಜ್ಯಮಾನಾಂ ವೈ ಯವನಾಃ ಸರ್ವತೋದಿತಮ್ |
ದ್ವಾರ್ಭಿಃ ಪ್ರವಿತ್ಯ ಕುಭೃಶಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯನ್ನಕರಾಂ ಪುರೀಮ್ |

|| ೪ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಪೀಡ್ಯಮಾನಾಯಾಮುಭಿಮಾನೀ ಪುರಂಜನಃ |
ಅವಾಪೋರುಪಿಧಾಯ್ತಾಪಾನ್ಕುಟುಂಬೀ ಮಮತಾಕುಲಃ |

|| ೫ ||

ಕನ್ಯೋಪಗೂಢೋ ನಪ್ಪತ್ತಿಃ ಕೃಪಣೋ ವಿಷಯಾತ್ಮಕಃ |
ನಪ್ಪಪ್ರಜ್ಞೋ ಹೃತ್ಕರ್ತೃಯೋ ಗಂಧರ್ವಯವಸ್ಥೆರ್ಬಲಾತ್ |

|| ೬ ||

ವಿಶೀರ್ಣಾಂ ಸ್ವಪುರೀಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರತಿಕೂಲಾನನಾದೃತಾನ್ |
ಪುತ್ರಾನ್ಪುತ್ರಾನುಗಾಮಾತ್ಮಾಂಜಾಯಾಂ ಚ ಗತಸೌಹೃದಾಮ್ |

|| ೭ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಕನ್ಯಯಾ ಗ್ರಸ್ತಂ ಪಂಚಾಲಾನರಿದೂಷಿತಾನ್ |
ದುರಂತಚಿಂತಾಮಾಪನ್ನೋ ನ ಲೇಭೀ ತತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಮ್ |

|| ೮ ||

ಕಾಮಾನುಭವಪಂದೀನೋ ಯಾತಯಾಮಾಂಶ್ಚ ಕನ್ಯಯಾ |
ವಿಗತಾತ್ಮಗತಿಪ್ನೇಹಃ ಪುತ್ರದಾರಾಂಶ್ಚ ಲಾಲಯನ್ |

|| ೯ ||

ಗಂಧರ್ವಯವಸಾಕ್ರಾಂತಾಂ ಕಾಲಕನ್ಯೋಷಮರ್ದಿತಾಮ್ |
ಹಾತುಂ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ ರಾಜಾ ತಾಂ ಪುರೀಮನಿಶಾಮತಃ |

|| ೧೦ ||

ಭಯನಾಮೋಽಗ್ರಜೋ ಭ್ರಾತಾ ಪ್ರಜ್ಞಾರಃ ಪ್ರಹೃಪ್ತುತಃ |
ದದಾಹ ತಾಂ ಪುರೀಂ ಕೃತ್ವಾಂ ಭ್ರಾತುಃ ಪ್ರಿಯಚೇರ್ಷಯಾ |

|| ೧೧ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಸಂದಹ್ಯಮಾನಾಯಾಂ ಸಪೌರಃ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ |
ಕೌಟುಂಬಿಕಃ ಕುಟುಂಬಿನ್ಯಾ ಉಪಾತಪ್ಯತ ಸಾಸ್ವದಮಃ |

|| ೧೨ ||

ಯವನೋಪರುದ್ಧಾಯಿತನೋ ಗ್ರಸ್ತಾಯಾಂ ಕಾಲಕನ್ಯಯಾ |
ಪುರ್ಯಾಂ ಪ್ರಜ್ಞಾರಸಂಸ್ಪೃಷ್ಠಃ ಪುರಪಾಲೋಽನ್ವತಪ್ಯತ |

|| ೧೩ ||

ನ ಶೇಕೇ ಸೋಽವಿತುಂ ತತ್ರ ಪುರುಕೃಚ್ಛೋರುವೇಷಢಃ |
ಗಂಠುಮೈಚ್ಛತತೋ ವೃಕ್ಷತೋಟರಾದಿವ ಸಾನಲಾತ್ |

|| ೧೪ ||

ಕಡಗಿಂದಲೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಮಗ್ನಿ ಆದನ್ನು ನಾಶ
ಪಡಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೪ || ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪುರಿಯು ಪೀಡಿತ
ವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಹಾನು ಆ ಪುರಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನು, ಅದು ತನಗೆ
ಸೇರಿದ್ದು' ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಮತೆಗೆ ವಶವಾಗಿದ್ದ
ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಪುರಂಜನರಾಜನನ್ನೂ ನಾನಾರೀತಿಯ
ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದವು. || ೫ ||

ಕಾಲಕನ್ಯೆಯ ಆಲಿಂಗನದಿಂದ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತು
ನಾಶವಾಯಿತು. ಅತ್ಯಂತ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ದೀನ
ನಾಗಿ ವಿವೇಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆತೊಡಗನು. ಗಂಧರ್ವರೂ ಮತ್ತು
ಯವನರೂ ಒಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಆತನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೂಟಿ
ಮಾಡಿದರು. || ೬ || 'ನಗವೆಲ್ಲ ಧ್ವಂಸವಾಗಿಬಿಟ್ಟದೆ. ಮಕ್ಕಳು-
ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಸೇವಕರು, ಮಂತ್ರಿವರ್ಗದವರೆಲ್ಲರೂ ತನಗೆ ಪ್ರತಿ
ಕೂಲರಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಂಡತಿಯೂ ಸ್ನೇಹಶೂನ್ಯ
ಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಕಾಲಕನ್ಯೆಯು ದೇಹವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರು
ವಳು ಶಾಂತಾಲದೇಶವು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈವಶವಾಗಿ ವಿನಾಶ
ಹೊಂದಿದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಆತನು ಚಿಂತಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ
ಮುಳುಗಿಹೋದನು. ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಯಾವ
ಉಪಾಯವೂ ಆತನಿಗೆ ತೋಚದೆ ಹೋಯಿತು. || ೭-೮ || ಕಾಲ
ಕನ್ಯೆಯು ಸಾರಹೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಆತ
ಪಡುತ್ತಾ ಅವನು ದೀನನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪರಲೋಕಗತಿಯನ್ನೂ
ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೂ ಮರೆತು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಕೇವಲ ಹೆಂಡತಿ-
ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವುದರಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿಹೋಗಿತ್ತು. || ೯ || ಇಂತಹ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಆಗಲಿರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಆ
ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದನ್ನು
ಗಂಧರ್ವರೂ, ಯವನರೂ ಮುಕ್ತಿ ಲೂಟಿಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಮತ್ತು
ಕಾಲಕನ್ಯೆಯು ಶುಳಿದುಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. || ೧೦ || ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ
ಯವನರಾಜನ ಆಜ್ಞಾನಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾರನು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆ ಇಡೀ ನಗರಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು
ಹಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೧ ||

ಆ ನಗರಿಯು ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪುರವಾಸಿಗಳೂ
ಸೇವಕವೃಂದಕ್ಕೂ ಸಂತಾನಸಮೂಹಕ್ಕೂ ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನಿ
ಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಕುಟುಂಬವೆತ್ತ ಪುರಂಜನನಿಗೂ ಅತೀವ
ದುಃಖವಾಯಿತು. || ೧೨ || ನಗರವು ಕಾಲಕನ್ಯೆಯ ಕೈವಶವಾದು
ದನ್ನು ಕಂಡು ನಗರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಒಡೆ
ಉಂಟಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಯವನರು ಅವನ ವಾಸಸ್ಥಾನದ
ಮೇಲೂ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞಾರನು
ಅದರ ಮೇಲೂ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸಿದ್ದನು. || ೧೩ || ಆ ನಗರವನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ತನಗೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗಲಾಗಿ ಆ ಮಹಾ
ಸರ್ವವು - ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮರದ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿರುವ
ಸರ್ಪವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗುವಂತೆ - ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ
ನಡುಗುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಲು ಬಯಸಿತು. || ೧೪ ||
ಅದರ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಗಂಧರ್ವರು

ಶಿಥಿಲಾವಯವೋ ಯಹಿ ಗಂಧವೈರ್ಹೃತಪೌರುಷಃ |
ಯವನೈರರಿಭೀ ರಾಜನ್ಯಪರುಷೋ ರುರೋದ ಹ
|| ೧೫ ||

ದುಹಿತ್ಯ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಂಶ್ಚ ಜಾಮಿಜಾಮಾತೃಪಾರ್ಷದಾನ್ |
ಸ್ವತ್ವಾವಶಿಷ್ಟಂ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಹಕೋಶಪರಿಚ್ಛದಮ್
|| ೧೬ ||

ಅಹಂ ಮಮೇತಿ ಸ್ವಿಕೃತ್ಯ ಗೃಹೇಷು ಕುಮತಿರ್ಗೃಹೀ |
ದಧೌ ಪ್ರಮದಯಾ ದೀನೋ ವಿಪ್ರಯೋಗ ಉಪಸ್ಥಿತೇ
|| ೧೭ ||

ಲೋಕಾಂತರಂ ಗತವತಿ ಮಯ್ಯನಾಥಾ ಕುಟುಂಬಿನೀ |
ವರ್ತಿಷ್ಯತೇ ಕಥಂ ತ್ವೇಷಾ ಬಾಲಕಾನನುಶೋಚತೀ
|| ೧೮ ||

ನ ಮಯ್ಯನಾಶಿತೇ ಭುಂಕ್ತೇನಾಸ್ತಾತೇ ಸ್ನಾತಿ ಮತ್ತರಾ |
ಮಯಿ ರುಷ್ಟೇ ಸುಸಂತ್ರಸ್ತಾ ಭರ್ತ್ಸಿತೇ ಯತವಾಗ್ವಯಾತ್
|| ೧೯ ||

ಪ್ರಭೋಧಯತಿ ಮಾವಿಜ್ಞಂ ವ್ಯಪಿತೇ ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾ |
ವರ್ತ್ಯ ತದ್ವಹಮೇಧೀಯಂ ವೀರಸೂರಸಿ ನೇಷ್ಯತಿ
|| ೨೦ ||

ಕಥಂ ನು ದಾರಕಾ ದೀನಾ ದಾರಕೀರ್ವಾಪರಾಯಣಾಃ |
ವರ್ತಿಷ್ಯಂತೇ ಮಯಿ ಗತೇ ಭಿನ್ನನಾವ ಇವೋದಧೌ
|| ೨೧ ||

ಏವಂ ಕೃಪಣಯಾ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಶೋಚಂತುತದರ್ಹಣಮ್ |
ಗ್ರಹೀತುಂ ಕೃತಧೀರೇನಂ ಭಯನಾಮಾಭ್ಯಪದ್ಯತ
|| ೨೨ ||

ಪಶುವದ್ಯವನೈರೇಷ ನೀಯಮಾನಃ ಸ್ಥಂ ಕ್ಷಯಮ್ |
ಅನ್ಯದ್ರವನ್ನನುಪಥಾಃ ಶೋಚಂತೋ ಭೃಶಮಾತುರಾಃ
|| ೨೩ ||

ಅದರ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದುದರಿಂದ
ಯವನ ಶತ್ರುಗಳು ತಡೆದಾಗ ಅದು ದುಃಖದಿಂದ ಗೋಳಾಡ
ತೊಡಗಿತು. || ೧೫ ||

ಮನೆ, ಒಡಲು ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ 'ನಾನು-ನನ್ನದು'
ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಪುರಂಜನನು ಬುದ್ಧಿ
ಹೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಪತ್ನಿಯ ಪ್ರೇಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಅವನು
ಅತ್ಯಂತ ದೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಆಗಲಿ ಹೋಗುವ
ಕಾಲವು ಬಂದಾಗ ಅವನು ಶನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಸೋಸೆ
ಯರು, ಅಳಿಯಂದಿರು, ಸೇವಕರು, ಮನೆ, ಭಂಡಾರ, ಮತ್ತು
ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಮಮತೆಯು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದು
ಕೊಂಡಿತ್ತು (ಆವುಗಳ ಭೋಗವಾದರೋ ಎಂದೋ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು).
ಅವರಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೧೬-೧೭ ||

ಆಯ್ಯೋ! ನಾನು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಮೊದ್ಲ
ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಒಡತಿಯಾದ ನನ್ನ ಆ ಹೆಂಡತಿಯು ಅಸಹಾಯಕ
ಳಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಶನ್ನನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಳು? ಈ ಮಕ್ಕಳು
ಮರಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತೆಯೇ ಈಕೆಯನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುವು
ದಲ್ಲ! || ೧೮ || ಈಕೆಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅದಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ! ನಾನು
ಊಟಮಾಡಿದ ಹೊರತು ತಾನು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನಾನು
ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಸದಾ ನನ್ನ
ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನೇನಾದರೂ ಮುನಿದರೆ
ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಗದರಿಸಿದರೆ ಹೆದರಿಕೆ
ಯಿಂದ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೧೯ || ನನ್ನಿಂದ
ವಿನಾದರೂ ಶತ್ರುಗಳಾದರೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಕೆಗೆ ನನ್ನ
ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ಇತ್ತೆಂದರೆ, ನಾನೇನಾದರೂ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ
ಹೋದರೆ ಆಗ ಈಕೆಯು ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ಒಣಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಕೆಯು ವೀರಮಾತೆಯೇನೋ ಹೌದು.
ಆದರೂ ನನ್ನ ಬಳಿಕ ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ
ನಿಭಾಯಿಸಬಲ್ಲಳು? || ೨೦ || ನನ್ನನ್ನೇ ವಿಕಮಾತ್ರ ಆಧಾರವ
ನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಪುತ್ರ-ಪುತ್ರಿಯರು ನಾನು
ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಜೀವನವನ್ನು ಭರಿಸಿ
ಯಾರು? ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಡಗು ಒಡೆದುಹೋಗಲಾಗಿ
ಕಳವಳಪಡುವ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಂತೆ ಒದ್ದಾಡುವರಲ್ಲ! ಮುಂತಾಗಿ
ಪುರಂಜನನು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೨೧ ||

ಹೃದಯದೊಳಿಂದ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಶೋಕವಡುವುದು ಅನುಚಿತ
ವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪುರಂಜನನು ಆಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಹೀಗೆ ದೀನ
ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶನ್ನ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ಕಳವಳ
ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗಲೇ ಆ ಬಡಪಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಭಯನಂಬ ಯವನರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. || ೨೨ ||

ಯವನರು ಪಶುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ರಾಜ
ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯತೊಡಗಿದರು. ಆಗ
ಆತನ ಅನುಚರರೂ ಕಡುಶೋಕದಿಂದ ಸೀಡಿತರಾಗಿ ದುಗುಡ
ದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. || ೨೩ ||

ಪುರೀಂ ವಿಹಾಯೋಪಗತ ಉಪದುರ್ದೋ ಭುಜಂಗಮಃ |
ಯದಾ ಕಮೇವಾನು ಪುರೀ ವಿಶೀರ್ಣಾ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಗತಾ
|| ೨೪ ||

ವಿಕೃಷ್ಣಮಾಣಃ ಪ್ರಸಭಂ ಯವನೇನ ಬಲೀಯಸಾ |
ನಾವಿಂದತ್ತಮಸಾಂವಿಷ್ಟ ಸುಖಾಯಂ ಸುಹೃದಂ ಪುರೀ
|| ೨೫ ||

ತಂ ಯಜ್ಞಜ್ಞತಪೋಽನೇನ ಸಂಜ್ಞಪ್ತಾ ಯೇಽದಯಾಬುನಾ |
ಕುತಾರೈಶ್ಚಿಚ್ಛಿದುಃ ಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಸ್ಮರಂತೋಽಮೀವಮಶ್ಯ ತತ್
|| ೨೬ ||

ಅನಂತಪಾರೇ ತಮಸಿ ಮಗ್ನೋ ನಪ್ರಶ್ಛತಿಃ ಸಮಾಃ |
ಶಾಶ್ವತೀರನುಭೂಯಾರ್ತಿಂ ಪ್ರಮದಾಸಂಗ ದೂಷಿತಃ
|| ೨೭ ||

ತಾಮೇವ ಮನಸಾ ಗೃಹ್ಣನ್ಮನೋವ ಪ್ರಮದೋತ್ತಮಾ |
ಅನಂತರಂ ವಿದರ್ಭಾಸ್ ರಾಜಸಿಂಹಸ್ ವೇಶ್ಠನಿ
|| ೨೮ ||

ಉಪಯೇಮೇ ವೀರ್ಯಪಣಾಂ ವೈದರ್ಭೀಂ ಮಲಯಧ್ವಜಃ |
ಯುಧಿ ನಿರ್ಜಿತ್ಯ ರಾಜನ್ಯಾನ್ಪಾಂಡ್ಯಃ ಪರಪುರಂದರಯಃ
|| ೨೯ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಸ ಜನಯಾಂಚಕ್ರ ಆಶ್ವಜಾಮಸಿಕೇಕ್ಷಣಾಮ್ |
ಯವೀಯಸಃ ಸಪ್ತ ಸುತಾನ್ ಸಪ್ತ ದ್ರವಿಡಭೂಭೃತಃ
|| ೩೦ ||

ವಿಕೃತಸ್ಯಾಭವತ್ತೇಷಾಂ ರಾಜನ್ಯಬುರ್ದಮಬುರ್ದಮ್ |
ಭೋಕ್ಷತೇ ಯದ್ವಂಶಧರೈರ್ಮಹೀ ಮನ್ಯತರಂ ಪರಮ್
|| ೩೧ ||

ಅಗತ್ಯಃ ಪ್ರಾಗ್ರುಹಿತರಮುಪಯೇಮೇ ಧೃತವ್ರತಾಮ್ |
ಯಸ್ಯಾಂ ದೃಢಚ್ಛತೋ ಜಾತ ಇಥ್ವಾಹಾತ್ಮತೋ ಮುನಃ
|| ೩೨ ||

ವಿಭಜ್ಯ ತನಯೇಭ್ಯಃ ಕ್ಷಾಂ ರಾಜರ್ಷಿರ್ಮಲಯಧ್ವಜಃ |
ಆರಿರಾಧಯಿಷುಃ ಕೃಷ್ಣಂ ಸ ಜಗಾಮ ಕುರಾಚಲಮ್
|| ೩೩ ||

ಹಿತ್ವಾ ಗೃಹಾನುಶಾನ್ಯೋಗಾನ್ವೈದರ್ಭೀ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಾ |
ಅನ್ಯಧಾವತ ಪಾಂಡ್ಯೇಶಂ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೇವ ರಜನೀಕರಮ್
|| ೩೪ ||

ಯವನರಿಂದ ಕಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ಪವೂ ಆಗ ಆ ಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವರೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟಿತು. ಆದು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇಡೀ ನಗರವು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ರೀನವಾಗಿ ಹೋಯಿತು || ೨೪ || ಹೀಗೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಯವನ ರಾಜನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸೆಳೆದೊಯ್ದುತಿಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಪುರಂಜನನು ತನ್ನ ಹಿಕ್ಕೆಷಿಯೂ, ಹಳೆಯಮಿತ್ರನೂ ಆದ ಅನಿಜ್ಞಾತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲಿಲ್ಲ || ೨೫ || ಹಿಂದೆ ಪುರಂಜನನು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಪಶುಗಳೇ ಈಗ ಅವನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಪೀಡೆಯನ್ನು ನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಡಲಿಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸತೊಡಗಿದವು || ೨೬ || ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವಿವೇಕದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ಆತನು ನಿರಂತರ ವಾಗಿ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಆಸ್ತಿ ಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಇಂತಹ ದುರ್ಗತಿಯು ಉಂಟಾಗಿತ್ತು || ೨೭ || ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಿಜಾತನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಪುರಂಜನನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೃಪ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದರ್ಭರಾಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು || ೨೮ || ಆ ವಿದರ್ಭಪುತ್ರಿಯ ವಿವಾಹಕಾಲವು ಒದಗಿದಾಗ ತಂದೆ ವಿದರ್ಭಭೂಪತಿಯು - 'ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೀರ ಪರಾಕ್ರಮಿಯು ಮಾತ್ರವೇ ನನ್ನ ಈ ಪುತ್ರಿಯ ಕೈಹಿಡಿಯ ಬಲ್ಲನು' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು. ಆಗ ಶತ್ರು ಪುರಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ ಪಾಂಡ್ಯನರೇಣ ಮಲಯಧ್ವಜನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರಾಜರನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿ ವಿದರ್ಭಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು || ೨೯ || ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಲಯ ಧ್ವಜನು ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನಾಗಿ ಎಳು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಪಡೆದನು. ಆ ಪುತ್ರರೇ ಮುಂದೆ ದ್ರವಿಡದೇಶದ ಎಳು ಮಂದಿ ರಾಜರಾದರು || ೩೦ || ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಮತ್ತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಒಕುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ವಂಶದವರು ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮನ್ಯತರದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಮತ್ತು ಅನಂತರವು ಅನು ಭವಿಸುವರು || ೩೧ || ಮಲಯಧ್ವಜ ರಾಜನ ಮೊದಲನೆಯ ಪುತ್ರಿಯು ತುಂಬಾ ವ್ರತಪುಷ್ಕಾಗಿದ್ದಳು. ಅಗತ್ಯಮರ್ಪಗಳೂ ಆಕೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ ದೃಢಚ್ಛತನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಆಕೆಯಿಂದ ಪಡೆದರು. ದೃಢಚ್ಛತನ ಸುಪುತ್ರನೇ ಇಥ್ವಾಹನನಿಸಿದನು || ೩೨ ||

ಕೊನೆಗೆ ಆ ರಾಜರ್ಷಿ ಮಲಯಧ್ವಜನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಲಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು || ೩೩ || ಆಗ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಸುಂದರಿಯಾದ ವೈದರ್ಭಿಯು ತನ್ನ ಮನೆ, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಪಾಂಡ್ಯನರೇಶನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದಳು || ೩೪ ||

ತತ್ರ ಚಂದ್ರವಸಾ ನಾಮ ತಾಮ್ರಪರ್ಣೇ ವಟೋದಕಾ |
ತಪ್ತಾಸ್ತುಲಿಲೈರ್ನಿತ್ಯಮುಭಯತ್ರಾತ್ಮನೋ ಮೃಜನ್ |
|| ೩೫ ||

ಕಂದಾಪ್ಪಿಭಿರ್ಮೂಲಭುಲೈಃ ಪುಷ್ಪಪರ್ಣೈಸ್ಸುತೋದಕೈಃ |
ವರ್ತಮಾನಃ ಶನೈರ್ಗಾತ್ರಕರ್ತನಂ ತಪ ಆಸ್ಮಿತಃ |
|| ೩೬ ||

ಶೀತೋಷ್ಣವಾತವರ್ಷಾಣಿ ಕ್ಷುಪ್ತಿಸ್ತಾಸೇ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೇ |
ಸುಖದುಃಖೇ ಇತಿ ದ್ವಂದ್ವಾನ್ಯಜಯತ್ಸಮದರ್ಶನಃ |
|| ೩೭ ||

ತಪಸಾ ವಿದ್ಯಯಾ ಪಕ್ವಕಷಾಯೋ ನಿಯಮೈರ್ಯಮೈಃ |
ಯುಯುಜೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ವಿಜಿತಾಶ್ವಾನಿಲಾಶಯಃ |
|| ೩೮ ||

ಆಶ್ವೇ ಸ್ಥಾಣುರಿವೈಕತ್ರ ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಾಶತಂ ಸ್ಥಿರಃ |
ವಾಸುದೇವೇ ಭಗವತಿ ನಾನ್ಯದ್ವೇದೋದ್ವಹಸ್ತತಿಮ್ |
|| ೩೯ ||

ಸ ವ್ಯಾಪಕಕರ್ತೃತ್ವಾನ್ಯಾನ್ಯಂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತತರ್ಕಾನ್ಯಾನ್ಯಂ |
ವಿದ್ವಾನ್ವಿಶ್ವ ಇವಾಮರ್ಶಸಾಕ್ಷಿಣಂ ವಿರರಾಮ ಹ |
|| ೪೦ ||

ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವತೋಕ್ತೇನ ಗುರುಣಾ ಹರಿಣಾ ನೃಪ |
ವಿಶುದ್ಧ ಚಾನ್ಯದೀಪೇನ ಸ್ಫುರತಾ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿಮ್ |
|| ೪೧ ||

ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಚಾತ್ಮಾನಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಥಾತ್ಮನಿ |
ವೀಕ್ಷಮಾಣೋ ವಿಹಾಯೇಶ್ವಾಮಸ್ಮಾದುಪರರಾಮ ಹ |
|| ೪೨ ||

ಪತಿಂ ಪರಮಧರ್ಮಜ್ಞಂ ವೈದರ್ಭೀ ಮಲಯಧ್ವಜಮ್ |
ಪ್ರೇಮ್ನಾ ಪರ್ಯಚರದ್ವಿತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಸಾ ಪತಿದೇವತಾ |
|| ೪೩ ||

ಚೇರವಾಸಾ ವ್ರತಕ್ಷಾಮಾ ವೇಗೇಭೂತಶಿರೋರುಹಾ |
ಬಭಾವುಪ ಪತಿಂ ಶಾಂತಾ ಶಿಖಾ ಶಾಂತಮಿವಾನಲಮ್ |
|| ೪೪ ||

ಅಜಾನತೀ ಪ್ರಿಯತಮಂ ಯದೋಪರತಮಂಗನಾ |
ಸುಸ್ಥಿರಾಸನಮಾಸಾದ್ಯ ಯಥಾಪೂರ್ವಮುಪಾಚರತ್ |
|| ೪೫ ||

ಪಾಂಡ್ಯಭೂಪತಿಯು ಬಂದ ಆ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವಾಸಾ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣೇ ಮತ್ತು ವಟೋದಕಾ ಎಂಬ ಮೂರು ನದಿಗಳಿದ್ದವು. ರಾಜನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಆ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಶುಚಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. || ೩೫ || ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಅವನು ಕಂದ-ಮೂಲ, ಬೀಜ, ಫಲ-ಪುಷ್ಪ ಎಲೆ, ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ನೀರು ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ದೇಹಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಹು ಕಠೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ದಿನಗಳೆದಂತೆ ಅವನ ಶರೀರವು ತುಂಬಾ ಸೊರಗಿಹೋಯಿತು. || ೩೬ || ಅವನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಶೀತೋಷ್ಣ ಮಳೆ-ಗಾಳಿ, ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಪ್ರಿಯ-ಅಪ್ರಿಯ, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು. || ೩೭ || ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಉಪಾಸನೆಗಳಿಂದ ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸಿ, ಯಮ-ನಿಯಮಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮನವನ್ನು ವಶ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನು ಆತ್ಮವನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿಸಿದನು. || ೩೮ || ಹೀಗೆ ನೂರು ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಂಬದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲಭಾವದಿಂದ ಒಂದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಪ್ರೇಮಾಭಿಲಾಷೆ ಉಂಟಾದಕಾರಣ ಇಷ್ಟು ಸಮಯದವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಶರೀರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. || ೩೯ || ರಾಜನೇ! ಗುರುಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕಡೆಗೆ ಸ್ಫುರಣೆಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶುದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನದೀಪದಿಂದ - ಅಂತಃಕರಣದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾಶಕನಾದ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಂತೆ ದೇಹಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಉಪಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವೂ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಬೇರೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅವನು ನೋಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಅನುಭವಪಡೆದು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾದನು. || ೪೦-೪೧ || ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತನ್ನಾತ್ಮನಲ್ಲೂ ಅಭಿನ್ನರೂಪದಿಂದ ನೋಡಿದನು ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಈ ಅಭೇದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಂತನಾದನು. || ೪೨ ||

ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮುಗುಯಾದ ವಿದರ್ಭರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪರಮಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ತನ್ನ ಪತಿ ಮಲಯಧ್ವಜನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೪೩ || ಆಕೆಯು ನಾರುಮಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ವ್ರತ-ಉಪವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಶರೀರವು ತುಂಬಾ ಕೃಶವಾಗಿದ್ದಿತ್ತು. ತಲೆಗೂದಲು ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಜಟೆಯಾಗಿದ್ದಿತ್ತು. ಆಗ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿದೇವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾದ ಆಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಮುಖಮುದ್ರೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೪೪ || ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಪತಿದೇವನು ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಆತನ ಆಸನ ಬಂಧವು ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿಯದೆ ಆ ಮುಗ್ಧೆಯು ಆತನ ದೇಹದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಸೇವೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. || ೪೫ ||

ಯದಾ ನೋಪಲಭೇತಾಂಭಾವೋಪಾಣಂ ಪಶ್ಚುರ್ದುರ್ಗತೀ ।
ಆಸೀತ್ಸಂವಿಗ್ಧಹೃದಯಾ ಯೋಘಃಪ್ರಜ್ಞಾ ಮೃಗೀ ಯಥಾ
॥ ೪೬ ॥

ಅತ್ಯಾನ್ಯಂ ಶೋಚತೀ ದೀನಮಬಂಧುಂ ವಿಕ್ಲವಾಶ್ರುಭಿಃ ।
ಸ್ತನಾವಾಸಿಚ್ಛ ವಿಪಿನೇ ಸುಸ್ವರಂ ಪ್ರರುರೋದ ಸಾ
॥ ೪೭ ॥

ಉತ್ತಿಪ್ಲೋತ್ತಿಪ್ಲ ರಾಜರ್ಷೇ ಇಮಾಮುದಧಿಮೇಖಲಾಮ್ ।
ದಸ್ಯುಭ್ಯಃ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುಭ್ಯೋ ಬಿಭೃತೀಂ ಪಾತುಮರ್ಹಸಿ
॥ ೪೮ ॥

ಏವಂ ವಿಲಪತೀ ಬಾಲಾ ವಿಪಿನೇಽನುಗತಾ ಪತಿಮ್ ।
ಪತಿತಾ ಪಾದಯೋರ್ಭರ್ತೂ ರುದತ್ಯಶ್ರುಣ್ವರ್ಷಯತ್
॥ ೪೯ ॥

ಚಿತಿಂ ದಾರುಮಯೀಂ ಚಿತ್ತಾ ತ್ಯಾಂ ಪಶ್ಯುಃ ಕಲೇವರಮ್ ।
ಆದೀಪ್ಯ ಚಾನುಮರಣೇ ವಿಲಪಂತೀ ಮನೋ ದಧೇ
॥ ೫೦ ॥

ತತ್ರ ಪೂರ್ವತರಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆತ್ಮವಾನ್ ।
ಸಾಂತ್ವಯನ್ಮಲ್ಲುನಾ ಸಾಮ್ನಾ ತಾಮಾಹ ರುದಂತೀಂ ಪ್ರಭೋ
॥ ೫೧ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಕಾ ತ್ವಂ ಕಸ್ಯಾಸಿ ಕೋ ವಾಯಂ ಶಯಾನೋ ಯಸ್ಯ ಶೋಚಸಿ ।
ಜಾನಾಸಿ ಕಿಂ ಸಖಾಯಂ ಮಾಂ ಯೇನಾಗ್ರೇ ವಿಚಿತರ್ಥ ಹ
॥ ೫೨ ॥

ಅಪಿ ಸ್ಮರಸಿ ಚಾತ್ಮಾನಮವಿಜ್ಞಾತಸಖಿಂ ಸಖೇ ।
ಹಿತ್ವಾ ಮಾಂ ಪದಮನ್ವಿಚ್ಛನ್ಮೌಘ ಭೋಗದತೋ ಗತಃ
॥ ೫೩ ॥

ಪಂಸಾವಹಂ ಚ ತ್ವಂ ಚಾರ್ಯ ಸಖಾಯಿ ಮಾನಸಾಯನೌ ।
ಅಭೂತಾಮಂತರಾ ವೌಕಃ ಸಹಸ್ರಪರಿವತ್ಸರಾನ್
॥ ೫೪ ॥

ಸ ತ್ವಂ ವಿಹಾಯ ಮಾಂ ಬಂಧೋ
ಗತೋ ಗ್ರಾಮ್ಯಮತಿರ್ಮಹೀಮ್ ।
ವಿಚರನ್ತದಮದ್ರಾಕ್ಷೀಃ
ಕಯಾಚಿನ್ನಿರ್ಮಿತಂ ಸ್ವಯಾ ॥ ೫೫ ॥

ಪಂಚಾರಾಮಂ ನವದ್ವಾರಮೇಕಪಾಲಂ ತ್ರಿಕೋಷ್ಠಮ್ ।
ಷಟ್ಪುಲಂ ಪಂಚವಿಪಣಿಂ ಪಂಚಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಧವಮ್
॥ ೫೬ ॥

ಪಾದಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪತಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ
ತಾವಿ ಕಾಣದೆ ಹೋಗಲು - ಆಕೆಯು ಹಿಂಡನ್ನು ಅಗಲಿದ ಹೆಣ್ಣು
ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂತ ಕಳವಳಗೊಂಡಳು. ॥ ೪೬ ॥
ಆ ನಿಜದವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳೆಂದು ನೋಡಿ
ದೀನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವಳು ಶೋಕಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರ ಧಾರೆ
ಯಿಂದ ಸ್ತನಗಳು ನೆನೆದುಹೋಗಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿ
ದಳು. ॥ ೪೭ ॥ ಓ ರಾಜರ್ಷಿಯೇ ಏಳು! ಏಳು! ಸಮುದ್ರ
ದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಭೂದೇವಿಯು ದರೋಡೆಗಾರ
ರಿಂದಲೂ, ಅಧಾರ್ಮಿಕರಾದ ರಾಜರಿಂದಲೂ ಭಯಪಡುತ್ತಿ
ರುವಳು. ನೀನು ಈಕೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ವಿಲಪಿಸಿದಳು.
॥ ೪೮ ॥ ಪತಿಯೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ್ದ ಆ ಅಬಲೆಯು ಹೀಗೆ
ಗೋಳಡುತ್ತಾ ಪತಿಯ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು
ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ॥ ೪೯ ॥ ಆಕೆಯು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಚಿತೆಯನ್ನು
ರಚಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪತಿಯ ಶವವನ್ನಿರಿಸಿ, ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ರೋದಿ
ಸುತ್ತಾ ತಾನೂ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ॥ ೫೦ ॥
ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಆಗಲೇ ಆಕೆಯ ಯಾರೋ ಹಳೆಯ ಗೆಳೆಯ
ನಾದ ಓರ್ವ ಅಕ್ಕಜ್ಜಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು
ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅಬಲೆಯನ್ನು ಸವಿಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತ್ಯಸುತ್ತಾ
ಹೀಗೊಂದನು. ॥ ೫೧ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು - "ಯಾರಮ್ಮ ನೀನು? ಯಾರ
ಮಗಳು? ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವನೋ ಪುರುಷನನ್ನು
ಕುರಿತು ಅಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಈತನು ಯಾರು? ನಾನು ಯಾರೆಂ
ಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ನೀನು ಹಿಂದೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಓಡಾಡು
ತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ ಆ ಮಿತ್ರನೇ ನಾನಮ್ಮ." ॥ ೫೨ ॥ ಸ್ನೇಹಿತನೇ! ನಿನಗೆ
ಅವಿಜ್ಞಾತವನೆಯ ಒಬ್ಬ ಗೆಳೆಯನಿದ್ದನೆಂಬುದು ನೆನಪಿದೆಯೇ?
ಆ ಅವಿಜ್ಞಾತನೇ ನಾನು. ನೀನು ಭೂಮಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು
ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿ. ॥ ೫೩ ॥ ಆರ್ಯನೇ! ನೀನು ಮತ್ತು
ನಾನು ಇಬ್ಬರೂ ಹಿಂದೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದು ಮಾನಸಸರೋವರ
ನಿವಾಸಿ ಹಂಸಗಳಾಗಿದ್ದೆವು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ
ವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಾಸಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ॥ ೫೪ ॥
ಅದರ ಗೆಳೆಯನೇ! ನೀನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ
ಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಾ
ಇರುವಾಗ ಓರ್ವ ಹೆಂಗಸು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು
ನೋಡಿದೆ. ॥ ೫೫ ॥ ಅದರಲ್ಲಿ ಐದು ಉದ್ಯಾನಗಳೂ, ಒಂಭತ್ತು
ಬಾಗಿಲುಗಳೂ, ಒಬ್ಬ ದ್ವಾರಪಾಲನೂ, ಮೂರು ಕೋಟಿಗಳೂ,
ಆರುಮಂದಿ ವರ್ತಕರು, ಐದು ಅಂಗಡಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅದು
ಐದು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಒಡತಿ
ಒಬ್ಬಳು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದಳು. ॥ ೫೬ ॥

ಮಹಾರಾಜನೇ! ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಐದು ವಿಷಯಗಳು ಅದರ
ಉದ್ಯಾನಗಳು. ಒಂಭತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅದರ ಬಾಗಿಲುಗಳಿ